

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BREVE
FRA
PETER HEISE

VED
GUSTAV HETSCH

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
MCMXXX

BREVE
FRA
PETER HEISE

BREVE
FRA
PETER HEISE

VED
GUSTAV HETSCH

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KØBENHAVN - MCMXXX

**COPYRIGHT 1930 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN**

—
OPLAG: 1000 EKSEMPLARER

—
**PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN**

FORORD

Tager jeg fejl, — eller træder ikke frem af disse Breve Billedet af en sjældent sympatetisk, fængslende, fin og klog særpræget, Personlighed?

Peter Heise, den højt kultiverede Kunstner, hvis musikalske Betydning og Værd nu er almindelig erkendt, viser sig som Brevskriver fra en ny Side. En skarp Iagttagelsesæвне, et ægte dansk Lune, et indtil Kaadhed frisk Humør, rørende Trofasthed overfor Slægtninge og Venner forener sig med en hurtigt erhvervet Lethed og Sikkerhed i Stil og Udtryk.

Brevene fra hans Leipzig-Dage maa forbavse enhver ved den tidlige Modenhed, hvorum de vidner. De er skrevne af en Yngling i Begyndelsen af Tyverne; man skulde tro, de hidrørte fra en ti Aar ældre!

Heise gjorde paa de fleste i hans Tid Indtryk af at være en reserveret Natur. Kun for den nærmeste Kreds aabnede han sig, — men da ogsaa helt. I disse Breve har han givet frit Løb for sit varme Hjertes Følelser og sin klare Hjærnes Tanker.

Den, der har læst hans Breve her, har lært ham bedre at kende end de fleste i hans Samtid.

De aller fleste af de Breve fra *Peter Heise*, som denne Bog indeholder, forelægges her for første Gang Offentligheden.

Tidligere har kun følgende været trykt: Brevene til Gade (Dagmar Gade: „Niels W. Gade“, 1892), til Bournonville 1869, $\frac{4}{4}$ (Charlotte Bournonville: „Aug. Bournonville“, 1905), til Chr. Richardt om „Drot og Marsk“ (ved Carl S. Petersen, „Tilskueren“ 1910) og til Henrik Hertz (ved underskrevne, „Aar bog for Musik“, 1922).

Alle de øvrige Breve er her gengivne efter Afskrifter, paa ganske enkelte nær tagne af underskrevne for ca. 10 Aar siden af Originalbrevene. Disse findes dels paa Det kgl.

Bibliotek i København, — der ogsaa gemmer de ovennævnte Breve til Richardt og Hertz, — dels har været velvilligst udlaant af Frk. Sigrd Holm (Brevene til hendes Fader, Professor Edvard Holm, — ogsaa de opbevares nu paa Det kgl. Bibliotek i København), af Fru Valborg Fasting, Oslo (Brevene til hende selv og til hendes Moder, Fru Tidemand, endvidere de 3 til Gotfred Rode: 1858, $\frac{8}{9}$, $\frac{11}{9}$ og $\frac{7}{12}$), af Oberst W. F. Laub (de 2 til ham rettede Breve) samt af nu afdøde Brygger Carl Heise, Helsingør (Brevet til Pastor, Dr. phil. Fredr. Heise).

Brevene til Justitsraad Berner og til Victor Heise (1853, $\frac{7}{1}$) har maattet gengives efter Afskrifter af Afskrifter, da Originalerne ikke mere kunde fremskaffes.

Enkelte foreliggende Breve fra Peter Heise er ikke medtagne i denne Samling, fordi de skønnedes at være uden Interesse for Offentligheden — kun angaar Privatfolks ganske private Anliggender — eller indeholder Gentagelser af, hvad der staar i andre, her offentliggjorte Breve.

Hist og her i de i Bogen trykte Breve er — ifølge Henstilling fra Overretssagfører Oluf Heises Side — udeladt Bemærkninger, der kunde formodes at virke indiskret. Udeladelserne er markerede ved Tankestreger.

I alle Tilfælde, hvor Originalerne var tilgængelige, er deres Retskrivning og Tegnsætning fulgt saa nøje som muligt. Til Tider har Læsningen af det blegede Blæk paa det gulnede Papir frembudt Vanskeligheder, og Fejltydning er da desværre ikke udelukket. For imidlertid at faa Brevene til at foreligge i en saa korrekt Form som muligt har jeg bedt Hr. Bibliotekar Chr. Behrend om at sammenligne dem med Originalerne, og han har da læst Korrektur paa alle de hidtil uudgivne Breve, hvortil der endnu fandtes Originaler.

Udgivelsen af denne Samling Breve fra Peter Heise er — ligesom min i 1926 udkomne Bog om ham — foranlediget af Brodersønnen, Overretssagfører Oluf Heise.

Carlsbergfondet har vist Offentliggørelsen sin velvillige Interesse og ydet sin Støtte, for hvilken Fondets Direktion her bedes modtage en ærbødig Tak.

Udgiveren.

(Til Edvard Holm.)

Leipzig. Mandag Aften d. 11. Octb. 52.

Min kjære Edvard!

Klokken er jo rigtignok omtrent 12 iaften, men jeg kan dog ikke sige, at jeg har Lyst til at gaae iseng endnu, jeg vil hellere snakke lidt med Dig først. Jeg har ellers haft en meget rar Eftermiddag og Aften, idet Hostrup og Forchhammer ere komne hertil. (I Parenthes være det sagt, at jeg forudsætter det Historiske i mine tidligere Breve som Bekjendt, hvorfor jeg Intet recapitulerer deraf.) Jeg havde ventet dem fra i Løverdagsaftes, men formedelst Forhindringer kom de først idag, saa at de altsaa ikke fik Gewandhausconcerten igaar med. Der var ellers gode Ting paa den Concert; først Ouverturen til Euryanthe, saa en Arie af Skabelsen, som Frøken Agnes Bury fra Dresden sang ret godt, Mendelsohns Concert for Violin i Emoll, som en Hr. Laub fra Prag spillede ganske fortræffelig, endnu bedre end Semler, da han ikke blot havde dennes Færdighed, men spillede med endnu mere Finesse; især havde han et mageløst piano, som han forstod at bruge paa en særegen henrivende Maade, maaskee brugte han det Dirrende for meget. Efter atter et Concertnummer af Agnes Bury (Puritanerne) og Laub (Vieuxtemps) kom Spohrs „Die Weihe der Tönen“, som gik fortræffelig, og glædede mig overordentlig — Du kjender det jo!

Du kan vel vide, kjære Edvard, hvor stor en Glæde det har været mig idag efter saa lang en Tids Forløb som 8 Dage at komme til at snakke Dansk igjen. Ja Du leer sagtens af mig, men jeg forsikkrer Dig, at det forekommer mig som meget længer siden, at jeg reiste fra Danmark. Paa Grund af min nogenlunde Lethed i at sætte mig ind i nyere

Forhold og Samlivet med andre Mennesker er jeg snart blevet saa temmelig eingeleipzigt (vide Göthes: eingeteuffelt); dobbelt maatte det da glæde mig igjen at tale med saa kjære Landsmænd som især Hostrup; det morede mig ret at see dette beskedne og ægte danske Menneske gaae Arm i Arm med en Leipziger, som jeg gjorde ham bekendt med, iaften. Vi var ellers i Theatret og saae Preciosa, som efter vor danske Mening gik slet, men paa en Bierkneipe bagefter erfarede vi, at det gik „Donnerwetter famos“. — Men nu foretrækker jeg at skrive videre ved Dagens Lys. God Nat, min Ven!

Fredag d. 15 Octb.

Der er jo gaaet nogle Dage, inden den belovede Fortsættelse kom, men Du vil let kunne indsee Grunden, naar jeg giver Dig en Udsigt over disse sidste Dages Tilbragthed. Personerne i Skuespillet er bestandig de samme tre, som før; vi har ret havt det saa godt sammen, nu er de da reist, og jeg synes næsten, at Leipzig er bleven tommere, men det gaaer nok over. Den næste Dag, jeg mener Tirsdagen, tilbragte vi uafbrudt sammen paa Gader og Stræder, saa at det ikke vil undre mig, om Nogen her har lagt Mærke til os. Paa disse Stræder og Gader vil jeg dog ikke sige, at der mødte os noget optegnelsesværdigt. Men derimod var vi atter om Aftenen i Theatret og saae Jægerbruden. Kappellet i Kjøbenhavn spiller da ellers Ouverturen til Jægerbr. meget godt, men jeg var dog mere fornøiet med den her, fordi man her mere lægger Mærke til de enkelte Partiers fortræffelige Udførelse, uden at dette paa nogen Maa-de skader Ensemblet. Især er jeg saa fornøiet over Primo-violinerne, som Alle spille med en besynderlig Raskhed og Udtryksfuldhed. — Men Du skulde have seet Ulvesvælget her, alle I Guder, Gudinder etc! Det overgaaer al Forstand af Smagløshed, en saadan Sammendængen af alle mulige Slags, som gik Fut i Fut, saa at man tilsidst var færdig at qvæles af Svovlstank, og næsten glemte man at høre paa Musiken derover. Jeg troer forresten gjerne, at alt dette er oprindeligt foreskrevet af Fr. Kind selv, men saa giver vort Theater i Kbh. det rigtignok meget smukkere. Den velbe-

kjendte, traditionelle Ugle, som Heiberg jagede bort hos os, fandtes her strax efter Sceneforandringen med sine gloende Øine og flagrende Vinger, men den fremkaldte hos mig kun en med Møie undertrykt Krampelatter formedelst dens forunderlig comiske Udseende. Gjenfærdet af Moderen og Synet af Agathe, der springer i Vandet tog sig slet ud, og dog er dette det Eneste af hele Ulvesvælgshistorien, som i scenisk Henseende egentlig kan gjøre noget Indtryk, men da saa „Helled aabnede sine Porte“ — o Læser — her forstummer min altfor svage Harpe! Jeg vil derimod overlade til Dig selv at udmale Dig det saa gloende som Du vil; kun saameget vil jeg dog fortælle, at til Slutningen kunde man bogstavelig Intet see af Coulisserne, Max, Caspar eller Noget mere, kun Krudtrøg med snurrende Ildhjul, Sole og Rakter og i Midten Hr. Samiel med to Ildstraaler ud af begge Ender. Ja det var „Donnerwetter famos“! Men jeg har i Grunden opholdt mig altfor længe ved dette Knalderi, saa at jeg jo neppe faaer Tid til at fortælle om vor Tour til Dresden og det sachsiske Schweits Dagen efter. Om Morgen Kl. 6 satte vi os da paa Jernbanen og et Par Timer efter var vi 13 Mile Fanden i Vold i Dresden. Efter her at have indtaget et temmeligt antageligt Foder, gik vi naturligvis til Galleriet. I min Enfoldighed har jeg glædet mig meget over m[an]ge Ting (man maa komme der ofte for at blive ret fortrolig dermed), [men] jeg vil ikke prostituere mig ved at tale til Dig derom. Hellere vil jeg fortælle Dig, hvor prægtigt der er paa den brühlske Terrasse ved Elben med Udsigt til Viinbjergene paa den modsatte Side af Floden; vi opholdt os her en god Stund, derfra gik vi atter til Galleriet. Rafaels Madonna beskjæftigede mig meest, da jeg saa godt kjendte den i Forveien, ogsaa Holbeins, men denne Madonna er ikke nær saa himmelsk, synes jeg; hun ligner en yndig Huusmoder. Correggios Nat, som jeg for en Maanedes Tid siden saae et Aftryk af hos din Fader, slog mig dog ganske anderledes i Originalen; ligeledes en Madonna af Murillo, siddende med Barnet paa det venstre Knæ, interesserede mig, men dog ikke saa meget som den, din Fader har, skjøndt jeg godt kunde see Slægtskabet. Naar man har forladt Galleriet, er det ganske

morsomt at gaae igjennem Byen, for man kommer idelig til at recapitulere Malerisamlingen formedelst de mange Aftryk, som findes i alle Vinduer næsten, baade paa Papir, Porcellain, Træ og alle Slags Ting. Om Aftenen var vi i Theatret, som er overordentlig deiligt og stort, kun var det Skade, at de ikke gav Andet end nogle tydske Lystspil, som dog ellers blev spilt ganske godt. Igaar Morges kjørte vi da til sachsiske Schweits og ved Hjælp af en yndig lille Pige med venlige brune Øine bestege vi Pavestenen, en temmelig anseelig Klippemasse. Forunderligt er det dog at gaae saaledes høit oppe i Luften og see igjennem Kløfter dybt dybt ned paa de grønne Marker. Tiden tillader mig ikke (eller rettere Papiret) at give udførligere Naturskildringer, hvilket jeg ellers heller ikke holder af, jeg mærkede det bedst selv igaar paa Bjergene, hvor lidt selv de bedste Naturbeskrivelser formaaer at anskueliggjøre en saadan Natur for En, det maa man selv see. — Kl. 1 kjørte jeg tilbage til Leipzig, og de Andre fortsatte deres Reise til Prag. — Nu skal jeg igjen til at leve stille med Musiken. En uendelig Glæde er det mig at kunne komme hjem i min egen Stue og uforstyrret spille, skrive og overhovedet gjøre, hvad jeg vil. — Skriv til mig snart, kjære Edvard; i 14 Dage har jeg sendt 5 Breve til Kjøbenhavn, men jeg har kun faaet eet fra Victor. Spørg Commerceraad Olsen, om han ikke vil tage Breve med fra Jer, naar han sender Pakker til Leede her. — Hils din Fader, Moder, Søster og Brødre mange Gange fra mig. Jeg skal efter bedste Evne bestræbe mig at besvare alle de Breve, I maatte ville sende mig, men endnu lader det jo ikke til, at I vil give mig meget at bestille. — Lev vel kjære Ven, og lad mig snart høre, hvorledes Du har det!

Hils Victor og hvem Du ellers seer!

Din hengivne

Peter Heise.

(Til A. W. Gram.)

Leipzig, den 16. Octbr. 1852.

Kjære Gram!

Det var mig i Sandhed en behagelig Overraskelse at modtage Dit elskværdige Brev, og jeg havde mindst ventet, at Du skulde være den Første, fra hvem jeg fik Brev her, af mine Venner. Endnu har jeg nemlig ikke faaet det Mindste, skjøndt jeg har været over 14 Dage borte og har sendt en 5—6 Breve til Kjøbenhavn. Det er smukt af Dig og det har glædet mig at see, at Du endnu med Venlighed tænker paa mig; ja jeg vilde ret ønske, at vi kunde have levet noget mere sammen, men jeg veed ikke, hvorledes det er gaaet til, at Du er kommet til, at leve i Øster og jeg i Vester, saa vore Veie i den senere Tid kun sjældent have mødtes. Dog naar jeg nu kommer tilbage og faaer mit Hjem for mig selv, saa kommer Du igjen og besøger mig og jeg spiller for Dig og det med større Glæde endnu end før.

Medens jeg husker det, vil jeg dog bringe Dig en Hilsen fra Hostrup og Forchhammer og bede Dig fra dem at undskylde, at de ikke have faaet Tid at skrive til Dig. Vi have levet nogle fornøielige Dage med hinanden her, været i Dresden og det sachsiske Schweits, som Du maaskee har hørt af Frits Olsen, til hvem jeg har skrevet derom. — Ja jeg tænker, at jeg vil have godt af denne lille Leipziger-Reise, ikke blot som Musiker, men ogsaa som Menneske, jeg har egentlig længe trængt til at komme ud og staae paa mine egne Been. Og jeg skal ikke komme hjem med tysk Sind, for saa vidt som Du tager det i en ond Betydning, thi at man ved at leve hernede faaer Øiet ganske anderledes op for de mange gode og elskværdige Sider, som Folk har her, end man kan faae ved at leve i Danmark, det vil Du dog finde naturligt. Men nu vil jeg lade Fortsættelsen følge imorgen, thi jeg er søvning nu og Klokken er snart 11, thi her gaaer jeg meget tidligere i Seng end i Kjøbenhavn.

Mandag Formiddag.

Overalt troer jeg, at væsentlig er Forskjellen ikke stor mellem Tydskere og Danske, som overhovedet mellem Nationer; Resultatet bliver dog, at vi er alle Mennesker med de samme Drifter og Lidenskaber, med de samme slette og gode Sider. Jeg maa ogsaa oprigtig tilstaae, at jeg har aldrig deelt den overdrevne Begeistring for det Nationale, jeg forstaaer ikke klart, hvad det er, og det gjør vel mangan Skraaler heller ikke. Jeg elsker Danmark og mine danske Venner og der er mit Hjem, den Følelse maa man have og har man den ikke, maa man erkjende den som Pligt og ad den Vej tiltvinge sig den; men det behøves vel ikke for Nogen. Er denne Følelse af at man har et Hjem at forsvare det, man kalder Nationalitetsfølelse, saa forstaaer jeg den fuldkommen; men er det tillige nødvendigt at ansee Tydskerne, som Noget der staaer langt under En, at betragte Alt, hvad der kommer derfra, med Skuldertræk, saa er det mig modbydeligt. Fra flere Kanter hørte jeg netop ved min Afreise i Danmark saadanne Ytringer, som kun gik ud paa at nedsætte Alt, hvad her fandtes, selv Levemaaden; man var ikke langt fra at fortælle mig, at man aad raat Kjød her, og dog lever man akkurat lige saa godt her, som i Kjøbenhavn. Jeg reiste dog herved med Følelsen af at komme til noget Fremmedt, men jeg maa næsten lee, naar jeg tænker paa, hvor Alt dog i Grunden er det Samme; man træffer her Lapse, forfængelige Narre, Sælgekjærlinger, gemytlige Folk, storsnudede Fæhoveder, elskværdige Mennesker, kort sagt Alt, som hos os.

Å propos om elskværdige Mennesker, saa har jeg netop i disse Dage gjort Bekjendtskab med en meget vakker og dygtig ung Violinspiller, som jeg ret havde glædet mig til at leve denne Vinter sammen med, men som det sædvanlig gaaer i denne tantaliske Verden skal han allerede paa Torsdag reise til Düsseldorf; det var ret et livligt og prægtigt Menneske og det var en Fornøielse at see ham stryge Fiolen, for ikke at tale om at høre.

Nu er Du vel kommet fra Landet til Hovedstaden og seer vel jævnlige de gamle Venner, som jeg vil bede Dig hilse Allesammen fra mig og opfordre dem til at skrive til mig. Nu

har jeg snart været 3 Uger borte uden at have hørt noget videre med Undtagelse af Dit Brev. — Her i Staden er det nu blevet roligt, da Messen er forbi, og man kan atter gaae, hvor man vil, paa Gaderne uden at rende Næsen mod Messeboderne. Ellers lever jeg endnu Gudskeelov temmelig stille og er en Deel hjemme; om Aftenen gaaer jeg meget i Theatret, da her er Opera hveranden Aften, som gaaer ret godt, og i det Hele egentlig bedre end hos os.

— Men Tiden nærmer sig at jeg skal hen og spise til Middag; jeg vil da tage Afskeed med Dig, idet jeg atter meget takker Dig for det tilsendte Brev med Tilføiende af den næsten frække Bøn om ikke at lade det blive det allersidste. Det falder mig egentlig ikke saa vanskelig at skrive Breve, og jeg skal efter bedste Evne besvare alle de venlige Papirlapper, som danske Venner muligviis maatte ville sende mig. — Lev vel!

Din

om ikke antitydske, saa dog danske Ven

Peter Heise.

(Til Edvard Holm.)

Leipzig, d. 2. Novbr. 1852

Tirsdag Aften.

Min kjære Edvard!

Inderligt velkomment var Dit Brev mig igaar; men jeg har ogsaa maattet længes temmelig længe efter at høre fra Dig, men saa meget mere kjærkomment maatte det jo være for mig. Jeg var ikke langt fra at troe, at Du havde optaget mit første Brev med saa stort Mishag, at Du aldeles ikke vilde skrive til mig; oprigtigt talt var jeg ikke selv fornøiet med det, jeg vilde egentlig gjerne have skrevet anderledes, jeg veed ikke selv, til Dig, men jeg var netop lidt forstyrret i de Dage formedelst Hostrup, Forch[h]ammer, Dresden etc, jeg var i Grunden mere „ausgeleipzigt“ end omvendt. Nu vil jeg da see, om jeg ikke ved Skindet af min venlige Lampe, i al mulig Ro vil kunne være heldigere end for-

rige Gang. Du beder mig først i Dit Brev at fortælle Dig lidt om Tilstanden i den musikalske Verden. Ja, der er i Grunden ikke saa Meget at sige desangaaende; hvad de tvende, i Kjøbenhavn ofte omtalte, Partier angaaer, saa vil jeg sige Dig, at Du kaldte dem næsten tilbage i min Erindring, for jeg har aldeles ikke mærket dem her, som jeg tidligere befrygtede, hvad der da er meget heldigt. I den Henseende synes man her at følge den gyldne Middelvei, og ikke engang det, thi overveiende hører man dog den classiske Musik. Wagner omtales her kun meget lidt; der er lidt Tale om, at hans Tannhäuser skal gaae paa Theatret, og saa vil den naturligviis gjøre Lykke, for det theaterbesøgende Publicum er meget taknemligt, jeg troer virkelig, at jeg vil gaae til Theatret, for jeg blev da nok fremkaldt 27 Gange i det Mindste. Nei, Gudskelov, jeg lever i musikalsk Henseende temmelig uforstyrret; Brendel gjør ingen Ulykke, han er slet ikke anset her, man hører ham aldrig omtale. Hauptmann sagde paa min Forespørgsel om B: „ach, der ist ja gar nicht musikalisch“; og Hauptmanns Stemme bøier Alle sig for her (jeg ikke mindre). Du veed altsaa nu, at jeg ikke skjændes hernede, nu vil Du vel vide, hvad jeg gjør, og jeg vil da dele dette Spørgsmaal i de tvende Puncter, hvorledes jeg gjør i det offentlige og hvorledes jeg gjør i mit private Liv. No 1: Jeg gaaer paa Concert, og det paa Gewandhausconcerter. Det siger virkelig ikke saa lidt, kan Du troe, især naar dertil kommer, at jeg nyder den her sjeldne Naade at maatte høre Prøverne. Jeg skaffer mig da Partiturerne i Forveien og saaledes bevæbnet møder jeg paa Prøven (der gives kun een til hver Concert formedelst Orchestrets store Dygtighed). Imorgen skal jeg atter paa en Prøve; de har Mozarts Gmollsymphonie, Beethovens Phantasie for Chor og Orchester og Athalia. Torsdag Aften vælger jeg da paa Concerten min Plads bestandig ved Siden af Hauptmann for som Wagner med Faust Intet at tabe af min Lærers Viisdom. Gewandh.-Orchestraet er rigtig nok fortræffeligt — men det er sandt! har jeg ikke sidste Gang, jeg skrev til Dig, anstillet Betragtninger over dette Thema? Ja, Du maa undskylde mig, kjære Edvard, om jeg kommer med Gjentagelser, det er mig umuligt at

huske, hvad jeg har skrevet til den, eller til den. Concertsalen er nu ogsaa saa fortræffelig, man kan ønske, en saadan Orchesterklang har jeg aldrig kjendt i Kjøbenhavn. Desforuden er her ogsaa hveranden Aften omtrent Opera, som jeg sjeldent forsømmer; i den sidste Tid har de desværre vartet temmelig op med italienske Operaer, da en Fru von Marra giver Gæsteroller her, men jeg hører dog ogsaa dem, da jeg dog altid har godt af at høre paa Instrumenterne. Jeg kan tydelig mærke, at jeg har godt af al denne Orchestermusik; mit Blik paa Instrumentationen udvider sig mere og mere; og paa samme Tid tiltager ogsaa min Lyst til [at] componere noget Orchestervæsen, men jeg holder mig til mit Forsæt kun, i nogen Tid, at gjøre i det strenge Contrapunct; og her kan jeg da gjøre en passende Overgang til mit musikalsk-private Liv. No 2: I dette contrapuncter jeg da med Hauptmann, i hvem jeg stadig bliver mere og mere indtagen. I denne Retning mærker jeg nu tydelig, at jeg har havt et Hul i min Skolegang hos Berggren, og, ihvor flink en Generalbass-Lærer han ellers er, saa har han ikke taget ret fat paa mig i Contrapunctet, men jeg tænker vel, at Hauptmann skal hjælpe paa mig. Gamle Sebastian Bach har jeg ivrig dyrket her; jeg har meget mere levet mig ind i ham, end jeg tidligere har havt tilstrækkelig Ro til, for det hører der virkelig til. Hvormange vidunderlig deilige Ting er der dog ikke af ham, jeg vilde ønske, at jeg kunde spille en Fuga i Emoll for Dig, jeg havde aldrig troet, at man kunde gjøre en saadan Elegie af en Fuga. Idag tog jeg for første Gang her fat paa Beethoven igjen, og oven paa Bach vil jeg ikke nægte, at Beethoven er, som om man kom fra en stor Hvælvning med indeklemt Luft ud i den frie Natur. Det var netop op. 7 jeg havde faaet hjem, hvor det dog er et friskt og prægtigt Stykke. Forresten har mine Fingre meget godt af de Bachske Exercitier, saavel som i det Hele taget af den bestemte, daglige ikke blot Giennemspillen, men Indstudering af Klavermusik. —

Torsdag Formiddag.

Det er ganske rigtig bemærket af Dig i Dit Brev, at jeg maa leve mig ind i Forholdene her, for ret at have Udbytte af Livet hernede, det har jeg snart følt, og jeg bestræber mig ogsaa trolig for at blive en rigtig Tydsker. Og dette skader aldeles ikke min Kjærlighed til Danmark det Allermindste; saaledes har f. Ex. de sjællandske Egne aldrig staaet saa klart for min Phantasie som nu; Egnene omkring Fuursø seer jeg næsten bestandig for mig, med inderlig Glæde tænker jeg paa, at jeg skal vende tilbage dertil og atter ligge paa Skrænterne ved Fuursø en maaneklar Aften med mine danske Venner; disse Phantasier bevæger sig ganske stille inden i mig, medens jeg paa samme Tid snakker Tydsk af alle Kræfter. Jeg gjør mig ogsaa Umage for at tale ordentlig Tydsk; lige saa let det er at plappre Noget frem, ligesaa svært er det dog at tale det godt. Dertil animeres jeg ellers bestandig af en medicinsk Student, som jeg omgaaes temmelig meget med i den senere Tid. Han er en Tydsker paa en Hals, og desværre ogsaa en Antidäne, men det er vi nu blevne enige om ikke at ville berøre, men kun omgaaes som Mennesker; og som Menneske betragtet er han meget livlig og opvakt, fri for al Affectation og man kan tale med ham om Alt, ogsaa om Musik. Forunderligt er det ellers, at det aldrig kan lykkes mig at finde en jevnaldrende Musiker, med hvem jeg tillige med Fornøielse kan omgaaes som Menneske. Af de Musikere, jeg her har seet, har ingen videre tiltalt mig; jo Een, det er sandt, men kort efter, at jeg havde gjort hans Bekjendtskab, reiste han til Düsseldorf; det var en prægtig Fyr og en udmærket Violinspiller. Imidlertid er jeg glad ved at have truffet Ritter (den omtalte Mediciner), for et Menneske maa jeg have, med hvem jeg dog kan tale lidt anderledes end om Smørrebrød og gule Ærter, eller, hvad der er endnu værre, om Musik som om gule Ærter. For min Sjæls Salighed skal du heller ikke være bange, fordi jeg omgaaes med en Mediciner, som hos os jo ofte ere temmelig raae, og vel i Tydskland endnu mere, men Ritter er i den Henseende ganske anderledes; som Du vil kunne see af et Par Yttringer af ham. Da vi forleden Aften havde talt om forskellige tydske Digterværker, saa udbød han med Eet: „ja, men den

bedste af alle Bøger, er dog Biblen, og den dyrker alle Mennesker desværre for lidt nu“; jeg kunde ikke lade være at spørge ham, hvor han som Mediciner kunde tale saaledes, hvortil han svarede, at det var netop Ulykken, at de fleste Medicinere saa aldeles misforstod en af de skjønneste Kunster, og som mindst af alle skulde gjøre et Menneske ugudelig eller vantro; hvilket Thema han saa videre udførte meget kjønt. Han viste mig da sin Bibel, som hans Moder havde givet ham med (han er fra Göttingen) og sagt, at han heller maatte lade alle andre Bøger blive tilbage end den. —

Torsdag Aften.

Hvor Klokkeren dog er bleven mange iaften, det vil sige halv tolv. Jeg er aldeles kommet ud af Vane med at gaae sildig iseng, og det er da godt. Jeg har iaften været paa en Gewandhaus-Concert og derefter i et lille gemytligt Selskab hos Musikhandler Härtel. Concertens Indhold var Mozarts Gmoll — ak! det har jeg jo engang fortalt. — At det gik fortræffeligt, behøver jeg ikke at sige, kun blev Claveret i Beethovens Phantasie ikke spilt videre godt af en ellers ganske flink Musiker Robert Radecke, som jeg ogsaa har gjort Bekjendtskab med, men som ikke taler mig overdrevent til. Ellers vil jeg benytte denne natlige Time til at give Dig en Smule paa Hovedet. Du siger nemlig i Dit Brev, at det er Beskedenhed af mig at forlange Svar paa mine Breve, da et saadant fra Dig kun kan bestaae i Alt, hvad jeg godt kjender iforveien. Det er egentlig en Yttring, som Du lige saa godt selv kan gjendrive; fra min Side vil den bedste Gjendrivelse bestaae i, at jeg høitidelig erklærer Dig, at Dit Brev har glædet mig ubeskriveligt og har formeret min Længsel efter at høre fra Dig. Iligemaade siger Du i Slutningen, at Andre bedre kan svare mig, som jeg fortjener; det er en Yttring, jeg slet ikke forstaaer, uden Du maaskee mener, at jeg af Dig Intet fortjener, og Du derfor ikke vil skrive til mig, men det haaber jeg ikke, er Din Mening. Endelig beder Du mig have Overbærenhed, fordi Du udøser Dit Hjerte for mig; mener Du, at jeg i Leipzig mindre interesserer mig for, hvorledes Du har det? Det er jo netop det, jeg allerhelst vil høre fra Dig. Dog kan

jeg vel forstaae, at der er Ting, som man ikke kan skrive i et Brev, men som egentlig kun egner sig til mundtlig Samtale; men dog skriv saameget, Du kan; jeg skal med Deeltagelse læse det, og svare saa godt, som det er mig muligt. — Men nu vil jeg sætte Finalen herpaa imorgen tidlig; god Nat kjære Edvard! Det er sandt: det er Mendelsohns Dødsdag idag, hans Billede var bekrandset i Concertsalen.

Fredag Morgen.

Med saadan en Smule Papiir er man dog i Forlegenhed, det er baade for lidt og for meget; naa, jeg kan dog fortælle Dig, at jeg har hørt en Symphonie af Rob. Schumann (Bdur), som har tiltalt mig ganske særdeles, det var noget ganske Andet end hans Kammermusik; der var en Pokkers Flugt over den og en fortræffelig Klangfylde. Ellers har jeg ogsaa gjort Bekjendtskab med et Par Sonater af Cramer, som er ganske nydelige, samt nogle af Clementi, hvoriblandt Didone abandonnata, som ogsaa ere meget kjønne, især en i Adur. — Man fortalte mig iaftes hos Härtels, at Gade er bleven „Dannebrogsmand“, hvilket jeg tillod mig at rette til Ridder af D., er det sandt? — Jeg veed ikke, om jeg har fortalt Dig, at jeg har hørt Fidelio her, men det har vel Julius fortalt. Den er ganske forskellig fra de Mozartske, men vidunderlig deilig. — Sluttelig vil jeg dog bemærke, at jeg er meget forfalden til Hazard her; idet jeg nemlig hver Middag ved Caffen „brunzer“ (en Slags Domino) med Ritter og et Par andre, dog spiller vi kun med Pfennige ($\frac{2}{5}$ Sk.), saa min Formue er ikke saa gevaltig udsat. — Endelig maa jeg læsse en Legion af Hilsener paa Dig til Din ganske Familie, og bed alle Mennesker at skrive til mig, jeg har endnu kun faaet 4 Breve fra Kjøbenhavn og jeg har dog skrevet 14. Seer Du Noget til Gade, saa hils ham fra det længselsfuldt ventende Leipzig. Man siger her, at han componerer en tydsk Opera: die Braut von Louisiana (?)*.

Lev nu vel, kjære Edvard, og lad ikke dumme Griller forhindre Dig i at skrive til mig!

Din hengivne

P. A. Heise.

*) Dette Spørgsmaalstegn staar hos Heise.

(Til Edvard Holm.)

Leipzig, d. 18. Novbr. 1852.

Torsdag Aften.

Kjære Edvard!

Jeg har nu i over 8 Dage intet Brev sendt til Kjøbenhavn, men nu vil jeg atter [tage] Pennen i Haanden og Du skal være den Udvalgte; hvorvel Du ikke skal glæde Dig saa uhyre over denne Udvalghed, saafremt Du venter store og interessante Nyheder, thi nu gaaer Alt her for mig saa temmelig i et Trit, saa Du omtrent ved at læse mit sidste Brev til Dig om igjen vilde faae det samme historiske Udbytte. Dog vil det vel fornøie Dig at erfare, at jeg bestandig befinder mig saa ubeskrivelig vel, saa ganske over al Forventning; at det skulde lykkes mig at holde mig her saa stille og rolig, uden Trang til at søge Bekjendtskaber, at jeg her saaledes skulde komme til at erkjende Sandheden af Göthes: „ach, wenn in unserer engen Zelle die Lampe freundlich wieder brennt, dann wird's in unserm Busen helle u. s. w., det havde jeg vel i Kjøbenhavn inderligt ønsket, men neppe vovet at haabe; og det har ikke lidt hjulpet paa min Tillid til mig selv, at erfare hos mig, at det underlige, fortumlede Liv i Kjøbenhavn mere var en Følge af mine ydre Forhold, end egentlig udsprunget af mig selv, da jeg her saa let kan kaste det bort og give mig hen til en uforstyrret Tilværelse. — Jeg har iaften gjort Bekjendtskab med Organisten ved Thomaskirken, og han har lovet mig at jeg maatte faae Lov at spille paa Orglet der; Du kan troe, jeg glæder mig dertil! Jeg beskjæftiger mig stadig ivrig med Bach; det er mig næsten, som jeg aldrig havde kjendt ham før nu, i det mindste gaaer først nu hans Kæmpestorhed efterhaanden op for mig. Vel gives der en „Bachmanie“, som er Vanvid, og som Lobe eller der Verfasser der musikalischen Briefe med Rette trækker til Felts imod, forsaavidt man vil uden videre drage Bach over i Nutiden og give sig til [at] skrive i den Bachske Maneer, det er naturligviis Unsinn; men en Musiker, som ikke med nogenlunde Flid pløier ham igjennem, mærker jeg nu, kan gaae hjem og lægge sig. Det lykkes mig dog ogsaa nu mere og

mere at blive Herre over hans Fuger, og naar jeg nu, som jeg haaber, ikke slipper ham dette halve Aars Tid, saa tænker jeg vel, endnu bedre at komme til at blive fortrolig med ham. — Iaften skulde der egentlig have været Gewandhaus-Concert, men formedelst at det er Busstag imorgen, er der ingen og med denne Efterretning vil jeg da ønske Dig at sove vel og ønske, at Du maa i Drømme høre en Fuga i Esdur af Bach, No 7 i hans wohltemp. Clavier II, saa kan Du ikke ønske Dig Noget bedre! God Nat!

Søndag Morgen 21. Novbr.

Undskyld denne lange Pause, men denne gamle puddrede Organist med sit forslagne Ansigt udøver bestandig sit Herredømme over mig, og naar jeg vil sætte mig til at skrive til Dig, saa kjører han strax op med et af sine Themaer i Hovedet paa mig, og saa maa jeg til at spille løs. Desuden har jeg ogsaa gjort et Par Smaating i disse Dage Forleden spurgte nemlig Hauptmann mig, om jeg ikke havde componeret Noget her, og da jeg svarede, at jeg slet ikke vilde gjøre noget Andet, end Øvelser, her, saa bemærkede han, at jeg meget godt kunde drive begge Dele; saa kan jeg ikke nægte, at jeg har aabnet Sluserne og speculerer paa forskjellige Ting. Til privat Fornøielse har jeg componeret et Digt af Chamisso igjennem for en Barytonstemme. Det er ellers oprindeligt Dansk af Andersen: Soldaten, men jeg holder mere af Chamissos Oversættelse, da det derved er blevet fri for det Hjappede, som Andersen næsten aldrig ganske kan løsrive sig fra, hvor alvorlig han end vil være. Iligemaade har jeg ogsaa (o Frækhed!) componeret Göthes Sehnsucht for Sopran og Bas, Mignon og Harpespilleren synge den jo sammen. Det er Frækhed, for saavidt som Reichardt jo har gjort den saa skjønt, man kan ønske, men jeg læste netop Wilhelm Meisters Lehrjahre, og da paatrængte sig en ganske ny Melodie sig saa stærkt, uden at jeg havde søgt den eller tænkt paa at ville gjøre noget Andet, at jeg ikke kunde lade være at skrive den op og arbeide den ud; og jeg troer, at Du vilde synes godt om den; den er ogsaa ganske forskjellig fra Rei-

chards. Hvor er dog ikke ogsaa den Text forunderlig deilig: istedetfor at kjøre op med mange sønderrivende Billeder eller saadan Noget, bryder han der ganske simpelt ud: nur, wer die Sehnsucht kennt, weiss, was ich leide! En stor Glæde har jeg stadig havt her ved at gjøre mig ordentlig bekjendt med Göthe; alt, hvad jeg tager fat paa her, er det mig som om jeg egentlig for første Gang gjorde Bekjendtskab dermed. Med stor Interesse har jeg læst Göthes aus meinem Leben. Der er naturligviis grumme Meget deri, som man ikke kunde raade Nogen, der ikke var Göthe, at gjøre efter, men saa er der ogsaa en god Portion at lære for ethvert Menneske. Endvidere har jeg læst Werther og Faust, Egmont, Götz samt Wilhelm Meisters Lehrjahre. Forleden Aften saae jeg Faust paa Theatret her; det havde naturligviis sin Interesse, men det tilfredsstillende mig dog egentlig slet ikke. Jeg veed ikke, om det kan opføres, men vanskeligt vil det dog altid blive at finde de rette Skuespillere. En Hr. König fra Oldenburg gav Mephistopheles, men i Grunden reent forkeert. Og dog, der er mange Scener, som maatte kunne spilles med stor Virkning; jeg havde Lyst til at see Fru Heiberg som Margarethe — og dog — nei, helst fri! Her blev den ikke givet videre heldig, naar jeg undertager, at hun sang: „es war ein König in Thule“ uden Accompanement med ret heldigt Udtryk. Fru Heiberg kunde vel nok spille Margarethe i den sidste Halvdeel, da Sandseligheden er ret vaagnet hos hende; men denne mageløse Reenhed og Uskyldighed, saa selv Mephistopheles maa sige: Du guts, unschuldiges Ding, tvivler jeg paa, at Fruen kunde gjøre. — Men nu maa jeg ud og gjøre en Visit hos Härtels, senere paa Dagen skal jeg fortsætte disse „interessante“ Meddelelser, hvis ikke den gamle Pudderparryk træder mig fra dig. — — — See saa, nu er det bestilt, og jeg har endnu en halv Times Tid til Middag, som jeg vil anvende paa Dig. Raimund Härtel er en grumme elskværdig Mand, som man med Lethed underholder sig med og dog paa en interessant Maade, uden at behøve at snakke om Veir og Vind. Vi berørte ogsaa R. Wagner. Jeg har egentlig ikke talt Meget om ham her i Leipzig, men derimod i denne velsignede og velgjørende Ro, jeg her har til at give mig af med mig

selv, har jeg ofte tænkt over hans Bestræbelser i Forhold til den ældre Maneer at gjøre dramatisk Musik paa. Og jeg kan ikke, uden at lyve, nægte, at det gaaer mere og mere op for mig, at han i mange Stykker maa have Ret. Dertil kommer jeg da egentlig mere ved at tænke paa de ældre Operaer, da jeg af Wagner kun kjender Lohengrin af Claveerudtoget, som jo er en Maade, der er meget ufuldstendig. Derimod har jeg en brændende Lyst til at see (med ham kan man ikke sige: høre, og det er allerede et Fortrin, thi det er naturligviis reent falsk, naar Folk mener, at en Opera kun skal høres) og høre Lohengrin; og jeg haaber, at det skal blive mig muligt, da den opføres i Weimar, og saasnart jeg erfarer dens Givelse der, sætter jeg mig paa Jernbanen. Indtil da vil jeg egentlig helst suspendere min Mening desangaaende; dog vil jeg sige, at jeg troer, at Wagner har Ret i Meget, men at han gaaer for vidt. Han har aabenbart og uimodstrideligt Ret, naar han vil, at Musiken ikke bør være det Første, og Skuespilkunst, Poesie etc. Biting, men jeg har den Tro, at han paa den anden Side falder til det Extrem at forsømme Musiken, men det veed jeg endnu ikke. Han befrier En naturligviis for disse utallige Meningsløsheder, som Operaerne jo vrimler af; f. Ex. i Barberen af Sevilla, hvor Greven og Rosina trues af en Fare og maa flygte jo før jo heller, saa staaer de en halv Time og synger: lad os komme afsted, afsted, afsted etc! Man er engang vant til den Slags Ting, og i en god Opera sætter man sig ud over det for den smukke Musiks Skyld; men en Bestræbelse for at forene mere det Lyriske i Musiken med Handlingen paa Scenen, er dog roesværdig, om end Wagner, hvad jeg som sagt troer, løber over i et andet Extrem. Nu at troe, at Wagner med sine Forsøg, thi mere kan det dog ikke blive, skulde have frembragt Kunstværker, der kunne maale sig med Mozarts, forekommer mig dog at være noget Vrøvl. I det Hele taget synes jeg ogsaa, at Mozart altid med Smag saa meget som muligt undgaaer hine Meningsløsheder, om ikke ganske. Dog troer jeg, at blev Don Juan foredraget eller fremstillet af ikke blot Sangere men ogsaa Skuespillere, man vilde aldeles ikke støde sig et eneste Sted. Hvorfor er det saa-

ledes nødvendigt i den mageløse Duet mellem Anna og Ottavio i Begyndelsen af første Act, at de skal slippe hinanden og stille sig hver paa sin Side af Theatret og raabe til Publikum: o giv os atter Fred, o giv os atter Fred! Hvem Fanden bryder sig om Jfr. Bergnehr og Hr. Sahlertz, men at see D. Anna og Don Ottavio række Armene mod Himlen i deres Smerte og høre dem raabe: o giv os atter Fred, det er der Mening i. Men Feilen stikker ofte lige saa meget i de Klodsmikkelmajorer af Sangere. Altsaa haaber jeg med Don Juan fast i Hjertet og Tanken med det Første at reise til Weimar og — ja jeg forudseer det — blive revet hen af Lohengrin. — Zum Tische!

Søndag Eftermiddag.

Idag er jeg nu engang kommet igang med at skrive, saa vil vi ogsaa nu lade den gamle Contrapunctist være i Ro, og snakke lidt sammen igjen. Jeg har nu i et Par Timer snakket Dansk, idet nemlig Rubenson er kommet hertil fra Wien, for at blive her en Maanedstid. Du erindrer, at han tilbragte den forrige Vinter i Kjøbenhavn, og at jeg der traf sammen med ham en Aften hos Pedrin (*triste dictu*); jeg gjorde dengang ikke meget af ham, dog maa vel dette ugunstige Indtryk meget tilskrives den ubehagelige Aften, da jeg første Gang saae ham. Jeg vil ikke sige, at jeg gjør saa grumme meget af ham, men han er ganske godmodig og han er langtfra uden musikalsk Dannelse, og i det Hele taget kan jeg godt mærke, at han har tænkt en Deel over Musik, saa vi kan godt tale sammen. Efter Middag har vi idag gjort en Pillegrimsfart sammen til Golis, en Landsby her i Nærheden, hvor Schiller har levet en Tid og digtet Oden an die Freude. Hans Værelse var vi oppe paa, det er en lille Bondestue, som staaer ubeboet, men møbleret; Schillers Snuustobaksdaase og en Vest, som han dengang gik med (1785) er der endnu. Jeg veed ikke, hvad det er for veemodige Fornemmelser, som dog paatrænger sig En ved at træde ind i den lille Stue, hvor en saa betydelig Mand har levet, en Blanding af taknemmelige Følelser mod hans Minde for alle de Glæder, han har givet En, og af veemodige, fordi selv han maatte betale sin Tribut til Naturen, og

ved at see alt det Ydre og i og for sig ganske Uvæsentlige staae uforandret, medens den, som har givet det Betydning, er forsvunden. Med Forstanden maa man vel lee af saadan Noget, men kun et blot Forstandsmenneske kan ganske sætte sig ud over saadanne Fornemmelser. — Jeg har idag faaet et Brev fra Victor, som egentlig var temmelig traurigt, da det indeholdt Beskrivelse af Faders Tilstand, som lader til at have forværret sig betydeligt; jeg vilde dog ret ønske, at det engang paa en eller anden Maade maatte lyse op for ham; at dog ogsaa enkelte Mennesker skal henslæbe Livet saa forunderligt glædeløst! — Dog en Ting i Victors Brev glædede mig, nemlig at han sagde mig, at Du vilde snart sende et Brev afsted til mig; det er smukt gjort af Dig, jeg turde ikke saa snart igjen vente at høre fra Dig. Julius maa Du gjerne skjælde lidt ud, fordi han ikke i 5 Aar har skrevet til mig. — Dersom En nu kom og spurgte mig, om jeg vilde reise til Danmark, jeg vilde ikke for Meget, men jeg glæder mig dog grumme meget til at komme hjem igjen; med stor Fornøielse udmaler jeg mig ofte min Glæde ved at sige God Dag til Jer allesammen, og saa maa vi snart ud til Frederiksdal, og det skal være Maaneskin om Aftenen ved Furesøe (og hør, Edvard! saa et lille bitte Glas Punsch derude ved Bordet til at forhøie Stemningen, og Din Søster maa ikke skjænde, fordi jeg er saa materiel, men hun skal drikke med og vi vil synge: jeg gik mig ud en Sommerdag at høre — og saa vil jeg udbryde med Clärchen i Egmont: jezt lass mich sterben, die Welt hat keine Freude auf diese! Jeg forsikkrer Dig, mit Hjerte banker virkelig af Glæde i dette Øieblik ved Tanken om at samles med Jer igjen, men det er ikke Hjemvee, det har jeg slet ikke kjendt Noget til, i det Mindste ikke under anden Form end denne, og saa er den ikke dræbende. — Bring nu ret mange Hilsner til hele Din Familie — — —

Lev nu vel, min kjære Ven! Jeg glæder mig til snart at høre fra Dig, jeg skal nok svare!

Din hengivne

Peter Heise.

(Til A. P. Berggreen.)

Leipzig, d. 30. Novbr. 1852.

Kjære Hr. Berggreen!

Nu har jeg imorges spilt Orgel, dernæst skrevet paa Noget, som skal forestille en fiirstemmig Fuge, endvidere øvet mig med Kraft paa Bachske Fuger, med ikke mindre Kraft paa Violinen, alt kun afbrudt af Middagsmaaltidet, saa mener jeg at have Ret til at anvende Tiden, før jeg gaaer hen i Concerten iaften, til Opfyldelsen af en Pligt og Tilfredsstillelsen af en Lyst, jeg har havt hele Tiden her, nemlig at skrive nogle Ord til Dem fra denne af Toner gjenembrusede Stad. For det Første maa jeg dog udtale min Forundring over at jeg indtil nu Intet har hørt til Deres Samling af kirkelige Sange, som De bad mig om at have lidt Tilsyn med her; jeg antager derfor, at De maa have betænkt Dem og ladet det besørge trykt i Kjøbenhavn. Jeg havde ellers glædet mig til at kunne gjøre nærmere Bekjendtskab med det Værk her, da det flygtige Bekjendtskab, jeg ved Deres Hjælp i Kjøbenhavn gjorde dermed, saa meget vakte min Interesse derfor. Igaar, da jeg var hos Hauptmann, talte jeg efter Timen med ham om forskjellige Ting, ogsaa om Folkesange og fortalte ham da om Deres fortræffelige Samlinger og Behandling deraf; det fornøiede ham meget og han ønskede gjerne at see dem. Hvis derfor De engang skulde have et Ærinde for hos Olsen, saa vilde De maaskee bede ham at besørge et Par Bind af Deres Folkesange til mig her; det vilde ret fornøie mig at kunne vise Hauptmann dem. Det er en overordentlig elskværdig og dygtig Mand; jeg vilde ønske, at De kunde tale med ham, De vilde bestemt i Et og Alt sympathisere med ham. Jeg kommer til ham engang om Ugen, hvor han giver mig contrapunctiske Opgaver og retter dem, jeg bringer. Jeg hørte forleden Løverdags i Thomaskirken et Salve Regina af ham, som var overmaade kjønt, ganske forskjelligt fra Häasers, som jeg ellers holder saa meget af. De kan ellers troe, at det glæder mig at spille paa Orgelet i Thomask., hvor Seb. Bach var Organist. Af det Orgel, han har spilt paa, existerer der nu rigtignok næppe Noget, men Kirken er dog den

samme; den gamle Steenvindeltrappe op til Orgelet — jeg kan ret see den gamle Leipziger-Organist med den store Paryk spadserer op ad den! Det er ellers en sær Skik her med disse Mellemspil i Choralerne; det er kjedeligt nok hos os med de evige Fermater, men her faaer man en heel lille Vise mellem hver Verslinie. Jeg spiller nu ellers ogsaa Choraler paa den Maade, og det er altid en ganske god Øvelse at maatte i en Fart finde en passende Cadenz til den følgende Harmonie, men den egentlige Melodie bliver jo i Grunden ganske revet itu derved.

Torsdag Aften.

Jeg har iaften atter hørt en Gewand-Haus Concert, hvor blandt Andet ogsaa Gades Comala blev opført. Dog forekom det mig, at den gik bedre i Kjøbenhavn, men jeg glædede mig ligefuldt over den smukke Musik, som Gade har komponeret dertil. Jeg snakkede efter Concerten med en svensk Musiker, som meente, at det var gaaet saa slet, Tempoerne vare forfeilede, sagde han. Orchestret havde ikke stemt godt, og Musiken — ja, der var jo kjønne Ting i, men Gade vilde nu have *gjort* mange Ting deri „morsommere“. Disse unge Musikere ere nogle Uhyrer; de har lært en Deel Teknik, de har saa temmelig dannet deres Øre, saa de kan høre, naar nogle Instrumenter ikke har stemt reent, men tale med dem om Musik, det kan man ikke. Gud hjælpe En, naar man ret gennemvarmet og opfyldt af et udmærket Musikstykke af Trang til Meddelelse og Sympathie kommer til en af sine unge Brødre i Aanden, saa faaer man at vide, at en Clarinet er kommet lidt for sildig. De maa dog endelig ikke troe, at jeg ikke sætter Priis paa en smagfuld Udførelse, det gjør jeg naturligviis, men — ja De forstaaer nok, hvad jeg mener. Af yngre Musikere lykkes det mig aldrig at træffe Nogen, som jeg tillige med Fornøielse kan omgaaes som Menneske, hvilke to Ting man egentlig ikke bør kunne adskille, men de Fleste tænker saa lidt paa det Sidste, de mene, at det er tilstrækkeligt, naar de blot lære at gjøre en Fuga saa taalelig; om dem, som ligefrem udtale, at man for at være Kunstner bør stræbe at være

„liderlig“, vil jeg ikke engang tale, og dog de er ikke saa faa, jeg seer adskillige Saadanne her blandt de ædle Elever af Conservatoriet. Derfor har jeg altid foretrukket at søge min Omgang blandt Ikke-Musikere, som ere elskværdige Mennesker, og med dem taler jeg ogsaa ofte hellere om Musik, de kan føle sig grebne af et Kunstværk og gjøre ikke Fordring paa at blære sig med dybe Kundskaber i Instrumentation, Contrapunct etc. Kundskaber og Dygtighed maa naturligviis Enhver have, og jeg bestræber mig selv her saa godt som muligt for at indhente, hvad jeg tidligere ved mit vel adspredte Liv har forsømt, men — ja De forstaaer atter nok, hvad jeg mener! Jeg veed ellers ikke, hvorfor jeg netop er kommet ind paa dette Capitel iaften, da jeg ellers til Dagligdags ikke tager mig det videre nær, men gjerne lader Enhver seile sin Sø, naar jeg maa seile min! Jeg befinder mig her saa ganske fortræffelig og føler, at jeg har Gavn og Udbytte af Opholdet her; men over dette vil jeg udtale mig nærmere i Morgen tidlig, da Klokkeren er blevet mange!

Fredag Morgen.

Alle mine Beskjæftigelser her interessere mig i høi Grad, og det lykkes mig ogsaa her at tage fat paa Alt med mere, langt mere Energie end i Kjøbenhavn; men naar jeg kommer tilbage og skal til at boe alene for mig selv, saa skal mit Liv nok forme sig mere harmonisk end tidligere. For det Første har jeg her en stor Glæde af Seb. Bach, som jeg aldrig før har givet mig saadan Tid og Ro til at blive ret bekendt med; jeg øver mig daglig flere Timer paa hans diverse Prel. og Fuger, som ogsaa viser deres Taknemlighed imod mig ved mere og mere at forvandle sig fra nogle temmelig stive Regnestykker til skønne og udtryksfulde Musikstykker. Desuden spiller jeg ogsaa andre Claveersager, saa at Fingrene befinde sig i bedste Velgaaende. Orgel og Violin har jeg atter taget fat paa her og med mere Ro. I Kjøbenhavn, hvor hele Livet egentlig ikke sønderlig animerede mig, vilde jeg altid ile afsted og kom derfor ingen Vei rigtig; saaledes, da jeg havde spilt to Timer Violin der,

begyndte jeg at spille paa Mozarts Quartetter, som jo var pure Vanvid, og da det naturligviis ikke vilde gaae, følte jeg strax en modløs Fornemmelse; her, hvor Brostenene paa Gaden raaber til mig, at jeg skal gaae hjem og bestille Noget, falder det mig langt lettere at holde igjen, saa jeg ikke overiler mig. Jeg befinder mig i det Hele taget her ret paa min Hylde, og endnu er ingen Dag gaaet hen her, som jeg kunde kalde ganske spildt. — Naar jeg nu blot ikke har trættet Dem med min megen Snak!

Jeg kunde jo egentlig lige saa godt selv skrive directe til Olsen om Deres Folkesange, men jeg troer, at han vil skynde sig mere, dersom De vilde være saa god at sige ham det, naar De engang gaaer der forbi. — Iøvrigt haaber jeg, at De befinder Dem vel og jeg vil ønske, at De maa vedblive at gjøre det! Farvel!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Edvard Holm.)

Berlin d. 23. Dec. 52.

Torsdag Morgen.

Min kjære Edvard!

Som Du seer af ovenstaaende mærkværdige Linier, er Fuglen fløiet væk fra Leipzig; den sidder ikke og quidder fra Morgen til Aften paa sin eensomme Qvist (Neumarkt 36 (i k k e 34) III), foret med Sukker af den ømme Skrædermadame Dettmer, men — — Kort og godt: jeg har nu taget mig en Juleferie, som jeg tilbringer i Berlin; maaskee en 8 Dages Tid. Iforgaarsaftes Kl. 10 ankom jeg hertil. Det er dog en underlig Fornemmelse at komme om Aftenen til en stor og aldeles ubekjendt Stad; jeg sad i min Droschke og kiggede ud paa de brede, snorlige Gader, vældige Huse, mange smukke Bygninger og Kirker, Alt oplyst af Gas og glædede mig til at vaagne den næste Morgen og betragte det Altsammen ved Dagslys. Dette Ønske opfyldtes da igaarmorges Kl. 8 i Scheibles Hotel garni, Markgrafent-

strasse 49. Noget af det Første, jeg igaarmorges gjorde, var at stifte et ømt Venskabsforhold med Pigen, det vil sige aldeles socratisk, idet jeg nemlig spørger om alle Slags Ting, og hun giver Svar og udøser sit Hjerte for mig; blandt Andet betroede hun mig, at man mumlede om, at der til Foraaret vilde udbryde en stor Krig mellem Russerne og Preuserne. En lille Deel af denne store Stad tog jeg med Ritter i Øiesyn igaarformiddags; min brave Tydsker besøger netop en Onkel her i Julen, hvilket foranledige[de], at jeg just nu gik til Berlin, da det er mindre behageligt at befinde sig muttersene i saa stor en Hovedstad. Desværre blev det paa denne Spadseretour et frygteligt Hagelveir og Storm, især befandt jeg mig ubehageligt tilmode paa Cavallierbroen over Spree, da jeg ikke uden Grund befrygtede i næste Øieblik at see Hat og Parapluie seile med de andre Skibe i Floden, og da jeg uden Uheld var over Broen, raabte en Madam paa mig ud af et Vindue, at jeg skulde betale $\frac{1}{2}$ ngr.; Veiret var for ubehageligt til at give sig Tid til at fordre Regnskab af hiin Mutter, tilmed saae hun saa arrig ud, at jeg uden videre gav hende de 5 Pf., dog føler jeg mig endnu idag dybt rystet ved Tanken om at have maattet give saa mange Penge for at gaae med Livsfare over en Smule Bro. Idag er Veiret saare skjønt — ja jeg troer, at jeg vil lave mig til at gaae ud nu. Her er et Bjerg i Nærheden, seer jeg paa mit Kort: Windmühlenberg; sagtens er det ikke meget større end en Vindmølle, men jeg vil dog derud.

Aften.

Jeg kommer nu fra Friederich-Wilhelmstädter-Theatret — dog det er bedre, jeg først fortæller, hvor jeg var igaaraftes, for det er det Vigtigste. Jeg var nemlig i „Opernhaus“ og saae Hugennerne. Jeg har nu ofte seet den Historie og den har aldrig ret villet behage mig, men igaar blev jeg virkelig i høi Grad grebet deraf. Det vil sige, ikke egentlig af Musiken, hvorvel der er adskillige særdeles gode Ting deri, ligesaa lidt af Stykket, men af den fuldendt glimrende Udførelse deraf. For første Gang har jeg da været saa heldig at see Sangere og høre Skuespillere synge,

om jeg saa tør sige, for de vigtigste Roller bleve ikke blot godt sungne men ligesaa godt spille. Først vil jeg dog nævne den berømte Johanne Wagner, som gav Valentine ubeskriveligt deiligt. En Stemme, som gik fra den fuldeste, dybeste Alt op i den klareste Sopran, en Personlighed, saa ædel og yndig — dog det er dumt at sidde og beskrive saadan Noget, man maa være Digter for at kunne levende anskueliggjøre en havt Nydelse for en Udenforstaaende. Jeg vilde mafoi ikke have undværet den Aften, igaar for to Sk., og jeg vil ikke fortryde, at jeg kommer til at spytte i Bøssen med denne Berliner-Reise, naar jeg et Par Aftener til kan komme hen og høre en Opera der, man har godt af at høre saadan udmærket Udførelse af et Kunstværk; det er egentlig Noget, som jeg for diletantmæssig har sat mig ud over tidligere. En for vidt dreven Laden sig nøie med er naturligviis hæmmende og skadelig. Dog har dette ogsaa sin Modsætning; saaledes gives der virkelig Folk, som ligefrem sige, at de har hørt saamegen Musik, at det er dem lifefedt, hvad de hører, naar de kun høre det godt udført, saadanne Mennesker skulde have ind at brække paa. Paa Løverdag Aften gives Olympia af Spontini, og jeg skal derhen; hvis de fandt paa at give Don Juan, medens jeg er her, saa gjorde jeg, jeg veed ikke hvad; at see Johanne Wagner som Elvira! — Alting er nu ogsaa saa mageløst udstyret i scenisk Henseende, der er slet ikke Tale om, at man er paa Comedie; naar Tæppet er oppe, er man i Paris, man lever i Fyrstesale, deilige Haver, i Parkerne svømmer levende Svaner o. s. v. Leer Du maaskee i Dit Hjerte af dette, saa vil jeg sige Dig, at det er, fordi Du er vant til middelmaadige Forestillinger; dette siger jeg, fordi jeg selv ofte i Kjøbenhavn har leet i min Uvidenhed, naar jeg hørte tale om Berlineroperahusets Forestillinger. Hugenotterne betyder egentlig ikke meget uden saadan en gylden Ramme, men nu Don Juan, som selv paa Kjøbenhavns Theater saaledes kan ryste En, hvad Indtryk maa den ikke gjøre! Dog det er sandt, saa smagfuld som Fremstillingen af Hugen. var, saa kommer de jo netop i Finalen til Don Juan med deres Helvedessvælg etc., og det er smagløst! — Iaften har jeg været i Fred.-Wilh. städter Theat. og seet Muurmeste-

ren af Auber. Theatret er ubetydeligt, det vil sige: naturligviis meget kjønnere end Kjøbenhavns; det er dog en Skandal, naar jeg tænker paa det skidne Hul i Sammenligning selv med Leipzigs Theater, som ikke er saa mærkværdigt Muurmesteren gik ganske godt, med Undtagelse af, at Ingen kunde synge og Ingen spille Comedie, dog to ret godt, noget carikeret, og Orchesteret, som var betydeligt mat.

Fredag Aften 24. Decb.

Det er Juleaften! Gaderne har idag vrimlet af Folk, nu er det ganske stille, Livet har trukket sig bort fra Gader og Stræder ind i Husene. Jeg kunde jo have søgt et eller andet Forlystelsessted hen, men jeg har foretrukket at blive paa mit Værelse; og jeg har endnu aldrig haft en saa glædelig Juleaften, som iaften. Da jeg gik hjem Kl. 6 faldt det mig jo noget trist at maatte tilbringe denne Aften alene paa et Hotel, dog jeg fandt mig deri saa godt som muligt, jeg havde skaffet mig Göthes mig hidtil ubekjendte Benvenuto Cellini, dog har jeg endnu ikke faaet læst synderligt i den. Jeg satte mig til at læse, men jeg vidste ikke, hvad jeg læste; saa mange gamle Stemmer kaldte paa mig og tilsidst slap jeg Bogen, lagde mig hen i Sofaen og gav mig hen til mine Phantasier. Først maatte jeg besøge Sibberns. Jeg saae de med Gran og Lamper pyntede velbekjendte Værelser, Julebordet med de mange tildækkede Foræringer i Dagligstuen; først sang de Alle som sædvanligt Peer Schalls Julepsalme og den Gamle stod bag ved og nikkede noksaa fornøiet i Takt, og saa hen til Bordet, Professoren vender Alting forkeert, men derfor er han ligeglad, Fruen dunker ham i Ryggen af Henrykkelse og Julen straalet ud af Alles Ansigter. Derfra gik jeg ud af Vesterport ud til Dig, min Ven! op paa Dit Værelse, Lampen stod paa Bordet, vi sad i Sofaen og talte fortroligt sammen og jeg saae Dig ind i Dine ubeskriveligt udtrykfulde Øine; jeg gik ned i Dagligstuen, hørte Din Søster synge ved Claveret, Din Moder sad i Gyngestolen, jeg sagde noget Vrøvl og hun lo, jeg hørte det tydeligt, Din Fader kom med Violinen og vi spillede en Duet. Frits tutteluttede ned ad Trappen,

saa han nær havde revet Jfr. Nielsen overende, som gik op paa sit Værelse i det Samme; — — — Ikke glemte jeg den danske Jernbane over de tyske dito, men jeg reiste til Jersie og besøgte Præsten og Julius, min gamle, krølhaarede Landmand. Jeg besøgte Casses og andre gode Venner. Jeg følte det saa tydeligt, hvormange dyrebare Skatte min unge Erindring alt eier, jeg hentede et stort Juletræ, hængte dem alle deri, tændte Lysene og dandsede lystig om det. Du tænker vel, jeg er bleven gal, kjære Edvard! Dog ikke; jeg har havt det godt iaften, jeg har besøgt Jer alle, trykket Jer engang til mit Hjerte, og nu skal jeg tilbage til Tydskland igjen. Dog vil jeg ogsaa fortælle Dig, hvorledes hiin glade Stemning et Øieblik blev ganske ødelagt iaften. Du vil maaskee lee af mig, dog, det være et Varsel eller ei, noget Lignende har jeg aldrig følt. Jeg gik op og ned ad Gulvet med Tankerne beskjæftigede med hine fornøielige Billeder, da pludselig Lyset flammer stærkt op, mit Øie falder naturlig derhen, men i samme Øieblik synker Flammen døende sammen; uden at vide hvorfor, blev jeg grebet af en iiskold Gysen og uvilkaarligt rullede Taarerne ud af mine Øine; Stearinet rullede ned ad Lyset og strakte sig i en stiv Høvlspaan ud, ikke mod mig, men lige mod Nord, jeg kom til at tænke paa min stakkels Fader og blev meget uhyggelig tilmode. Jeg har hundrede Gange seet et Lys skyde Høvlspaaner fra sig og leet deraf; men iaften! Men jeg vil ikke tænke derpaa! — — Det var min Juleaften! Bring Din Familie, hver især, en venlig Julehilsen fra mig og tak dem for iaften!

Søndag Aften.

Ak Edvard! Nu kommer jeg atter fra dette frygtelige Operahuus! Jeg kalder det frygteligt, for det udøver en Trolddom over mig! Hvordan skal jeg slippe bort fra Berlin, naar jeg seer, snart det, snart det skal opføres der? Tanken om at skulle skilles fra det er for mig ligesaa tung at bære, som for en Elsker at maatte forlade sin Elskede. Jeg sad ret iaften og forelskede mig i hver en Loge, i hvert et Malerie, i hver Statue, i denne forunderlige Forening af Alt, hvad der er smukt! Og dog slaer det ikke i Øinene, naar man træder ind første Gang. Da jeg gik første Gang

derhen til Hugenerne, lagde jeg ved min Indtrædelse knap Mærke til al den Skønhed, som omgav mig, men da jeg lidt efter lidt havde faaet Øinene lukket op, maatte jeg udbryde til min Nabo: det Theater er dog mærkværdig deiligt! Jeg havde hørt saa meget om det i Forveien, og dog er jeg bleven forbausende overrasket. Det er mig ikke muligt at sige, hvad der egentlig behager mig saa overordentlig der; det er ikke den høie Grad af Pragt og Rigdom — men jeg vil ikke tale længere om det. Iaften saae jeg Postillonen i Lonjumeau. Det behagede mig meget. Et fordringsløst og underholdende Sujet med en ret iørefaldende Musik af Adam. Dog jeg vil egentlig helst ikke bedømme Stykket og Musiken, da jeg første Gang gjør Bekjendtskab med dem her. Hvor er det muligt at fælde nogen uhildet Dom, naar Udførelsen i musikalsk og dramatisk Henseende er saa fuldendt! Det er forresten noget nederdrægtigt Vrøvl! tilgiv mig! Men det er mig endnu saa nyt at høre en saadan Opera. Og en Tenor har jeg hørt saa klangfuld og mandig, ikke dette almindelige kastratmæsige Pippeley; og han spillede Postillonen med Liv og Fyrighed. Vel var Joh. Wagner ikke paa Bræderne iaften, men Fru Herrenburg-Juczeh var saa ung og saa smuk og livlig som man vilde ønske! Bagefter havde de endnu en Ballet, men jeg kunde ikke bære mere og gik. Da jeg gik gjennem Foyéen, saae jeg Placaten for imorgen aften og saae Faust annonceret og jeg gjorde (i Tankerne) et vældigt Glædeshop. Döring spiller Mephistopheles, en af de bedste Skuespillere, Tydskland har nu. Jeg har seet ham i Leipzig engang som Shylock i Kjøbmanden fra Venedig, og det var mesterligt. Til iovermorgen er Lucretia Borgia annonceret. Det er den eneste Opera af Donizetti, som har behaget mig en lille Smule, og den lader sig virkelig udføre godt; den maa jeg høre her. Naar jeg saa har seet tre Operaer og Faust i Operahuset og to Operaer i Frederik-Wilh.-Theatret, saa kan jeg med god Samvittighed reise til Leipzig og tage fat paa mine Studier med forfrisket og oplivet Aand. Meget Godt venter mig ogsaa der: Gade, Gewandhconcerter og — Tannhäuser af Wagner! At saadan et Stykke Papir ikke er uendeligt!

Mandag Formiddag.

Nu har jeg da faaet mig et Stykke Papir igjen og kan male videre. Jeg kommer fra en Rundar gennem Staden nu. Fornemmelig har jeg spadseret „unter den Linden“ og betragtet de glimrende Boutiquer paa Siderne. I Roccas Kunsthandel var Meget, som jeg havde Lyst til at kjøbe. Især stak en engelsk litographeret Copie af den sixtinske Madonna mig i Øinene, selve Billedet var saa stort som dette Ark Papir og nydeligt udført, Madonna, Barnet og Englene især meget godt, de to Sidefigurer lignede mindre (jeg tør nok sige det, for jeg har beholdt Billedet temmelig tydeligt i min Hukommelse fra Dresden). Ved Enden af „unter den Linden“ staaer Frederik den Stores Denkmal, som jeg daglig fryder mit Øie ved at betragte, derpaa kommer der Platz am Opernhause, med Universitetet, det kgl. Bibliothek, Operahuset, alle anselige og smukke Bygninger; dette er da ogsaa aabenbart det Smukkeste i Berlin, men det er ogsaa i høi Grad værd at see; ellers bliver man snart kjed af Staden, den er mig for regelmæssig og stiv, de regelmæssigt snorlige og parallelle Gader trætter Øiet. Om Sommeren maa det ellers være kjønt at spadsere i den kgl. Dyrehave, hvor man umiddelbart fra „unter den Linden“ gaaer ind gennem den prægtige Brandenburger Thor. — Iforgaars var jeg i Frederik-Wilh.-Theatret og saae Lortzings Undine. Det behagede mig mere end den foregaaende Aften der, da det gik meget bedre. Musiken er paa sine Steder ret kjøn, dog ogsaa undertiden vel intetsigende. Stykket selv er dog Intet mod Fouqué's henrivende Eventyr. Den forunderlig deilige Slutning i Eventyret, hvor Undine dræber Ridderen med et Kys, er forandret saaledes, at han synker med hende gennem Jorden ned i Vandet, hvor han maa leve med hende bestandig. Det er ikke halv saa kjønt. Dog havde Maskinmesteren gjort Sit, thi Decorationen under Vandet var særdeles smuk og effectfuld. Husker Du ret det deilige Eventyr, hvorledes tilsidst Undine bliver en Bæk, der løber om Ridderens Grav, saa at hun saaledes bestandig holder ham i sine trofaste Arme. Jeg har som lille Dreng ofte grædt mine modige Taarer derover, især naar jeg kom til

det Sted, hvor Undine, forstødt af sin Elskede, synker fra Baaden ned i Vandet og opløses, og de smaa Bølger skvulper mod Baaden og hviske: vee, veel hvad har Du gjort! Vee mig arme Barn! Jeg havde faaet stor Lyst til at læse det igjen, jeg maa see at faae fat i det.

Mandag Aften.

Undskyld, kjære Edvard! men jeg kommer virkelig atter fra Operahuset, hvilket jeg godt kan begribe, Du længst maa være kjed af. Dog kan Du for saa vidt trøste Dig, som jeg ikke vil tale i fuldt saa høie Toner iaften, som de foregaaende. Ikke fordi jeg jo er meget tilfreds med Udførelsen af Faust, men hvad Skuespillerkunst betræffer, saa er en Kjøbenhavnner dog vant til at see saa fortræffelige Præstationer, at det allenfalls ikke kan berøve ham Forstanden, om han ogsaa seer noget Godt et andet Sted i Verden. Mephistopheles blev fortrinlig spillet af Döring, som jeg ventede; mange Steder ganske vidunderlig mesterlig, andre Steder mærkede man maaskee for meget det gennemstuderede Spil. Hans Maske var mesterlig; pudsigt var det ellers, at han stadig mindede mig om vor fælleds græske Lærer Berg, som dog ogsaa ofte kunde have et noget sardonisk Udtryk i sit Ansigt. Faust var ypperlig, før han er bleven forynget, derefter behagede han mig ikke fuldt saa meget. Gretchen vilde i Begyndelsen ikke ret smage mig, dog sagde hun mangan Replik nydeligt, og den sidste Vanvidscene spillede hun ikke galt, men jeg vilde dog hellere see Fru Heiberg i den Rolle. Om Sammenligning mellem denne Fremstilling af Faust og hiin i Leipzig kan der naturligviis ikke være Tale. Jeg er ellers meget glad ved at have seet Faust et Par Gange; thi det hjælper En paa en behagelig Maade til bedre at forstaae et saa vanskeligt Arbeide. Det Hele staaer nu meget klarere for mig. — Jeg var iaften i en Prosceniumsloge ersten Ranges, som svarer til den kongelige Loge i Kjøbenhavn, og vist er endnu elegantere end den. Jeg sad i en rød Fløiels Lænestol med forgyldte Qvaster. Her er det mig muligt, hvad jeg saa gjerne vil, naar jeg skal ret glæde mig over et Kunstværk, nemlig

at forglemme mig selv, ikke idelig ved Træthed, Ømhed i Ryggen, Hede, etc. at mindes om sit eget Cadaver. Imorgen Aften gaaer da Lucretia Borgia, hvor Joh. Wagner spiller Titelrollen. Men vee mig Usalige! Hvad saae jeg videre! Paa Onsdag gaaer — Hamlet, Prinds af Danmark! Kan jeg lade mig det gaae forbi? Umuligt! Dog længes jeg efter Leipzig, efter Gade, mine Studier, og fremfor Alt efter Efterretninger fra min Broder om Faders sørgelige Tilstand! Men det er ikke tom Nydelsessyge, der driver mig til at blive her et Par Dage endnu; jeg har, siden jeg forlod Kjøbenhavn, ikke kjendt Spor deraf, og Alt, hvad Berlin i den Retning tilbyder, har jeg skyet. Af disse Besøg i Theatrene her, har jeg lært Meget; om jeg end ikke formaaer at stille Dig det frem i en Fart paa Papiret, saa føler jeg dog tydelig den vækkende Indflydelse deraf paa mig. Og jeg vil benytte mit Ophold i Tydskland paa alle Maader, om det ogsaa koster mig nogle Penge. — Om Dagen har jeg her i Berlin læst Lessings fortræffelige Minna v. Barnhelm, Miss Sara Sampson og Emilia Galotti samt Benvenuto Cellini. Det maa for Enhver være gavnligt at læse denne gudhengivne, djærve (om ogsaa undertiden vel lidenskabelige, næsten raa) Kunstners Kæmpeskridt gjennem Livet. Hvis Du ikke kjender det, saa læs det; det vil i meer end een Henseende have Interesse for Dig. — Hvor jeg vilde ønske, at jeg havde Dig her, min kjære Ven, at vi kunne gaae sammen hen i Opera-huset: Du kan troe, Du vilde faae Øine og Ører op! Men nu God Nat!

Tirsdag Aften.

Johanne Wagner er en Hex! Absolut! Kun saaledes kan jeg forklare mig det forunderlige Phænomen, at jeg iaften har hørt en Musik, hvorom jeg til mig selv sagde: „det er en liderlig Musik“ og dog gik det mig gjennem Marv og Been. Det er et høist mærkeligt Menneske; den gemeneste Melodie forvandler hun til det Udtryksfuldeste og Skjønneste af Verden. Og hendes Skjønhed! for hun er sjeldent deilig; og hver en Bevægelse er fuldendt! Lucretia Borgia's Rolle er ogsaa taknemlig for en udmærket Skuespillerinde, fordi den giver de forskjelligste Situationer; og overalt var

Joh. Wagner mesterlig, hendes Kjærlighed til Sønnen, hendes Had og Grumhed mod Adelsmændene, hendes Stolthed mod Hertugen, hendes Fortvivlelse og Jammer! Jeg veed ikke, hvad jeg skal sige; det er mig umuligt at kunne sidde kold og skrive en Anmældelse i Bladrecensionsstil, jeg er ikke kold, jeg er bleven gennemrystet; naar hun var inde, sad jeg som i en Feber, og tro ikke, jeg overdriver; det gaaer det hele Publicum saaledes. Og denne virkelig slette Musik, som saadan betragtet; denne grimacerede Lidenskab, men som dog i hendes Mund klinger saa vidunderlig skjønt! Det er godt, jeg ikke hører Don Juan her, eller en anden af mine Yndlingsoperaer, jeg vilde prostituere mig af Henrykkelse. Jeg hører saa tydeligt, hvorledes hun i sin skjærende Smerte synker ned for Gennaro og udbryder: *lass mich nicht deine Mörderin sein*, som hun sang med den vidunderligste Alt, idet hun tillige lod Stemmen svæve mellem Tale og Sang.

Kjære Edvard! jeg er bange for, jeg gjør Dig træt med min Begeistring over Alt dette, men jeg trænger virkelig til at udsige det, — men det fordømte Lys gjør nu Ende paa videre Udtalelser for iaften, og jeg gider ikke ringe paa Opvarteren for at forlange meer!

Onsdag 'Aften.

Hamlet er desværre ikke blevet givet iaften, paa Grund af Hæshed. Jeg var derfor først i Tvivl, om jeg ikke skulde benytte mig af Leiligheden og liste af til Leipzig; men da jeg saa, at Euryanthe imorgen Aften gaar i Operahuset, og at Hexen spiller Eglantine deri, saa havde jeg jo kun eet Valg, nemlig at blive til Fredag Morgen. Fredag Aften skal jeg i Selskab hos Härtels i Leipzig, derved har jeg en bestemt Grændse for mit herværende Ophold, hvilket er ret godt, da jeg ellers ikke veed, naar jeg skulde komme fra Berlin. Jeg glæder mig „rasende“ til imorgen Aften. Jeg har ellers moret mig godt iaften. Istedetfor Hamlet spillede et Skuespil, som er bearbejdet efter Auerbachs Frau Professorin, som Du vel nok kjender. Det blev særdeles godt spilt; især var jeg meget indtaget i Fru Professor-

inden (en Fräul. Buhr). Det er netop en af disse naive Landsbypiger, som vi ellers er vant til at see Fru Heiberg give saa glimrende, Fr. Buhr gav denne Rolle ikke glimrende, men med en slaaende Sandhed og en saa rørende Naturlighed, at jeg virkelig maa foretrække dette Spil, om det end ikke er saa talentfuldt, som „Fruens“. Stykket selv var som alle dramatiserede Fortællinger noget sammenflikket, men dog ikke ganske uden Interesse, fordi Stoffet er saa smukt. — En anden Glæde, jeg har her i Berlin er at gaae op paa det gamle og nye Museum og se paa Antikerne her, som alle er opstillede med megen Smag. Laokoons Gruppen har jeg første Gang her seet. Kaulbachs Fresco-Malerier i det nye Museum ere mærkværdig deilige (Jerusalems Ødelæggelse, den babyloniske Forvirring og mange andre).

Leipzig, den 1ste Jan. 1853.

Igaarmorges rev jeg mig da løs og kom til Leipzig om Middagen Kl. 3. Jo nærmere jeg kom Leipzig, jo mere voxede min Utaalmodighed, for jeg kunde nok vide, at der vilde ligge Breve til mig. Da jeg kom hjem, fandt jeg 9 Breve. At jeg vilde faae Efterretningen om Faders Død, ahnede jeg bestemt; hiin Fornemmelse Juleaften var mig altfor varslende. Et af Brevene, hvis Haandskrift kom mig fremmed for, tog jeg først og netop det var fra Gabriel Sibbern, som fortalte mig, at Fader var død Aftenen før Juleaften. Døden har givet den Trætte Ro og befriet den Forpinte fra utallige og store Lidelser; den har stemt mig alvorlig og veemodig, ikke smertelig. I Ordets egentlige Forstand staaer hans Minde forklaret for mig; jeg seer kun, hvorledes han altid har villet det Bedste, har offret Alt for sine Venner; han har velsignet os alle før sin Død, jeg bad ham i et kort, men inderligt Brev tilgive mig mine Letsindigheder, han læste det samme Dag, han døde, men ved klar Bevidsthed; enhver Dissonants er opløst og jeg kan med oprigtige, sønlige Følelser sige nu, at jeg har havt en trofast og kjærlig Fader. —

Søndag 2den Januar.

Jeg blev afbrudt igaar af Rubenson, og jeg burde vel bryde mig selv af nu, da Brevet truer med at voxte til en Størrelse, at det vil være et herkulisk Arbeide for Dig at komme der igjennem. Min Lyst til at skrive er imidlertid ikke forsvunden endnu, jeg vil derfor bede Dig væbne Dig med behørig Taalmodighed. — Ikke uden Betydning var det for mig, at jeg, foruden hiint omtalte Brev fra Gabriel, fandt 8 andre Breve her; saa at jeg kunde see, at om jeg end havde mistet en Støtte, jeg dog vilde finde fuld Erstatning i den megen og trofaste Kjærlighed, I alle vise mig ufortjent. Du maa takke Din Fader overmaade meget for hans venlige Brev, hvad jeg naturligviis selv skal gjøre med det Første skriftlig. Jeg havde tænkt oftere paa at skrive et Brev til ham, men det forekom mig næsten for dristigt om jeg kom og forstyrrede ham; at han først skulde skrive til min Ringhed, det har overrasket mig med stor Glæde. Inden i dette laa et Brev fra Din Moder; mange, mange Hilsner og Tak til hende. Hun beder mig opsøge nogle kjønne Duetter for Din Søster og Frøken Johnsen; jeg skal gjøre mit Bedste; dog troer jeg, at den Literatur er mere rig end skøn; Mendelsohns og Gades kjender de jo, og det er de bedste; desforuden har Kücken, Reissiger, Fesca o. fl. ogsaa skrevet saadanne, men jeg tvivler paa deres store Skjønhed; dog skal jeg see efter. Fra Jersie fik jeg Brev fra Julius og Vilhelm, som er bleven forlovet med „Dora“; tillad, at jeg skriver det heelt ud, for at see det igjen for mine Øine, for hvem havde troet det! Ham skal jeg skrive et Brev til, men Din Moder maa Du specielt gratulere fra mig i den Anledning, for jeg veed, hvor gjerne hun vilde have en Svigerdatter. Og endelig foruden de andre fik jeg Dit fortræffelige Brev! Det har glædet mig meget at see, at Du befinder Dig saa vel; der gaaer en langt mere harmonisk Klang gjennem dette Brev, end gjennem Dine tidligere. I det Enkelte besvare det kan jeg ikke, dertil udfordres en mundtlig Samtale, jeg kan kun sige, at jeg har taget det op i et ligestemmende Hjerte. Gid Kilden til Din Lykke maa sprudle ligesaa klar og smuk i det nye Aar for Dig og bestandig! Og hvad os selv angaaer, saa har Du Ret

at denne ydre Fjernelse ikke har fjernet os i det Indre, for mit Vedkommende tvertimod. Naar man kommer bort en Tid fra saadan en Maskine, som man har gaaet og trampet længe i, saa ordner egentlig det Hele sig først for En, de betydningsfulde Forhold fæstner sig, og de ubetydelige fordele; og med mere Sikkerhed kan man da atter gaae ind [i] det forrige Liv igjen. — Endnu dog et Par Ord om nogle forskjellige Nydelser og musikalske Glæder, jeg har havt. Først Euryanthe i Berlin. Det var naturligviis den bedste Aften i Operahuset, fordi jeg foruden den fuldendte Udførelse ogsaa kunde glæde mig over en fortræffelig Musik. Jeg gjorde den Aften Bekjendtskab med en anden ganske udmærket Sangerinde og Skuespillerinde, nemlig Frau Köster, som gav Euryanthe. Jeg vilde ønske, at Du havde seet Joh. Wagner og hende sammen, det var henrivende deiligt. Frau Köster danner fuldkommen en Modsætning til Fru Wagner; hun er fiin og lille, jomfruelig som Elisabeth Hauch, og med [det] uskyldigste Barneansigt, jeg næsten nogensinde har seet paa en voxen Dame. Hendes hele Personlighed bragte mig stadig til at tænke paa Genoveva, hvis Historie har nogen Lighed med Euryanthes Skjæbne. Hun og Joh. Wagner er to deilige Billeder, som er blevne tilbage i min Sjæl. Forresten var Operaen udstyret med den høieste Pragt; jeg havde nær givet et høit Brøl fra mig, da Tæppet gik op, over den Rigdom og Skjønhed, der herskede ved Kong Ludvigs Hof. — Sylvesteraftenen tilbragte jeg da hos Härtels, ganske morsomt, skjøndt dette Udtryk egentlig ikke passer. Jeg var i en noget ophidset Stemning. Deels var jeg legemlig træt af af Reisen, 30 Miil paa Jernbanen samme Dag; dernæst fuld af mine smukke Erindringer fra Berlin, og i Baggrunden Efterretningen om Faders Død, Alt blandede sig saa forunderligt sammen. Dog var jeg ret livlig og talte med mange forskjellige Mennesker. — Mod min Forventning traf jeg ikke Gade der, men igaar gik jeg op til ham. Baade han og hans Kone toge meget venligt og smukt imod mig, dog fik jeg ikke talt meget dengang med dem, da de skulde hen til Dr. Härtel's. Igaarftes saae jeg da Gade dirigere den første Gewandhaus-Concert. Det er rigtignok meget hedre

end David's Direction. Orchestret spiller nu ogsaa med langt større Lyst under Gade. Concerten gik fortræffelig og interesserede mig i høj Grad. Fornemmelig Beethovens glimrende Ouverture til Fidelio Nr. 3, som blev udført med en høi Grad af Bravour. Du mener at kunne gjøre Indvendinger mod den, men jeg troer næsten, at Du skulde opsætte dem, til Du har gjort et fortroligere Bekjendtskab med den, jeg sætter den ubetinget blandt de første af hans Værker. Hvorledes er den egentlig gaaet i Kjøbenhavn, for det er en vanskelig Djævel at spille? Foruden den havde jeg en umaadelig Glæde af Schuberts store C-Durs Symphonie, ubeskriveligt righoldigt, maaske for rigt, men sundt og kraftigt. Jeg længes meget efter at faae fat i Partituret dertil. Jeg har endnu ikke hørt nogen Concert her gaae saa godt, men Publikum var ogsaa meget glad for Gade. —

Nu vil jeg da ende dette milelange Brev. Jeg føler mig i stor Gjæld for al den megen Kjærlighed, man viser mig; det er mig umuligt efter Fortjeneste at afbetale den; jeg overdrager til Dig at bringe mine varme Hilsener og Tak til Din Familie (Frits maa jeg nævne særskilt paa Grund af hans specielle Hilsen), til hvem Du ellers træffer af gode Mennesker og først og fremmest til Dig selv!

Lev rigtig vell!

Din hengivne Ven

Peter Heise.

Dem Herrn Stud. philol. Edvard Holm.

Copenhagen.

(Vesterbro Nr. 43, E, 1).

(Af et Brev fra Heise til Victor Heise.)

Leipzig, d. 7. Jan. 1853.

Efter en Omtale af Besøget i Berlin skriver Heise: — — „Jeg kan umulig fortryde at jeg gjorde den Tour, thi jeg har haft ubeskriveligt Udbytte deraf. Hver Aften jeg der tilbragte i Operahuset var mig uhyre glædelig og gavnlig

formedelst den høie Grad af Fuldendthed som hviler over enhver Forestilling af Operaer. Nu er jeg atter i den gamle Tour her igjen, jeg faar egentlig ikke componeret meget udenfor Øvelserne med Hauptmann, men jeg spiller meget Claveer og Violin og hører meget; i det hele taget maa jeg især bruge denne Tid til at samle ind udefra, naar jeg kommer hjem kan jeg bedre begynde at give fra mig. Dog skriver jeg en Trio, men kun lidt ad Gangen. Det er reent forbandet med denne Messetid; her trækker det ene Hold Tyroler eller Bjergmænd om efter det andet og blæser i Gaderne; hver Gang jeg har sat mig til rette og skal skrive, saa kommer strax nogle — tutteluttelut. Det er knap nok at jeg kan spille selv, for hver Gang der kommer en lille Pause i min Musik, hører jeg et Djævleskraal paa Gaden. Og det varer otte Dage endnu. Jeg begynder ellers at længes efter Danmark, ikke naar jeg arbejder, men naar jeg gaaer i mine egne Fantasier, saa lever jeg for det meste mellem lutter danske Kornmarker, især spadserer jeg ofte fra Birkerød til Værløse; jeg vil gjøre et stort Hop, naar jeg næste Sommer staar ved Fiskebæk, det er dog meget kjønnere end det sachsiske Schweits, for ikke at tale om de diverse fortræffelige Mennesker som indeholdes udi Danmark; det skal være en stor Glæde at komme anlangende til Toldboden i Kbh. Det er ikke for det, jeg befinder mig immer væk lige godt her, kan godt lide Tydskerne og skal med Glæde engang igjen maaskee besøge dem, men naar jeg tænker paa at komme hjem og see alting igjen, hvert et Hus, hvert et Træ, hver en Brosteen faaer Betydning — — Frederiksberg Allé forekommer mig meget smuk — —.“

(Til Edvard Holm.)

Leipzig. Løvedag Eftermiddag.

23/1. 53.

Min kjære Ven!

Det er paa den høie Tid, at jeg begynder en lille Epistel til Dig for at sende Dig alle mine gode Ønsker til Din Fødselsdag paa Onsdag. Jeg sidder nu forresten og studerer

paa, hvad jeg egentlig skal sige Dig for deilige Ting, og Resultatet bliver nok, at jeg tier bum stille. Om jeg var personlig tilstede og overbragte min Lykønskning, saa vilde jeg vel heller ikke sige Meget, men saa har man Øinene til Hjælp, og det er som bekjendt nogle Tyvetingester til at snakke — altsaa, bild Dig ind, at jeg i dette Øieblik sender Dig et Blik fuldt af al den Kjærlighed, jeg har til Dig, det er bedre end et Ark Papir fuldt af Gratulationer. — Jeg venter ellers med det Første Noget, der ligner et Brev fra Dig; saa meget mere, som jeg ved Aarets Begyndelse viste mig fra en saa storartet Side i Correspondencen. Jeg begynder ellers mere og mere at faae hjemlige Fornemmelser og længes efter at komme hjem til Danmark, nu da jeg lever paa den anden Halvdeel af mit Ophold; men der er da en Deel endnu for mig at tage op her, før jeg gaaer bort. Ja her er Meget at give Agt paa. Meget interessant har det været for mig de to sidste Gewandh-Concerter at høre en stor Deel af første Act af Lohengrin. Det er naturligviis langt fra tilstrækkeligt at have hørt det i Concertsal, det maa sees paa et Theater, og Wagner vil sikkert meget frabede sig, at Nogen fælder en Dom om det før. Det vil jeg heller ikke indlade mig paa, dog maa jeg sige, at Meget tiltaler mig, særdeles Meget endogsaa; men det er ligesaa meget den smukke Text egentlig, som er følelsesfuld og poetisk og som bestandig fører En ind i virkelig skjønne Situationer; men Musiken alene er — ikke kjedelig — Gudbevares, end mindre udtryksløs eller upoetisk, men det er i Grunden slet ikke Musik; ja det tør jeg heller ikke saa rask sige — jeg er i det Hele endnu fuldkommen i Vilderede dermed; saa meget er dog vist, at man ingenlunde kan gaae det ligegyldig forbi, det fortjener tvertimod, at man gjør sig nogen Uleilighed dermed. Men jeg forstaaer ikke, hvorledes Folk, som første Gang hører det, kan strax brøle: famos — grandios — riesenhaft — gigantisch etc., det river vel for en Deel med sig, men det maa paa samme Tid give et fornuftigt Menneske saa meget at tænke paa, at han naturligere tier bumstille. Hans Texter ere alle kjønne; jeg har igaar læst Tannhäuser og den flyvende Hollænder, som begge interesserede mig. Næste Fre-

dag gaaer Tannhäuser her paa Theatret; jeg er glubende nysgjerrig derpaa. Ikke uden Vægt er det dog, at Spohr, den gamle, strenge Musiker fra den ældre Skole, alt for flere Aar siden bragte den flyvende Hollænder frem i Cas-sel og skrev Wagner et meget venskabeligt Brev til, at det glædede ham at træffe en ung Kunstner, „dem es mit der Kunst Ernst sey“. — I Frankfurt er for nylig Tannhäuser givet, men i et Blad derfra læste jeg, at Wagners Musik var en stor Synd, hvorfor han lige saalidt kunde finde Til-givelse, som Tannhäuser i Operaen for sine. — Wagners Kunstreflexioner derimod smager mig mindre, skjøndt jeg med Fornøielse læser hans livlige og varme Stil, hvoraf man ogsaa kan see, at Spohr maa have Ret i sin oven-anførte Yttring.

Søndag Morgen.

Hvad Wagner altid trækker til Vands imod, er det „absolute Kunstværk“, et saadant, som ikke blot tilhører en bestemt Tid, men kan have Værd for alle Tider, der, som han spydig udtrykker sig, kan være skrevet for det atheniensiske Demokratie og opføres for det preussiske Hof i Potsdam, hvorved han sigter til et Par græske Tragediers Opførelse der. Ja, han gjør endogsaa Nar af Shakespeares Beundrere, og føier til: „den eneste Shakespeare, som kan have nogen Betydning for os, er enhver ny Dig-ter, der for sin Tid er det, som Shakesp. var for sin“. Det er noget lynende Vaas; men tillige modsiger han sig saa i Grunden, da han altid raaber paa, at Kunstneren skal arbeide for „die Zukunft“. Men naar nu denne Zukunft kommer, saa haaber jeg, at den vil være lige saa inhuman mod Wagner, som denne er mod sin Fortid, og kalde ham et „abgethanes Standpunct“, i det mindste hvad hans Theo-rier betræffer; jeg troer dog, at jeg vil foretrække hans Praxis. Underligt er det dog, at Wagner selv holder det for nødvendigt at lade sine Kunstværker følges af en Mængde Anviisninger, hvorledes Publikum har at forholde sig dermed; Mozart og Beethoven lode altid deres Værker tale for sig selv — disse to stakkels abgethane Standpunc-

ter! Men hvorom alting er, Wagner er et betydeligt Menneske og en sjelden genial Natur; hans Theorier antager jeg ubetinget for falske; hvad derimod hans Productioner betræffer, saa maa Tiden dømme! — Men lad os nu lade ham fare; jeg har alt snakket for meget om ham paa dette forholdsviis lille Stykke Papiir. — Jeg stryger daglig paa Violen, og det gaaer ikke saa galt; jeg er begyndt paa nogle af Kreutzers Etuder; en Rutsche-Etude i Edur morer mig, men det er svært at rutsche men det gaaer dog bedre og bedre. Først i Februar skal jeg spille en af Mozarts Sonater, er det ikke morsomt? Bachs wohltemp. Cl. er endnu stadig mit daglige Studium; jeg har kjøbt det i en meget smuk ny Udgave; desuden spiller jeg ogsaa Henselts Etuder og andre Ting, læser jevnlig Partiturer og skriver Fuger. Med alt dette kan Du vide, at jeg ikke kan have megen Tid til at componere Noget, men det er ogsaa ganske det Samme her, hvorvel jeg havde megen Lyst og der kommer idelig Themaer og diverse Indfald hoppende. Gades Frühlingsfantasie har gjort stor Lykke her, stærkt og vedholdende Bifald; han har Meget at bestille, og jeg seer kun lidt til ham. Desmere Glæde har jeg altid af Hauptmann, som med stadig Venlighed og Interesse kommer mig imøde! — Hils Din Familie mange Gange og andre brave Mennesker i Danmark fra

Din hengivne

P. Heise.

(Til Edvard Holm.)

Leipzig, Onsdag Eftermiddag 9 Febr. 1853.

Min kjære Ven!

Jeg havde rigtignok fast bestemt at skrive til Din Fader i disse Dage, hvem jeg endnu (knus mig Himmel!) skylder Svar paa hans venlige Brev, som han i Julen sendte mig, men da jeg idag har faaet Dit fortræffelige Brev, som jeg længe havde længtes efter og som i enhver Henseende glædede mig saa meget, saa kan jeg ikke modstaae Lysten at

begynde paa et Brev til Dig, for det Første for at takke Dig derfor, dernæst har jeg ogsaa nok Lyst til at snakke lidt med Dig om diverse musikalske Materier. Det har i høi Grad glædet mig at see, at Du føler Dig lykkelig og har Fred i Dit Indre; jeg behøver da maaskee ikke at tænke mig Dig komme op ad Trappen syngende Beethovens No 4, uden for saa vidt, at naar man føler en ret inderlig, dyb sjælelig Glæde, er man maaskee meest stemt til at synge i Moll — saaledes som Schumann i sin *Frauenliebe und Leben* (hvorom senere) saa vidunderlig deilig lader Quinden udtrykke sin Glæde over at Manden elsker hende: i C-moll —, dog maa Du ikke troe i min ovenfor udtalte Glæde over Dit Velbefindende at finde Bekræftigelse paa Sandheden af Din Yttring, at Dit tidligere tunge Sind skulde nogensinde have virket frastødende paa mig, langtfra — dog jeg vil helst ikke tale om hine Tider, jeg forstaaer mig ikke selv dengang; nu føler jeg mig anderledes, og Gud give, at den voxende Sikkerhed, jeg føler hos mig, maa være mere end Selvbedrag. — Tannhäuser har jeg da seet to Gange. Endelig er Verdens ottende Underværk blevet opladt for min Sjæl, der er kommet Lys i mit Mørke, al tidligere Kunst er styrtet sammen og jeg ligger den meste Tid paa Gulvet og raser for Wagner mod hans Modstandere, som kun fægter med „Hohlheit und Lüge und aber Lüge“! — Dette er omtrent Hovedindholdet i en Artikel i „Abendzeitung“ af Hr. A. Stern. Dog med al Respect for Hr. A. Stern (som aabenbart er et stort Fæ) vil Du vel hellere høre min Mening.

Om jeg vilde sige, at jeg var begejstret over hiin Forestilling, saa løi jeg, ligesaa, om jeg sagde, at jeg var blevet ganske kold; men for lige saa godt at sige det strax: Musikken er mestendeels kjedelig og intetsigende, eller i det Mindste ikke tilstrækkeligtsigende, og jeg ønskede ofte Musikken reent bort, for at kunne uforstyrret glæde sig over det meget Smukke og Gribende, der er i Stykket. — Dog nu maa jeg gaae hen til Ritter, som jeg har lovet at besøge iaften. Du skal nok faae mere om samme Tannhäuser —

er for stærk at kalde Musikken slet. Tannhäuser er en ypperlig Operatext, uden egentlig Characterudvikling og sønderlig Handling, men en Række af effectfulde og overraskende Situationer, paa et Par enkelte vel langtrukne Steder nær. Musikken har den forønskede Leilighed til at udfolde sig efter sin Natur, men det gjør den aldrig, den løber afsted fra det Ene til det Andet, uden at man kan blive klog paa, hvad det egentlig skal være. Nu kommer der forresten af og til enkelte geniale Indfald, men de forsvinder hurtig igjen, saaledes det vilde, sandselige Liv i Venusbjergget har han fortræffelig antydet ved en Clarinet, som danser vildt om oppe i Luften; men hvor han er heldigst i musikalsk Henseende, kommer han ikke videre end til at antyde. Af loci communes findes der en svær Mængde. Men naar man betænker det meget Poetiske i Texten, foruden det effectfulde sceniske Gewand og en klangfuld, ofte rigtignok for stærk Instrumentation, saa er det naturligt, at en Deel føler sig tiltrukken deraf, men jeg kan ikke begribe, hvorfor man egentlig gjør saadan et stort Skraal deraf. Det vil nu nok forsvinde, naar de ophidsede Gemytter komme til Ro; det ene Partie raser nu i vild Begeistring og ægger til Modsigelse, og ægges derved til stærkere Begeistring selv. Naar man seer paa det med nogen Rolighed, saa tager man det med (jeg mener Wagners Operaer) som Noget for sig alene bestaaende, i flere Henseender forfeilet, men dog i det Hele ret interessant. Der har Du nu faaet en lille Mundfuld Betragtninger over Wagner; naar jeg kommer hjem, kan vi tale nærmere derom. Med Hensyn til W. er jeg altsaa ikke blevet revet af ham bort fra de Gamle, saa lidt som af nogen Anden. Men i een Henseende er jeg blevet fuldstændig omvendt, nemlig med Hensyn til Rob. Schumann. I Kjøbenhavn havde jeg aldrig hørt nogle af hans større Værker, og jeg saae kun af og til Noget af hans nyere mindre Claveersager, som ofte ere mig noget vel bizarre. Kort efter min Ankomst hertil, hørte jeg hans første Symphoni (i B) og blev strax forbauset over dette friske og pragtfulde Stykke. Noget efter hørte jeg den anden i C, som jeg syntes næsten ligesaa godt om; noget mindre tiltalte mig hans tredie i Es, skjøndt den indeholdt prægtige Ting, og jeg vil

ikke engang tale om den, før jeg har seet Partituret til den, thi som hans fleste senere Ting, er den ikke saa let at gaae til. Alt dette gav mig naturligviis Lyst til at gjøre hans nærmere Bekjendtskab, og jeg tog da Partituret til hans for et Aars Tid siden componerede „der Rose Pilgerfahrt“, et stort Værk for Solo, Chor og Orchester; der er mange deilige Ting i, og jeg undlod ikke jævnlig at sige „Død og Pine“, men derefter tog jeg Partituret til hans gamle Paradies und Peri, et lignende Værk; og min Glæde over at træffe et mig ubekjendt og saa udmærket Værk kan jeg næppe beskrive Dig: Jeg længes blot efter at faae Fingre i hans Claveer-Quintet, som efter Gades Sigende skal være noget ganske Vidunderligt. I disse Dage har jeg spilt en Deel af hans Sange igjennem, og alle de ældre i det mindste er ubetinget deilige. Først og fremmest maa jeg bede Dig at skaffe Din Søster hans „Frauen-Liebe und Leben“. Disse otte Sange af Chamisso ere, hvad Text og Musik betræffer, et fuldstændigt Mesterværk. Saaledes maa enhver Mand ønske sig at blive elsket og saaledes maa enhver Quinde ønske sig at elske. — Jeg fik her saa stærk Lyst til atter at spille dem igjennem, at jeg maatte hen til Claveeret. Det er ubetinget den bedste Sangmusik, jeg hidtil har hørt; i det mindste paa mig har ingen gjort saa stærkt Indtryk. I det første Stykke har „hun“ seet den herlige Mand, Musikken er ganske stille, dyb og inderlig: „Seit ich ihn gesehen, glaub ich blind zu sein; wo ich hin nur blicke, seh' ich ihn allein“ — I det andet er hun kommet til klar Erkjendelse af alt det Skjønne, hun har seet, et henrivende deiligt Musikstykke: „Er, der Herrlichste von Allen, wie so milde, wie so gut“; denne baade i Text og Musik saa mangeløst udtrykte beskedne og tilbageholdne Begeistring — „nur in Demuth ihn betrachten, selig nur und traurig sein“, Du skulde høre, hvorledes Schumann har sagt dette „nur und traurig sein“ — „Nur die Würdigste von Allen darf beglücken Deine Wahl und ich will die Hohe segnen viele viele tausendmal“! Nu det tredie, hvor „han“ har erklæret hende sin Kjærlighed og hun i sin Eensomhed udtaler sin glade Overraskelse: „ich kann's nicht fassen, nicht glauben, es hat ein Traum mich berückt, wie hätt' er doch unter

Allen mich Arme erhöht und beglückt? Mir war's, er hat gesprochen: ich bin auf ewig dein — mir war's, ich träume noch immer, es kann ja nimmer so sein“! Musiken er her i Cmoll og urolig, næsten smertelig, men saa forunderlig deligt i Harmonie med Texten. Det fjerde er et inderligt og rørende Sværmeri over Ringen paa hendes Finger. Det femte er et bevæget Stykke, hun staaer i Paaklædningsværelset med sine Veninder, som smykker hende som Brud meget cantabile og udtryksfuldt. Det sjette er en mageløs kjærlighedsfuld Musik, hvor hun ene med Manden udtaler for ham al sin dybe Kjærlighed. I det syvende udtrykker hun Moderglæden, ligeledes fortræffeligt. Endelig det sidste: han er død; en kort, men smertelig Adagio: „Nun hast Du mir den ersten Schmerz gethan, der aber traf, Du schläfst, Du harter unbarmherziger Mann, den Todesschlaf. Es blicket die Verlassene vor sich hin, die Welt ist leer; geliebet hab' ich und gelebt, ich bin nicht lebend mehr; ich zieh' mich in mein Innres still zurück, der Schleier fällt, da hab' ich dich und mein verlornes Glück, Du meine Welt! Som Efterspil kommer da den allerførste stille Sang, som antyder, hvorledes hun nu lever i Drømme om sin tabte Lykke, og det Hele er forbi. Man gjennemlever i disse otte Sange et heelt Liv, og det med en saa fin og ædel qvindelig Personlighed, som — ja som vel næppe gives, men jeg vil være glad om jeg engang kunde finde lidt af det. Kunde jeg nu kun noget have vakt Din Lyst til at gjøre Bekjendtskab med denne i Sangli[tera]turen meget bekjendte og for mig saa værdifulde Composition, saa har jeg ikke spildt Blæk og Papiir. Over alt dette er Klokken sandt for Dyden blevet 12, fy skamme mig at gaae saa seent i Seng; hvilken Uteerlighed!

Jeg haaber, Du sover vel nu!

Godnat!

(Til *Edvard Holm.*)

Birkerød, d. 21. Aug. 1853.

Min kjære Edvard!

Jeg kan vel tænke, at Du egentlig er dygtig vred paa mig, som jeg da ogsaa kunde see af dit korte og fyndige Brev, Du forleden sendte herud. Jeg kan heller ikke fortænke Dig deri, for det er virkelig en stor Skam af mig, at jeg slet ikke har ladet Jer høre Noget fra mig, foruden at det var betydeligt dumt af mig, thi jeg har længtes meget efter at høre fra Jer, og den eneste Maade at erholde dette Ønske opfyldt paa var jo netop selv at tage Pennen i Haand. Jeg kan egentlig ikke selv forklare mig Grunden til min Ulyst til at skrive i Sommer; ligesaa gjerne jeg vilde have havt Brev fra Dig, ligesaa uoplagt har jeg været til selv at skrive. Tildeels har jeg manglet en ydre Impuls, da jeg i Grunden intet Mærkeligt har oplevet udad til, og hvad man lever indad til skriver sig ikke altid saa let. Men dog burde mine Løvter, min Skyldighed osv. været mig Impuls nok, og derfor er og bliver det ogsaa en Feil fra min Side, som Du vel nok tilgiver mig, ikke sandt? — Det var rart, at jeg fik et Brev fra Din Moder, hvis Indhold jo maatte glæde mig. Deraf saae jeg ogsaa, at Du har været 14 Dage i Haderslev. Men jeg længes saa Skam efter at høre noget Nærmere af Dig om Dig og Dit Livs seneste Begivenheder, hvilket vel vil skee med det Allerførste, thi om nogle Dage tager jeg atter til Byen.

Jeg glæder mig til at faae fat i Holm igjen; Violinen er mig en stadig Fornøielse. — — — Jeg har gjort de tre Sange i Robert Fulton, som det vist vil klæde Din Søster at synge. Ellers har jeg speculeret stærkt paa nogle større Ting, hvori jeg ellers i de sidste Dage er bleven forstyrret af en væmmelig Tandpine, som dog nu synes at være lidt i Afmarsch. —

Dette Brevs egentlige Bestemmelse er da at bede Dig ikke være vred paa mig for mit Smøleri, en Bøn, jeg haaber Du ikke vil kunne være umenneskelig nok til at nægte

mig opfyldt; alt Nærmere gjemmer jeg, til vi snart mødes. Bring foreløbig mange venlige Hilsener til Din Familie og lev selv vel saa længe.

Din hengivne

P. Heise.

(Til Frederik Heise.)

Frederiksberg-Præstegaard.

d. 30te Jan. 1856.

Kjære Broder!

Det er stor Uret af mig, at jeg ikke forlængst har skrevet til Dig, det veed jeg vel! Dog er det ikke, fordi jeg ikke har tænkt paa Dig, tvertimod, mine Tanker have ofte aflagt Dig Besøg, men det kan jo rigtignok ikke være Dig til nogen Glæde. For en Deel er jeg bleven afholdt derfra ved en Følelse af Usikkerhed, om hvorvidt Du vilde kunne interessere Dig, for hvad jeg kunde fortælle Dig; thi i mundtlig Samtale mærker man let, hvad Gjenstand man tør vælge at tale om, men i et Brev er det ikke saa let; men nu vil jeg snakke lidt med Dig og uforbeholdent, om hvad jeg har bestilt og foretaget mig, det kan dog vel fornøje Dig at høre Noget derom. Jeg er idag her paa Præstegaarden; de sagde mig just, at Du vilde saa gjerne have Breve, og saa gik jeg strax op paa Peters Værelse for at skrive, thi vel er „aufgeschoben nicht aufgehoben“, dog er jeg ikke langt fra at paastaae det Modsatte.

Først med Hensyn til musicam, har jeg i Efteraaret udgivet en Samling af Chr. Winthers Elskovssange, som jeg har været meget heldig med, da de gjør Lykke mellem Folk (og hvad der er det Bedste, ikke alene mellem „Folk“). Chr. Winther var selv ude hos mig, jeg maatte synge dem for ham og han omfavnede mig med Taarer i Øinene. Dernæst udgav jeg til Julen 3 Duetter for to lige Stemmer, som glædede Berggreen saadan, at han om den sidste endog erklærede, at jeg havde stjaalet den fra en besarabisk Folkemelodi, som han har i Manuscript, og det er naturligviis det Højeste han kan sige til Roes. I Sommer komponerede jeg en Ouverture for Orchester, mest til Øvelse i

Instrumentation, og jeg havde ogsaa god Nytte af min kjære Mester Gades fortræffelige Raad, dernæst skrev jeg en Sonate for Claveer foruden diverse mindre Sager. Nu har jeg atter et større Værk for, nemlig en Ouverture à grand orchestre til Hauchs Tragedie „Marsk Stig“, som Gade er meget fornøiet med og meget animerer mig til. Nu har den rigtignok hvilet fra Julen af. Det var nemlig den 27de Januar Mozarts hundredaarige Fødselsdag; Theatret gjorde mærkværdig nok Intet i den Anledning, men ude hos Holms havde jeg arrangeret en musikalsk Aften, hvor Damer og Herrer, lutter gode Stemmer, udførte Mozartske Sager, og det løb meget godt af. Tillige have Studenterne havt en Afskedsfest for Hostrup, hvortil jeg havde componeret Noget, som ligeledes fordrede Prøver, der ved er jeg blevet noget forstyrret i hiin Ouverture, som ellers er componeret færdig og instrumenteret halvt, men nu skal jeg have fat paa den igjen. Endelig have vi havt en Sangforenings-Concert, hvor jeg gjorde Lykke med en Solo- og Chor-Sang, som blev „stürmisch gerufen“.

See saa, nu har jeg snakket saa meget om mig selv, at jeg er nærved at faae Qualme, lad os derfor holde op inden det gaaer galt!

Jeg glæder mig ret over at høre, at Din Dreng stadig har det godt, at Du synger af Don Juan for ham; det var Ret, væn ham til stadig at høre gode Melodier, men syng helst Weyses Aftensange for ham, lad ham faae saadanne fredelige, rene Sange, som han aldrig glemmer siden! Jeg skal skrive Dig en Vuggesang op, som min Ven Chr. Richardt har skrevet og jeg componeret:

Sov, mit Barn, sov længe,
Jeg rører Vuggens Gænge,
Vifter Fluen fra Din Kind,
Kalder Drømmen til Dit Sind,
Sov, mit Barn, sov længe.

Frodig som en Ranke
Du voxer for min Tanke,
Voxer fra Din Faders *) Arm,
Ud i Verdens vilde Larm,
Frodig som en Ranke!

*) I den trykte Udgave: Moders.

Glem dog ei din Vugge,
 Og ei din Faders **) Sukke!
 Voxer Du fra Barnekaar,
 Glem dog ei dit Fadervor,
 Glem dog ei din Vugge!

Lykkens Roser røde
 Kun mellem Torne gløde;
 Tornen tager jeg for mig,
 Rosen gemmer jeg til Dig:
 Lykkens Roser røde!

Vaagn med Smil om Munden,
 Saa fro som Fugl i Lunden;
 Reden din er lun og blød,
 Gynger paa din Faders Skjød: **)
 Vaagn med Smil om Munden!

Og saa Melodien!

See, det er jo en kjøn lille Slutning, ikke sandt?
 Lev nu vel, kjære Frederik, hils Din Dreng, om han kan
 fatte det, og Caroline meget fra
 din hengivne Broder

P. Heise.

**) Moders.

***) Moderfavn og Moderskjød.

(Til Chr. Richardt.)

Tirsdag Aften, d. 20 Mai 1856.

Dyrebarestel

Forleden sagde Fru Hage mig, at Du havde sagt hende, at hun gjerne maatte skrive til Dig; jeg antager derfor, at Du ikke har Noget imod at afbrydes et Øieblik af min Pen, som rigtignok er en lang en, men dette Brev kommer sagtens til at staae i omvendt Forhold til den paa Grund af Tidens Høidepunct. Jeg har nu netop instrumenteret vor Arie til Allegroen; jeg er deraf blevet noget træt, meget passende kan jeg derfor slaae en Passiar af med dig til Sengetid. — I Løbet af nogle Dage tænker jeg at være færdig med Fyren; jeg har forandret hist og her paa den — til det bedre, haaber jeg. Saa skriver jeg altsaa „min Glædes Strænge“, og det kan jo gjerne staae. Den af Dage trætte unge Mø — mætte, vilde jeg sige — tænker jeg ogsaa kan blive, hvor hun er. Men naar jeg nu er færdig med den, hvad saa!

— — — —

Iaften er det netop otte Dage, siden jeg var ude og lære Jer at lave The. Fru Hage sagde mig, at I havde opgivet dette Arbeide, af Frygt, for at drikke for meget; det er meget fornuftig. — Gotfred sidder ved Siden af og sveder i Apollos Tjeneste. Han har maattet love at skrive en Sang til Phisters Søns Begravelse. Den skulde have været paa Melodien til „Bliv hos os, naar Dagen hælder“, men da han ikke kunde komme ud af den, lovede jeg ham at ville gjøre en for ham — det vil da sige en Melodi. — Disse nære Dampskibe synge stadig Sirenesange for mig og lokke mig ud fra Byen; hidtil har Veiret været saa lidt indbydende, men bliver det godt, tager Pokker vist ved mig, jeg har stor Lyst til at fare omkring; dog skal jeg bestræbe mig for ikke at forstyrre dig meer end nødvendigt. Jeg vilde ønske, at jeg ligesom Du laae ude paa Landet ved den salte Sø, i Stormenes Dands etc. — Kjæreste Ricardo, jeg haaber, Du vredes ikke, fordi jeg har foruroligt Din Nattesøvn, det var saadan et Indfald af den uskyldige Slags, som jeg ikke vidste, hvorfor jeg ikke

skulde følge. Ak, men nu er jeg en ussel Slave af Morpheus, eller Oneiros; snart veed min Pen ikke, hvad jeg skriver; min Phantasie beskjæftiger sig næsten udelukkende med min Seng, Natpotte, Natskjorte — Ridder! Tid det er at sove, derfor nu god rolig Nat!

Hils din Tumberforchammernal!

Lev vell!

Din hengivne

P. Heise.

P. S.

Lady har faaet fire Hvalpe!

(Til Chr. Richardt.)

Vallø, d. 30te Decbr. 1856.

Kjære Ricardo!

Jeg føler mig stærkt opfordret til at bede Dig om at undskylde mig, fordi jeg saaledes brød mit Ord og reiste bort; men vor skikkelige Jfr. Munch befandt sig meget ilde og jeg syntes derfor, det var Synd at plage hende meer, end nødvendigt, hvorfor jeg altsaa reiste herud en Dag tidligere. Det kjedede mig ellers, thi jeg vilde saa gjerne været sammen med Dig igaarftes, ogsaa for at erfare Din Stemning efter den forløbne Dag; jeg haaber, at Du er lykkeligen kommet igjennem det Hebraiske. — Gamle Rode, Ovidia og Gotfred vare til Bal paa Bregentved igaar; Gotfred ligger ved Siden af mig og snorker noget ganske mærkværdigt, for han kom først hjem Kl. 7, og skal iaften igjen til Karise. Jeg troer virkelig, man maatte kunne bruge hans Næse som Instrument i et Orchester med megen Virkning; dette fortræffelige crescendo paa hver Tone; ved at stoppe lidt i Næseboerne kunde man vel nok frembringe forskjellige Toner, ligesom paa et Valdhorn; imellem springer hans dybe Brummen op i en pibende Fløite; see, det maatte nu reguleres lidt efter Kunstens

Regler, maaskee ved Hjælp af Klapper: altsaa Klapnæsehorn; jeg troer, jeg skal skrive til Hector Berlioz derom; saavidt jeg mindes, har han ikke bragt dette paa Bane i hans store Kunst der Instrumentierung, hvor han dog ikke lader noget Middel uforsøgt. Ved Hjælp af en Dvaledrik maatte da en Kapelmusikus — — — — dysses i Søvn, medens en anden spillede ham paa Næsen. Ved vixelviis at knibe Næsen sammen og aabne Munden, og knibe Munden sammen og aabne Næsen vilde man kunne blive Herre over Snorkenens Ophør og Begyndelse. Tilgiv min Vidtløftighed, men jeg svimler næsten ved Tanken: Opfinder af et saa frugtbringende Instrument, corno di naso, corno nasetto, eller hvad man vil kalde det. Især maatte man da udsøge sig Folk med forstoppede Næser, jeg vil da strax foreslaae Frøken V..., hun snøvler saa rart i vaagen Tilstand, hun maa kunne snorker con molto sentimento. Ja nu snorker Gotfred ikke mere, saa troer jeg ogsaa, at jeg vil standse denne yderst interessante Undersøgelse. — — Stille! Han begynder igjen! Cis, A, F,

cis a, f. , det er yderst mærkeligt, det

maa da altsaa være de Toner, som paa Næsehornet svare til Valdhornets naturlige Toner; dette giver da en ganske ny Naturlov. Ja, uendelig meget ligger vistnok skjult endnu i Musikens Verden, men ved min og andre store Geniers Hjælp skal det nok komme for Dagen; en lignende stor Opfindelse er skeet ved min høitærede Collega Leopold de Meier, som spiller Klaveer med Knoerne (ikke Knæerne, men Knoerne), og hvorfor skulde ikke hvert Stykke paa det menneskelige Legeme kunne bruges? Den Ligning af tredie Grad, som har skabt Verden (thi efter mit System hviler Alt paa Mathematik, og da Guddommen kaldes det, hvorpaa Alt hviler, maa den være Mathematik, dog, for at vise den den skyldige Ærbødighed, vil jeg ikke gjøre den til en simpel Ligning, men indtil endogsaa tredie Grad) har neppe gjort Noget hen i Taaget. —

Quo me Bacche rapis!

Hvad det nu var, jeg vilde sige — jeg haaber, at denne Epistel vil træffe Dig liggende i Din Sofa med tilfredse Miner rygende en Pibe efter en veloverstanden skriftlig Examen.

Glædeligt Nytaar!

Din

P. Heise.

(Til Edv. Holm i Rom.)

Kjøbenhavn, d. 17. Januar 1857.

Min kjære, fortræffelige Edvard!

Himlen maa vide, hvad du i Grunden troer om mig! Først gaar der lang Tid, hvori du Intet hører fra mig; dernæst skriver du mig et saa elskværdigt Brev, som jeg ikke noksom kunde ile med at besvare, og dog hører du stadig intet Ord. Hvad skal jeg sige — eller rettere: jeg kan Intet sige: jeg var virkelig ude af Stand til at skrive, jeg gjorde flere Forsøg derpaa, men det vilde ikke gaae.

Kun saameget kan jeg sige, at det var langt fra noget Glædeligt, som en Tid har gjort mig sløv og ligegyldig for Alt undtagen for de enkelte Medspillende i det Stykke, hvor jeg selv havde Rolle. Du veed jo nok, at naar man en lang Tid har været i et straalende Lys og Lyset saa pludselig slukkes, maa man en Tid lang gaae og rave og famle i Mørket, uden at kunne see Noget; først lidt efter lidt begynder man at kunne skimte Gjenstandene atter, rigtignok i Dunkelhed, men efter enhver Nat kommer jo en Morgen. Med saadanne halvqvædede Viser kunde jeg naturligviis blive længe ved, men det er jo til ingen Nytte; saameget haaber jeg, at du vil kunne faae ud deraf, at du tilgiver min Taushed, og det er netop det, jeg tilsigter, for det har mangan Gang gjort mig meget ondt at maatte tænke mig dig gaaende med Vrede i Hjertet. Men mere

kan jeg ikke sige, og jeg beder dig lade dette Punct være ganske uberørt i Fremtiden.

Først og fremmest da Tak for dit ypperlige Brev, som glædede mig overmaade meget, og netop fordi det, udelukkende handlede om dig selv; thi hvorom skal et Ikke-Forretningbrev handle, om ikke om Brevskriveren; det er just det Rette, og derfor vil jeg vende mig til mig selv igjen.

Af Noder har jeg just ikke skrevet sønderlig mange, siden du styrede sydefter. Hos Julius, hvor jeg i Sommer tilbragte 3 over al Maade behagelige Uger, gjorde jeg en Skizze til en Symphonie, som siden er bleven liggende, og det bliver den. Ellers har jeg, med Undtagelse af et Par højst lyriske Smaapiecet, Intet gjort. Først nu er jeg ifærd med en Strygekvartet, hvoraf det første Stykke er færdigt, og jeg er meget tilfreds dermed; den gaaer udaf gmoll. Havde jeg kun saavel fat paa det 3die Stykke i den; det er jeg paa Jagt efter i disse Dage. Jeg vilde just gjerne være snart færdig med den, for jeg har noget Andet for, som jeg længes efter at komme til at faae fat paa. Det skulde være et Concertstykke for Soli, Chor og Orchester, hvortil jeg selv har opfundet et lille, ganske vakkert Stof, som min ædle Ven Gotfred udfører for mig. Jeg skal sige dig, hvorlunde det skulde være. Først et Chor af hjemvendende Høstfolk, af en fredelig, landlig Aftenstemning, med Glæde over den fuldendte Dag, og Længsel efter Natens Hvile for Dagens Sorger; derpaa træder en Vandringsmand frem, som i et Recitativ med paafølgende Arie synger om Natten, der vækker Sorgerne stærkere frem; om sin Længsel efter den Elskede, som han troer troløs; i Slutningen skulde man da mærke ham synke hen under sin Smerte, med Overgang til et paafølgende Chor af Søvnens Genier, der kalde Hvilen over den Trætte; derpaa Drømmenes Aand, der kalder Billeder fra hans lykkelige Fortid frem; saa en Overgang til hans Drøm, hvori han samles med sin Elskede, hendes Moder, Terzett, Kirkegang, Brudechor, etc., som Alt taber sig atter i et Chor af Søvnens Aander; han vaagner op med fornyet Haab, og hans glade Sang gaaer da over i et Morgenchor af Høstfolkene, som gaae til deres Arbeide. Det er egentlig en

meget god Ramme, og blev det heldigt udført, kunde det blive et ganske pænt Stykke. Jeg meddelte det forleden til Gade, som syntes meget godt om det. — Hvad Gade angaaer, saa er han noget af det Første paa denne Jord i enhver Henseende. Han tilhører Kunsten med Liv og Sjæl nu og er livlig og munter i den; men mangen Gang følger jeg ham endnu stadig ud til hans Kones Grav paa Øster-Kirkegaard, og de Kirsten-Givteknivske Rygter, som af og til ere dukkede op om ham, maa altid hurtig forstumme. Et tydsk Blad har fortalt, og Aalborg Avis har optaget det, at Gade havde forlovet sig med Fru Schumann og skulde reise til Düsseldorf, hvor Bryllupet skulde staae. — Du veed naturligviis, at Clara Schumann har været her, og har sagtens faaet mange begeistrede Lovtaler over hende; jeg underskriver Alt, hvad du har hørt i den Retning. Jeg veed sjeldent at have seet en saa indtagende Personlighed og at have været i Berøring med en saa ægte Kunstnersjæl. Du er virkelig gaaet tabt af en stor Glæde. Men da jeg nu skal ud paa Vesterbro 43, vil jeg standse og vandre over paa et nyt Papir imorgen.

Mandag.

Jeg var da igaar ude hos din Familie, hvor Alt gaaer sin vante Gang. Der var en forfærdelig Mængde Mennesker derude igaarftes, for mange for mig, for jeg er ingen Menneskeven i det Store; derfor holder jeg egentlig talt ogsaa mere af at være derude en Hverdagaften i al Stilhed. Jeg bliver i det Hele taget mere og mere kræsen med Mennesker, ikke fordi jeg har forspiist mig i dem, for der gives naturligviis dem, som jeg stadig hænger ved, og mit Hjerte er lige saa varmt som nogensinde, men Minoritetsprincippet gjør sig dog mere og mere gjældende; jeg sætter overalt ikke Priis paa mange Retter, men foretrækker helst faa, men veltillavede; Mælkegrød kan jeg nu ikke lide, men derimod Napoleonssuppe, en Weysisk Oxesteg med en god Rødviin.

Min brave Ven Chr. Richardt er oppe til Theologicum i denne Tid; hans skriftlige staaer daarligt, saa det er meget muligt, at han gaaer fra. Det er meget trist for ham. Jeg

havde egentlig troet ham sikkrere end som saa; men jeg kjender hans Langsomhed til at arbeide, og den har ogsaa viist sig her, idet han ikke er blevet færdig med de fleste Udarbejdelser, og det er Noget, som Professorerne efter Siggende ikke synes om. Gabriel staaer en Deel bedre og antages at kunne være nogenlunde sikker. Idag har Peter Koch være oppe og faaet Laud.

Jeg kan vide, at det var en stor Glæde for dig at faae Frits ned til dig i Rom, og en ikke mindre for ham. Du maa hilse ham meget fra mig og bede ham anvende sin Indflydelse over dig til at faae dig til at tage Skjægget af, inden du kommer hjem. Du skrev i dit Brev til mig, og jeg hører det stadig bekræfte, at du virkelig vil komme hjem i April; jeg kan godt forstaae, at du længes efter „din mageløse Pige“ herhjemme, men troer du ikke, at du dog i Tiden vil fortryde, at du ikke benyttede Leiligheden til at nyde endnu mere af en saadan Reise, men du maa da selv bedst afgjøre det, og jeg tager ikke sønderlig Deel i de Forfærdelsesudbrud i din Familie derover, thi jeg gjorde vist det Samme, om jeg var alene daraussen, idetmindste for Øieblikket. — Mon dette Brev skulde naae dig din Fødselsdag; dog vel [i] altfald i Omegnen af den, og saa vil jeg ønske dig — ja hvad, du rigt Udstyrede? Jo, at du med *fuld Erkjendelse* af det meget Gode, der er givet dig fremfor os andre stakkels Dødelige maa kunne længe glæde dig derover, du, som eier din første Kjærlighed — husk paa det, og saa ingen Tungsindighed!

Lev vel

din hengivne

P. Heise.

(Til B. S. Ingemann.)

Kjøbenhavn d. 10 Septb. 1857.

Kjære Hr. Conferentsraad Ingemann!

Jeg kan ikke sige Dem, hvor glad jeg blev ved saa hurtigt at modtage saa smukt et Digt fra Dem; Jeg maa paa det hjerteligste takke Dem derfor. Jeg har nu componeret den, og jeg tror ikke, at den er mislykket. Jeg har ladet

Musiken aande al den Fred, som var mig mulig, tilligemed en vis frejdig Fortrøstning og dertil med en afgjort religiøs Farve. Naar jeg nu kommer til Sorø ved første Leilighed, skal jeg komme og synge den for Dem, naar De saa blot maa synes om den! Jeg har ikke slaaet Versene sammen, derimod har jeg gjentaget den tredie Linie i hvert Vers, hvorved jeg troer at have faaet mere Flugt i Melodien.

Jeg glæder mig ret til at kunne aflægge Dem et nyt Besøg og takker Dem mange Gange for de Timer, jeg har tilbragt under Deres hyggelige Tag. Det hører til mine bedste Glæder, at jeg har været saa lykkelig at have seet Dem og talt med Dem.

Med mange Hilsener til Deres Konel!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Gotfred Rode.)

Sorø, Torsdag Aften ^{14/1} 58.

Min kjære Gotfred!

Det vilde dog ikke være upassende at sende dig et Par Ord nu, da jeg er kommen i Orden i mine huuslige Affairer. Hvad jeg da først og fremmest vil meddele dig, er, at det jeg næstmest savner her, er dig, samt at du endelig maa komme herud efter Løfte og det som aller snarest. Tænk paa, hvor tidt jeg har spillet for dig i Tusmørket, og jeg har ikke tabt Evnen til at spille i Almindelighed og specielt ikke til at spille for dig. Min Stue er saa kjøn og saa hyggelig, og naar saa Ilden en skøn Søndag Eftermiddag blusser i Kaminen, saa kan du lægge dig paa Ryggen i Sophaen, eller sætte dig i min Gyngestol, og jeg vil da spille for dig Alt, hvad du vil, og om Alt, hvad du vil. Jeg er saa vis paa, at du vil befinde dig vel herude hos mig, at jeg ikke undseer mig ved at bede dig paa mine Knæ om at komme snart. Skulde du være i Forlegenhed for Penge, saa laaner du uden videre hos mig, blot at du kommer. Min brave, fortræffelige Værtinde, Fru Tidemand

spørger hver Dag, om ikke snart Gotfred Rode kommer. Deels kan hun godt lide dine Digte, deels kan hun godt lide dit Ansigt, derfor glæder hun sig til at see dig. Men derfor maa du nu ikke blive forskrækket og troe, at du skal faae meer med hende at bestille, end du selv har Lyst. Den lille Valborg Tidemand sagde idag, da hun saae dit Billede: „Hvad er det for en smuk Mand?“ Da jeg saa sagde dit Navn, udbrød hun ganske fornøiet „Aa ham, Digteren, jeg har to Bøger, som han har skrevet“. Og saa er der saa smukt herude, hvordan saa Veiret er, Iisstykkerne ligge og skulpe i Vandet, det lyder som Klokkeklang over hele Søen, naar det blæser lidt. Havde du tænkt at tage herud paa Løverdag, saa skal du imidlertid ikke, da Laub giver Concert her paa Søndag. Men saa paa næste Løverdag, kom saa med Middagstoget og bliv til Mandag Morgen, hvad? Ak, hvilken Glæde at see dit Ansigt paa Stationen! — Men jeg har det ellers ypperligt herude, ikke blot inden Døre, men ogsaa oppe paa Akademiet — naar jeg blot kunde gjøre nogle Tenorer; de forbandede Bæster forfølge mig hele mit Liv — ved ikke at existere nemlig. Sorø Academie er ellers særdeles vel ved Muffen, jeg troer jeg vil gjøre det Forslag at engagere Albert Møller som Tenor-Adjunct med „gift Bolig“ og 10 Favne Brænde. — Det har i høi Grad bedrøvet mig at see, at Ludvig Ingerslev er død. Jeg havde haabet i Sommertiden at see hans friske, muntre Ansigt herude, han har jævnlig besøgt Bojesens. Professor B. blev meget bevæget, da jeg fortalte ham, at Ingerslev var død. — Ingemann gik igaar med mig i Academie-Haven og meddeelte mig Planen til — en Operatext, som han speculerer paa. Der var forresten ikke saa gale Ting deri. Det skulde foregaae i Carnevalstiden, og han saae selv ganske ildspruttende ud, som om han lige vilde springe i en Saltarella. Der var Pokkers Liv i ham. (Det med Operatexten maa du helst beholde for dig selv, ellers kommer jeg i Rées Avis).

Hvorledes lever I hjemme i Vimmelskaftet; jeg synes, det er saa længe siden, jeg reiste bort og det er dog ikke 8 Dage siden. Du vil vel nok skrive et Par Ord til mig, ikke blot for at underrette mig om dit forhaabentlige Komme, men

saadan i Almindelighed! Gjør det, og du vil gjøre vel mod din Næste. — Jeg har ellers faaet et meget hemmelighedsfuldt Væsen ud med mig i Form af et Reisechatol, ganske som dit. Jeg troede først, at det var en Feiltagelse, og vilde gjøre Anmeldelse paa Jernbanen, men saa opdager jeg en mig ganske ubekjendt Nøgle bunden til min Violinkasse, det faldt mig da ind, om den skulde staae i Forbindelse med hiint Væsen, og see, den lukkede op; Skrinet indeholdt Intet; men hvo skal raade vore Runer, naar vi det ikke selv maa!

Men nu er det Sengetid, og jeg maa standse Pennen i sine Kraftanstrængelser for at naae til Vimmelskaffet. Godnat da og levvel, min kjæreste Ven! Jeg er i dig skilt fra ikke Lidet af det Bedste i mig; men jeg takker dig af mit inderste Hjerte for de Tider, vi har levet sammen — men jeg tænker da vel, at vi er ikke færdige med hinanden endnu!

Din hengivne

P. Heise.

Hils Vilhelm in infinitum, og Ludvig og Jfr. M... „det gamle Skind! Fortæl Ludvig at min Lygte er mig til stor Nytte og Glæde. —

(Til Gotfred Rode.)

Sorø, Løverdags Aften 22/1 58.

Min kjære Ven! Tak for det Brev, du sendte mig forleden! Du kan vel vide, at jeg blev glad derfor — for det Første; dernæst at det fra en anden Side bedrøvede mig; men fremdeles at det atter maatte glæde mig, at du ikke søgte at skjule dig for mig, men som altid, naar du var i et mismodigt Humeur, vidste, at du kunde hvile dig ud hos mig. Hvor gjerne vilde jeg ikke kunne være personlig hos dig, naar du ikke befandt dig vel. Jeg skulde da, som jeg plejer, fortælle dig om, hvormeget Guld du ejer i dit Indre, hvormeget Smukt og Godt du har gjort i dit Liv, langt Meer, end du selv aner — og du veed, at jeg kjender dig temmelig

godt og at jeg meget godt har Øie for dine Skrøbeligheder. Du siger, at du er misfornøiet med dig selv; det er Noget, som man ofte ikke skal modarbejde for stærkt hos et Menneske, men jeg veed, at du er det ofte paa en Maade, som trænger til Modvægt. Du er saa tidt uretfærdig mod dig selv og miskjender dig virkelig ofte skammelig. Det er muligt, at du kunde have en Følelse af ikke tilstrækkeligt at have dyrket og udviklet dine Evner i visse Retninger — jeg veed det knap, men det er dog tænkeligt —, men du veed det neppe selv, hvormegen, ikke blot saadan hvad man kalder Glæde, men den virkelige Glæde og ligefremme Gavn og den forædlende Indflydelse, du udbreder, hvor du træder frem. Du har faaet meget sjeldne Naturgaver; jeg har sluttet mig til og lært saa mange Mennesker at kjende, men der er Ingen, som kan maale sig med dig. Naar du da kommer med saadanne Yttringer, som i det sidste Brev om „Blaserthed“ o. s. v., saa skal det jo være halvt Spøg, men det klinger dog for mig som næsten blasphemisk. Jeg kan vel begribe, at det kan falde dig tungt at blive ret klar paa dig selv og sætte dig paa den rette Hylde, men det er det, jeg idelig vil holde fast ved og bede dig holde fast ved, at der er Noget i dig, som du selv skal troe paa og have Respekt for, hvad enten det nu med Tiden kommer frem hos dig i digterisk, videnskabelig — eller hvad Fanden for en Form det kommer frem. Men saa veed jeg da ogsaa, min kjæreste Ven, at der er et slemt Bjerg for dig at komme over, og før du er over det, før vil vel knap Ud-sigterne blive dig ret klare, men det veed du jo ogsaa selv. Kunde jeg kun ret finde det Ord, som kunde sige dig, hvad det er, jeg føler hos mig selv, naar jeg tænker paa dig, kunde jeg kun rigtig sige dig, hvordan du er, saadan som jeg har det inden i mig! Men jeg er dog Musiker og Lyriker i al min Leven; naar du da kommer ud til mig paa Løverdag, saa skal jeg snakke for dig paa mit Claveer og paa Orgelet, for der faaer jeg ogsaa mere Magt! Du kan vel vide, at jeg glæder mig noget ganske utrolig til at modtage dig herude paa Løverdage. A. Bojesen har bragt mig yderligere Forsikkring om, at du kommer. — Du siger, at dit Brev var daarlig Gjengjæld for mit: den Gjengjæld jeg be-

der dig om, er at faae at vide, hvorledes du har det, og ikke, hvorledes du ikke har det. Men nu er det langt ud paa Natten, og jeg maa ikke sove over mig til Kirken imorgen! Iaften om otte Dage saa er du herude! Levvel til vi sees!

Din hengivne

P. Heise.

Bring Vilhelm og Richardt en hjertelig Hilsen — ja det er mit rammeste Alvor, jeg troer, jeg vil tage det i mig, hvad jeg engang sagde om Hilsener.

(Til A. P. Berggreen.)

Sorø d. 25. Jan. 1858.

Kjære Berggreen!

Skjøndt jeg snart kommer til Kjøbenhavn, hvor jeg haaber personlig at kunne hilse paa Dem, vil jeg dog allerede nu strax sende Dem min — ja jeg veed ikke ret, hvad jeg skal kalde det, om jeg skal lykønske Dem til at være blevet Professor eller Ministeren til at have gjort det endelig, som forlængst burde have været gjort. Jeg synes ellers, der er noget Pudsigt ved Titulaturen nuomstunder, idet Titler dog oprindeligt har været Udtryk for noget Udmærket, og naar en Mand fik en Titel, saa vidste man eo ipso, at han var en udmærket Mand, altsaa Titelen hævede Manden; nu derimod synes mig ikke saa sjelden Titelen at have en aldeles tom Klang med det efterfølgende Navn, og paa den Maade kommer det til at gaae omvendt: at det er Manden der hæver Titelen. Saaledes: Professor Berggreen, det klinger meget godt, men her er det rigtignok Manden, der lægger Betydning i Professoren, altsaa der er den rette Mening deri. Forsaaavidt som sligt er et Tegn paa, at Offentligheden anerkjender Dem for at være den, som De er, og De altsaa kommer til at staae i Harmonie med den „offentlige Stemme“, vil jeg lykønske Dem af mit ganske Hjerte, thi hvor der er Harmonie, maa De dog befinde Dem vel; for mit Vedkommende har det glædet mig overordentlig.

Jeg har det meget godt herude, baade inden og uden

Dørre. Vi har en flink og brav Degn herude, som især har faaet Interesse for Kirkesange, efter [at] Deres Psalmeværk er kommet. Børnene i Kirken er ret godt hjemme i de nye Psalmer. Af Deres egne har vi sunget et Par Gange: „Aldrig er jeg uden Vaade“ og „Her vil ties, her vil vies“. Nu har jeg sagt til Dr. Zeuthen, at vi maa see at faae anvendte „Med sin Alabasterkrukke“ og „Jesus græder, Verden leer“. — Livet paa Academiet fornøier mig ogsaa, jeg kan godt lide Drengene og kommer temmelig let ud af det med dem. Blot vi havde nogle bedre Sopranstemmer, eller især at det vil lykkes mig, at faae dem, der er, til at synge ud af Hjertens Grund. Men herom og om andre Ting skal jeg tale med Dem som en gammel Practicus, naar jeg kommer til Staden. I mit foreløbige Hjem har jeg det udmærket. Jeg haaber da, at naar det bliver mildere, foraaragtigt Veir, De vil spendere et Besøg engang paa Sorø og mig. Her er heldigviis saa smukt herude, at jeg ikke behøver at genere mig for at bede Folk komme herud, for det, de ikke ville gjøre for min Skyld, tør jeg nok forudsætte, at de vil gjøre for Egnens.

Med en venlig Hilsen til Deres Familie vil jeg sige Dem Farvel, til vi sees i Kjøbenhavn.

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Sorø. 19/4 58.

Kjære Richardt!

Vil du gjøre mig den Tjeneste at bringe indlagte Brev til Gotfred, hvis nuværende Adresse jeg ikke ret veed — men glem det ikke, hvad! og saa snart som muligt. —

Tak for sidst! Jeg skal hilse dig fra Fru Tidemand. For Øieblikket er jeg ifærd med at læse Hofmanns „Elexiere des Teufels“ for hende. Vi er nu blevne enige om, at vi ved alle de forfærdeligste Steder — og den hele Bog er egentlig een Forfærdelse — skal have Lov til at lægge os paa Gul-

vet, hyle, sparke med Benene og skjære Ansigter, idet Mindste faaer man Lyst til saadan Noget. —

— — — Levvel! Hils de gode Venner i Kbhvn!

Din hengivne

P. Heise.

(*Til Gotfred Rode.*)

Sorø, Onsdag 8. 9. 58.

Kjære gamle Ven!

Jeg veed ikke, om det er Nattens drømmerige Indskydelser (det var dog correctere, om jeg sagde: den drømmerige Nats Indsk.) —, der have drevet mig til Skrivebordet, men det er skrevet i Skjæbnens Bog, at jeg den 8de Septb. skulde vaagne med en afgjort Længsel efter Dig. Det er en snurrig Indretning, at ihvor glad man ellers vilde blive til enhver Tid over at see et Menneske, der dog gives Øjeblikke, hvor man specielt trækkes stærkt i den Retning. En saadan dunkel Følelse driver mig og min Pen, skjøndt Ingen af os have presserende Meddelelser at gjøre Dig. Jeg er ikke af Naturen nogen stor Brevskriver, og der skal altid et stærkt Stød for at faae mig afsted; men saa kan det jo undertiden blive for galt! Ellers vil jeg dog underrette dig om, at der næppe gaaer meget lang Tid, inden du seer mig, da jeg engang ved Leilighed maa ind med en af Academiets Violiner, som skal repareres.

Seer du nogensinde Noget til Hages? Ville er i Vordingborg. Strøm har brændt hende engang i Ryggen, Dagen efter fik jeg et Brev fra hende, som var meget oprømt, Operationen brød hun sig ikke saa meget om, det havde ikke været saa slemt, hun vilde gjerne mange Gange, naar det kunde hjælpe. Og som sagt paa Tonen i hiint Brev var det klart at see, at det havde opfrisket hendes Kræfter. Derimod fik jeg senere et Brev fra hende, som syntes mindre vel tilmode, jeg kan godt læse mellem Linierne, hvordan hun har det. Naar hun kommer til Kjøbenhavn, skal hun drikke Jernvand; blot de ikke experimentere for meget med hende! Ro har hun bedst af, men de jage hende saa-

meget, synes jeg, med forskjellige Kure, men jeg forstaaer mig jo endelig ikke derpaa.

Fortæl mig, hvordan det er gaaet Valdemar, jeg mødte ham i Ringsted, da jeg sidst reiste ud, og han var just ikke videre forknyt. Forleden fortalte Otto Boserup mig, at Valdemar Rode havde kjøbt en Gaard, men den var nok ikke i god Stand. Det var dog Synd, om han skulde forspilde sig selv ved saadanne Overilelser, nu da han var kommet sig godt i saa mange andre Henseender! — Jeg skal hilse dig meget fra Ingemann, som takker for Bogen. Han har nok tænkt paa dine Anmodninger, men han troer sig dog nok ikke ret i Stand til at træffe den rette Tone. Du skal vist ikke stole videre derpaa. Nu maa Du vel ellers have travlt med Bogen, hvad? Hvad jeg skrev nylig om at komme til Byen, er forresten meget uvist, hvornaar; derfor skriv et Par Linier blot til mig, en Kvart-Side f. Ex., for at jeg kan vide, hvorledes Du har det. Naar du nogen Tid har været aldeles slettet ud af min Tilværelse, maa jeg gribe til Pen og Blæk (chemisk?) for at friske de gamle Træk af dig op igjen.

Jeg skal hilse dig fra Fru Tidemand, som ofte spørger meget omhyggeligt til dig. Imorges var hun i daarligt Humeur og ærgrede sig over de Folk, som troede, at hun var „smækfuld af Lyksalighed“, hvorfor hun maatte have Pigen ind og snakke Galden af sig om Kalvekjød.

Hvorledes har Vilhelm det, er han kommet hjem? Hils ham mange Gange, den gamle — hvad skal jeg kalde ham — Fisk, Fyr (dog ikke: Friskfyr), Sol

Du maa ellers snart komme herud og see paa en ny Dreng, her er kommet, som er saa kjøen og dertil saa ufordærvet elskværdig, at det er en Lyst.

Men skriv dog en tout cas blot lidt til mig om dig selv og lev vell

Din hengivne

P. Heise.

Hr. G. Rode.

(Til Gotfred Rode.)

Sorø. Løvedag 11. 9. 58.

Kjære Gotfred! Hermed sender jeg dig Visen, saa god som jeg kan gjøre den i en Fart. Nu kan du jo faae Digteren til selv at synge den for dig, og beed ham saa ikke tage den altfor langsomt, i et jevnt allegrettotempo, og at passe vel paa de Par Steder, hvor jeg har skrevet „ritenuto“. Saa troer jeg nok, at den kan passere. Tør jeg ellers spørge dig, om nogen af dine Medarbeidere have været saa rappe som jeg?

Du skal have mange Tak for dit lange Brev; det glædede mig meget. Man er ofte bange i Breve for at skrive en eller anden „Ubetydelighed“ op, og man er ofte saa kritisk, at der slet Intet bliver skrevet; men jeg troer næsten, det gaaer med det Skrevne, om end i mindre Grad, som med det Mundtlige, at der kryber noget Usynligt fra Personen ind med i Blæk og Pen, som virker ind paa Modtageren. — Men jeg har for Øieblikket ikke Tid til lange Betragtninger, da jeg skal paa Acad. Smaa Saint Aubain kom uopfordret og besøgte mig igaarftes, hvilket rørte mit Hjerte. Dertil var han saa straalende deilig, at Fru Tidemand og Valborg hylede bagefter af Henrykkelse. Jeg synes, du burde være Adjunct i Sorø og boe hos Fru Tidemand! — Det glædede mig, hvad du skrev om Valdemar, gid det maa gaae ham godt! Sig til Vilhelm, at han skal tage mod Senioratsvalget, hold sammen paa Stumperne, Børnlille!

Saa vil jeg da slutte! Jeg skal hilse dig fra Fru Tidemand og Valborg! Jeg sagde til Fru T., at hun skulde sige mig noget morsomt i en Fart, som jeg kunde skrive til dig, men hun erklærede, at hun var saa forkjølet, at der „complet var spændt Been for hendes Forstand“, saa det kunde hun ikke, men at hun altid venter paa dig!

Levvel, og tag med Venlighed mod Savoyarden!

Din hengivne

P. Heise.

S. T.

Hr. Gotfred Rode.

(Til Gotfred Rode.)

Sorø. Tirsdag 7. 12. 58.

Kjære Gotfred!

Du har naturligviis gjort Valborg en stor Glæde med din Bog! Hun erklærede standhaftig, at det var ikke sandt, og at jeg havde skrevet det, blot for at narre hende, saa at jeg endogsaa maatte hente dit Brev for at hun kunde see, det var Sandhed. — Jeg gratulerer dig til at være bleven færdig med Bogen nu, især da den efter det rigtignok noget flygtige Bekjendtskab, jeg hidindtil har gjort med den gennem Valborgs Exemplar, forekommer mig at være en ualmindelig smuk Bog. Men nærmere om den, naar vi træffes.

Har du Lyst at komme herud til vor Comedie, er du hjertelig velkommen. — Verden skulde i det Hele taget see underlig ud, dersom du ikke skulde være det! — men deri har du Ret, at jeg vil ikke faae meget godt af dig, saasom jeg i de Dage vil staae paa Hovedet i den dramatiske Kalke-balle fra Morgen til Aften! Under alle Omstændigheder vil forresten jo vist Fru Tidemand kunne være dig et behageligt Selskab, hvor jeg maatte svigte; kunde du ikke blive Mandag med herude? Men har du Spor af Lyst, saa kom endelig! — Aa, gjør mig en Tjeneste! Nemlig at gaae op til Theaterfriseur Hoppensach *om nogle Dage* og mind ham om hvad jeg har tilskrevet ham om Parykkerne, om jeg saa faaer dem Fredagen den 17de.

Tak Ricardo for hans Digt „Efteraarsstormen“, det er smukt, synes jeg.

Levvell!

Din hengivne

P. Heise.

Tak for Bogen!

Valborg Tidemand.

Du kan troe, at de Linier har kostet Hjer-teangst!

(Til O. H. Delbanco.)

Sorø. 22/3 59.

Kjære Delbanco! Hermed sender jeg Dem en foreløbig Disposition af de Weyseske Sange. Ved fire af dem har jeg sat et NB for at henstille til nøjere Overvejelse om de maaskee skulde være for dramatiske i deres Indhold; jeg troer ikke, at dette kan siges om deres musikalske Form. Cantaten over Hauch kjender jeg ikke, men den optegnede Sang har vist Arie-Form, ligesom den af Prinds Frederiks Cantate, hvorfor jeg har udeladt den. Sangene med tydsk Text har jeg sat for sig selv tilsidst.

Leben Sie recht wohl!

Deres

P. Heise.

(Til Delbanco.)

Sorø. Torsdag 2/3 59.

Kjære Delbanco!

Vi ere i den højeste Grad i Vinden! Alle Anstrængelser for at skaffe Musik til paa Søndag fra Omegnen have været frugtesløse. Nu staaer vort Haab til Hovedstaden; men jeg veed slet ikke, til hvem jeg skulde henvende mig, og jeg gjør derfor utallige Knæfald for Dem, for at formaae Dem til at hjælpe til at skaffe os 5 Musikanter, maaskee gjennem Lincke eller Møller, eller hvem De i Deres velvillige Viisdom kjender bedre end jeg. Jeg havde nær sagt: à tout prix, men Prisen maatte da ikke overstige 10 rbd for hver, — at sige: skulde den virkelig overstige 10, da kun 4 Musikanter — heller det end ingen —, med andre Ord: mere end 50 rbd i Alt vil Rector ikke gjerne spendere hertil. Vilde De ikke nok sende Bud til Lincke eller en anden, De gjør os en stor Tjeneste: for vi ere paa Poeten indtil Fortvivlelse!

Vedkommende kunde da komme Søndag med Middagstoget og melde sig hos Rector, Etatsraad Bojesen.

Maatte en Gudinde indblæse Deres Hjerte Mildhed og
Deres Hænder Lykke!

Deres hengivne

P. Heise.

S. T.

Hr. Musikhandler, cand. jur. Delbanco.

(Til Delbanco.)

Sorø ¹⁰/₃ 59.

Kjære Delbanco!

Hermed Correcturen og megen Bøn om Undskyldning
for den lange Udeblivelse paa Grund af Maskeraden i for-
rige Ugel

Vi ere Dem alle megen Tak skyldige for den gode Musik,
De sendte os herud til i Søndags. Maskeraden gik godt, og
Alle morede sig.

Kan De huske, at jeg engang hos Dem lod forskrive et
Claveer-Udtog af Beethovens „Athenens Ruiner“; men jeg
har aldrig faaet det. Er det til at faae?

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Delbanco.)

Sorø ⁸/₃ 59.

Kjære Delbanco!

Tak for Deres lille venlige Hilsen! Vi have det begge
meget godt herude, med Undtagelse af at min Kone fryser
saa skammelig i dette Efteraarsveir — hun er nemlig en
født Frossenpind! Men hun er ellers Gud ske Lov saa flink,
som jeg aldrig før har seet hende.

Hermed sender jeg Dem et Hæfte paa sex Sange (som
ikke ere saa tossede endda!), og dem vilde jeg proponere
Dem at lade udkomme nu strax, men derimod at lade de
religiøse Duetter vente til Juul — ikke sandt?

Endvidere bad De og Hr. Lose mig sidst om en Sang til

et Tidsskrift eller saadan Noget, om jeg husker ret? Vil De have den Sang, som blev sunget herude til Ingemann under Overrækkelsen af Guldhornet?

Gaaer det fremad med Weyse?

Levvell!

Deres hengivne

P. Heise.

Hr. Musikhandler Delbanco.

(Til Delbanco.)

Sorø, Mandag 10/10 59.

Kjære Delbanco!

Hvor kan De troe, at jeg skulde være saa lurvet ikke at sende Dem en ny Sang til „Ill. Tidende“. Jeg sender Dem endogsaa en splintrende ny, og en, som er kjøn — det er idetmindste min egen Fornemmelse. Det er et lille Digt af Heibergs „Nøddeknækkerne“; Morgenstjernen synger til Blomsterne. — Vil De have meer, kan De godt faae det — skriv blot til mig, jeg holder uhyre meget af Bestillinger!

Correcturerne har jeg rettet saa nøiagtig som mulig — men jeg giver ikke mit Hoved paa at alle Feil er borte.

De skulde dog ikke vente paa mig med Hensyn til Weyse — jeg kommer vist ikke før Juul til Kjøbenhavn, skjøndt jeg saa gjerne vilde være med i den Sag.

Har De Lyst til at gjøre Dem min Kone forbunden? De kunde gjøre det, naar De engang vilde forære hende nogle af mine Sange, jeg har nemlig slet ingen af dem selv — og hendes Søster beholdt, hvad hun havde tidligere.

Lev vell!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Delbanco.)

Sorø, Torsdag 11/10 59.

Kjære Delbanco!

Hermed sender jeg Dem en anden ny Vise, som De neppe har Noget imod at bruge paa en eller anden Maade. Det

er Hovedsangen i den nye, smukke Fortælling „Arne“ af Bjørnstjerne Bjørnson. De kan jo bruge den enten i „Ill. Tidende“, eller i Anthologien. Teksten (pag. 130 i Bogen) har jeg forkortet til 4 Vers samt bogstaveret den paa almindelig menneskelig Viis og ikke paa Rav-Norsk.

Troer De ikke, det kunde lade sig gjøre længere hen i Tiden at samle nogle af mine adspredte Viser sammen i eet Hæfte, f. Ex. Stjerneblomsten, de to i Rodes Julegave, Morgenstjernen, denne sidste og en nye til; det er saa kjedeligt at have sin Sjæl saaledes splittet ad i Tidsskrifter.

Endelig vilde jeg gjerne bede Dem om at skrive til Tydskland efter følgende Værk: *Fr. Rochlitz*: „Sammlung vorzüglicher Gesangstücke von Ursprung gesetzmässiger Harmonie“ (Mainz, Schott). De vilde gjøre mig en stor Tjeneste, om De kunde skaffe mig det.

Lev vell!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Sorø. 14/11 59.

Kjære Ven! Med Hensyn til dine „Toner“, begyndte jeg igaar at tænke paa dem, og det lod til at kunne gaae let og pænt fra mig med dem. Men jeg vilde rigtignok gjerne have det tredie Vers med, før jeg nærmere forsøger paa at forme det hele Digt. Jeg tænker mig det foreløbig for 4 Solo-Mandsstemmer med Klaveer-Accompagnement, og uden just at gennemcomponere det, vil det dog neppe blive meget strophisk.

Det var nu det. Dernæst og hovedsageligen skriver jeg til dig, for at sige dig, at dit Værelse staaer færdig til dig, at vi længes umaadelig efter dig, at Ville jubler ved Tanken om dit Komme, at her er saa deiligt og fredeligt, at du maa tage noget Arbeide med, at kort sagt — kom! Ja alvorlig talt, gjør det! ikke blot for vor Skyld siger jeg

det, men jeg troer, du kan selv have godt af at komme lidt herud.

Efteraarstormen?

Din hengivne
P. Heise.

(Til H. C. Andersen.)

Sorø Tirsdag 15/11 — 59

Kjære Professor Andersen!

Endelig! De er vist, og det med Rette, forundret over, at De ikke alt forlængst har faaet Deres Digt med Musik; men det er saamænd ikke paa Grund af Dovenskab fra min Side. Jeg havde componeret 4 forskjellige Melodier til Sangen før denne, som nu endelig har fundet Naade for mine Øine; naar den kun ogsaa maatte finde det for Deres. Det, jeg havde ønsket at opnaae, var en simpel og letfattelig, livlig Melodie, som dog med disse Egenskaber ikke maatte være trivial; nu troer jeg omtrent at have naaet, hvad jeg tilsigtede.

Jeg har componeret den, som De vil see, for en enkelt Stemme med Pianoforte, men ved Siden deraf har jeg tillige udsat den for fire Mandstemmer, saa at den tillige kunde synges af Sangforeninger. — Dersom den skulde offentliggjøres, kunde jeg have Lyst at foreslaae den „Illustrerede Tidende“, hvori den kunde staae som enkelt Sang med Texten særlig trykt, medens den som Chorsang kunde staae i den Samling af flerstemmige Mandssange, som Delbanco udgiver. Men herom vil De jo selv bedst kunne tale med Delbanco, om Dem saa synes.

Jeg turde ikke see paa Dem i Theatret forleden Aften, saa flau var jeg, fordi jeg ikke havde faaet den færdig endnu.

Med mange venlige Hilsener fra min Hustru forbliver jeg med Høiagtelse og Hengivenhed

Deres
P. Heise.

(Til Delbanco.)

Sorø. 29/11 59.

Kjære Delbanco!

Jeg sender Dem dog Anviisningen tilbage, fordi jeg hellere vil have den beroende hos Dem og lade det vente til Nytaar og saa lade den gaae med paa vort Mellemværende. —

Komme mine Viser ikke snart?

Gjør mig den Tjeneste ved Leilighed at give mig lidt Oplysning om hiint Rochlitzske Værk; dersom det er nogenlunde overkommeligt, vilde det være af stor Interesse for mig at eie det.

Tager De Dem af den musikalske Tidende? Nei, det har De vel ingen Lyst till

Med venlig Hilsen fra mig og Hustru.

Deres hengivne

P. Heise.

(Brev fra Ville Heise til Chr. Richardt, — hveranden Linje er skrevet af Peter Heise og her sat i 4-kantet Parentes.)

Sønd. den 10 Marts [1860].

Kjære Rit!

[Snart nærmer sig nu den frydelige Tid, da] vi skal nyde den Lyksalighed at favne [din høitbegavede Sjæl paa Sorø Banegaard.] — Igaar gjorde vi Deres Værelse istand [og du kan troe, at ikke Keiseren af Sahara] har et saa støvfrit Gjestekammer, det er [fuldt behængt med de herligste Mesterværker] og der er ogsaa en lille Gang hvor De kan [gaae ind og vadske Dig og saadan Noget,] det vil sige gaae op og ned og sætte Huller i Gulvet. [Saa er der et Speil med sort Ramme og en Sove-] Sopha og en stor Kakkellovn og saa skal De ikke ned [undtagen du selv har Lyst, thi Friheden] jeg mener ned ad den kolde Trappe, Heise er saa dum. [Ja men hvad Fatter mener, er altid det Rigtige.] Hvad synes De om at faa Deres Navn oversat paa 5 [nei paa alle mulige og umulige Sprog, thi det] bliver De

jo siden De ligger i Fr. Mai's Lomme [Jeg seer alt Frøke-
nerne i Mantschuriet læse dine] „Smaadigte“, og en Chi-
neser læse høit for sine skævnøiede [Porcelainsdøttre om
Tulte — og, Himmell! jeg selv] og hans Sange kommer i
Ry igjennem Dem. [Nu er du da ikke blevet saa storsnudet,
at] De ikke bryder Dem om at holde Deres Ord til [os at
komme i Paasken! Hvad Maden angaaer] skal De nok blive
stoppet og hvad Aanden angaaer, [ja nu have vi 3. Slags
Rum: Solbær, Guava og gammel] vil De have den gamle
Vittighed med Huus og Hjerte, saa er [ja saa er der 5 Slags.
Og saa har vi en Flaske] ja en Flaske Champagne som vi
har gjemt i 4 Maaneder [ja over 4 for at vente paa dig,
ja der er ogsaa] Nei! nu vil vi ikke snakke meer om Mad,
— — — [ja een Kone det er saamænd nok af det] Ja det
kan nu gjerne være, men det er De jo fri for saa [nei lad os
nu ikke være Pøbel! Lad nu bare] der er saamænd Ingen
der nødigere vil skjændes end jeg, Kjære [hvad for noget,
var det mig, der begyndte, jeg] Kjære Richardt, hør nu ikke
paa ham meer, De [lad mig først: Var den Tanke mulig, at
du ikke kom i Paasken] Nei! den Tanke er jo slet ikke mu-
lig, er han ikke [jo vist er han, og det er Ulykken, men
alligevel] — — — Vaas! Naar De kommer, saa skal vi ikke
skjændes, for naar her er [ja vist naar Folk seer paa det,
lader man enige.]

Nu vil jeg sige Farvel, og ønske at De [nei jeg vil tale
sidst, jeg vil sige Farvel og haabe] nu beholder jeg Pappi-
ret, Farvel kjære Richardt, bedrag os nu ikke, vi glæder
os virkelig saa umaadeligt til at De skal være her, saa det
vilde være Synd, saa nu trækker han Pappi- [hyssss! Ja
du maa endelig komme, vi er ikke saa slemme til daglig
Brug, vi er meget artige — — — Deres [Din]

V Pieltleer Heise.

(Til Delbanco.)

Sorø. Tirsdag 11/1 60.

Kjære Delbanco! Skjøndt jeg snart er færdig med en
Artikel om Gade, mærker jeg dog, at jeg maa beholde den
lidt hos mig endnu, for at overveie enkelte Udtryk og i

det Hele taget speculere lidt paa den. Kunde det nu tænkes, at dette vilde bringe Dem i Forlegenhed, skriv da strax et Par Ord, og jeg skal sende den afsted imorgenaften; men kan De opsætte Gade een Uge endnu, seer jeg det helst.

Det er tre nydelige Romancer af Weyse, de ere virkelig en Gevinst for Samlingen; blot der var andre Texter til dem. Naar jeg er færdig med Gade, skal jeg strax arrangere dem — saa let som mulig, ikke sandt!

Tak for Onslow!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Sorø ⁸¹/₁₀ 60.

Kjære Ricardo!

Tak for din Epistel! Det forundrer mig, at du ikke synes bedst om Slutningschoret i Hartmanns Cantate, for der er vist ingen Tvivl om, at det er det kjønneste; de „vemodige Modulationer“ maa I have taget i et forkeert Tempo — at sige, dog ikke for hurtig, men meget grædtøst og temmelig livlig —, saa vil det faae det Udtryk, som man faaer, naar man seer paa En, som [man?] rigtig holder af, just dette halvt eller flygtig veemodige Smil.

dig selv og di - ne San - ge

Naa men jeg faaer da Lov til at komme selv og accompagnere?

Jeg gaar og makker med en Ouverture til „Den Stundesløse“.

Jeg er meget glad, fordi du skrev, at du snart vilde komme herud, thi Steen kan gode flyde paa Vandene*) og

¹⁾ min Bælgetræder Steen svømmer godt.

Miso holdes i Fremtiden i Gaarden, og at forrette sine Ærinder „i Gaarden“, det kan da kun kaldes „anstændig“, ergo kommer du! Men Eet Spøg, et Andet Alvor: Julen er det vor Hensigt at tilbringe i vort Soranske Hjem, hvor vilde da ikke din dyrebare Nærværelse forsøde og kryddre vore Julekager, ja du vilde være som det vældigste Stykke Succade — nei dog et Andet Spøg, men Eet Alvor: du skulde virkelig komme til os saa!!!

Jeg tænker, at det vil more os begge, om vi kom til at høre paa vor „Efteraarstorm“; det lader til, at Efteraaret er et frugtbart Stof for os. Gade har nok Ret i sin Bemærkning om „Gjentagelserne“, men jeg troer dog, at det mærkes mere, naar man seer paa det, end naar man hører det.

Hundrede Millioner Gange skulde jeg hilse dig fra Ville, ja dertil føie, at hun elsker dig — og jeg skulde ikke udfordre dig! Jo som sagt jeg fordrer dig ud til Julen — og du er en Nidding, om du udebliver fra Stevnet!

Din hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Sorø. Torsdag d. 1⁹/11 [1860].

Kjære Ven! Tak for Brev! Jeg har faaet Gad til at spille for mig Søndag; selv kommer jeg vist paa Løverdags Morgen for at kunne tale lidt med Gade om Formiddagen.

Jeg vil forresten gjerne troe, at det unisone Chor knuser Klaveret noget, dog er det rimeligt, at jeg selv, som den der har lavet det, kan klodse bedre i, og endelig er det tilstrækkeligt, naar blot det harmoniske Grundlag føles, om det ikke træder frem selvstændigt. — Prof. Bissen er herude og modellerer Ville, han kan ikke komme ind til Festen siger han. — Ville siger, at det er lumpent, at du ikke svarer paa det om Julen, og at hun, hvis hun faaer et tilfredsstillende Svar i saa Henseende, tager sin „Erklæring“ tilbage.

Saa sees vi jo altsaa snart; jeg tænker jeg kommer op
til dig strax naar jeg kommer til Kjøbenhavn.

Hils Alle!

Din hengivne

P. Heise.

(*Fra P. Heise og Ville Heise til Chr. Richardt.*)

Sora 22mo marzo 1861.

Carissimo Ricardo!

Perchè non hai risposto alla nostra lettera ultima, perchè non ci strappasti dai crudi tormenti dell' incertitudine, ce verrai o non? Fra pochi giorni verranno le ferie di Pasqua, ma tu taci ancora! O sciagura, o spavento, o terrore orribile, se tu fedifrago saresti! Il canchero del dubbio il più ansioso divora le viscere della Madonna, dell' anima mia. La vita si passa con un digiuno perpetuo, Madonna vuol sempre risparmiare, affinchè ella abbia in abbondanza al tuo arrivo. Ma che dirò della Tulde, la nobile gallina di Giappone, ogni giorno ella canta: dov'è il magnifico poeta, ch' ha cantata la mia bellezza? Ma il gallo sempre risponde: Io lo sono, ecco il tuo poeta! Ma ella: misero pitoccone, non un' uovo neppur puoi fare, per non dire versi, va in malora! O gran Ricardo, che hai scritto il mio nome nelle stelle perchè non vieni? E ella canta assai tristamente.

Così tutta la natura ha un ardente brama a te. Anche gli uomini, Madonna e Maestro, parlano sempre di te, altrimente di nulla. Io medesimo non può restar a casa, un' agitazione interna mi spinge all' in fuori, affinchè trovo te o un osso a spegnar la fame o un nuovo amore — ma tutto in vano!

Ascolti mi, il mio latrato mesto! Intendimi!

Il tuo più affezionato

Carlo.

Brevskriveren har bedet mig skrive lidt, men da jeg lider af samme ulykkelige Kjærlighed, som han er jeg ikke i

Humeur dertil. At De ikke lader høre fra Dem betragter jeg som en Hevn fra Deres Side, fordi vi var saa uartige ikke at svare paa Deres Bog i Vinter; men nu haaber jeg at vor Straffetid har varet længe nok og at De een af de allerførste Dage triner ind i Stuen. Lev vel saalænge.

Deres V. H.

(*Fra P. Heise til Chr. Richardt.*)

Sorøe, ²³/₃ 61.

Geehrter Herr!

Heute hat Ihnen der Italiener-Bursch, Carlo genannt — ex professo aber ein liederlicher Taugenichts — einen Brief auf eine perfide Weise geschrieben. Es war dem nämlich so. Der dumme Kerl hatte gehört, dass Sie in der letzten Zeit, wie man sagt, in Mode gekommen wären, und weil er nun ein allamodischer Dummerjunge ist, frug er mich — wie im Scherz — wie man Ihnen einen Brief italienisch schreiben sollte (er ist nämlich einmal an einer italienischen Operngesellschaft angestellt gewesen), ich, der ich nicht vergebens ein Enkel des grossen Kater Murr bin, theilte ihm dann meine auf eigne Anschauung begründeten Gedanken über's Briefschreiben im Allgemeinen und über diesen besondern Fall speciel mit. Was für eine höhnische Lache musste ich aber aufschlagen, als ich von meiner Milch-Frau (des Organisten Frau hier im Hause ist dazu angestellt um mich meine tägliche Ration von Milch und Brod anzurichten) hörte, dass der jämmerliche Hans-Wurst ernstlich meine tiefsinnigen Andeutungen benutzt hatte auf seine geistlose Weise. Damit Sie aber nicht etwa glauben sollen, dass ich Theil an jener elenden Schmiererei habe, sende ich Ihnen hiermit einen Brief vom echten Schlage und zwar von einem deutschen Jüngling (meine Mutter war die einzige Tochter der holden „Miesmies“, wesshalb ich auch Miso genannt werde).

Es freut mich, dass Sie mich bald besuchen werden — wann kommen Sie, beiläufig gefragt? — Mein Grossvater war ja Verfasser — und was für einer — ein Riesenkerl o

jeh! — ich treibe mehr die Musik; neulich habe ich eine Ouverture vollendet, die wahre Katzenmusik ist; ebenso habe ich ein ganz nettes Gedicht von Ihnen gemacht (Vuggerne) — ja da werden Sie Wunder hören, jekt erst wird das Gedicht verständlich, Sie sind nähmlich des Gedankens nicht mächtig gewesen. Still — eine Ratte — entschuldigen Sie! — Durchgebissen! Bin aber etwas matt danach.

Gute Nacht!

Miso.

(Til Fru Tidemand.)

Sorø. Løvedag 22/6 61.

Kjære Fru Tidemand!

Jeg tænker mig, at Deres russiske Eensomhed undertiden kan falde Dem noget vel trist; for da at gjøre hvad jeg kan, vil jeg skrive til Dem — ikke om Noget bestemt — men blot for at muntre Dem. Dette mærker jeg forresten er lettere sagt, for da jeg havde sagt det, sad jeg og tyggede paa mit Penneskraft for at finde paa Munterhederne, men de kom ikke. Men jeg kan nu ogsaa kun tænke mig Dem bestandig gaaende i Keiserens nye Klæder i en tyk Damp-Taage, der krydses af flere Skikkelser, Alle i samme Dragt, men Alt dette forvirrer mine Sandser, og derfor generer jeg mig for at være munter. Vi her gaae nu som altid i jevn borgerlig Dragt, om det saa er Elise Plougs Inger Misse, der dog er det meest Paradisiske Væsen under Solen. Idag reiser Elise med hele Kravlet, som Ville kalder Ungerne, og de efterlade nok et Echo af Latter og Lystighed i Krogene.

Imorgen otte Dage skal Eleverne have deres Concert, til den Tid maa De komme hjem, som De selv kan vide. Saa har De ogsaa nok faaet en halv Snees Rus.-Bade, og det maa da være nok. — Valborg er meget rar her hjemme, stille, god og tjenstvillig. — Etatsraad Povelsen skal da nok til at døe. Det er uhyggeligt: baade at han skal døe, og ikke mindst at man kun med Nød kan væрге sig mod

det hemmelige Ønske. — Seer De Tante Sanne, saa hils hende, og ligesaa alle Sibberns!

Nu kan jeg ikke skrive mere, for mine Tarme skrige af Sult. —

See saa, nu har vi drukket Kaffe!

Vor nye Præst skal indsættes imorgen af Provst Steenberg. Hos Apothekerens skal derfor være et Knald, hvis Lige Sorø aldrig har ahnet, man siger, at der skal afbrændes et Fyrværkeri i Haven med Lumbyes Orchester, alle Vinduer i de omliggende Gader ere leiede, dog det vil jeg ikke svare for. — —

— Dersom det ikke blæste saa meget og var saa koldt, saa troer jeg nok, det vilde være et rart varmt og stille Veir, men her [er] dog kjønt og vor Have kommer sig ganske godt. Pinden — kjøre — Nøglen — Ukker — Kaf — Haisch — Litteli — Pinden.

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Fru Tidemand.)

Frankfurt. Onsdag 9/10 61.

Kjære Fru Tidemand!

Vi længes begge efter det idylliske Soranske Liv — men dermed skal forresten for mit Vedkommende ikke være sagt, at jeg ikke har Fornøielse af det Nye, jeg daglig seer, tvertimod; men hvor forskjelligt er dog det Hele fra det Liv, jeg nu har levet i de sidste 5—6 Aar! Vi søge jo at komme saa hurtig (ogsaa saa langsomt) som mulig til vort Blivested, derfor reise vi lidt hver Dag, men denne idelige Vexlen af Sted, uden eet Sted nogensinde at slaae sig lidt til Ro, har noget Slappende ved sig. Jeg vilde gjerne blive et Par Dage et eller andet Sted, men Ville higer aabenbart mod Rom. Hun holder dog Jernbanekjørselen ret vel ud, fornøier sig jevnlige over forskjellige Ting, men hun længes dog efter sit Hjertehjem i Sorø.

Vi har forresten moret os meget over at gaae omkring i Frankfurt idag; det er en af de ældste Byer, der

existerer og som har bedst conserveret sit gamle Udseende. Vi stod og betragtede et frygtelig gammelt Huus, som lignede en af Deres gamle norske Oste, saa kom en Tydsker og sagde, at det var over 3000 Aar gammelt — den Mand havde nu *sin* Forestilling om Tidsregning.

Som sagt, jeg morer mig, naar Ville er med, men hænger hun med Hovedet, hænger jeg med — men det maa jeg sige, at vil hun blot vedblive som hidtil, saa er jeg fornøiet, for Helbredet er i Forhold til Anstrængelserne meget godt. Veiret er nu ogsaa deiligt, meget varmt, som en Julidag hjemme.

Lev nu vel, hils Valborg og de Øvrige

fra Deres hengivne

P. Heise.

(*Til Fru Tidemand.*)

Lausanne. Mandag 14. Octb. 61.

Kjære Fru Tidemand! Jeg vilde nok ønske Dem at være her, for det er Noget af det Skjønneste man kan tænke sig. Da vi kom hertil iaftes Kl. 6^{1/2}, laa Genfersøen ganske rød i Aftensolen med de vældige Sne-Bjerge paa Siderne; Aftenrøden afløstes saa af et deiligt Maaneskin, som skinnede ind til os i vort Værelse i Hotellet, som ligger høit oppe, fra vort Vindue har man en glimrende Udsigt ud over det Altsammen. Men jeg skal forresten vel vogte mig for lange Naturbeskrivelser, jeg veed af Erfaring, at de ere kun skikkede til at lulle Folk i en blid Slummer, og jeg haaber, De nyder for god en Søvn til at De skulde trænge til Vuggeviser. Ville er med sine jevnlige Trætheder saamænd ganske flink alligevel; igaar havde vi den længste Kjørsel endnu, fra Basel til Lausanne fra 10^{1/2} til 6^{1/2}, hun var jo ogsaa træt iaftes, og Dagen iforveien kjørte vi fra Heidelberg til Basel fra 1—7; men nu blive vi ogsaa idag over i Lausanne, imorgen med Damper over Søen til Genf og saa med Jernbane til Lyon. — Vi svælger i Viindruer, imorges saae vi, hvordan nogle Folk gik i en Viinhave og persede Viin. Og saa er

det et Veir, den yndigste Sommervarme med klart Solskin, dertil er Luften saa fin og let. I Heidelberg gik Smaapiger og solgte Violer. Det er sandt, De kan fortælle Nyeborg, at vi har været i den By to Dage og befundet os meget vel der, der var langt gemytligere end i de større tyske Stæder. I det Hele taget bliver Folk elskværdigere mod Syd. Paafaldende var Overgangen til Schweitz, da vi kom til Basel, ganske andre Physiognomier, rundere, venligere, kjønnere end de stive tyske „ernste Gesichter“. Saa — atter Reisebeskrivelse! — — — Bare De kunde kigge ud af dette Vindue, De skulde see disse Bjerge med Skyer, solbeskinnede hvide Skyer om Toppen, som rager i mørk Majestæt over dem.

De skriver vel som snarest til Rom, at vi kan faae at høre, hvordan De har det, og Valborg, hvordan det gaer med Livet overhovedet — — — Hvordan mon det gaer hos min Broders? Hvordan Huset har det, Haven og alle dens Urter? Apropos, den Thee, Ville fik imorges, smagte efter hendes Sigende ganske som Deres Urtesuppe, den maa altsaa have været meget god.

Nei, De skulde seet en Forestilling, som jeg saae i Heidelberg, Jægerbruden; det vil sige, jeg udholdt kun een Act; en halv Snees Katte i Orchestret under en Overkats Anførsel, en 6 a 7 rædsomme Hunkatte og nogle Hankatte som Chorister, 4 skelende Solo-Katte som Max, Caspar, Kuno og Kilian — Alle disse søgte i en ækel Væddestrid at skringe, skraale, vræle, miaue den ene høiere end den anden. Nei, saa var rigtignok de rigtige Ruiner af Heidelberger Slottet meget smukkere, for de var virkelig interessante og høist maleriske. — Ellers kan De vel vide, at vi meget længes efter at komme lidt til Ro i Rom; Ingen af os passer egentlig til et omflakkende Liv, Ville nu slet ikke, jeg i Længden heller ikke, men i Lausanne er der deiligt. Hils Alle mange Gange, baade Største, Større, Store, Smaa, Mindre og Mindste, Mænd, Kvinder, Piger (Tjenestepiger) og Drengene.

Lev vel!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Fru Tidemand.)

Onsdag. 16. Octbr. (61).

Endnu ere vi da i Lausanne, fordi Ville har været saa træt og havt temmelig meget ondt i sin Ryg, men nu er hun ilav med at komme sig igjen. Vi flyttede fra det første Hotel med det deilige Vindue, fordi det var saa høit tilveirs (jeg mener Værelset), og saa kom vi til Hotel Gibbon, som ligger mere i Byen, hvor vi fik et Par elegante Værelser paa første Sal. Man spiser charmant ved table d'hôte — charmant! Men vi har dog befundet os langt bedre ved at faae os et Par Retter idag paa vort Værelse, vi fik Crème au ris — tænk blot! Veed De, hvad det er? det er Risenvælling! Da vi sad i Frankfurt Hotel og skulde gaae til table d'hôte, saae vi en gammel, gammel Mand komme over Gaden med en yngre Dame, Ville udbrød strax rørt: „Aa sikken en rar gammel Mand“; han kom da og satte sig med tilbords og begyndte at spise og spise og spise og spise, spise, æde, æde, æde — saa at al Maden efterhaands satte sig af i de mangfoldige Rynker og Folder omkring i Ansigtet og flød sagtelig ned ad hans Frakke og gjemte sig i hans Vest, Alt dette fuldkommen i Taushed, endelig langt om længe aabner han sin Madpose og siger til en Nabo: „Wo isst man am besten in Wiesbaden?“ Efter at denne Oplysning var givet ham, sank han atter ned i Maden og spiste. Villes Ømhed forvandlede sig til en rodfast Modbydelighed.

Vore deilige Bjerge over Genfersøen have i disse Dage hyllet sig i Taage, men iaften ved Solnedgang have de atter viist sig for os, Solen sank ned bag et Bjerg — det var prægtigt, det var til Afsked, for imorgen reise vi til Genf. Kunne vore Kræfter blot slaae til, vilde vi gjerne være i Marseille paa Mandag og reise til Rom om Aftenen.

Ville ligger i Sofaen og driver og klager over, at hun ikke maa bestille Noget, fordi hun skal hvile sig, men hun hilser Dem mange Gange!

Lev vell

Deres

P. Heise.

(Til Fru Tidemand.)

Rom. Mandag Aften. 28/10 61.

Kjære Fru Tidemand!

Saa er vi da i Rom; vi har været her kun 4—5 Dage endnu, men jeg er allerede fuldkommen paa det Rene med, at vi er kommet til Gudernes Land, til det Vidunderligste, man kan tænke sig. Ikke at der jo skulde kunne være Bjerge, der vare vældigere, Have, der vare større — for her er slet ingen Hav, — Taarne, der vare høiere — og saa videre, men det er neppe muligt at tænke sig en større Rigdom i det Hele taget paa de forunderligste Modsætninger lige fra de mange, mange smaa Lopper lige op til Paven, fra den moderneste Café lige til Colossæums vældige Ruin. Jeg havde nu egentlig hidtil havt en lumsk Mistanke om, at den megen Snak om Rom var overdreven, at de Hjemkomne gennem Erindringen saae det Oplevede langt større end det egentlig var, men her midt deri kan jeg forsikre, at Livet her er berusende — og hvorfor? jeg skal have ondt ved at sige det i en Fart. Af det Indre, af Samlinger og Sligt, har jeg naturligviis Intet seet endnu, jeg kjender hidtil kun Livet paa Gaderne, men hvor er det ikke fortryllende! De skulde see disse „Sjouere“ med en Anstand, som Greverne Danneskjold maatte gaae 14 Aar hos Bournonville for ikke at naae, Bønderne her nede paa Torvet med deres Trøjer slængte over Skuldrene, altid med reent Linned og rene hvide Strømper; hvert andet Menneske i det mindste en Skjønhed; mellem disse vrimler det af Tiggermunke, unge, som med længselsfulde Øine see paa Livet omkring dem, som de har maattet give Afkald paa, gamle, som møisommelig rokke frem i Haab om snart at faae Erstatning for Alt, hvad de har givet Afkald paa, saa er der Romerinderne, hvor er de smukke, fyldige og gratiøse alligevel, uden Coquetteri, deilige Frugtopstablinger med forføreriske Druer, de koste kun 5—6 Sk. Pundet, hvorfor vi svælge i dem, sorte Præster, Abbater, franske Soldater, Cardinaler i glimrende Equipager, halte og visne elendige Tiggere, Masser af Kærrer med Æsler og Muler for, med Eet høres en Klokke, en høitidelig Munkeprocession bærer

det høihellige Sacrament til en Døende, Alle falde paa Knæ, selv i de tilstødende Gader, blot et Øieblik — og Rum-melen gaaer videre. Men over det Altsammen denne vidunderlige blaa Himmel uden Skyer, som man ikke seer nogensinde hos os. Og saa denne fuldkomne Barnlighed over Folk, man behøver kun at see lidt paa dem, saa leer de strax venlig til Een og nikker. — Ja senere skal De nok faae mere Detail, dette er blot en foreløbig lille Udgydelse.

Fra Marseille skrev jeg til min Broder, jeg tænker, De har hørt om os fra ham. Vi havde den ubehageligste Seilads derfra til Civita vecchia, som vel kan tænkes. Fra Mandag Aften til Torsdag Morgen -- 17 Timer længer end Reglen paa Grund af Storm — hensled vi Tiden i en ækel Søsyge-Tilstand, gyngende op og ned i brusende Bølger — „fy for Satan!“ Ville var næsten mindre søsyg end jeg, for jeg vil ikke lyve, hun trøstede sig ved Tanken om, at De har maattet reise flere Gange til Vestindien — havde jeg blot tænkt paa det! Det var dog en meget strabadserende Tour for hende. Men saa kan De troe, at det var deiligt at komme hertil og blive modtaget af Hanne og Vilh. Bissen paa Jernbanen, vi vare Alle fire saa straalende, at vi mistede en lille sort Toilet-Taske med mange værdifulde Smaating, som sagtens blev glemt i Vognen — i Rom faaer [man] Intet igjen! Og tænk hvor heldigt: allerede anden Dagen efter vor Ankomst fik vi ved Bissens Hjælp denne vor meget gode Leilighed paa tre Værelser mod Syd paa piazza Barberina, en Plads, hvor der netop er meget Folkeliv, i Nærheden af Hanne, nær ved den spanske Plads og Monte Pincio, de deiligste Spadseretoure i Rom — og i hele Verden, for at tage Munden fuld som en Tydsker. Idag har jeg faaet et Claveer og opdaget en rig Musik-Samling, saa jeg kan ogsaa i den Retning faae nok at gjøre her i Vinter. — Ville blev noget forkjølet paa Dampskibet, der vil jo nok gaae endnu nogle Dage, inden hun kommer rigtig til Kræfter efter Reisen, men hun har da alt glædet sig uhyre meget over det romerske Liv.

Gid nu dette Brev maa træffe Dem saa frisk som mulig. De maa endelig hilse alle gode Venner og min Broders — hils Gabriel H! Vi længes meget efter at høre fra Dem. De

gaaer vel Bredsdorff godt med Fyrene? Hils ham! Ville skriver til Dem med det Første, i disse Dage har hun maattet skrive til sit Hjem, derfor kommer dette fra mig alene — men hun hilser mange mange Gange! Hils hendes Huus deroppe! Og Th. Hansen og siig ham, at jeg seer mig om efter en Gemme, har alt seet nogle *ægte*, ret kjønne, men dog ikke kjønne nok — spørg ham, hvor høi Pris, jeg maa gaae til — til 8 scudi? Hils lille *Valborg* Hvaps!

Lev rigtig vel!

Deres hengivne

P. Heise.

(*Til Victor Heise.*)

Rom. Mandag Aften, d. 18. Novbr. 1861.

Kjære Victor!

Ville og jeg sende da vore Lykønskninger og gode Ønsker for Eder og den tredie lille Fyr — men hvorfor er han dog ikke blevet en Pige? Men det kan I vel ikke gjøre for. Tak for Brevet! Du skal slet ikke gjøre Undskyldninger for soransk Tarvelighed; naar man er borte, bliver Alt i Hjemmet værdifuldt — selv de Sorø-Rendestensbrædter —, saa at man forud kan være sikker paa min Interesse. — Hvad nu Livet her i Rom angaaer, saa befinder jeg mig omtrent som naar en Dreng slippes løs i en Have, hvor han har Lov til at spise af alle Frugter, og saa ikke veed, hvor han skal begynde, men napper hist af en Busk, her op i et Træ, saa i et Bed. Var jeg begavet med germansk Grundighed, vilde jeg fordele Tiden, een Maaned til Folkeliv, een til Natur, een til Antiquiteter, een til Kunst, een til Catholicisme, een til o. s. v., men saasom jeg er trukket af anden Skuffe, gaaer jeg ud paa Gaderne, falder i Staver over nogle deilige Ansigter, eller morer mig over nogle iltre gamle Koner, som skjændes; saa kommer der nogle forføreriske Tiggerbørn, de see slet ikke nødlidende ud, men med det meest fornoiede Coquetteri blinke de op til En med et Par Øine (!) og raabe: un mezzo bajoccho — ho fame, men man gaaer barsk forbi uden at give Noget. Forleden fik jeg ikke

Tid at sætte det barske Ansigt op, og saa maatte jeg ud med Bajocchen, Drengen svingede sin skidne høipullede Hat og raabte grazie Signor! hen ad Gaden. Hver Dag kommer han springende, af og til faaer han, men idag blev han furet med det „barske Ansigt“. Nu hænder det, at jeg farer lidt vild i Gaderne, men det gjør Intet, der er altid Noget at see paa; man behøver blot at gaae ind i nogle af de utallige Kirker, man snubler over i hver Gade, og saa falde i Staver over de knælende Skikkelser, enten de ere dybt hensunkne i Andagt, eller de ramse Bønner op, mens Øinene løbe rundt, men især over Præsterne og de Hundekunster, de gjøre, for at trække Folket op. Præsteskabet er mig en rig Kilde til Speculation; jeg kan ikke finde ud af, hvordan det seer ud i de Menneskers Indre, hvormeget af deres Sjæle er Løgn, hvormeget virkelig Overbeviisning. Naar man seer mangt et Menneske komme ind og kaste sig næsegruus, fortabt i sig selv paa en Maade, som synes at antyde virkelig og inderlig religiøs Trang og Hengivelse, hvad faaer saa det Menneske? ikke et Ord, blot denne evindelige Sandseberuselse af den utroligste Klingklang af Musik, Røgelse, udklædte Præster, som skabe sig snart for eet Alter, snart løbe hen og neie for et andet, saa for et tredie, opramsende uforstaaelige latinske Messer. Veed nu virkelig ikke disse sorte Djævler af Præster — forhadte ere de Gudskelov af det hele Folk — veed de nu virkelig ikke, at de, ligesom de har forbeholdt sig Vinen ved Nadveren, saaledes ogsaa forholde Folket det Egentlige og give det den forgyldte Skal istedenfor Kjærnen? Det er dog umulig, at der ikke skulde være Adskillige imellem den store Masse af dem, som ere i god Tro; og paa den anden Side er det mig ubegribeligt, at Folk, der ofre deres Liv til at praktisere det nye Testamente, kan blive hildede i sligt Virvar. Her er 400 Kirker (foruden Capeller), *i to af dem prædiket* af og til. Igaar hørte jeg en Jesuit. Det var studeret Veltalighed og, som saadan, godt; men koldt var det, skjøndt Gebærderne vare hede nok. Indholdet var temmelig almindeligt, hele Eftertrykket laa paa Stil og Foredrag — det var Deklamation, ligesom Musiken er Operamusik — af den daarlige Slags.

(*Senere.*) Efter at jeg før har raset over Præsterne, lader det nu til, at jeg kan komme dem lidt nærmere. Her har nemlig iaften været en ung Italiener hos os, Scambatti, som dyrker Musik og som har meget Talent — Ravnkilde har gjort mig bekendt med ham, han har lovet mig at ville skaffe mig Adgang til et Orgel i en Kirke, hvor han kjen-der en Pater, som ofte giver ham selv Adgang. Gud veed dog, om de virkelig vil lade en Protestant komme til? Jeg er meget fornøiet over at have faaet fat i en Italiener, deels for Sprogets Skyld, deels for at komme de Indfødte nær-mere paa Livet. Samme Scambatti er et gemytligt og elsk-værdigt Menneske, meget smuk som de fleste Italianere. Det er i det hele taget en Fryd at see paa disse deilige Mennesker. Der [er] i den Henseende en frappant Forskjel hjemmefra; skal man her blot hen og købe noget Smør eller Brød, har man næsten altid den Fornøielse at see paa et characteristisk smukt Ansigt, der med et gratiøst Smil rækker En det Forlangte, idet han paa det Naiveste søger at snyde En saa meget som mulig.

Jeg har skrevet et Par Breve til Rector B., fordi jeg ikke vilde skrive til Dig, før jeg havde hørt Nyt fra dig selv. Det er kjedeligt, at man let kommer til at afskrive sig selv i de forskjellige Breve, da jeg dog nu bliver paa samme Sted; men dette er jo rigtignok saa righoldigt, at jeg er sikker [paa] ikke at have faaet Tiendedelen af hvad der kunde udbyttes her, naar jeg vender hjem til Foraaret. Jeg har Fornøielse af Bjørnstjerne Bjørnson her. Man skal vænne sig lidt til ham, men han er en saa afgjort Digter-natur, som kun meget faa i vor Tid; det lyner ud af ham med Indfald og poetiske Syn, naar man snakker med ham, og saa er der en Strøm af Productivitet i ham, som *maa* føre til Noget. Jeg har ikke ret kunnet synes om hans Dramer, men jeg troer, han skal kæmpe sig til Noget i den Retning, før han finder fast Fodfæste paa det Gebeet, og der er et Mod og en Sikkerhed paa at naae det hos ham, som er smittende. Nu er han snart færdig med en Kjede af tre Dramer om Sigurd Slembe, og kan det i sin Udførelse blive halvt saa godt, som det lød, da han fortalte mig det, saa er det godt nok. Jeg tænker, vi kommer til at gjøre No-

get sammen hernede. Ravnkilde er rar og uforandret i Grunden, lidt alvorligere, men det kan ikke skade. Det er sandt, fra Saabye skal jeg hilse dig, han spurgte meget varmt til dig og sagde, at han snart skulde skrive til dig. — Nu begynder de deilige Druer at sakke af, nei hvor vi har svælget i dem lige fra Frankfurt af og til nu, deilige og deiligere, man veed rigtignok ikke hjemme, hvad Druer vil sige! En anden Ting, hvori vi svælge, er Lopper, eller rettere sagt, de svælge i os, men Herregud, man giver jo gjerne lidt af sit Hjerteblood for det meget Herlige man faaer at see. Endvidere har der været en Deel Scirocco over Byen i denne Tid, det holder jeg ikke af, Ville derimod synes bedre om den, da den er varm og fugtig. — Hils nu Alexandrine mange Gange, jeg haaber, hun er frisk og vel, naar dette kommer! Hils Fru Tidemand og Gabriel Heiberg og tak den Sidste for hans Brev, hils Gade o. s. v. l Morten, Jøsses det er sandt, lad mig ikke glemme mig selv, hils ogsaa ham! Og hils saa Søen og Skoven! Naar Du atter gider skrive, saa er alle Breve velkomne, men kald ikke Sorø for en Ravnekrog — skidt med Byen — Søen og Skoven er deilig!

Lev vel.

Din hengivne

P. Heise.

(Vil du ikke nok, næste Gang du skriver, bruge lidt tyndere Papir og Oblat istedetfor Lak, da dette vil gjøre Portoen billigere).

(Til Fru Tidemand.)

Rom. Torsdag d. 28. Novb. 1861.

Kjære Fru Tidemand!

„Nu vil jeg saamænd gaae hen og skjælde Fru Tidemand ud,“ sagde jeg, — „Ja gjør endelig det,“ føiede Ville til — og saa satte jeg mig da ned. Er det nu en Maneer, De ellers saa — —, kun at skrive een, een eneste Gang i hver Maaned til os? Hvad er et Brev for Dem med de bevingede

Hænder; eller troer De, at vor romerske Begeistring har slugt vor Kjærlighed til det Soranske Hjem, saa maa jeg sige Dem, at Glæden over Rom netop naaer sit Høidepunct derved, at den speiler sig i den frydefulde Tanke, at vi skal vende hjem igjen til den danske og specielt den Soranske Sommer. Et praktisk Raad: Istedetfor hver Maaned at sende to Ark, send saa hver 14de Dag eet Ark, saa er begge Parter hjulpne. Hvordan har De det, hvordan lille Valborg det? Jo Tak, vi har det godt. Efterhaands som man bliver mere hjemme her, bliver man mere rolig og contemplativ. Men jeg synes bestandig bedre om det her, skjøndt Vinteren nok antydes lidt ved kjøligere Luft af og til, men dog ikke anderledes, end at Roser og Violer og andre deilige Blomster høre til Dagens Orden. Idag vare vi en lang Tour ude i Villa Pamphili, en deilig Park høit oppe over Rom, som slet ikke sees, undtagen Peterskirken alene, der netop derfor tager sig forunderlig skjønt ud i de grønne Omgivelser. Ville plukkede mange Slags Blomster og Grønt, Vedbender, Straa etc., og vor Dagligstue er nydelig pyntet — vi mindedes Dem naturligviis ved det Arbeide. — Jeg har megen Fornøielse af vor unge Italiener Sgambati, baade i musikalsk Henseende og i det Hele taget, fordi han er saa elskværdig og tjenstvillig. Han skaffer mig omkring i Kirkerne paa Orgelerne. Idag var jeg ude i en Kirke paa den anden Side af Tiberen, Maria degl'orti, hvor Cincinnatus skal have havt sine Haver; der sad jeg og spillede, medens Folk laa og knælede foran Helgenbilleder. Tillige øver han mig i at snakke Italiensk, hvad der morer mig meget, men det er meget sværere at udtale rigtig end jeg havde troet.

Fredag Aften.

Ville har nok skrevet om Peterskirken, ja den er vidunderlig, ikke som een Kirke, det er snarere som en Mængde store Kirker, der havde indgaaet den meest harmoniske Forening — — —.

Løverdags Morgen.

See, der kom igaaraftes Bjørnson og Kone, derfor blev jeg afbrudt. Hvordan var det nu — naa det var Peterskir-

ken — ja den — nei jeg veed ikke hvad jeg vilde sigel! — — Igaareftermiddags da jeg kom op paa Monte Pincio, Romernes eleganteste og skjønneste Spadserested, spillede et stort fransk Militærmusikcorps Deres Livstykke fra den rystende Lirekasse. De kan begribe, at det lød bedre af de franske Blæsere; jeg vilde have undt Dem at være deroppe; det var lige Solnedgang, og De gjør Dem ingen Forestilling om det Syn ud over hele Rom, Peterskirke og Bjerge med høie, høie Pinier i Baggrunden, Alt i en Luft, hvis Farvepragt og gjennemsigtige Klarhed jeg forgjæves vilde forsøge at beskrive Dem — De havde nok daanet en lille Smule. — Jeg har det Tilfælde at hade vidtløftige Natur- og Reisebeskrivelser hos Andre, altsaa ogsaa hos mig selv, men det besværer nok Brevskriveriet noget, da et betydeligt Kvantum Stof gaaer fra En, derfor seer jeg heller ikke uden en vis Ængstelse paa det store Stykke hvidt Papir — hvorledes skal det blive fyldt? — — I forrige Uge kom Richardt ind ad Døren til os til stor Fornøielse for alle Parter; han tilbragte i det mindste 5 Minuter med at gaae op og ned ad Gulvet og lee over at vi vare samlede i Rom og ikke i Sorø. Han gaaer og speculerer paa at reise til Palaestina til Foraaret, hvad synes De, troer De ikke, han ender som Jødepræst alligevel? (Da han og jeg kom sammen i Skole i vort 9de Aar, spurgte jeg ham strax, om han var en Jøde.) Nu burde jeg jo egentlig gjennemgaae Kunstsamlingerne for Dem og udvikle min specielle Opfattelse af Michel Angelo, Rafael etc., og gjøre de trivielleste Bemærkninger af Verden, for ikke at staae tilbage for Göthe og andre store Reisende, men det vil jeg ikke. Jeg vil derimod gaae hen og speculere paa noget Musik, jeg skulde lave.

[Derefter slutter *Fru Heise* Brevet ved at skrive følgende, som *hun* underskriver med Heises Navn]:

Heise er ikke kommet hjem endnu og hvis dette ligger 10 Minutter til, kommer det ikke med Posten denne Gang, derfor sender jeg det nu. Idag har vi gaaet en lang Spadseretour udenfor Roms Mure, seet paa de blaa Bjerge og nydt Sommergeir; Heise var paa Hjemveien frygtelig sulten, men glemte baade Tiden og Sulten over at grave i

Jorden med sin Stok paa et Sted, hvor der laae mange Muurbrokker og han udmalede sig hvordan her havde staaet et Slot med alle mulige Herligheder, han fandt ogsaa nogle Marmorstumper og andre Steen med Tegning i, som han var meget stolt af. Farvel for Heise, hils Valborg og Heiberg fra ham.

Deres

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Rom. 11. April 1862.

Kjære Ricardo!

Nu er du vist omtrent kommet til Jerusalem, og jeg [vil] da ønske, at du maa være kommet godt i Land ved Jaffa og lykkelig og vel inden for Jerusalems gamle Mure — og saa fremdeles alt Godt, til vi i Efteraaret mødes i det trygge Fædrehjem. — Med Hensyn til dig selv er jeg jo reduceret til gode Ønsker, thi hvor og hvordan du færdes er for mig hyllet i tæt Mørke— jeg kan altsaa kun snakke om Romerlivet, siden du reiste. Men ak, derom er egentlig kun at sige, at det er gaaet som da du var her, ganske uforandret. Brevene fra Hjemmet indeholde heller ikke Nyheder, kun Beretninger fra det huuslige Liv, som synes at gaae godt i det Hageske Huus i Vinter. Men jeg veed, at det heller ikke er for at faae mærkeligt Nyt, at du med Iver lukker Brevet op, men for at faae et hjerteligt Haandslag af dine Venner, og det giver jeg dig herved —!

Det saae egentlig saa løierlig ud at see dig hiin Morgen paa Jernbanen traske afsted med din Randsel paa Ryggen mod fjerne Lande ganske alene, og du var sagtens eensom tilmode. — Jeg troer ikke let, jeg havde gjort dig det efter, men jeg er ogsaa blevet forkjælet.

Nu har vi kun en 12 Dage tilbage i Rom, saa gaae vi til Neapel og saa hjem. Jeg glæder mig meget til at komme hjem, saa maa jeg bestemt til at gjøre Noget, jeg har en Rigdom af Lyst dertil, „men hvor findes vel Texter i Ørken“?

Gid nu alt Godt maa være med dig paa Reisen — det er saa let at sidde i en god Stue og ønske, men jeg kan jo ikke Andet. Lev da rigtig vel og *Lykke* paa Reisen.

Din hengivne

P. Heise.

(Til Henrik Hertz.)

Sorø. Paaskedag 1863.

Høistærede Hr. Professor!

Det kan kun være med den største Lyst og Beredvillighed at jeg gaaer ind paa Deres Forslag, da jeg altid har haft stor Tilbøielighed for dramatisk Musik og ofte har ønsket mig Noget i den Retning at componere. Da gode Texter ikke voxe paa Træer og derimod et Arbeide fra Deres Haand kun kan være godt, kan De vel vide, at jeg med Længsel imødeseer Ankomsten af Deres Syngestykke, som jeg da strax skal studere mig ind i.

Med Høiagtelse

Deres forbundne

P. Heise.

Hr. Professor Henrik Hertz.

(Til Henrik Hertz.)

Sorø. Torsdag Aften $\frac{3}{4}$ 63.

Høistærede Hr. Professor!

Jeg har nu læst Deres Stykke igjennem adskillige Gange, baade i Sammenhæng og enkelte Partier, og det har interesseret mig bestandig mere og mere. Det forekommer mig helt igjennem spændende og underholdende, men dertil er der saamegen Friskhed og Jovialitet over det Hele, at man kun kan befinde sig vel under Læsningen. (Naar jeg nu forresten saadan skal udtale mig for Dem, maa De ikke veie mine Udtryk for nøie, men optage dem i Velvillie og

huske paa, at jeg har mere Tonerne end Ordet i min Magt.) Der kan derfor ikke være nogen Tvivl hos mig med Hensyn til at paatage mig Compositionen — undtagen Tvivl paa min Dygtighed, men forsaavidt vil jeg gjøre det saagodt jeg kan. Dog maa jeg strax tilføie, at jeg erklærer mig beredvillig i Henhold til Deres velvillige Tilbud om at være „villig til enhver Ændring, der kunde være gunstig for Compositionen“, thi at jeg fra et musikalsk Standpunct har nogle Bemærkninger, kan jeg ikke nægte. Maa jeg i den Anledning først gjøre nogle almindelige Bemærkninger? De maa undskyldte, om der skulde komme Trivialiteter med imellem.

Om Anvendelsen af Dialog vil jeg selvfølgelig ikke tale, da jeg jo fra først af vidste, at den fandt Sted her; derpaa gaaer jeg villig ind, om jeg end vil tilstaae, at for mig er den fuldkomneste musikalsk-dramatiske Form den, hvor Dialogen udtrykkes recitativisk. Herom er nu altsaa ikke Tale, saameget mere som jeg kan forstaae, at i foreliggende Tilfælde Dialogen vanskelig kunde undværes uden Skade for Tilskuernes klare Forstaaelse af det Heles Gang. Er det derimod selv i den recitativiske Opera nødvendigt at faae klar, afrundet og færdig Form over de enkelte Musikstykker — og hvad der hos Richardt Wagner*) i saa høi Grad har bidraget til hans Operaers uendelige Kjedsommelighed, er netop hans fuldstændige Mangel paa Form og Klarhed i det Enkelte —, saa er det end mere nødvendig i Syngestykket med Dialog, hvor det Musikalske forvandler sig til Tale. Fremdeles mener jeg, at Dialogen ikke gjør saa god Virkning paa Puncter, hvor man kunde savne de Vinger, som Tonekunsten unægtelig eier til at svinge det Lyriske op. Disse to Bemærkninger kunde faae Anvendelse paa de forskjellige Smaa-Indvendinger, jeg kunde ønske at gjøre. Jeg vilde ret inderlig ønske, at De vilde sympathisere med mig deri, thi, som sagt, Deres Syngestykke har tiltalt mig meget og givet mig virkelig Lyst til at sætte Musik dertil.

*) For at antyde mig for Dem, vil jeg her bemærke, at i dramatisk Musik staaer Mozart, og navnlig gjennem hans Figaro og Don Juan, for mig som det Ideale. Dette er nu for Tiden ikke nogen overflødig Bemærkning.

Altsaa:

I *første Act* er 2den og 3die Scene behandlet musikalsk, men jeg vilde gjerne tillige bruge den 4de Scene til lignende Behandling, dog uden nogen Text-Forandring fra Deres Side. Jeg troer, det vilde gjøre godt at faa 2den, 3die, 4de, 5te Scene i musikalsk Flugt.

I 8de Scene forekomme de musikalske Repliker mellem Heykar og Leila mig for faa, eller ikke af den Beskaffenhed, at der af dem kunde dannes noget tilstrækkeligt Musikalsk ud af deres Møde; blot et Par Repliker til, som gav dem Leilighed til at forene sig mere i Duet — til at afslutte det Musikalske bedre — Abdul Heykar er desuden en smuk og ædel Natur, som fortjener at males i Musiken noget mere.

I *anden Act* synes jeg, at tredie Scene vilde Mahmud Alkesslans Indtrædelse mellem Kvinderne gjøre bedre Virkning i Musik med *Chor af Kvinder*, som jo her spotte med ham; jeg tænkte mig Musik til hvor Kvinderne forlade Scenen. I det Hele taget er Mahmud en ypperlig musikalsk Buffo-Figur, og en praktisk Bemærkning er det, at Schram synger endnu langt bedre end han taler. I den omtalte Scene vilde Forandringen indskrænke sig til et Par indlagte Chor-Repliker af Kvinderne. Dernæst 6te Scene kunde jeg meget ønske, var blevet for Musik, da Forholdet mellem Leila og Selim trænger til mere Musik; vilde man her trække Fatme til, kunde der komme et godt Trio-Ensemble ud deraf, idet Fatme vel har fattet Leilas Sindsstemning og her kunde anstille sine Betragtninger derover samtidig med de Elskendes Udtalelser. Forandringen meente jeg da kunde bestaae i, at der, istedetfor Leilas Slutningsreplik: „O, du er god“, derfra udspandt sig nogle Repliker, som antydede Selims Elskov og Mod og Leilas trygge Hengivenhed, og Fatmes afsides samtidige Bemærkninger. Den korte 7de Scene vilde da, recitativisk eller reent musikalsk behandlet bringe det Hele i musikalsk Flugt til Actens Slutning.

Med Hensyn til Begyndelsen af *tredie Act* da savner jeg ikke noget indledende Chor, Sligt er egentlig ofte overflødig Fyldekalk i Operaerne, men derimod savner jeg meget, at Samtalen mellem Mahmud og Mustapha ikke er blevet en

Duet, en ægte Buffo-Duet. Hvor kosteligt vilde det ikke være blevet at høre de to Ræve overbyde hinanden i Snedighed, og hvor vilde ikke Schram der være paa sin Hylde (Steenberg maaskee som Mustapha). Jeg har i Eftermiddag siddet og componeret denne Scene i Tankerne og har ret faaet Lyst dertil. De femfødde Jamber ere jo nok lidt vanskelige at regjere i et flydende Musikstykke, men den Vanskelighed kan overvindes, men derimod gjaldt det især om at faae et Par Puncter anbragt, hvor de to Personers modsatte Stemninger kunde forenes musikalsk, baade i Midten og i Slutningen, dertil er jo altid to symmetrisk dannede, afsides Repliker gode.

Selims Monolog i anden Scene, saavel som tredie Scene mellem Selim og Leila er af saa musikalsk Natur, at jeg kunde ønske dem under mig begge, dog uden nogen egentlig Text-Forandring.

Hermed ere mine Ønsker om Ændringer færdige. De vil have bemærket, at de egentlige Forandringer kun vilde blive faa og ubetydelige, derimod maatte jeg have Tilladelse af Dem til med mere Frihed at turde benytte nogle Partier af Dialogen til musikalsk Behandling. Men i ethvert Tilfælde mener jeg, at De bør indsende Stykket til Theater-Directionen, jeg vil da begynde at tænke paa Musikken.

Min megen Tale har maaskee kjedet Dem, men jeg vil bede Dem betragte den som et Udtryk for min gode Villie.

Deres

ærbødige

P. Heise.

(Til Henrik Hertz.)

Sorø. Tirsdag d. 5te Mai 1863.

Kjære Hr. Professor!

Deres Brev fik jeg idag med Dandsechoret. Forøvrigt skal jeg fortælle Dem, at jeg er færdig med første Act, det vil sige alle Sangpartierne med en Bas til Antydning af Orchestret. Jeg spillede det igjennem for Rector Bojesen,

som De nok veed er en god Musikkjender, og han var meget fornøiet, fordi det var saa „dramatisk og iørefaldende“. — Men nu maa jeg dog gjøre Dem Regnskab for et Par Friheder, som jeg har taget mig. Hvad den fjerde Scene angaaer (som De omtaler i Deres sidste Brev), mener jeg, at den bør være Dialog heel. Derimod har jeg fra den 5te Scene ladet det Musikalske raade indtil Enden af Duetten mellem Heykar og Leila i 8de Scene. Derved har jeg altsaa erobret fra Dialogen: Selims Monolog i Begyndelsen af 6te Scene, som jeg har behandlet recitativisk, men let, omtrent i Stil med Mozarts recitativi secchi i Don Juan, blot med et lille Chor af Strygeinstrumenter til Ledsagelse, saaledes at hele Tutti-Styrken falder ind ved: „O alle gode Aander“. Mig forekommer det bestemt bedre at undgaae disse Afbrydelser, og Musiken kan godt udtrykke Selims Spænding ligeoverfor Kurven, ogsaa det Humoristiske i ham, naar han ligesom gjør lidt Nar af sig selv og vil tvinge sig til at vente o. s. v. Endvidere har jeg taget Slutningen af 7de Scene efter Selims Sang til Leila til Musik. Forsøge det vilde jeg gjerne, skulde det paa Prøver vise sig, at Dialogen var at foretrække, saa foretrække vi den. — I Duetten mellem Heykar og Leila var der en Linie, som jeg ikke kunde faae til at falde for mig, nemlig: „Glad ved, at vi kan samles her igjen“; saa tog jeg paa egen Haand og skrev: O Glæde! Vi samles her igjen! Men naar Deres rigtige Linie trykkes, kan vel den anden gale gjerne synges.

Forresten troer jeg ikke, at jeg vil finde Anledning i de følgende Acter til flere røveriske Overfald paa Dialogen.

Jeg er enig med Dem i, at Steenberg maaskee dog ikke er ønskelig som Mustapha, hvad mener De om Liebe? Det troer jeg snarere. Men mod Mantzius maa jeg nedlægge en høitidelig Protest, da han mangler Øre i en temmelig Gråd og har en ubehagelig Syngestemme, han er virkelig umulig i Musik, naar det gaaer ud over en Bellmannsk Melodi. Paschaen burde spilles, ikke blot synges, det er vist, men — eller hvad mener De om Hansen til Heykar og Døcker til Pascha? Forresten kan vi jo altid tænke nærmere derpaa.

Nu vil jeg bestræbe mig for at faae hele Compositionen saavidt færdig, at jeg kunde anvende min Sommerferie,

Juli og August, til Instrumentationen, under alle Omstændigheder maa det jo være færdigt til Opførelse til næste Saison. — Det er sandt, vil De gjøre mig den Tjeneste at sige mig, om Manden skal hedde Mähmüd Alkēslän eller — ∪ — ∪∪?

Nu vil jeg begive mig til Kurdernes Land og ønsker Dem at leve vel saalænge.

Deres

P. Heise.

Hr. Professor Henrik Hertz.

(Til Henrik Hertz.)

Sorø. 3 Octbr. 1863.

Kjære Hr. Professor!

Om man end ikke bogstavelig kan følge det Horatsiske Nonum in annum prematur, troer jeg dog man noget bør agte det gode, gamle Ord. Og det har jeg forsaavidt gjort, som jeg nu i over en Maaned har ladet mit første Ud-kast ligge brak og i den Tid bestilt dels andre Ting, dels især seet Meyerbeers Robert efter i Sømmene, fordi han, hvad man end vil sige imod ham, har et udmærket godt Greb paa theatralisk Musik. Efter dette er jeg nu atter begyndt paa Deres Paschadatter. Der er et Punct, som alt under den første Udarbeidelse generede mig meget, nemlig den „musikalske Overgang“ fra 7de til 8de Scene i anden Act. Hvordan jeg vender og dreier mig, bliver det ikke heldigt, og om jeg saa komponerede den bedste Musik, føler jeg dog, at der vil paa Scenen blive en Tomhed. Det vil ikke blot kunne med Lethed bedres, men der vil ogsaa fremkomme en god Situation, dersom ved Begyndelsen af 8de Scene Kurderne komme listende ind paa Scenen og synge Noget i characteristiske, korte Linier, som antyder, at de ere paa Luur, som da endes med et „Der er de“ eller sligt, hvorefter de styrte ud. Her behøves da kun et kort Mellemspil med Skud udenfor Scenen om man vil, og derpaa kommer Leila ind med Selim.

Jeg vil ønske, at det maa staae ligesaa klart for Dem som for mig, at dette er bedre, saa at vi kan enes ogsaa heri; nu haaber jeg ikke, at jeg har Mere at plage Dem med.

Deres hengivne

P. Heise.

Hr. Professor Hertz.

(Til N. W. Gade.)

Sorø, den 4de October 1863.

Kjære Professor Gade!

Tak for Deres lysblaaøiede Sange! Jeg blev meget overrasket ved at see dem, jeg havde mindst drømt mig Dem henne i den Kant. Det er Skade, at ikke Ingemann lever, det var et af hans største Ønsker at faae sat Musik til Noget af Holger Danske, han var ogsaa tidt i Lav med mig, men jeg kunde aldrig faae rigtig Syn paa dem, men nu har De da faaet et smukt Romancehæfte ud deraf. Fra Fru Ingemann skal jeg hilse Dem meget og takke hjertelig, hun vilde gjerne have skrevet selv, men hun sagde: „Hvad skal jeg sige Andet om dem end Tak og at jeg har seet dem, høre dem kan jeg jo ikke.“ Hun sagde det paa en saa rørende Maade, at jeg ret havde ondt af hende, den gamle døve, eensomme Stakkel.

Hvad mig selv angaaer, saa har jeg fulgt Deres Raad. Jeg har levet den sidste Tid med „Robert“. — Jeg vil dog ikke sige, at det er det bedste Selskab i Længden —, men jeg forstaaer meget godt, hvad De meente, og at De havde Ret. Forresten er der ved Siden af det meget Fortræffelige i Robert rigtignok ogsaa meget Pjadskevads og Fyldekalk. Men ganske vist er der udmærkede Ting. Især første, tredje og sidste Act. Undertiden synes jeg, at han i sin Bestræbelse for at faae de enkelte Repliker characteristisk falder lidt i Stykker, om det end lykkes ham i det Enkelte. Theatermusik er det, det er sandt, stærke, grove Farver, ligesom de tykke Klatter paa Coulisserne, der først tage sig ud i det magiske Lampelys. — Jeg kan huske, at De sagde, at jeg skulde ikke være bange for at være lidt af-

fecteret, nu forstaaer jeg endnu bedre, hvad De mente, efter at have seet Robert efter, — men jeg er dog lidt betænkelig. Der er en Mangel paa Sandhed over det Hele, selv hvor Effecten er meest bedaaende; idetmindste skal man vist ikke løbe blindt ind i Meyerbeer. Han beregner sikkert og slaaende, men han beregner ogsaa overalt, og naar hans Figurer vaande sig i den stærkeste Lidenskab, er det ligesom om jeg kunde see ham selv staae koldt bag ved og sætte et parodisk Griin op derad. Men det er nok bedst, jeg gjør Ende paa min Snakkesalighed. De mange udmærkede Fingerpeg, som man kan hente hos Meyerbeer, vil jeg nu efter fattig Lejlighed følge. Jeg er begyndt igjen at kigge paa Hertz, men det er rigtignok ikke heldigt at være saa langt fra Hovedstaden, naar man skal gjøre saadant Noget færdigt, aldrig Klangen af et Orchester, Ingen at tale med, Stilhed og Ro er her nok af, men ogsaa formeget.

Endnu en Gang Tak for Holger Danske og fordi De sendte mig den. — —

Deres hengivne

P. Heise.

Hr. Professor N. W. Gade.

(Til Henrik Hertz.)

Sorø. d. 17de October 63.

Kjære Hr. Professor!

Det er en Skam af mig, at jeg ikke strax svarede og takkede Dem, fordi De opfyldte mit Ønske med Hensyn til Kurdernes Optræden paa Scenen. Jeg var lige den Dag begyndt paa at instrumentere Mahmuds Arie i første Act, som optog mig de næstfølgende Dage. — Har jeg ikke forstaaet Dem ret med Hensyn til den sidste Forandring, at De tænker Dem det første Angreb slaaet tilbage, før Kurderne komme ind, thi ellers kunde vel ikke *samtidig* med Mahmuds Folk over Scenen fra venstre Side Leila komme med Selim, der saa siger: „det første Angreb har

vi slaæet tilbage“? Det Musikalske maa jo her bestemmes heraf. Kurderne sige jo ogsaa: „Lad os flye, før de komme“, de ere altsaa i Frygt og paa Flugt.

Med Hensyn til hvad jeg har beholdt af Text, og i det Hele til den endelige Skikkelse, som Texten faaer gjennem den musikalske Behandling, maa jeg bede Dem give mig Tid til at overveie alt Sligt nærmere endnu. Det vil egentlig heller ikke godt kunne siges afgjort, før det Hele er færdigt, thi saalænge jeg har det under Arbeide, er der ogsaa Mulighed for mig til at forandre.

A. Rosenkilde har Stemme nok til Mustapha. Men Leila faaer vel at staae hen til nærmere Afgjørelse, det haster jo heller ikke endnu med en Rollebesætning, man kan jo ikke vide, om en ny Kraft kunde komme.

Deres hengivne

P. Heise.

Hr. Professor H. Hertz.

(Til Henrik Hertz.)

Sorø. d. 19/1 64.

Kjære Hr. Professor!

Der er gaaet en lang og en alvorlig Tid hen, siden jeg sidst skrev til Dem. At den tunge Stemning, som Begivenhederne have fremkaldt, ikke har kunnet virke animerende paa kunstnerisk Frembringelse, er vel naturligt; og især i Begyndelsen af Tiden efter Kongens Død blev jeg temmelig forstyrret i mit Samliv med Paschaens Datter. Men efterat jeg havde faaet Luft i et Hæfte Krigssange, som snart kommer ud, tog jeg atter fat, hvor jeg slap, og nu er jeg heelt færdig med Compositionen. Denne Gang kommer jeg ikke med Bønner om Nyt eller Ændringer, men derimod vil jeg aflægge Dem Regnskab for den Maade, hvorpaa jeg har behandlet den sidste Scene, som har kostet mig mere Bryderi, end hele det Øvrige, indtil jeg pludselig en Dag fik Syn derpaa. I den foregaaende (11te) Scene

har man jo tilstrækkelig udmalet Selims Kamp og Smerte, Leilas Angst og Bønner, Paschaens Forslag o. s. v., — Alt dette har nu musikalsk maattet brede sig, jeg haaber ikke for meget, men dog. Naar saa Mahmud kommer og bringer Frelse, men Selim er nødt til at tvinge Situationen tilbage som før, er der stor Fare for at Gjentakelse af det Foregaaende skal gjøre et meget trættende Indtryk, saa at Tilskuerne blive utaalmodige og raabe „Afstemming“. Istedetfor videre Forklaring vil jeg afskrive den 12te Scene i den Skikkelse, hvori jeg har sammentrukket den. Det var mig om at gjøre at faae Fart og rask Gang mod Enden, uden paa nogen Maade at gjøre Vold paa Deres Arbeide i det Væsentlige. Jeg vil indklamme hvad der hører sammen musikalsk.

Mahmud.

Nei, stands mig ikke! Jeg maa ind!
I kjende mig — I er jo mine Folk.
Frels Osman Pascha! Han skal ikke døe!
Hvor er du Selim?

Selim.

Osman ikke døe?

Mahmud.

Nei! — — Mægtige Pascha, hør din Tjener,
Der kaster sig i Støvet for din Fod.
I dette Øieblik jeg fik et Brev
Fra Kaimakan, fra Gouverneuren.
Hør det Utrolige: Vor Sultan Murad
Er afsat, og hans Brodersøn er Sultan.

Paschaen.

Hvad siger du? Bliv ved!

Mahmud.

Og Storvesiren

Er styrtet; Ingen nævner meer hans Navn,
Men du, o mægtige Pascha, du er kaldet
Til Storvesir.

Chor og de Andre.

O, hvilken Lykke! Frelsen sendes
Ved Allahs Naade til os ned,
Og Angst og Skræk til Glæde vendes!

Paschaen til *Selim*.

Nu har du hørt, hvad der er skeet. For længe
Har jeg mig fundet i dit Overmod.
Hvis Livet er dig kjær, forføj dig bort!

Mahmud.

Javist, forføj dig bort! forføj dig bort!

Selim.

Hvis Alt er som han melder, skal jeg gaae.
Men du, o Paschal mindes du dit Løfte,
Du nys høitidelig mig gav:
Din Datters Haand —?

Paschaen.

Hvordan? du vover, Usling?

Bort! hvis min Dolk ei ende skal dit Liv!

Selim.

Nei, Osman Pascha, Usling er jeg ikke,
Jeg har kun gjort min Pligt. Men du forglemmer,
At jeg endnu har Magten i min Haand.
— Jussuf! bemægt dig ham og vogt ham vel!

Mahmud.

Hvad, *Selim*! — din Beskytter —?

Selim.

Hvis han ikke

Er taus, saa hug ham ned!

Mahmud.

Nei, jeg er taus!

Selim (efter en stærk Crescendo i Orchestret).

Pascha! bered dig til at døe!

Chor.

O Skræk! Han har os i sin Magt!

Paschaen (slaet).

Han har mig i sin Magt!

Selim (med Ro og Bestemthed, men mildere og stillere).

Hør mig! og viid, det er mit sidste Ord.

Jeg og mit Mandskab ville vente her
I trende Døgn; og hvis du da benaades,
Da er du fri. Til Gjengjæld jeg forlanger,
At Leila bliver min.

Paschaen.

Jeg offerer ikke

Min Datter til en ukjendt Eventyrer.

Leila.

Ak, Fader, han har frelst mit Liv,

o. s. v. til Slutningen.

Skjøndt jeg saaledes har udeladt en og anden Replik eller Linie, som standsede mig i Farten, vil De see, at Hovedsagen staaer uforandret. De maa troe mig paa mit Ord, at det løber rask afsted saaledes. Jeg kan kun dybt beklage, at jeg ikke er i Stand til at spille og synge det for Dem, som det overhovedet virkelig er et stort Skaar i min Glæde over at skrive denne Musik, at jeg paa ingen Maade kan antyde den for Dem.

Jeg har begyndt at instrumentere og skal stræbe frem saa hurtigt som muligt efter *Tid* og *Leilighed*.

Et glædeligt Nytaar!
(Det kan vi Alle trænge til.)

Deres hengivne
P. Heise.

(*Til N. W. Gade.*)

Sorø, den 19de Februar 1864.

Kjære Gadel!

Tak fordi De syntes om „Genoveva“, men allermeest Tak, fordi De skrev til mig, det lyser op som en Solstraale, naar jeg hører Noget fra Dem, og man kan da trænge til alt Lys i disse mørke Tider. —

Jeg haaber at komme ind og høre paa Elverskud. Jeg har Partituren til den og skal kigge godt deri iforvejen. Jeg glæder mig blandt Andet til Indledningen til anden Deel med Hornet og Violinerne paa G-Strængen, det er baade for Øret en reen Vellyst at høre paa og for Phantasien det livagtigste Billede af en rigtig luun Sommernat. Det er nu længe siden, jeg har hørt det.

Med Instrumenterne gaaer det saa jevnt frem, naar jeg blot havde mere samlet Tid. Og saa de forbistrede Aviser i denne Tid, som ikke blot tage megen Tid op at læse, men ogsaa gjerne betage En Lysten til strax at vende tilbage til fredelige Kunster. Det er nok sandt, at vi staae ikke værre end i 1849, men naar Sligt gjentager sig, kan

det neppe ende som sidst, det maa blive enten værre eller bedre, men Udsigterne ere da ikke synderlig til det Sidste.

Lev vel saalænge! Hils Deres Hustru og Dem selv meget fra min Hustru og

Deres hengivne

P. Heise.

Hr. Professor Gade.

(Til Henrik Hertz.)

Sorø ¹⁸/₆₄.

Kjære Hr. Professor!

Det er en Skam af mig, at jeg ikke for længe siden har ladet høre fra mig, men det faaer at gaae med paa de onde Tidens Kappe.

I April Maanedes Begyndelse, ret som jeg var godt i Gang med Instrumentationen, gik jeg op til den daværende Theaterchef Tillisch, for at forhøre mig, om jeg kunde faae Paschaens Datter opført i den kommende Saison, dersom den blev indleveret til September; men Tillisch svarede, at der var megen liden Sandsynlighed for dens Opførelse, fordi der var saamange andre Operaer, der først skulde frem, der var Faust, Ravnens, Søvnjægersken, Tempelherren og Jødinden og flere andre. Paulli gav heller ingen Udsigter i den Retning, ligesom ogsaa Gade sagde, at der umulig kunde være Tale derom. Dette var ikke opmuntrende. Under andre Omstændigheder havde jeg jo arbejdet videre for idetmindste at blive færdig. Men saa kom Dybbøls Indtagelse og følgende Tid; min Hustrues ene Broder faldt ved Dybbøl, en anden blev senere saaret, hvilket greb meget forstyrrende ind i mit private Liv; dertil kom i Mai og Juni to Concerter, som jeg maatte arrangere her og som tog mig megen Tid. I Sommerferien har jeg atter været flittig med Leila og er det fremdeles, men istedetfor at blive færdig til September, seer jeg mig nu ikke istand til at blive færdig før til Juul; men saafremt det forholder sig rigtigt med de førnævnte Angivel-

ser om Usandsynligheden for en Opførelse i denne Saison, er det jo ogsaa temmelig ligegyldigt. Men jeg skal love Dem at være vedholdende flittig nu — havde jeg blot endnu mere Tid herude, men fra Kl. 12—6 om Dagen er jeg beskjæftiget med Academiet, derved gaaer jo megen god Tid.

Troer De forresten, at der vil være sønderlig god Theatrestemning i Publikum i den kommende Vinter?

Vel har alle Forlystelsessteder været overvættets besøgte i denne Sommer, men det er noget Andet. Den ædlere Deel af Folket, som netop søger til det kongelige Teater, føler dybere det Sørgelige i det Oplevede, og til Production som til Nydelse af Kunst hører et frit Sind.

Jeg haaber, at De har levet vel og ønsker, at De maa vedblive dermed.

Deres hengivne

P. Heise.

Hr. Professor Hertz.

(Til Chr. Richardt.)

Sorø. Tirsdag 19/9 64.

Kjære Ven!

Dit Brev overraskede mig dog lidt, skjøndt jeg vel har tænkt paa dig som En, der kunde stille sig i mine Efterfølgeres Række. Tregder fortalte mig, at han havde faaet Brev i samme Retning fra Hammerich, og som lod til at ønske, at du kunde komme herud og spurgte mig med megen Interesse om dine musikalske Capaciteter. Jeg vilde nu egentlig grumme gjerne tale lidt med dig mundtlig — det er ikke saa godt at skrive op Alt, hvad man saadan kan falde paa at sige. Paa Søndag gaaer det sidste Extratog — kan du ikke benytte det og tilbringe Dagen her, saa kunde vi lægge Hovederne i alleslags Blød. See forinden at komme til at tale lidt med Gade — han er forstandig og velvillig — — — Iligemaade forhør dig lidt om hvilke Concurrenter der kan blive Tale om. Der er f. Ex. den unge

Musiklærer Andersen, en god Ven af Guldbrandsen, og som nok er en flink Musiker, mon han vil søge? Den Slags Folk vilde vel især komme i Betragtning, mindre gamle pukkelryggede Organister, dersom ikke et eensidigt Anciennitetssystem gjøres gjældende under Heltzen.

Under alle Omstændigheder bør du da snarest mulig lægge dig efter Orgelspil, for at du, naar Tid til Ansøgning kommer, kan sige, at du kan spille Orgel.

Her fra Sorø vil sikkert være Sympathie for dig; men du maa lægge alle Jern i Ilden, for du kommer nok til at trækkes med en Hoben Musikantere om Benet.

Men som sagt — kom herud paa Søndag! Du vil selv føle, at der vil være meget for os at tale om.

Hils!

Din hengivne

P. Heise.

(Til Henrik Hertz.)

Sorø. Onsdag 9/11 64.

Kjære Hr. Professor!

Jeg har længe ligget paa Reisen til Dem med et Brev, for at underrette Dem om min i Fremtiden forandrede Stilling. Grunden til at det endnu ikke er skeet, er nærmest, at jeg har været og er stadig flittig med Leila. Jeg agter virkelig at reise til Paris efter Nytaar, men ikke før jeg er færdig med vort Arbeide, som stadig fornøier mig, og det mere og mere, alt som det skrider frem, og jeg er selv ikke utilfreds med hvad jeg har gjort. Idetmindste er der Liv i Musiken, men hvad kan det nytte, at jeg selv sidder og klapper.

Naar der blot var lidt Fut i Theatermaskinen, saa det kunde gaae med Liv og Lyst; men som enhver homo novus maa jeg vel stride mig igjennem en Deel Seighed og Vrangvillighed, og det er jeg egentlig lidt bange for, naar det kommer til Stykket. Naa, det gaaer vell!

Er det ikke ogsaa Deres Mening, at Finalen til anden Akt — jeg mener fra Overfaldsscenen — foregaaer seent

paa Aftenen og at det mørkner mere og mere. Jeg har bestemt tænkt det saa, at det er blevet temmelig mørkt, hvor Selim har forladt Leila, og denne synger sit „I gode Aander, der beskærme“ o. s. v. I Accompagnementet høres den fjerne Uro og Tummel, men dæmpet, medens hendes inderligt bedende Stemme svæver ovenover i lange Toner — De kan troe, det er kjønt, naar jeg selv skal sige det.

Jeg glæder mig til at komme til Hovedstaden, man maa dog leve [i] Møllen, her er for stille. Det er heller ikke godt aldrig at høre et Orchester, naar man skal tumle dermed hjemme.

Lev vel!

Deres hengivne

P. Heise.

Hr. Professor H. Hertz.

(Til Fru Tidemand.)

Kjøbenhavn ^{19/1} 65

Mandag.

Kjære Fru Tidemand!

Jeg har længe været paa Veien til at skrive til Dem — men. Nu er der kommet en Anledning til, idet jeg nemlig igaar fra Elever i Sorø fik en overordentlig smuk Vase med vort Huus paa den ene Side og paa den anden: „Erindring fra nogle unge Venner“, med Forglemmigeier, Roser og Vedbender op ad Vasen — Altsammen i høi Grad smagfuldt og nydeligt. Jeg sender nu hermed en lille Skrivelse til rette Vedkommende, men da jeg ikke veed bestemt hvem der skal forstaaes under det Begreb, vilde jeg gjerne bede Dem give den til en eller Anden af „Vedkommende“, som De jo let kan udfinde. Jeg blev forresten rigtig glad over den Foræring fra Ungdommen. De veed, jeg holder ellers ikke af Former, Skik og Brug eller den Slags; men der er Noget ved den Vase, som siger mig, at der er god Mening i den.

— — — Jeg er hjemme hele Dagen, og naar Ville gaer i Seng om Aftenen Kl. 10, gaer jeg op og læser Nyheder i

Studentereforeningens Læsesal. Skjøndt jeg har været flittig herinde, bliver jeg dog ikke færdig med Paschaens Datter før om en Maanedes Tid, saa jeg kommer til at gjøre den færdig i Paris. — — — Jeg har det meget godt, alle Folk er elskværdige imod mig, baade herhjemme, Gamle Hage og Svigermoder og de Andre, og alle Musikfolk, Gade stikker hvert Øieblik sit prægtige spillende Fjæs ind ad Døren til mig. — — — Gaaer De paa Maskerade? Dette Spørgsmaal er alene beregnet paa at fornærme Dem. Men jeg opdagede, at jeg ikke havde krænket Dem en eneste Gang i hele Brevet, og det gik dog ikke an. Hvorledes lever Valborg? Spiller hun? Hils hende! Vil De hilse min Broders, Glahn, Heiberg, Rosing, Møller, Tregder o. s. v. o. s. v. og saa især min gamle Ungdom. Men først maa De hilse Fru Tidemand og sige hende, at hun har min fulde Agtelse og uskrømtede Hengivenhed. — Jeg længes ikke efter Sorø, nok efter Soranske Individider. Lev nu vel!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Fru Tidemand.)

Paris, Torsdag 20. 4. 65.

Kjære Fru Tidemand!

Det er jo paa Søndag, at Valborg skal confirmeres, saa er det nok paa Tiden, at jeg sender Dem og hende mine bedste Lykønskninger. Gid De kunde have den Tid noget bedre i Ro og Fred! Men denne Omflytning maa jo forstyrre Dem uhyggeligt — det er min Skyld, men hvad skulde jeg gjøre? Stundom kan jeg ønske, at jeg endnu sad i det smukke fredelige Hjem i Sorø, men det er dog vist det Bedste som det er, antager jeg, og jeg vil vist ogsaa komme til at føle det, naar Ville og jeg først ere komne til Ro i vort nye Hjem. Hvorledes har De det egentlig? Ville har af og til skrevet til mig, at hun troede, De havde det ikke rigtig godt, men De maa endelig være rask, naar jeg kommer ud til Sorø, som jeg haaber om

ikke lang Tid. Thi nu bliver jeg her ikke meget længere end en 8—10 Dage. Jeg glæder mig virkelig til at see Sorø igjen. Det ligner ikke meget Paris, men det har dog sine store Fortrin, og *skulde* jeg vælge et af de to Steder til stadig Ophold, saa tog jeg strax Sorø. Man undgaaer næppe at blive træt af Paris i Længden. Det er jo nok en anden Sag med En, som er et saadant Sted en kortere Tid og derfor maa kile rundt alletider for at faae saameget som muligt at see, men dog — Livet er for potentseret her; ligesaalidt som man kan holde ud at beruse sig fra Morgen til Aften, ligesaalidt kan man leve i denne Jagen efter raffineret Livsnydelse altid. Ville har vel ellers af og til skrevet lidt om mig, og om hvordan jeg havde det her. Jeg har virkelig ikke manglet hverken Tanke paa eller Villie til at ville skrive til Dem, men det har nok knebet med Tid, som jo vel er rimeligt. Det er sandt, mon De har faaet en Visit af en Civilingenieur Lorenzen, som var her og reiste for noget siden, han skulde til Sorø, og jeg bad ham at gaae op og gjøre en Visit med Hilsen til den elskværdigste Dame i Sorø. Det var en brav Mand med et godt, dansk Ansigt. Forresten kjendte jeg ham ikke saa farlig meget. Jeg benytter et lille Pusterum mellem Middag (Kl. 6^{1/2}) og Theatre français for at skrive denne liden Epistel i en Fart. Jeg skal hen og see Beaumarchais Barberen i Sevilla og et andet Den hvide Nellike, det tredie har jeg seet før. De veed nok, at Theatrene vare til 12 eller derover; det er meget kjedeligt; det er en Forispelse i Comedie ligeefter den legemlige Forispelse iforveien ved Bordet. Men jeg troer nok, at Pariserne i det Hele taget forspise sig i Alt af Livsnydelse, naar de saa en skøn Dag faaer Kvalme, saa lave de en Revolution, kaste op og begynde forfra. Et meget stort Spørgsmaal her for Øjeblikket er, om det vil lykkes med et Lieneskib — paa den store Opera i Meyerbeers posthume Opera „L'Africaine“. En Gang er det mislykket, det væltede og havde nær slaet mange Mennesker ihjel; nu gaaer det nok — Dieu soit loué!

Valborg kjender nok Stephen Heller fra hans Etuder, som hun har spilt mange af, han boer her, jeg har oftere

besøgt ham, det er en meget elskværdig Mand. Det er Skam sandt, De maa endelig hilse Sibony fra mig og fra Heller, som spurgte med megen Deeltagelse og Interesse til ham. Tak Sibony for Brevet, han gav mig med, jeg syntes meget godt om det Bekjendtskab.

Jeg har moret mig glimrende her især i de første 2—3 Uger, nu er jeg egentlig kjed deraf og det har ogsaa, for at jeg skal være ærlig, været mig saa tomt hele Tiden, at være uden Ville, forkjælet og forvænt som jeg er, at Fornøielsen kun har været halv. Men jeg har dog seet og hørt meget, som jeg vil have Nytte af. Johannes har naturligtviis været en elskværdig Reisekammerat, han morer sig ogsaa godt over Meget og har hidtil været rask.

Nu begynder der vist at blive smukt i Sorø, her er en glubende Hede, som især i Begyndelsen virkede høist trykkende. Jeg glæder mig til at komme til at sidde og passiare med Dem i en Gyngestol, saa skal jeg fortælle Dem om la vie Parisienne. Dennegang blot denne lille gesvindte Hilsen. Gid De maa være rask — strid imod! — og ønsk saa Valborg til Lykke med hendes Indtrædelse i Livet. Lev vel saa længe! Hils alle gode Venner, gamle og unge — det bliver for mange at nævne, hils min Broders!

Levvel saa længe

Deres hengivne

P. Heise.

(Til H. C. Andersen.)

Stokkerup 10/6 — 65

Kjære Hr. Professor!

Jeg har for noget siden componeret et af Deres ældre Digte, „Ørkenens Søn“ — husker De det — „Den vilde Hingst sig tumler —“? Jeg synes selv derom; jeg troer, at den lidenskabelige, østerlandske Stemning i Digtet er kommet frem i Musiken. Nu vilde jeg gjerne være saa dristig at spørge Dem, om De ikke engang i en ledig Stund skulde have Lyst til at skrive en 5—6 Digte, der kunde slutte sig til

denne „Ørkenens Søn“ som en i en lille Cyclus, dersom De vilde betroe disse Deres eventuelle Smaa børn til min Muses musikalske Opdragelse. Ved at omgaaes med Deres unge Araber i Phantasien er han voxet op for mig til en varm og fuldblodig Skikkelse, som jeg ret havde Lyst til at have lidt mere at gjøre med. Deres ældre Digt kunde jo tænkes enten som Slutning paa en Elskovshistorie, eller som Midtpunct, saa at det endte godt, eller hvorledes De selv vilde, naar De blot vilde — gid De vilde!

Jeg troer virkelig, man kunde gjøre et smukt lille Billede heraf, naar det ellers vilde lykkes mig for min Deel.

Forleden søgte jeg Dem i Kjøbenhavn, men jeg hørte, De var paa Basnæs. Jeg vilde have spurgt, om jeg maatte spilt Araberen for Dem. Som sagt, jeg vilde ret ønske, at De havde Tid og Lyst til at opfylde min Bøn. Saa kunde vi maaskee til Efteraaret præsentere et saadant lille Eventyr i Ørkenen sammen!

Jeg haaber, De har det godt paa Landet. Herude er deilig! Min Hustru hilser mange Gange!

Deres hengivne

P. Heise.

Hr. Professor H. C. Andersen.

(Til Fru Tidemand.)

Stokkerup. Fredag Aften
d. 4de August 1865.

Kjære Fru Tidemand!

Jeg har af og til omgaaedes med den Tanke at ville besøge Dem i Deres Eensomhed, men da det nu ikke saa godt lader sig gjøre, vil jeg dog engang udføre det Kæmpeværk at skrive til Dem. — — — De tænker da vel paa at besøge os paa Kongens Nytorv 18, naar vi er kommet til Ro derinde, det vilde være morsomt! Jeg vilde egentlig gjerne have været med til Studenter-Gildet i Sorø, men da jeg ingen Invitation fik, kunde jeg ikke saa godt komme.

Jeg har det forresten meget godt her. Gamle Hage er Elskværdigheden selv imod mig — — —

Jeg reiser til Kjøbenhavn hver Formiddag som en anden Grosserer til sit Contor, for at lave Musik paa Kongens Nytorv, da der er formegen Uro her. Jeg har digtet en Symphoni (om Helge og Yrsa), som jeg skulde til at instrumentere. Kan De huske Genoveva? Den har jeg oversat paa Dansk, og nu bliver den trykket. Ja, den gjør saamænd. Fremdeles har jeg faaet Efteraarsstormene oversat paa Tydsk, men naar jeg skal til at sende den ned til Tydskland, saa brækker jeg mig (om Forladelse!) — Jeg skriver vist i en for kaad Tone til Dem, men Ville siger, at De har godt af, at jeg er munter, derfor vil jeg ikke snakke om alvorlige Ting. Naar De ellers vilde invitere os engang, kan det nok være, at vi kom, skjøndt det er Deres Tour at gjøre Visit, men vi tager det ikke saa nøie i vores Familie med den Slags. Er min Broder i Sorø? — Der skal være blevet udbragt en Skaal for Bjørnstjerne Bjørnson et Sted med Ønske om mindre *Bjørn* og mere *Stjerne*; det er meget godt! Ville slummer blidelig paa en Strikkepind bag ved mig. Nu God Nat! Lev vel og hils hvem der vil modtage en Hilsen — hvor er Heibergs? Allens Bog om de nordiske Rigers Historie under Unionen er god, den skulde De læse!

Lev vel!

Deres

P. Heise.

(Til Henrik Hertz.)

Kjøbenhavn. 28 Septb. 65.

Kjære Hr. Prof. Hertz!

Jeg var paa Landet, da Deres Brev kom, derfor svarer jeg først nu. Svaret er forresten omtrent = 0. Jeg har endnu ikke hørt det Mindste om Sagen. Da jeg havde indleveret Musiken, spurgte jeg Paulli, hvad jeg saa havde at gjøre, hvortil han svarede, at jeg kun skulde forholde mig ganske rolig og stille, indtil Guderne skikkede Bud efter

mig. Imidlertid naar Fru Michaeli er reist (bedre var det hun blev her altid), vil jeg dog gaae til Kranold og forespørge mig.

Jeg tilstaaer ærlig, at jeg venter ikke gjerne længe paa en Opførelse. Det gaaer mig nemlig altid saa, at jeg hurtig efter Fuldbringelsen af en Composition kommer i den Grad bort fra og ud af den, at jeg ganske taber Interesse for den. Jeg kommer ind i andre Ting — i Sommer har jeg skrevet en Symphoni i fire Afdelinger, som jeg snart er færdig med for Orchester — saa voxer jeg paa en Maade fra det foregaaende og taber derved den Energi som hjælper til at drive det frem. At der ved Theatret maa drives stærkt paa, har jeg nok mærket. Ligesom ogsaa, at man nok ikke er synderlig velkommen ved Theatret, naar man kommer med et nyt Arbeide. Jeg veed, at Kranold skal have sagt, at Paschaen vist ikke kunde komme frem, fordi Nyrop ikke turde paatage sig et Parti med Tale. En Skuespiller har sagt mig, at det var Noget, Nyrop ikke vidste af. Saa er det maaskee et fingeret Paaskud til Henlæggelse. Det er jo ikke saa meget opmuntrende det Hele! Jeg havde egentlig troet, at Paulli havde havt Tid i den lange Sommerferie til at gjøre sig saameget bekendt med Partituren, at han kunde have underrettet mig om Musikens Brugbarhed, saameget mere som jeg tidligere har gaaet den igjennem for ham ved Claveret. Jeg traf ham nogle Gange i Sommer og mærkede tydeligt, at han i al Venskabelighed helst undgik mig. Det er underligt for mig, der er vant til en Mand som Gades levende Interesse for Alt, hvad jeg bestiller. — Jeg vilde grumme gjerne see Paschaen opført, fordi jeg veed, at jeg vilde lære betydeligt derved. Men jeg duer ikke til at tigge mig frem.

Det er Alt, hvad jeg veed. Altsaa ikke blot = 0, men snarere Minus. Iøvrigt er der jo god Tid endnu, og kan De med Deres store Autoritet ved Theatret gjøre Noget, var det godt. For mig, der ingen Autoritet har, er det ikke behageligt at komme til Folk, i hvis Ansigt jeg tydelig læser: „Naa, skal vi nu have nye Plagerier og Vrøvl.“

Men hvad det saa bliver til med Paschaens Datter ved

Theatret, er jeg Dem meget taknemlig, fordi De gav mig Anledning til at sætte Musik dertil. Den bedste Glæde har man dog altid af „Musernes Dands ved Lampen“.

Deres hengivne

P. Heise.

Kongens Nytorv No 18, 2.

(Til Henrik Hertz.)

Mandag ²²/₁₀ 65.

Kjære Prof. Hertz!

Nu var just Nyrop hos mig. Jeg spillede forskellige Ting for ham af hans Parti, som han syntes afgjort at synes om — han sagde, at efter at have hørt det, vilde han længes efter at komme til at spille Selim.

Derimod er han stadig noget frygtsom for Dialog — saavidt jeg kunde forstaae ham, vilde han ogsaa nu opgive Fra Diavolo. Jeg erklærede mig villig til at komponere hans Recitativer, saavidt De tillader det, og jeg sagde ogsaa, at jeg troede, De var villig til at indrømme det saagodt som alle Selims Steder. Jeg var saa fri, at jeg laante ham Deres Exemplar til Gjennemlæsning og Overveielse, han vil om nogle Dage bringe det tilbage, jeg skal da ikke undlade at underrette Dem om hans Mening og Ønsker.

Deres hengivne

P. Heise.

Hr. Professor H. Hertz.

(Til Fru Tidemand.)

Kjøbenhavn, Mandag Aften 19 Marts 66.

Kjære Fru Tidemand!

Jeg har saadan en Lyst til at skrive til Dem iaften — som jeg forresten ofte har, men saa kommer der tidt Noget iveien men iaften er der Intet iveien, og saa skriver jeg da. — Var De ellers i mit Sted iaften, saa vilde De rive Dem i

Parykken, trække Deres Tørklæder op og ned over Hovedet og hyle. Seer De, imorgenaften skal vi have stor Concert hos Hages for 150 Mennesker, og Chr. Lund — som virkelig har udviklet sig til en fortræffelig Bassist, — ligger syg idag af et Halsonde! Iovermorgen skal Bergliot gaae, imorgen skal jeg atter have Prøve paa den — dersom der ingen Uheld skeer, vil den gaae godt. Desforuden er jeg i Kjævlery med Christian Winther, som sagtens Ville har fortalt Dem, hvilket jeg dog haaber, vil ende til begge Parters Tilfredshed. Endelig ligger Ville forkjølet tilsengs og sveder, hvilket er meget kjedeligt i enhver Henseende. Naar dertil kommer den Forstyrrelse, som de diverse Prøver fremkaldte i mine Informationer, saa kan De begribe, at jeg vilde ønske, at jeg havde Deres Paryk at rive i! — Lad mig nu tale om de enkelte Omstændigheder.

Først om Bergliot. Jeg har havt en Prøve paa den i Fredags, som gik godt. Fru Zinck sang med Lidenskab og Udtryk, og Orchestret klang mig ganske som jeg ønskede. At det er en Fryd at staae med denne Tryllestav af en Taktstok i Haanden og slaae de brusende Toner ud af den, som man har drømt sig, og som nu virkeliggjøres, det kan De vel begribe. Og Gade sagde, jeg dirigerede godt, og Bergliot er svær at føre an. Apropos om Gade, gid De vilde lade være at nære skumle Tanker om ham med Hensyn til mig. Han har for nylig talt saa smukt og hjertelig med mig om vort Forhold, der er ganske vist gode Grunde for ham til ikke at spille min Symphoni iaar. Der er dog Ingen der har gjort saa meget for mig i musikalsk Henseende som han, saa jeg kan sagtens finde mig i slig Opsættelse. Gid nu blot Ville maa blive rask nok imorgen til at komme ud paa Prøven, for at hun dog kan engang faae sin Bergliot at høre. De skulde høre Fru Zinck raabe ud: „Ja det er Skjoldgny!“ eller: „Og Harald faaer fare!“ Og Sørgemarschen tager sig ypperlig ud, eller som Gade siger, Sørgetoget gaaer saa stille, stille afsted. — — Det var nu det! Saa er der det med imorgenaften. Stor Scene af Lulu, men Christian Lund — god Nat Ole! — Maaske han dog kommer sig! Tolderlund synger kjønt i Idomeneo, saa vi kan nok faae Noget. Ved Efterretningen om Chr. Lunds Sygdom kom gamle Hage over

til mig og spurgte, hvad vi skulde gjøre. Aldrig havde jeg tænkt, at han skulde faae Interesse for Musik, men han tænkte med Gru paa at skulle gaae og fortælle 170 Mennesker, at Hr. Lund var bleven syg, og at Musiken gik i Vadsken. Skidt med det, naar blot Ville bliver rask og Bergliot gaaer vel! — Hvad endelig Chr. Winther angaaer, saa har han været for hidsig, men jeg har virkelig nogen Uret, som jeg nu bagefter seer, skjøndt jeg handlede i den bedste Tro. Jeg skal dog nok enes med ham. Jeg har ondt af ham, han er ikke lykkelig. Da han sagde til mig: „Jeg har saa faa Glæder i Livet, derfor gaaer alt Sligt mig mere nær end Andre,“ da skar det mig formelig i Hjertet, idet jeg saae paa hans forsømte Værelse, hvor al Skjønhed og Hyggelighed var borte. Hans Kone maa være en underlig En. Hun sidder vist som en kold Dronning paa sin Throne og modtager al hans Hylding og giver ham Intet derfor, kun at hun egger hans Forfængelighed for at kjæle for sin egen. Man kan dog sige hvad man vil, Christian Winther er en af vore meest nationale og geniale Digtere. Han er nu 70 Aar gammel, næsten blind, melankolsk og ulykkelig, det skal man huske paa; vi Andre kan sagtens! Hvad jeg meest savner hos ham, meest maaske for hans egen Skyld, er det Religiøse. Det findes slet ikke antydnet. Der er formeget Hedsensk ved ham; men som sagt, det er meest for hans egen Skyld, jeg beklager det. Hvad min Strid med ham angaaer, — — Det var Uret af mig at kalde „Verner og Malin“ for Romancer af Christian Winther, da det dog kun er selvudvalgte Fragmenter af hans større Digt Verner. Men som sagt, jeg vil gjerne forsone mig med ham. — Det var nu en god Ladning om mig selv. Hvad Dem angaaer, saa kan jeg kun sige, at jeg vilde ønske, De var i Kjøbenhavn, helst ovenpaa, hvor vi boede, at vi kunde sees jævnlig og snakke sammen, thi der er dog kun faa Mennesker, som jeg saa gjerne taler „jævnlig“ med, som med Dem. Jeg vilde, som sagt, gjerne skrive til Dem af og til, men der kommer saa Meget iveien, og saa veed jeg jo ogsaa, at Ville og De correspondere temmelig stadig. De kan dog ikke nægte, at Ville er det Sødeste, der er til — det er mig blot saadan en Trang at sige det i dette Øieblik. See saa, nu har jeg sagt mange

Slags Ting! Vil De saa hilse Valborg mange Gange fra mig, og vil De dernæst hilse hvem De vil i Sorø.

— — —
 Lev vel Deres hengivne

P. Heise.

(*Til Fru Tidemand.*)

Kjøbenhavn. Løvedag Aften.

7de April 66.

Kjære Fru Tidemand!

Hvordan har De det? Bedre, haaber jeg. Men har De det godt nok til at kunne tage mod et skriftligt Besøg af mig? Jeg veed det jo ikke, men jeg vil haabe det og forsøge. Jeg har nemlig ofte om Aftenen — gjerne seent paa Aftenen — en vis Trang til at skrive Breve. For at tilfredsstille den, begyndte jeg engang paa at føre Dagbog, men den rev jeg itu, fordi det tilsidst forekom mig affecteert at skrive til sig selv. Nu har jeg siddet og speculeret paa, hvem jeg skulde skrive til, men jeg endte dog ved Dem. Forestil Dem nu, at vi sidde ved det aflange Bord og gyng og gyng — hver med sit — nei jeg mener jeg med mit Glas Toddy, hvilket virkelig staaer ved min høire Side, og saa passiare vi. Ja hvorom? Der er ikke skeet noget overdrevent Mærkeligt, det er ikke derfor jeg dypper Pennen. Ja seer De, naar nu Skoven grønnes, saa agter rigtignok Ville og jeg at komme til Sorø nogle Dage og besøge Dem, dersom De vil have os. Jeg glæder mig saa umaadelig til Foraaret, til mild Luft og Blomster og grønne Træer! Det havde man i Sorø, og det faaer De ikke, naar De flytter til Kjøbenhavn. Men saa faaer De andre Ting, det forstaaer sig. Bedst var det dog, om De flyttede sammen med os; hvordan det skulde skee, veed jeg ikke, men gav man sig først til at tænke derover, fandt man vel en Form. At De bør tage fra Sorø, naar De kan, er aldeles sikkert. Der er i den Henseende kun Eet at overveie, nemlig det Økonomiske, men det kunde vi snakke om, naar vi komme til Sorø, dersom De ellers vil have os — forstaaer sig. Har De seet, hvor Fædrelandet og Dagbladet er paa

Jagt efter Martensen i denne Tid? Jeg er ikke videre enig med de to Blade. Navnlig ikke med Hensyn til Frederik 7des Portrait i en Kirke. Man burde nu aldrig hænge Menneske-Portraiter op i en Kirke — det skulde da være Mænd, hvis Ord særlig havde virket der — men Billeder af verdslige Størrelser have Intet der at gjøre, og Frederik 7 i en Kirke — Æ Bæ Bollemælk! Men det er afskyeligt med disse ide-lige politiske Partistridigheder, Intet kan faae Lov at staae reent og klart for dem. Om Martensen forbyder Frederik 7des Billede, fordi han var vor Friheds Grundlægger, veed jeg ikke, men det er maaskee ikke umuligt, men naar de Liberale vil have ham ophængt i en Kirke, er det afgjort kun af politisk Hensigt — Vrøvl altsammen! Har De saa læst Brand af Henrik Ibsen? De maa ikke læse den, førend De er heelt rask. Over den 4de Akt vil De tudskraale. Over det øvrige fryser man, naar man er færdig er man utilfreds-stillet, men høilig forbauset, slaaet over det meget Store, man har gennemlevet. Læs dog Cl. Petersens Anmeldelse i Fædrelandet for iaften, den giver god Oversigt over den, skjøndt jeg vilde ønske, at han havde sagt sin Mening tyde-ligere. — Jeg fik Brev fra Bjørnson forleden — han skriver paa tre Ting: Klokkefamilien, en Komædie, Fiskerjenten, en Fortælling, og Nysnee, Noget fra Sagatiden. — Richardt skal brygge Noget til mig; imidlertid arrangerer jeg Efter-aarsstormene i Claveerudtog. Bergliot er under Trykning. — Forresten læser vi Shakespeare baade paa Dansk og paa Engelsk. Do you know his „Much ado about nothing“? It is one of his most excellent comedies. Read it as soon as possible my dear Mrs. Tidemand. But now I am quite „worn out“ of writing. Therefore I will stop. My best compliments to Miss Valborg, and to my relatives and friends in Sorø; it is midnight passed! Good night! I wish you a happy sleep — Æmen!

Your affectionate

P. Heise.

(Til N. W. Gade.)

Onsdag Aften, 25de April 1866

Kjære Gadel!

Da jeg ikke kunde komme til Dem idag og jeg heller ikke kan komme imorgen, vil jeg dog skynde mig at takke Dem for „Korsfarerne“ idetmindste skriftlig med et Par Ord. Jeg betragter det altid som en Fest, naar De har gjort noget Nyt, og især naar det er et Stykke som „Korsfarerne“. Det er deiligt altsammen; mine Yndlingspartier er det første Chor, Slutningen af første Deel, ogsaa Korsriddersangen, hele anden Del, Pilgrimmenes Tog, Jerusalem og Choret „Skjænk os Fred“. Aldeles vidunderlig deiligt er Qvindernes „Jerusalem“, medens Peter Eremit synger „O hellig, hellig er den Jord“. Det lille Træk kalder En det hele Billede af Skaren for Øie, som den staaer med foldede Hænder ved Synet af den hellige Stad. Men der er Meget af den Slags, og jeg vil ikke skrive „Anmeldelse“, men blot af mit ganske Hjerte takke Dem derfor. De er nu den Eneeste paa denne Klode, der kan gjøre noget Sligt endnu. Efter Dem maa der ventes maaske lange Tider paa den, „der da kommen sollte“, hvormed rigtignok Wagner er blevet betegnet, hvad da ogsaa passer i negativ Henseende. — Nu vilde jeg blot ønske, at jeg engang med det Første maatte faae Lov til at see i Ro og Mag Partituren igjennem til „Korsfarerne“.

Ja, saa vil jeg sige Dem God Nat og Tak for igaar!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Fru Tidemand.)

Florenz. Søndag Aften ^{10/3} 67.

Kjære Fru Tidemand!

Situationen er følgende: Ville sidder ligeoverfor og skriver til Dem, Valborg sidder tilvenstre og broderer Gud veed hvad — og jeg sidder i en Sofa og skriver noget

Gud veed hvad til Dem. Jeg haaber, at min forstandige Hustru skriver fornuftig til Dem, saa at jeg kan skrive meningsløst til Dem, for jeg holder meest af det Meningsløse — idetmindste paa Reiser, og især i Italien. Vi har gjort en Tour idag af Deilighed, som er ganske ubeskrivelig. Valborg, som havde været daarlig i sin Mave flere Dage, blev igaar holdt i Seng med Campherdraaber, som jeg endelig fik opspurgt i et Apothek, og idag var hun flink og kom med i Vognen ud til Fiesole, en Landsby en Miil fra Florenz, hvor den store herlige Maler Fra Angelico da Fiesole levede for en 400 Aar siden. Saadan som vi sad og ønskede, at De havde været med! De skulde have seet hvilket Veir af Sol og Sommer og Skjønhed! Opad gik det hele Tiden, opad Bjerget til Fiesole, som throner høit oppe over Florenz. Valborg frydede sig over al Beskrivelse. Jeg gider knap skrive derom. Der er Noget derved, som jeg helst vilde spille paa et Klaveer, det lader sig ikke skrive op, allermindst ligesom man kommer derfra, men jeg stoler paa Ville — hun kan skrive! De skulde have seet Mennesker — de er alle deilige, — Solen, som sank bag Bjergene, Florenz dybt nede i Dalen, Tiggerdrengene, hver som en Ganymed, men de fik Ingenting, for man har Character! Havde De været der, De havde brølet og revet Dem i Haaret, og derfor vilde jeg have ønsket, De havde været her, for jeg holder saameget af den Slags Sprog, for det er det eneste Rette, næst efter Musik. Lev vell

Deres hengivne

P. Heise.

(Valborg klager over, at hun har syet et Sting galt!)

(Til Victor Heise.)

Rom, Mandag Aften 18 Marts 67.

Kjære Victor!

Hvorledes har I det i Sorø? Dit Helbred er jo sjelden rigtig godt. Jeg vilde ønske, at det stod i min Magt at faae

dig ned en Vinter til Italien, det vilde du dog have godt af. Naa, men kan Du ikke naa det, saa har du dit Gode i andre Henseender, for Enhver faar jo sit Gode — og Onde. — Ville har havt godt af Sydens Varme, hendes Hoste forlod hende allerede en Uges Tid, efter at vi havde naaet Avignon. Hun hilser Eder mange Gange, og vil skrive til Alexandrine engang, men i denne Tid bliver det ikke, fordi hun har været lidt plaget af Træthed i sin høire Arm, som jo af og til gjør sin gamle Svaghed gjældende; jeg har de to sidste Gange maattet skrive til hendes Moder for hende af den Grund.

Hvad mig angaaer, saa reiste jeg egentlig ikke gjerne bort fra Kjøbenhavn. Men da jeg ikke er af Stok og Steen, men tværtimod har megen Reisenatur i mig, saa fornøiede jeg mig snart over at være kommet afsted, skjøndt den første Deel af Reisen var alt Andet end behagelig, fordi vi ikke kunde slippe fri for den barske Vinter, som trofast fulgte os gennem Tydskland og ned i Frankrig indtil Syd for Lyon. Men da vi saa kom til Avignon, var det som en ny Tilværelse begyndte, den varmeste, blødeste Foraarsluft slog os imøde, da vi steg ud af Coupéen, saa at vi maatte trække Vintertøiet af; og fra da af har vi kun seet grønne Træer og Blomster. Det var sidst i Januar. — Et Par nye Byer har jeg levet lidt i, nemlig Nizza, som jo er overordentlig smuk, men nok i Længden noget eensformig paa Grund af Mangel paa Spadseretoure og Rigdom paa Englændere, som altid ere kjedelige Cumpaner at see paa. Men deiligt er der: det blaa Middelhav, Bjerge og Klipper saameget man kan ønske; Veien fra Nizza til Villafranca, en Klippevei langs Havet, er noget af det Skjønneste, et dødeligt Øie kan skue. Og saa var vi i Genua, hvor jeg heller ikke var før. Den er interessant med sine mange afblegede Paladser, der næsten ligne gamle Theater-Decorationer, morsom med sit stærke Handelsliv — men jeg havde dog forestillet mig den skjønnere. Dernæst endelig Florenz, som ogsaa var ny for mig. Men det var en deilig By, som jeg rigtig glæder mig til at komme tilbage til. Ja, jeg skulde først nævne Pisa, som jeg fandt hjertelig kjedelig, men det skjæve Taarn over-

raskede mig dog, thi det var saa skjævt, saa skjævt, at jeg knap turde gaa forbi. Florenz derimod er en herlig By, baade Huse og Mennesker og Omegn. Befolkningen er den elskværdigste og meest imødekommende, jeg har truffet nogetsteds, morsom i historisk Henseende er Byen jo i høi Grad; vi boede netop paa piazza della Signoria med det gamle Regjerings-Palads palazzo vecchio, hvor ogsaa Savonarola blev brændt. Og saa den rige Samling af Malerier lige fra den ældste Tid. Det har moret mig umaadeligt at gjøre Bekjendtskab med alle de gamle Malere, med Cimabue, Giotto og Fiesole; tiltrods for det Fiirkantede, saa er der noget Fromt og Reent derover, naar man vænner sig lidt til dem, som rører En; jeg vil naturligviis ikke tale om hvad der er af Perugino, Rafael o. s. v., ligeledes af den hollandske Skole er der mange ypperlige Billeder. Vi vare der en Uge, men paa et Aar blev man vel knap færdig med at see Alting rigtig. Jeg glæder mig til at komme der paa Tilbageveien. — Men nu er Klokken saa mange, og vi skal tidlig op imorgen, for at gaae vor Morgentour paa monte Pinzio, saa jeg vil gjemme Resten til imorgen aften.

Tirsdag Aften.

Nu vil jeg endelig snakke lidt om Rom. Jeg kan ikke fordølge, at jeg elsker denne By; eller hellere denne Stad. Jeg har jo skrevet til dig flere Gange forrige Reise fra Rom, saa jeg behøver ikke videre at omtale Detailler. Men det er vist, at jeg holder om mulig endnu mere af Rom denne Gang end sidst. Dertil bidrager Noget, at jeg kan bedre Italiensk nu; og det er egentlig snurrigt, at jeg kan det, da jeg dog ikke har talt med en eneste Italiener siden sidst, medens jeg jo vel har læst stadig Italiensk. Men alligevel mærkede jeg strax, at jeg var gaaet frem. Jeg omgaaes endeel med yngre romerske Musikere, især med Scambati, en meget dygtig ung Mand og en glimrende Claveerspiller; han er Elev af Franz Liszt, som jo er Abbate her i Rom nu. Vi skjendes dygtig om Musik fra forskellige Standpuncter, men det hjælper ogsaa paa Spro-

get. Men alt Dette fraeregnet er dog Rom den meest storartede By i Verden — ja London og Peking har jeg ikke seet —, men fra Paris kan man vel slutte, og Paris er fortræffelig og morsom, men kan ikke lignedes med Rom, tiltrods for alle Daarskaber og Uciviliseretheder. Men her er ogsaa saa uendelig Meget forenet baade af Natur, Menneskeliv og Konst.

— — — Du vil maaske vide, om jeg selv bestiller Noget? I de første Tider var det kun lidt; nu er jeg mere flittig og har begyndt paa en Sonate for Violoncel og Klaveer, men om jeg gjør den færdig, vil Tiden vise. Hvor det er underligt at sidde hernede i Syden for aabne Vinduer og høre de ægte romerske „lange Toner“ La—la—la — — — — h! udenfor. Der er Noget ved denne Gadesang — Melodi er det knap — jeg veed ikke, hvad det er; man kan høre, at det er uciviliserede Folk, der synger — halve Børn, uoplukkede Væsener. Vi har raa Sang hjemme, meer end tilstrækkelig; men Romerne er ikke komne saa vidt, at de kan præstere slig Raahed, dertil hører mere Aandsudvikling over det Hele. Jeg har kjøbt nogle Gadeviser her, de handler om en Elsker, der maa døe, hvis han ikke faaer sin Elskede, eller om et Under, som Madonna har besørget ude paa Landet ved et to Maaneder gammelt Barn — alt Sligt ligner ikke vor „Ferdinand Ludvigsen“ etc.

Vi boe meget godt og forholdsvis billigt; en Pige har vi hele Dagen — Pige, ja saamænd, men hun har havt 17 Børn, hvoraf et lever; men hun er rigtig characteristisk og romersk. Forresten har hun erklæret, at hun aldrig vil forlade os, fordi hun ikke kan holde ud at være her, naar vi er reist. — — Jeg nødes til i høi Grad at gjøre den samme Undskyldning, som jeg gjorde sidst, da jeg skrev til dig, fordi jeg hele Tiden har talt om mig selv. Men paa den anden Side kan man ikke skrive Brev uden under den Forudsætning, at den Modtagende vil høre om den Skrivende; derfor vil jeg ogsaa bede dig, dersom du vil skrive engang, at skrive om dig selv. Du maa hilse Vilhelm og takke ham for hans lille Brev, som jeg fik

kort før jeg reiste, det morede mig meget. Hils Alexandrine og Børnene mange Gange fra os, og gid du maa være rask og have det godt!

Din hengivne

P. Heise.

(Til Fru Tidemand.)

Rom. Søndag Aften. 24. Marts 67.

Kjære Fru Tidemand!

Ville og Valborg have det godt, de ligge i deres Senge og sove. De to danske Malere Schou og la Cour have været her — som sædvanlig Søndag Aften. Der er lidt Viin tilovers; Viin, Blæk, Papir og Pen udfordres til et Brev, naar det skal have den rette lyriske Character, alle Elementer ere tilstede, hvorfor saa ikke skrive, da jeg er i en lyrisk Stemning. Jeg har en kort Tid speculeret paa, til hvem? Men jeg kan kun finde Dem til Syvende og Sidst. Sommetider synes jeg, at jeg er for gammel til de Unge og for ung til de gamle, eller at jeg selv er for ung til at være gammel, og for gammel til at være ung, og saa kommer jeg i Vilderede med mig selv — hvad er det? Det er Vrøvl, for jeg er et Vrøvlhoved, og derfor vil jeg skrive til Dem, — ikke, at De skulde være det, men det hører med til Deres mange herlige Egenskaber, at De kan forstaa, at Andre kan være det, uden at De kommer ud af Concepterne for det.

Jeg forstyrres idelig fra Gaden af alle mulige Slags Lyd; for lidt siden af drukne Brøl, nu kom der gaaende nogle Enkelte, der sang en ægte italiensk Sang for flere Stemmer, saa bedaarende, yndefuldt fortryllende, at det løb mig ned ad Ryggen af Fryd. Hvad kan der dog ligge i en saadan Stump Sang! Jeg veed intet saa forlokkende; I Normænd med Jeres Nøkke — han kan ikke hamle op dermed. Men jeg vil dog skynde mig at føie til, at den Slags henrivende Toner hører til Sjeldenhederne nutildags, men af og til faaer man dog Sligt viftende over sig, og saa sætter

det sig fast i Erindringen, og naar man saa kommer hjem, sidder Mindet fast og nager og drager ned ad, ned ad, ned til Rom igjen! — Det var en Digression; hvad var det nu, jeg vilde sige? Det har jeg glemt. Men hvorfor er Alt saa deiligt hernede? Sol og Maane, Huse, Paladser, Træer, Blomster, Natur og Mennesker langt skjønnere og mere characteristisk end hjemme? Og hvorfor maa man saa ikke tage de Mennesker herved hjemmefra, som man holder af og saa blive her med det Samme; for det er dog Menneskeslægtens Bestemmelse at boe hernede. Det er nu atter noget Vrøvl, men jeg stoler, som sagt, aldeles paa, at De kan forstaae Vrøvl, og mit Vrøvl. Hør nu igjen fra det Fjerne disse lange, lange Toner. Lah — — Lah! Jeg husker dem saa levende fra sidste Gang, og hvorledes de hjemme bleve til Ankertouge om Sjælen, der halede nedefter. Herregud! lad mig nu phantasere lidt romersk iaften, De hører jo fra Ville og Valborg forstandig Tale; og naar jeg saadan vil slaae mig løs, veed jeg Ingen bedre end De. Der kommer atter en Hob udenfor, de er noget mere drukne, men det er dog complet sydlandsk — La — — — — h! Det Ungdommelige i mig river i mig og vil, at jeg skal gaae ud efter dem, men Alderdommen formaner mig til at blive pænt hjemme, og jeg bliver ogsaa. — Hør nu, kjære Fru Tidemand, hvorfor vil De reise til Norge? Jeg kan ikke lide at tænke mig kommende hjem til Sommer, uden at De er hjemme. Desuden troer jeg altid, at naar De kommer til Norge, bliver De deroppe, og det vilde være meget kjedeligt, mildest talt. Men det maa De da selv om! — Forresten maa jeg sige lidt om Valborg, og det er meget glædeligt, nemlig at hun forekommer mig at udvikle sig i Sundhed og Flinkhed; hun har ligefrem forskjønned sig ikke lidet af den Grund, og hun er god og rar at have med at gjøre. Men jeg maa ogsaa rose min deilige Hustru, fordi hun virkelig bærer sig omhyggeligt og forstandigt ad med Valborg altid — — gid jeg var som Ville! Men det er jeg nu engang ikke, og det var maaske heller ikke godt for hende.

— — —
 Kom herved til Rom, De og et Par andre Mennesker, og lad os saa blive her, for her er godt at være, jeg vil

helst blive her. Men naar jeg saa først er hjemme, saa kan det jo ogsaa være godt. Men jeg synes, her er langt skjønnere end forrige Gang — Aa! Hvor vilde De ikke give Dem, naar De saae Monte Pincio i Morgenlyset, eller, end mere, ved Solnedgang, for ikke at tale om de mange andre Herligheder — Imorgen komme nok Hage og Alfred fra Neapel og blive her nogle Dage. — Nu er der saa lidt Papir tilbage, og jeg gider ikke begynde paa noget nyt iaften. Nok en Skare — la—ah! Nu ringe Klokkerne nogle stakkels Munke op til Bøn! Gid De var fri for Frøken R. . . ., og sad hernede og hørte paa Klokkerne og paa Sangen. God Nat! Levvell!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til F. J. G. Berner.)

Lyon. Fredag 23 Octb. 1868.

Kjære Hr. Justitsraad Berner!

Jeg søgte Dem forgjæves de sidste Dage før min Afrejse for at sige Dem Farvel, men De var just i de Dage paa de sidste Prøver paa „Kronjuvelerne“. Jeg vilde have sendt Dem Afskedsvisiten fra Paris, men der er man enten paa Fart eller træt, saa der blev Intet af. Her i Lyon har man det fredeligere, især da „Troubadouren“ ikke formaaer at drage mig fra Hotellet iaften, saa at jeg kan faae Tid til at indfinde mig hos Dem og ønske Dem en god Vintersaison for Theatret og at specielt ikke Paschaens Datter maa være Theatret til Skade paa Ære eller Formue; idetmindste ikke til Skade, det er dog et beskedent Ønske. Forresten morede det mig, da jeg i de sidste Dage friskede den op og gik den igjennem med Paulli og Schram — — kjedelig er Musiken idetmindste ikke, og det er altid en god Ting.

Jeg har allerede sagt det og jeg gjentager det for Dem, at jeg giver d'Hrr. Paulli og Bournonville ganske frie Hænder over det Musikalske med Hensyn til Forkortning og anden nødvendig Omændring. For mit Vedkommende maae man hellere stryge det Halve af Musiken, end at Folk skal

sidde og kjede sig over det Hele. Da jeg ikke selv er hjemme, er det nødvendig, at de rette Vedkommende have ganske fri Raadighed.

Kun Eet beder jeg Dem om: Lad den ikke komme frem i den sidste Deel af Theatersaisonen, i Mai navnlig; Stemningen er i den Tid baade hos Publikum og de Udøvende saa slap og kjedsommelig, at der er noget Uretfærdigt i at føre et nyt Arbejde frem i det Tidspunct. Lad den komme saa snart og saa hurtigt som mulig, Musiken er ikke vanskelig, jo raskere og muntrere det gaaer, jo bedre for alle Parter. Mig er det kun om at gjøre at faae det overstaaet, saa at jeg kan faae at vide, om jeg skal tænke mere paa dramatisk Musik i Fremtiden eller lukke den Butik for bestandig.

Og saa vil jeg sige Dem Farvel og takke Dem for Deres velvillige Imødekommen ved alle Lejligheder, for jeg sætter altid stor Pris paa „en god Omgjængelse“. Maa jeg ogsaa til Slutning bede Dem bringe Fru Heiberg en varm Hilsen baade fra min Hustru og mig.

Blot jeg nu ikke har spildt for megen Tid for Dem!

Deres ærbødigst hengivne

P. Heise.

Hr. Justitsraad Berner.

(Til W. F. Laub.)

Rom. Tirsdag 3 Novb. 68.

Kjære Vilhelm Laub!

Jeg har paa Reisen herved saa tidt tænkt paa dig og paa at skrive til dig, men paa en Reise er der ikke megen Ro, saa det blev ved Tanken. Nu har vi været i Rom en Uge, har fundet os en Leilighed, meget pæn med Sol og Tilbehør, nu er vi hjemme igjen, saa er det paa Tide, at jeg indfrier mit Løfte til dig, og saa maa du ogsaa svare mig, som du lovede — jeg gav dig jo Adressen: al Signore illustrissimo Bravo, cavaliere, console Danese. Jeg har under-

tiden havt en Fornemmelse, som om jeg længtes efter dig, mon det er mulig? Især her i Rom, hvor man har saa fuldt op i alle Maader, hvor Skjønheden vælder op i alle Ender og Kanter baade hvad Natur og Mennesker angaaer. Der er en Solglands over Alt her, Noget, som jeg altid længes efter, naar jeg er i Danmark — hernede er der næsten Intet, jeg længes efter, og dog har jeg som sagt en Fornemmelse af, at jeg længes efter at have dig her en Aften — eller ogsaa ved Dagslys, det er det Samme. Men det er nu umulig — altsaa Levvel saalænge, jeg glæder mig til at see dig til næste Sommer! — Reisebeskrivelser faaer du ingen af. Det er min Skræk, naar Andre, der kommer hjem fra en Reise, begynde paa at regalere mig dermed, saa jeg skal vel vogte mig for at trætte Andre dermed. Et Andet er Reiseindtryk, det er mere det reent Musikalske, men det skulde jo helst udtrykkes i Toner — altsaa skulde jeg egentlig helst slet ikke skrive Breve; det troer jeg ogsaa, det er ogsaa en trist Form for Meddelelse.

Vil du vide, hvordan Omgivelserne ere, saa sidder jeg ved et rundt Bord med en Lampe paa, fremdeles et Fad fuldt af Roser og Vedbender, som vi plukkede igaar i Villa Borghese, en Fogliette vino bianco staaer ved Siden, ligeoverfor sidder min Hustru, født Ville, og skriver et Brev til Upsala — hun reiste just Hovedet for at bede mig hilse dig. Endvidere findes et stort Pianoforte af Erard, hvorpaa staaer opslaaet Händels Jephta, ved Siden ligger fire Kvartetter af Beethoven samt Schumanns Paganini-Etuder.

Alle mine Romer-Venner have taget imod mig med en Varme, som har glædet mig. Jeg nægter ikke, at jeg holder svært meget af Italienerne, meget mere end af Fransk-mænd, fordi der er noget Inderligt og Hjerteligt over de Første langt mere end hos de Sidste. Ogsaa i Boutiker, i Osterier o. s. v. kjender man os igjen og der gives altid et venligt „Velkommen igjen, har De havt det godt o. s. v.“ Et nyt Romer-Bekjendskab gjorde jeg paa Jernbanen i Lyon, en Advokat Venturi fra Rom; først snakkede jeg Fransk til ham, men da han sagde, at han boede paa Palazzo Braschi i Rom, saa sadlede vi om og sludrede løs paa Italiensk. Han var grumme venskabelig, vilde ikke skilles

fra os, men førte os i Triumph til Rom, hvor vi siden har fortsat Bekjendtskabet. — Nu har jeg just begyndt at faae Musiken lidt i Gang igjen, og jeg haaber ogsaa at lave nogen Musik. Sgambati vil have, at jeg skal lave en italiensk Opera til dem henede, men det troer jeg neppe, jeg duer til. Foreløbig har jeg nok Lyst til at skrive noget Kammermusik, en Kvintet, for dem. — — See saa — nu har jeg vaaset Noget op til dig, men det er dog virkelig sandt: jeg vilde ønske, du var her, og jeg glæder mig til at træffe dig til Sommer!

Levvel!

Din hengivne Ven

P. Heise.

(Til Fru Tidemand.)

Rom, Tirsdag d. 15. December 68.

Kjære Fru Tidemand!

Situationen er følgende: Et pænt Bord med Lampe paa, ligeoverfor sidder Ville og skriver til Valborg, mellem os staar en Fogliette Viin (herlig Viin fra Rosati) samt Figner og Dadler, Tiden er Klokken 10 om Aftenen, jeg er lige kommen hjem fra en lille Aften-giro (spørg Valborg!), hvor jeg traf 3 Gensdarmere, som jeg overraskede med Cigarer, hvorover de bleve meget rørte og trykkede mig i Haanden og sagde „troppo gentilezza“ (spørg Valborg).

Det var nu det! Hvordan er Deres Situation? Jeg haaber god, generalmente, in ogni modo. De har nu sagtens ogsaa Lampe paa Bordet, med Valborg ligeoverfor — tænk, om De begge skrev til os — dog den Tanke er for dristig — maaske har De nogle gamle soranske Venner hos Dem, men under alle Omstændigheder haaber jeg, at De er rask og fri for Gigt. Ja var De her, i dette vidunderlige Veir, som vi nu har havt den sidste Maaned, mildt og blødt og saa stille, stille, det mindste Blad rører sig ikke, hverken Morgen eller Aften er der Tanke af Vind, er det ikke deilig? Ville har det ogsaa godt nu, hun var ikke rask i Begyndelsen, men nu er hun flink, Hoste har hun slet ikke

— men tænk ogsaa saadant Veir idag den 15de December, saa man maa svede ved det. Hvad vi savner tidt, for ikke at sige altid, er Valborg. Det er saa morsomt at have et ungt, fornøieligt og opsat Væsen om sig, men hun har bragt et Offer, og jeg troer ikke hun fortryder det, men hun fortjener saamænd engang at komme hened igjen — og hvordan seer her saa ud? Jeg troer aldrig, at denne Tilstand kan holde længe ud; naar Pio IX er død, maa der komme Forandring, der er altfor megen Misfornøielse med alting henede. Men vi vil nu ikke snakke om Politik. Basta!

Det er snurrit, — da jeg reiste hened denne Gang, tænkte jeg, at jeg umulig vilde kunne finde det samme som sidst, jeg var bange for, at Rom vilde skuffe mig, men langt fra. Den evige Stad bliver skjønnere og skjønnere for mig. Vore romerske Bekjendtskaber udvide sig ogsaa efterhaanden. Men den, jeg holder meest af, er dog Desantis, som Valborg nok husker fra sidst, det er et rigtig prægtigt og elskværdigt Menneske. Sgambati ikke mindre, forstaaer sig, men Desantis er meget mere simpatico for mig, og saa er der et Liv i ham, fuldt af Interesser for alt muligt, som gjør Omgangen høist fornøielig med ham.

Jeg er ogsaa glad over at have gjort Bekjendtskab med Thorvaldsens Datter Fru Giorni, hun ligner sin Fader meget, er høist livlig og morsom, hendes Søn dyrker Musik, saa det gaaer meget godt, og de boer lige over for os. Om vor fortræffelige Advokat Venturi har Ville vist alt skrevet; ogsaa om vor Hornblæser Alimenti, som ellers spiller udmærket, uden dog at høre til de meest begavede Exemplarer, men han er en skikkelig Fyr, som endelig vil have, at jeg skal componere et Stykke Musik for ham og hans Corno, som jeg nok vil gjøre engang. Lippi har meldt sig, ligesaa Messer Desantis, to henede berømte Musikfolk, ønsker De at gjøre Bekjendtskab med Signor Fortuna, eller Signor Costa? De maa hilse Valborg fra Monachesi og Arromatori for ikke at tale om Pinelli med Brødre. —

Jeg indseer, at jeg burde have taget et større Stykke Papir, for nu skulde jeg først til at begynde, da jeg maa ende; men paa Grund af Hensynet til Brevvægten, maa jeg

nu skynde mig med at ønske Dem en glædelig Juul — vi veed endnu ikke, hvordan vor Juleaften bliver, men jeg haaber stille herhjemme istedetfor oppe i „Foreningen“ med Svinesteg og Vrøvl fra Scandinavicum.

Nu da, en glædelig Juul til Dem og Valborg, Hils Sibberns og ellers gode Venner — jeg holder virkelig af gode Venner hjemme, ligesaa i Rom, men „Landsmænd“ i Rom bryder jeg mig ikke om. Lev vel! Nu skulde jeg egentlig først til at begynde! —

Deres

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Rom. d. 26 December 1868

Anden Juledag.

Kjære Richardt!

Tak, mange Tak baade for det Trykte og det Skrevne! Hvad det Første angaaer, synes jeg det er en smuk Samling Digte, ikke mindst „Tørnerose“, nu da jeg kan læse den uden egoistiske Bitanker. Men du maa forbyde vor fælleds Ven C. I. Hansen at sætte Musik til det første skønne Digt om Lærken, ligesom til flere andre, som jeg kom til at tænke mig som mulige Offre (Tænk, om jeg nu skulde blive en stor Mand engang, og dette Brev blev udgivet af P. Hjort — hvad vilde saa Hansens Børnebørn sige?!) —

Nu da — Tak ogsaa for den haandskrevne Tørnerose; jeg er meget fornøiet over den, jeg tvivler ikke et Øieblik paa, at det er en meget smuk og brugbar Musiktext. Jeg har kun een Indvending med tilhørende Forslag at gjøre — det er dog ikke meget — nemlig med Hensyn til Indledningsdigtet, som du selv ikke synes fornøiet med. Jeg vilde nemlig saa gjerne have de sex første Vers af „Hyrdens“ trykte Sang som Indledning, da de er saa saare skønne og udmærket godt kunne tjene til „Ouverture“, en Musik ganske stille, stille og slumrende. Men den nødvendige Oplysning om den gamle Eneboers Forhold mener jeg da kunde komme i en anden Strofe til hans første Sang:

„Hvor lider du min Datter“, — og denne Strofe behøvede ikke at have samme Versemaal og Form som den første, men kunde staae for sig selv som Modstykke, en længere Strofe maaskee (dog ikke lange Linier, — du veed, jeg er bange for lange Verslinier til Musik). Jeg kunde tænke mig, at han sagde saadan Noget omtrent: „Vildt trodsede jeg mod den Korsfæstede, og den hellige Mand, han udsendte, lagde jeg i Lænker, men hans Baand brast, han løftede sin Haand, og Søvtornen voxede op over min Borg og Alt sank hen i Dvale, derinde slumrer nu ogsaa min favre Datter o. s. v.“ — saadan Noget omtrent — Undskyld, at jeg skriver sligt op, men du pleier at ville have et Udgangspunct. Men ikke sandt, dermed kunde den nødvendige Forklaring godt være givet, og hine sex Vers af din Bog godt staae i deres Almindelighed som Indledning. Dette synes mig et godt og let Forslag. Hai capito?

Nu til det Personlige. Først da til Lykke med din lille Pige, gid hun maa arve din Natur, „halvt mellem lee og græde“, det klæder Kvinder, især de danske saa vell! Saa skal jeg hilse dig meget fra Ville, som har det godt og fryder sig over dette søde Veir, vi har. Ja var det ikke en Skam at tale om Veiret, saa vilde jeg fylde en Side med Henrykkelse over denne Fløielsluft, tænk dig os siddende her i Julen for aabne Vinduer selv om Aftenen Kl. 12. Af Danske see vi meest Rodes naturligviis og Runebergs, en herlig ung Mand med den sødeste lille Lærkekone af Fornøielighed og friskt Humeur. — — — Det glæder mig at see, hvor godt Gotfred har af sin Reise, han synes at befinde sig bedre her end hjemme. — Hvad mig selv angaaer, saa har jeg det med Skam at tale om godt. Jeg omgaaes med mange Romere baade af den musikalske og den anden Verden. Og saa er jeg ifærd med en Kvintet for Claveer og 4 Strygeinstrumenter i en lystig F Dur, men som dog ikke bliver saa strax færdig — — men du maa dog helst saa snart muligt sende mig mit Forslag i Tornerose, dersom du billiger det, thi jeg vil gjerne kunne gaae og tygge paa det, selv om jeg ikke skriver noget op strax. — Her skal snart være Concert, som Sgambati giver. Om denne herlige unge Mand var der Meget at sige, jeg kunde næsten have Lyst til at

skrive en Feu[i]lleton om den unge Musik i Rom, og det gjør jeg maaskee ogsaa engang. — Hils nu din Hustru mange Gange fra os og lev vel, og Tak for alt Tilsendt. Vil du sende mig et Par Linier, kan du blot sende dem til Hages, for ikke at besvære dig med Brev. — Farvel

Din hengivne

P. Heise.

(Til Victor Heise.)

Roma. 14 Gennajo 1869.

Kjære Victor!

Jeg burde alt for nogen Tid siden have takket for og svaret paa dit Brev; men en Aften som jeg just havde taget Papir frem for at skrive, kom der et Brev fra Fru Joh. Louise Heiberg, saa fortryllende, saa fuldt af Hengivenhed og al mulig Elskværdighed, at jeg ærlig vil tilstaae, at Brevskrivningen gik overstyr den Aften, idet jeg satte mig til at besvare dette Brev strax, medens jeg var i Aande dertil. I den sidste Uges Tid har jeg hver eneste Aften været optaget, først iaften er vi alene hjemme, og saa skriver jeg da. — Hvad os selv angaaer, saa har vi det godt. Ville var i Begyndelsen lidt utilpas efter Reisen, som hun altid er. Nu da hun er kommet til Ro hernede, har hun det godt. Vi har ogsaa havt et deiligt Veirlig, lutter Foraar og Solskin. I den sidste Uges Tid har det været lidt kjøligere, men igaar begyndte Scirocco igjen med mildt Veir. Vort Hjem er hyggeligt og rart med vor herlige gamle Pige, som fortjente at foreviges af Dickens Pen. Hun er brugbar til Alt, men hun er ogsaa meget fornøiet med sig selv, men da vi ogsaa er fornøiet med hende, kan det jo være det samme. Vor Omgangskreds er meest italiensk; kun Søndag Aften er vi gjerne patriotiske og bede Skandinaver hjem. Jeg har gjort adskillige nye Bekjendtskaber hernede. En meget hengiven Ven har vi erhvervet os i en pavelig Advokat Venturi, som vi traf paa Nedreisen i Lyon, og som i den Grad blev indtaget i os Uværdige, at han ikke vilde skilles fra

os paa Reisen, men escorterede os trolig lige til Rom, og siden har han bestandig søgt og besøgt og inviteret os, gjort os Tjenester paa alle Maader, saa at jeg i Begyndelsen troede, det var en Røver, der vilde udspionere Leiligheden, en Slags Fra Diavolo, men Nei! det er er tvertimod et af de nobleste og fineste Mennesker, jeg har truffet paa. En Tid lang var jeg noget usikker med ham, hvorvidt han var liberal eller paveligsindet, som jo kunde være rimelig, da han er Embedsmand, Præsident i tribunale del commercio, især fordi han syntes at slaae al Tale om politiske Forhold i Rom hen. Men alt som han har lært os mere at kjende, har han kastet Masken og viser sig som saa afgjort anti-pavelig som vel mulig, vi læser ofte sammen i en Digter Giuseppe Giusti, en glimrende Satiriker, som har bidende angrebet det østerrigske og pavelige og andet Tyranni henede. Egentlig er Venturi stærkt betaget af Forholdene henede i Rom, og naar han kommer til at tale derom, som f. Ex. forleden, da han fortalte om to Venner af ham, to Brødre, der vare fængslede efter den sidste Garibaldi-Expedition, men af hvilke den ene, da han kiggede ud en Dag af Fængselsvinduet, blev skudt af Skildvagten, hvorfor den anden aflivede sig af Fortvivlelse — naar han taler om Sligt, sukker han svært: buon dio, buon dio, buon dio! men saa dunker han mig ovenpaa i Ryggen og siger: „Spil lidt paa Claveret, det hjælper“. Han er en meget dannet og belæst og bereist Mand. Han beboer en stor og smuk Leilighed paa Palazzo Braschi, et glimrende Palads. Idag har jeg været paa et endnu større Palads, paa Palazzo Doria, hvor der boer en rig og fornem Familie, Ramasciotti, som dyrker Musik. Jeg var der til Chokolade, Iis og Musik og gjorde smukke Bekjendtskaber — jeg mener smukke af Ansigt; der var en ung Principessa Bandini, som var saa sød, saa sød; af mandlig Skjønhed maa ogsaa nævnes Sønnen af Huset af første Ægteskab („af første Seng“ som ugenert siges paa Italiensk), i det Hele taget er det at gaae paa Gaderne som at sole sig i skønne Ansigter. — Jeg er ifærd med at componere en Kvintet for Claveer og Strygeinstrumenter for Sgambati, Pinelli, Monachesi, Desantis og Furino. — — Jeg synes det er længe, længe siden jeg boe-

de i Sorø, mindst 50 Aar, og dog har jeg ingen Fornemmelse af at være gammel, snarere det modsatte. Ville skriver til Alexandrine, saa jeg vil blot sende en Hilsen til hende og Drengene, ogsaa til Frederiks to. Ja det er gaaet mig som sædvanligt, at jeg kun har snakket om mig selv, men hvad skal man gjøre andet i et Brev end det, naar man ellers ønsker alt godt for dem, man skriver til, som jeg gjør for dig!

Lev vell!

Din hengivne

P. Heise.

(Til Fru Valborg Fasting f. Tidemand.)

Rom. Onsdag 27. Januar 1869.

Kjære Vabe!

Saa langt kom jeg! Men nu har jeg siddet en halv Time og tygget paa Pennen for at finde Begyndelsen, saa at Ville tilsidst har truet mig med at tage Vinen (varm Viin, for jeg er saa forkjølet) fra mig og det hjalp; jeg synes nemlig, det er saa underligt for en ung Herre som jeg at skrive til en anden ung Dame, og hvis denne unge Dame ikke var en Vabe, vilde jeg heller ikke turde gjøre det. Nu da, i Rom er vi, har vi været og skulle vi forhaabentlig blive endnu nogen Tid — kun nogle faa Maaneder — saa er det forbi, og ved Hjemkomsten skulle vi maaske ikke engang have den Glæde at træffe Fru og Frøken Vabe som Plastre paa Saaret. Men det var nu først om Rom, vi skulde tale.

Ville siger, Du er saa forbitret paa Desantis, fordi han ikke har givet dig et Photographi af sig; men Grunden er ligefrem den, at han er meget fattig og ikke har Raad til nogen extra Udgift, og det kan jeg bevidne. Dit Portrait hænger i Glas og Ramme paa hans Væg, er det ikke nydeligt; i via delle carozze No 89, 2 p hænger Vabes Portrait, medens det i via Margutta svømmer om paa et Bord mellem Lystumper, Noder og Redekamme, nemlig hos Sgambati, som altid har sit Værelse i musikalsk malerisk Uorden. Forresten hører du vel fra Ville, at vi dennegang

see temmelig meget til vore gamle og nye Romere. Idag gjorde Ville Bekjendtskab med Fru Ramasciotti, som jeg præsenterede for hende paa en Concert i Galleria Dantesca, som Sgambati og Pinelli gave. Fru Ram. havde oftere før betroet mig, at hun fandt Ville saa sød, saa nu bliver hun nok snart bedet med til dem¹⁾, jeg har været der flere Gange, og jeg synes ganske særdeles godt om Signora Ram. Hendes Søn af første Ægteskab, Lezzani, var her hos os i Mandags Aftes med Ramasciotti, Sgambati, Pinelli, Giorni og Arromotori; Lezzani er en Skjønhed af første Rang, meget begavet, men maaskee noget blaseret, eller meget endog-saa, men morsom. Arromotori er blevet lidt højere og lidt yngre endnu end sidst, han er rigtig rar og dertil pudsig, Giorni er rar men (du maa ikke sige til Nogen) lidt, ganske, ganske lidt, saadan bare lidt, en lille Smule, men du maa ikke sige det til Nogen, det kan saa let komme herved igjen, det er ikke saa meget, men dog noget — kjedelig, eller rettere meget kjedelig, men rar, virkelig rar. Pinelli er trist dennegang, han er ikke rask aabenbart, nervøs, og Brystet er vist ikke heller rigtig godt. Hans Brødre ere som sidst. Disse er skikkelige og Oreste er født i via Babuino. Monachesi og Desantis ere herlige, Furino spiller deiligt paa Violoncell, Lucidi er ikke kjon, men flink Musiker, Rotoli har længe ærgret mig med at snakke Fransk til mig, men nu har jeg érklæret ham, at jeg vil tale Italiensk, Pancerasi ligner Ludvig Ipsen ganske lidt langt fra og er altid i godt Humeur, Advokat Venturi er en grundmuret Hædersmand, Advokat Mazza er Advokat Mazza, Signora Mazza figlia spiller Klaveer, Federigo Troieni er Fætter til Arromotori og siger altid, at han saa gjerne vilde see lidt af Verden og reise — foruden mange andre høist intime Venskaber. Men den bedste af dem alle bliver jo rigtignok Nino, født Sgambati, selv om han ikke gifter sig, hvortil

¹⁾ Her indføjer Fru Ville Heise paa Kanten af Heises Brev: „See, nu kunde Vabe have kommet med paa palazzo Doria, jeg *tør* ikke gaae uden Dig troer jeg! Heise har naturligviis glemt at sige, at Sgamb. og Furino spillede den Violoncel Sonate paa Concerten i Dag, som vi 3 Vaber lavede forrige Gang, og at Folk klappede og takkede ham fra alle Sider, og hans Principesa . . . hilste og takkede med Ynde; nei, det er reent galt at Du ikke er med. — — —“

der jo kan være mange Grunde. Ja, det er nok lutter Kommers, jeg har skrevet, og jeg er bange for, det ikke kan nytte at blive alvorlig paa den Stump Papir, som er tilbage. Hils altsaa din Moder mange Gange, jeg vil ønske, hun maa være rask, og hvem du ellers træffer af Venner paa din Vei. — — — Naa, God Nat, sov vel og lev vel!

Din
Vabus.

(Til Edvard Holm.)

Rom. Fredag 5. Febr. 1869.

Kjære Edvard!

Jeg har ikke glemt, at jeg hjemme lovede at sende dig et Brev fra Rom; nu er vi saa omtrent ved Midtpunctet af vort Ophold her, saa kunde det vel være passende om jeg sendte dig den lovede Hilsen. For det Første haaber jeg, at I Alle, din Hustru, Fader, Børn og du selv have det godt, for det Andet vil jeg meddele, at vi To hernede have det godt, vi sidde ligeoverfor hverandre med en Lampe mellem os og skrive Hver sit. For det Tredje, ja det maatte vel være om den herlige evige Stad, eller om ikke just om Staden, som du kjender bedre end jeg, saa om dens Indbyggere, eller om ikke om Alle, saa dog om Nogle, og saa lidt om Musik hernede o. s. v. Det er et rigt Thema, jeg kan ikke let lægge den rette Disposition for dette store Stof, men jeg vil ikke opgive al Tanke om at skrive en Afhandling, og derimod lade Pennen løbe afsted og prisgive mig selv for Professorens berettigede Kritik. Dunque — hvad Musik, og specielt min egen angaaer, saa er jeg beskjæftiget med en Kvintet for Claveer- og Strygeinstrumenter, som jeg navnlig skriver for mine romerske Fyre. Det har glædet mig meget at træffe dem Alle igjen, bestandig dyrkende god Musik. Som sædvanlig give de deres Kammermusik-Concerter, som jo for største Delen besøges af de Fremmede, mindre af Romerne selv, men det er dog virkelig det eneste Sted i Rom, hvor man træffer god Musik, thi i Theatrene og i Kirkerne er det bestandig Verdi (førleden Søndag var jeg i St. a Maria del Popolo, hvor Gens-

darmernes Musikcorps ved Messen spillede en stor Fantasia over La Traviata). Det er en Fornøielse saa fortræffeligt Sgambati har udviklet sig, som Claveerspiller forekommer han mig at overgaae Alle, jeg har hørt, undtagen Fru Schumann maaskee, og dertil er han som Menneske saa fri for hvert Spor af Forfængelighed, saa reen ideel og sanddru, saa varm og begejstret for hvad han anseer for det Skjønne og Sande i sin Kunst; vel er vi langt fra altid enige om dette; hans Meninger ere ofte en Deel forskjellige fra mine, men det er det Samme, jeg har den meest ubetingede Agtelse og Respekt for ham, skjøndt jeg undertiden er temmelig uartig imod ham især med Hensyn til hans Mester Liszt. Men han har en saa forunderlig Tillid til mig og Hengivenhed for mig, at han meget taalmodig finder sig i, hvad jeg siger, selv om han ikke kan give mig Ret. Det er dumt, at han ikke reiser ud en Tid, han vilde sikkert tiltale overalt. Hjemme vilde vore Damer faae nogle søde Krampetilfælde over den skønne Italiener, som kan spille saa glimrende. — Bueinstrumenterne ere respektable, den første Violin Pinelli er en Elev af Joachim, han er brav, dog ikke noget Lys, derimod en smuk og reen Character; men det gjælder om dem Alle, som jeg kjender af Spillefolk, Desantis, Monachesi, Brødrene Pinelli, Ramasciotti o. fl., at de har afgjort mere Idealitet end vore Executeurør hjemme, og dertil flere Interesser udenfor Musik; saaledes ere de Alle stærkt politisk bevægede, meget liberale og antipavelige og nationale. Et musikalsk Lys er forresten Violoncellspilleren Furino, en lille sort Neapolitaner, som spiller lige ind i Sjælen paa Een. Forrige Gang skrev jeg en Sonate for Vcell og Claveer for ham og Sgambati; de spillede den forleden paa en af deres Concerter udmærket, det var mig virkelig en Fornøielse at høre derpaa. Det var tredie Gang, de spillede den; jeg fik forresten mange pæne Complimenter for den, ogsaa af flere Romere, som jeg ikke kjendte. — Jeg var idag med Sgambati oppe og saae nogle curieuse Ting, efterladte Partiturer af en afdød Componist Raimondi, en meget lærd Contrapunctist, som morede sig med at lave storartede Hundekunster. Det Mindste var en Fuge, som bestod af fire Fugaer hver for fire Stemmer, hvoraf den første var i Gdur, den

anden i Ddur, den tredie i Cdur, og den fjerde i Emoll, saaledes at hver Fuga kan spilles for sig, og alle fire sammen paa en Gang. Men dette var som sagt Ingenting imod en Partitur, som der var, en Bog $2\frac{1}{2}$ Alen høi, omtrent 2 Alen bred, med 82 (to og fiirsindstyve) Systemer paa Siden, indeholdende tre Oratorier samtidig: Putifar, Giacobbe, Giuseppe, tre forskjellige Librettoer, men componerede sammen til eet Hele for tre Orchestre, tre Chor o. s. v. Det blev i sin Tid opført paa et Theater her, første Aften Putifar, anden Giacobbe, tredie Giuseppe, og den fjerde Aften alle tre paa een Gang — Velbekomme! Dernæst har det samme lærde Daarekistelem componeret en opera buffa og en dito seria in uno paa samme Viis, første Aften la buffa, l'altra la seria e poi, og saa Theatret deelt og begge Operaer paa een Gang. Maestro Salesi forærede mig Mandens Portrait, som saae ud som en gammel arrig Regnemester. Jeg maatte ligge og kravle paa hiint store Partitur som en anden Kaalorm fra den høieste Fløite og ned til den dybeste Bas; Sgambati og jeg laae paa Partituret og grinede reent ud, naar Salesi gik ind i den anden Stue, for han er en Elev af samme Raimondi og har selv efter fattig Leilighed skrevet nogle Fugaer med 13 Contrasubjecter, hvoraf vist ikke blot eet, men alle 13, dør inden Aaret er omme. Nu er Klokken mange, saa vil jeg fortsætte imorgen Aften og fortælle lidt om vor herlige pavelige Advokat og brave Ven Venturi.

Tirsdag Aften 23. Febr.

Himmel og Jord! Fem fra Tre og tyve er nok 18, saa mange Dage ere altsaa forløbne, siden jeg sidst skrev! Men vi have egentlig levet temmelig selskabeligt i den sidste Tid om Aftenen, som er den Tid, jeg helst skriver paa, eller ogsaa har vi nogle Gange været tidlig søvnige og er gaaet i Seng — nok sagt, Brevet har ligget i min Skuffe. Men idag fik jeg dit Brev, som du skal have mange Tak for, det var baade langt og morsomt, og saa vil jeg dog iaften fortsætte lidt, skjøndt jeg egentlig er noget træt, da vi komme hjem fra en Samværen (Symposium) med Runebergs, Rodes og en svensk Billedhugger. Men saa kommer jeg dog igang

igjen og finder vel snart en anden Aften, skjøndt imorgenaften skal jeg paa Pinellis Concert, men iovermorgenaften haabe vi at være alene — ma chi lo sa! — Forresten maa jeg strax sige dig, at du tager feil, naar du antyder, at jeg skulde paa nogen Maade foretrække mine „ideale Italienerne“ for mine Landsmænd; dette er slet ikke Tilfældet, tvertimod: jeg holder stadig meest af Danske, men jeg er nok saadan lidt indtaget i disse Folk hernede, men det er paa en anden Maade. Den gamle Kjærlighed, som ikke ruster, holder altid fast ved Landsmænd hjemme, men jeg har en medfødt Sympathi for Sydboerne, der er noget varmt og hurtigt Blussende hos dem, som ligner mig selv — — sans comparaison, men alligevel hjemme er dog bedst — dog herved en Gang imellem! Men det tilstaaer jeg, at Landsmænd, med hvem jeg ingen Berøringspuncter har, ikke staae mig nærmere, fordi de ere i Rom, end de gjør hjemme.

Jeg troer, at Landsmandskabet forpligter til gjensidig Hjælp i paakommende Tilfælde, men ikke til at drikke Dus med en Østergade-Laps, en saadan Magt har selv ikke den evige Stad. — — — Næstefter at have udtalt min Glæde over, at I have det godt Alle paa Vesterbro, vil jeg lade dette gjælde for en kort Besvarelse af dit Brev og selv fare fort i romerske Betragtninger — men ikke iaften, thi Sønnen raser i mine Indvolde. God Nat!

Torsdag Aften.

Jo, vi blev dog alene hjemme iaften, og Ville sidder nu og arbejder paa et Brev, medens jeg fortsætter. Det er sandt: med Hensyn til hvad du skriver om „Paschaens Datter“, om hvis Ikke-Opførelse jeg forlængst har faaet Brev fra min herlige Ven paa eet Been A. Bournonville, da vil jeg blot bemærke, at jeg i Fremtiden betragter det kongelige Theater som en for mig lukket Anstalt. Destoværrer har jeg ikke Ret til at tage Syngestykket tilbage, det er Theatrets Eiendom; men de kan gjøre dermed, hvad de vil, det vil for mig altid blive noget mig Uvedkommende. Du maa ikke tro, at jeg er arrig, end sige rasende; men kan du egentlig fortænke mig i, om jeg nu har tabt Taalmodigheden. Det

var kjedeligt i Efteraaret at reise bort med Udsigt til at faae den opført uden at høre den; men Hovedsagen for mig var at faae at vide, om man (Publikum) vilde anerkjende Evner hos mig i dramatisk Retning, for saa vilde jeg jo nok gjøre noget Nyt og Bedre. Jeg haaber da ikke at hverken din Fader eller du lader Eder binde paa Ærmet af Berner, hvad han hver Marts Maaned har bundet mig paa Ærmet, at Theatret destoværre ikke saae sig istand til „i denne Saison at bestride de nødvendige Udgifter med Hensyn til de nye Decorationer, uden hvilke „Paschaens Datter“ ikke vilde kunne gives paa værdig Maade, men at ganske sikkert October Maaned o. s. v.“ Skal vi være Mennesker, kjære Edward! Nei, lad os nu snakke om Rom, det er meget morsommere. Hvor var det jeg slap? Det er sandt: Ved Venturi. Ja han siger nu rigtignok ikke, at Rom er morsommere. Vi gjorde samme Mands Bekjendtskab i Lyon paa Veien hertil, og han sluttede sig strax med en saadan Hjertelighed til os og førte os saa at sige i Triumf til Rom, og siden har han bestandig besøgt os, og vi ham til gjensidig Contentement og Fornøielse. Han er presidente del tribunale her, og en rig Mand, som beboer en smuk og stor Leilighed paa palazzo Braschi, om du mindes dette bag piazza Navona. Han er destoværre ugift, men fører dog et smukt Huus, hvor vi har tilbragt flere yderst behagelige Middage med mange Retter Mad og god Viin. Han selv er en hjertensgod og frisindet Mand paa en 40—50 Aar, af Temperament troer jeg egentlig munter, men dog er han fordetmeste noget tungsindig — dog ofte med Anstrøg af Humor — over Tilstanden her i Rom; han har aabenbart en meget stærk Kjærlighed til sin Fødeby, men ogsaa en levende Følelse af, at den er en città morta, undertrykt af et pave ligt-jesuitisk Aag. Igjennem Venturi har jeg gjort forskjellige Bekjendtskaber hernede, ligesom jeg ogsaa udvider dem gjennem mine Musikvenner, men det fornøier mig hos dem Alle at træffe den samme nationalliberale Følelse, men rigtignok udtalt med en vis resigneret Mathed, som jo er let forklarlig, i Forbindelse med et brændende Had til Frankrig, hvem man jo rigtignok kan takke for Opretholdelsen af den pavelige Vanvid. Jeg saae for noget siden, at Adjunct

Nyeborg i Sorø, der (Nyeborg) excellerer i Germanisme og andre partielle Afsindigheder, tog til Gjenmæle (han har nemlig været her i Rom, hvor han dog kun har omgaaedes med Tydskere) i Dagbladet mod den europæiske Bedømmelse af Montis og Tognettis Henrettelse, fordi Paven havde talt saa pænt om Preussens Overgreb mod Danmark. Pavens Uvillie mod Preussen er jo let forklarlig, mindre let Nyeborgs Begeistring for il sommo pontefice dell immacolata, som det gamle Skind kaldes.

Men Herregud, nu er jo det tredie Ark færdigt, og jeg har slet ikke faaet det Allermindste sagt endnu af alt det, jeg vilde, og begynde paa et fjerde, synes jeg dog ikke gaaer an. Hils saa mange Gange baade din Hustru og Børn og din Fader og dine Brødre og Olaf Waage og andre som du seer af gode Venner. Ville sender Eder alle mange venlige Hilsner. Lev vel og Tak igjen for dit Brev! Din hengivne

P. Heise.

(Fru Hall er kommet, hun forekommer mig reent forvirret i Rom — men rar).

Fremdeles vilde jeg blot endnu fortælle, at vi har indrettet det saa, at vi har aabent Huus for Romere om Fredag Aften, saa kommer her en hel Del, Advokater, Musikfolk, Kunstnere og een Kjøbmand; de faae kun Kager, Frugt og Viin, men det faae de ogsaa meget af, og vi befinde os Alle vel. Søndag Aften komme derimod Skandinaver; paa Søndag skal vi have stort Skandinavicum med forløren Skildpadde og megen Viin og Fru Hall. Hvis du vilde komme med, vil det meget glæde mig. Jeg vilde endnu gjerne fortælle om en Prædiken til Ære for St. Lorenzo, men det faaer gjemmes til Danmark.

Eet endnu: Du smiler haanlig ad os i Rom paa Grund af Eders 3—4 Graders Varme sommetider; ja, vi har havt fire Dages Vinter, hvor det pludselig frøs skrap, men disse Dage fraregnede have vi levet i det yndigste Foraarsveir fra November Maaned indtil nu med 10—15 Graders Varme, men naturligvis er hine fire Dage gennem Aviserne betyde-

lig mangfoldiggjorte; nei, her er det deiligste Veir, man kan ønske sig.

[Tilføiet af Fru Heise:] Dette underskrives af Ville Heise. Frugttræerne er allerede afblomstrede og Cameliaerne staae i fuldt Flor.

(Til Chr. Richardt.)

Rom. Fredag 19 Marzo 69
St. Giuseppe, lo sposo.

Kjære Ricardo!

Jeg har længe skyldt dig Svar paa dit Brev, altfor længe; men jeg stoler paa, at du ikke er ubekjendt med de menneskelige Skrøbeligheder i saadanne Retninger, allermest naar man lever udenlands og mindre regelret end hjemme. Altsaa Tak for Brev og Tak for de tilsendte Linier, som jeg troer at kunne bruge i Hovedsagen — i det Væsentlige, troer jeg er bedre Dansk. Jeg er dog bange for, at jeg ikke kommer til at begynde for Alvor derpaa før paa Stokkerup i Sommer; noget vil jeg nok tænke derpaa her, men — ja nu faaer vi at see, men nu begynder Foraaret i al sin Skjønhed, og saa er man saa underlig hernede, Musernes Dands ved Lampen vil ikke gaae, man foretrækker næsten Kildernes Dands i Solskinnet, kort sagt at gaae ud og spadserere.

Bournonville har sendt mig en stor Ballet, „Cort Adeler i Venedig“ paa tre Akter; jeg troer den kunde være blevet en god Operatext, mens hans Ballet er mig for fuld af Theatereffect; tænk dig, den ender med Søslet ved Tenedos, hvor Cort Adeler („almindelig kaldet Don Curtio“, hvorledes skal det udtrykkes i en Ballet?) hugger Hr. Ibrahim's Hoved af med Keiten (det maa da være P-dur). Naa, der er forresten ikke gale Ting i den Ballet, og, Søslet fra-regnet, forekommer den mig bedre end, ja meget bedre end Thrymskviden. Men jeg vil da rigtignok hellere forsøge paa din Tornerose, og det kan ogsaa være mig en velkommen Grund til at afslaae Bournonvilles mig tiltænkte store Ære.

Jeg troer heller ikke, jeg holdt ud at leve i et saa intimt Forhold med Bournonville længere Tid uden at faae Søsyge.

Tal dog ikke til Nogen om den Ballet!

Hvad os selv angaaer, saa har Ville det meget godt, rigtignok noget forkjølet i denne sidste ustadig-kolde Maanedstid, saa raakold, at Romerne sige ikke at have kjendt Magen. Men nu er Varmen begyndt, saa haaber jeg, Alt bliver bedre. Vi har gjort adskillige nye Romerbekjendtskaber, gjennem vor herlige Advokat Venturi har vi lært flere Familier at kjende, f. Ex. en anden Advokat Lasagni med Familie, som er styrtende rig og boer i et Palads af [en] Pragt, som jeg kun har seet Mage til i Versailles, Folkene selv er rare, men ikke frygtelig morsomme, undtagen en af Døttrene, som er høist spirituel og kvik, men hun har ogsaa stadig Krampe, Stakkel. — Forleden var vi til Aftenselskab hos Venturi. Han har jo reist en Deel og kjender diverse Fremmede, der var ogsaa en russisk Signora, hvis Broder, en Maler, Venturi kjender lidt til. Samme russiske Dame blev præsenteret for Signora Lasagni og indledede sit Bekjendtskab saaledes: *Mi piace di far la sua conoscenza; io sono sempre franca: sono zitella (ugift), ma ho fatto un bambino, lo ho due passioni: il vino e gli uomini*“. Kan man saa fortænke Russerne i, at de drikke Skedevand for Plaseer. — — —

Naar vi nu sees til Sommer engang, saa kan vi snakke endnu lidt om Tornerose — bliv ikke bange, jeg seer ingen-somhelst væsentlige Forandringer nødvendige, men maa-see en og anden lille Udeladelse eller sligt, kort sagt blot den endelige Enighed og Afgjorthed; det er ogsaa ligesom jeg ikke ret havde Lyst til at tage fat for Alvor, før Alt er klappet og klart. — Jeg haaber, I have det godt Alle i dit Hjem, efter hvad jeg har hørt, er Alt vel. Ville sidder lige-overfor og læser Goldschmidts „Ekkøet“ med Fornøielse. Hun hilser mange Gange baade dig og Hustru.

Levvel!

Din hengivne

P. Heise.

(Til Fru Tidemand.)

Rom, Tirsdag Aften 23. Marts 69.

Kjære Fru Tidemand!

Jeg maa dog engang skrive lidt til Dem igjen, og saa kan De endda rose Dem af at have faaet to Breve fra mig, medens mine andre Venner hjemme kun have faaet et hver, for jeg er ikke en saadan Mester i at skrive Breve som Ville. Det er rart at Ville har havt det saa godt og været saa fornøiet her nede i Rom dennegang (slaae under Bordet!), gid det maa blive ved! Jeg vil ikke bryde mig om, at hun i denne Maaned har været noget forkjølet og havt lidt Hoste, for det er kun, hvad saamange har havt i dette stygge, ustadig-kolde Veir, og det er ikke blot i Rom, men i Neapel har de havt det værre, og i Palermo og Messina har der ligget Sne. — Det gjør mig ondt, at De ikke har havt det godt i denne Vinter hverken med Befindende eller Humeur, eftersom Ville fortæller. Mon De nu har godt af at reise til Norge? Eller troer De ikke, De havde bedre af at boe i Nr. 6 og paa Stokkerup med os i Sommer? at vi havde bedre af det Sidste, er jo tydeligt; om det ogsaa gjælder om Dem, tør jeg ikke sige, men det kunde næsten have sin Rimelighed; dog vil jeg ikke paatage mig noget Ansvar ved at forsøge at overtale; jeg vil blot sige, at det er meget kjedeligt, at De er borte, naar vi kommer hjem. Forresten glæder jeg mig dog til at være hjemme paa Stokkerup i Sommer, skjøndt jeg stadig holder af Rom; men det kan ikke nytte: jeg vilde synes meget ilde om at *skulle* være her altid, men Besøg hertil ere jo meget herlige. Jeg har ellers lidt ondt ved at fortælle Dem om vort Liv her, for jeg veed at Ville skriver om Alting, saa det vilde jo kun være om igjen. Nu kom Donna Anna for at faae sine Ordre af Ville, det er nemlig Tirsdag Aften og saa har hun Lov til at gaae hjem til sin Mand. Hun seer ud som en gammel Brud, og saa sjokker hun hjem til sin rynkede Mercutio, skjændes med ham hele Aftenen, og vender saa velfornøiet med sig selv og Livet tilbage til os imorgen tidlig og dunker paa vor Dør Kl. 7. — Her vælter ind med Fremmede, ogsaa Danske; forleden dukkede Adolf Knudsen op i Rom, lige-

saa Pastor Clausen fra Ryslinge; jeg skal ikke komme ud af Fatning, om en skøn Dag Sidse banker paa med „Helsingner“ fra Fru Tidemand. Her er snart ikke en Leilighed at opdrive; Helsteds i Neapel vilde gjerne hertil, men maae opgve det, fordi de ikke kunne faae Huus til menneskelig Priis.

Hammerichs er nu komne, Fru Hammerich seer desto værre daarlig ud og har det ikke godt. Magdalene seer sød og rar ud. Om lidt kommer Casses og Hall og Madvig, og hvem kommer ikke? De skulde komme med, De kan jo lade Madvig følge Dem, han vilde netop gjerne have en Pakke med til os. — Nu er vi da i den stille Uge, eller som vor Advocat kalder den, „det lille Carneval“, for her i Rom er alle de Theaterkunster, som Paven arrangerer for de Fremmede, mere at regne for et Slags Carneval. Men den gamle Sandhed om Tiden, der løber saa hurtig, bevarer sig dog; nu har vi kun to Maaneder, knap nok, tilbage her. I Sommer vil jeg lave Richardts „Tornerose“, hans Text til mig forekommer mig i al sin Korthed smukkere end hans lange Digt i Samlingen. En Ting, jeg er meget glad ved, er, at det gaaer saa godt med Bertha hjemme, jeg har en Fornemmelse af, at hun og vi skulde have mere Glæde af hinanden, naar vi komme hjem; det er jo ogsaa en god Hjælp, at hun er godt lidt og vel seet i Nr. 5. Og Valborg har nok været rigtig paa Balfart i Vinter, det er jo morsomt, skjøndt hun vilde vel heller dandse med Romere. Husk hende paa, at paa Mandag, anden Paaskedag, er det to Aar siden vi stod paa Palazzo Lovati og saae paa det vældige Fyrværkeri, som forresten iaar skal være paa eller ved, bedst foran St. Pietro in montorio, om hun husker, hvor det er. — De maa ikke glemme at lade os høre, hvordan det gaaer med Møller fra Sorø, Valborg skrev for noget siden, at der var Haab om at han kunde komme sig, gid det var saa vel! — Jeg vil nu ønske Dem, at denne Sommer maa være Dem god og bringe Dem lyse Tanker, hvad enten De reiser til Norge eller til Kongens Nytorv — tænk, hvor det var morsomt, om De boede paa Kongens Nytorv i Sommer, saa vi jevnlig kunde ses; det er ogsaa kjedeligt med den Norgesreise, men jeg vil ikke sige Noget, jeg vil bare have „ind-

vendig Mening“. Seer De Noget til Lauberne, saa hils dem, jeg ligger stadig paa Reise til at besvare Vilh. Laubs Skrivelse, men endnu er det rigtignok ikke [lykkedes?], forresten er der jo Tid. Saa maa De hilse Vabe mange Gange fra mig og fra Roma! Og forresten alle ældre og yngre Venner, som De maatte falde over. Lev nu vel og tænk paa, at De dog kunde have det værre i Livet — det er nok en daarlig Trøst, men den er dog ikke saa gal.

Farvel!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Aug. Bournonville.)

Rom, 4de April 1969.

— Deres nye Balletprogram forekommer mig fortræffeligt; „Cort Adeler“ vil vistnok komme til at gjøre megen Virkning og blive en af Deres bedste Balletter; — havde vi blot en god Musik til den! — Jeg vil med stor Fornøielse forsøge at komponere Musiken dertil. Det hele Tilsnit af „Cort Adeler“ er saa dramatisk, at det kun kan være en reen Fornøielse for en Komponist at give sig i Lav dermed. Det er jo næsten en Opera — „sans paroles“; men just derfor burde det ogsaa være meget udtryksfuld og talende Musik — jeg skal gjøre det saa godt, jeg kan. Jeg antager, at De efter de første Forsøg, snart vil see, om De kan arbeide med mig eller ikke og saa maa De blot sige det rentud og „senza complimenti“. — — — Før jeg har talt rigtig med Dem, vil jeg dog ikke begynde paa at „digte“ Musiken; men jeg skal tænke jevnlig paa den. Jeg har saamænd allerede anskaffet mig en Samling af venetianske Folkesange, for at blive mere fortrolig med den fornødne Colorit. — —

Deres ærbødigst hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Rom. Torsdag Aften 8 April 69.

Kjære Ricardo!

Jeg er et Vrøvl! Denne Sandhed har du vist oftere havt Leilighed til at erkjende, saa at det ogsaa vil falde dig let denne Gang at begribe min Vrøvlagtighed. Næmlig: efter at jeg havde skrevet mit sidste Brev til dig, læste jeg oftere i Bournonvilles Balletprogram, og Følgen deraf var, at jeg egentlig sluttelig maatte erkjende, at det var en god Ballet, og navnlig saaledes, at den virkelig var tiltalende for en Componist; kun enkelte og fuldkommen dramatisk motiverede Dandse, forresten lutter udtryksfuld mimisk Handling; og disse Erkjendelser endte da med, at jeg syntes ikke at burde skyde denne Leilighed til Theatermusik fra mig og at jeg til Syvende og Sidst skrev til Bournonville, at jeg gjerne vilde forsøge at arbeide med ham, naar jeg kom hjem. Men dette kan ikke Andet end komme til at gaae noget ud over „Tornerose“, hvilket gjør mig selv ondt, thi de to Ting forholde sig til hinanden næsten som et Fornuftgiftermaal til den ægte Kjærlighed — dog ikke ganske, men noget lignende. Men det er fra min Side langt fra nogen Opgivelse af „Tornerose“, selv om det skulde blive en Opsættelse; saa langt fra, at jeg just vil anvende den sidste Maanedstid henede til at componere nogle Partier af „Tornerose“, og saavist det bliver mulig, vil jeg ogsaa tænke paa hende samtidig med Balletten, som forresten ikke er saa lille. Jeg vil derfor bede dig om at lade mig beholde Tornerose, skjøndt du jo ganske vist havde Ret til at tage den fra mig og give den til en anden. Jeg har just idag efter nogle Afbrydelser fuldendt og sat de sidste Prikker paa en stor Quintet for Klaveer og Strygeinstrumenter. Jeg troer ikke, den er saa gal, den er meget lys og munter, i Fdur. Jeg har egentlig skrevet den paa Trods: Før Juul hørte jeg nemlig en Quintet af Brahms her i f-moll, saa forskruet sort melankolsk — uh!, saa jeg fik Lyst til at gjøre en anden i en rigtig Dur — eccolo. Sgambati fandt den magnifico, men lad os nu først prøve den. Men altsaa er jeg nu ledig, og jeg vil som sagt tænke paa Tornerose nu strax, det er godt at have begyndt.

Ja I høre jo vel jevnlige fra Hammerichs. Fru Hammerich har ikke havt det godt, hun har havt Feber, men nu har Erhard begyndt at sætte den med Chinin, fordi den antog Character af Andendagsfeber, og det er vist godt. Hun har ogsaa havt det noget bedre i de sidste Dage; nu er ogsaa Veiret blevet rigtig godt, Sol og Sommer, og hun har været ude baade idag og igaar. Hammerich og Magdalene var hos os iaftes med Runebergs og La Cour, det var meget livligt. — Jeg har da seet Ristori, hun gav fire Forestillinger her, og Ville og jeg saae hende i Schillers Maria Stuart. Især Mødet med Elisabeth var storartet, sidste Act syntes mig mindre. Jeg husker, at du saae hende i Florenz, tror jeg; hvori, har jeg glemt. — Ville har det godt og hilser inde fra Sengen — thi Klokkeren gaaer stærkt til 12. — Paa Søndag er her uhyre Fest; det er 50 Aar siden Pio IX holdt sin første Messe; ligesaa paa Mandag, Aarsdagen, da han faldt ned i St. Agnese, men kom levende op igjen, i de Dage skal her fyrværkes og skydes og staaes paa Hovedet uden Ende. — Adolf Knudsen er her. Her er mange Danske. Det er godt, at Fru Hall har faaet sin Mand ned at passe paa sig, hun var egentlig lidt vild paa Karethen, da hun var alene; hendes Mangel paa Sprogtalent er næsten mærkelig. — Nu da, lev vel og hils din Hustru fra os. Det er sandt, Madvig er kommet, han læser Italiensk med Bystrøm (!), som meget pedantisk i sin Uvidenhed søger at gjøre Madvig Betydningen af hypothetiske Sætninger begribelig.

Nu er her ikke mere Plads, Farvel! Med Hilsen fra Tornerose.

Din hengivne

P. Heise.

(Til N. W. Gade.)

Rom. Onsdag Aften, 14 April 1869.

Kjære Gade!

Jeg har naturligvis i lang Tid tænkt paa at skrive til Dem, men paa Grund af den menneskelige Skrøbelighed er det ikke endnu blevet til mere; i den sidste Maanedstid har jeg forresten heller ikke havt det godt, da mit italien-

ske Blod faldt paa at stige mig stærkt til Hovedet og Hjernen og gjøre mig „nerveus“, men nu er det bedre igjen. — Med Hensyn til Musik er her ikke noget mærkelig Nyt at melde, Tilstanden er den samme som for to Aar siden: Verdi og altid Verdi, Traviata, Ballo in maschera, la forza del destino, Don Carlo o. s. v. hele Vinteren igjennem, i Kirkerne den samme deels vanvittige deels trivielle Lirumlarum. En Oase i Ørkenen er bestandig den yngre Kreds af Musikere, der med Sgambati i Spidsen vedblivende dyrke god Musik. Sgambati har udviklet sig meget i de senere Aar, han forekommer mig at være en Claveerspiller af første Rang. Han gav i Vinter en Concert, bestaaende af 6 Numre, som han alle spillede selv og alt udenad, deriblandt Bachs chromatiske Fantasi og Fuga, Schumanns Cdur-Fantasi og en stor Concert af Liszt. Det var Altsammen fortræffeligt spilt. For noget siden spillede han den store Fantasi af Schubert i Cdur, som Liszt har instrumenteret for Orchester; den er vist ikke spilt hjemme paa den Maade, jeg synes grumme godt om den, og der er megen Virkning i Behandlingen. Forleden spillede jeg med Sgambati en arrangeret Symphoni af Gouvy, som jeg syntes var et friskt og velgjort Stykke Musik. Forresten har vi ogsaa faaet opdrevet alle Deres Symphonier for fire Hænder (dog ikke den 7de), som vi har spillet sammen. Det var en stor Glæde for Sgambati at gjøre Bekjendtskab med Dem, meest begeistret var han næsten for den tredie, som jeg har maattet spille med ham, jeg veed ikke hvor mange Gange. Hvad mig selv angaaer, saa har jeg foruden mindre Ting gjort en „stor“ Kvintet for Claveer og fire Strygeinstrumenter i en meget livlig Fdur. De havde nemlig her spillet for mig en selvmorderisk Kvintet af Brahms, hvis sygelige Nattedunster irriterede mig, saa jeg strax gik hjem og begyndte paa en i Fdur paa Trods. Saa havde Richardt sendt mig en lille musikalsk Bearbejdelse af hans „Tornerose“, saaledes som jeg havde foreslaaet ham det, og med endnu lidt Forandring troer jeg nok, den kan bruges; jeg har nu begyndt at tænke lidt paa den. — Det er meget kjedeligt, at jeg ikke er hjemme nu da sagtens „Kalanus“ skal opføres — hvem skal saa skrive i „Fædreland“

det“ om den —, men vi faae den da igjen næste Vinter, naar jeg, som jeg haaber, er hjemme; Richardt skrev om den med stor Glæde til mig for noget siden; De havde nok spilt en heel Del deraf for ham.

Vi har ellers havt det rigtig godt hernede, min Hustru har befundet sig saa udmærket og været flink og glad ved Livet, skjøndt Vinteren har været strængere end sædvanlig. Men nu svælge vi i Sommer og Varme (og Lopper). Vi føre selv Hus med italiensk Pige og spise hjemme, men i dette paradisiske Vejr kan man ikke lade være med at gaa ud paa Osterier; idag tog vi nogle Coteletter med os og gik ud til et Osteri ved Caracallas Bade, hvor vi fik Salat, Brød, Ost og Viin og holdt saa et brillant Maaltid midt i Ruiner og Vigner. Vi omgaaes meget med Romere og har gjort flere nye og værdifulde Bekjendtskaber. Vi skal snart ud paa Landet paa en Gaard tre Mil nord for Rom, hvis Eier har inviteret os, det kan være morsomt at see, hvordan det italienske Landvæsen drives. Men om et Par Maaneder komme vi hjem til Danmark; naar Sommer-tiden nærmer sig, føler man dog især, at man dog „kun er her paa Træk, og haver andetsteds hjemme“. Helsteds komme nok snart hertil fra Neapel; jeg saae ham lidt i Paasken, da han svippede to Dage herop for at høre den „verdensberømte“ Kirkemusik. Han er kommet sig mærkelig godt, synes jeg. Nu vil jeg ønske Levvel!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til W. F. Laub.)

Rom. Løverdag Aften d. 8. Mai 69.

Kjære Vilhelm Laub!

Jeg har svoret ved mig selv, at jeg vilde sende dig et Brev, inden jeg forlader Rom, selv om jeg skulde skrive det Aftenen før jeg reiser herfra. Det er nu ikke langt fra at slaae til, thi meer end et Par Uger blive vi her ikke — destoværre. Du synes, og med Rette, at jeg er et nedrigt

Asen, at jeg ikke forlængst har svaret paa dit Brev, som jeg dog i sin Tid blev saa glad over. — — — Du vil vist høre lidt om hvad Musik jeg bedriver. Jeg har i Marts fuldendt en stor Kvintet for Claver og Strygeinstrumenter, som vi skal prøve iovermorgen. I den Anledning kommer her en heel Deel Romere for at spille og høre. Fremdeles har jeg gjort Noget af Richardts „Tornerose“, ikke hans trykte Digt, men en musikalsk Bearbejdelse for mig, men det bliver foreløbig liggende, fordi Bournonville har sendt mig en stor Ballet, men det maa du ikke sige til Nogen.

Forresten dyrker jeg jevnlig Musik med Romere, Stuemusik nemlig. Theatermusik er kun Verdi og Concerter gives ikke, ja der gives en Masse Smaa pilleri-Concerter, men det er Ingenting. Men alligevel er Rom et forunderlig deilig Sted, hvorfor veed jeg ikke, ikke mere end man veed, hvorfor man holder af et Menneske. Der gives adskillige Folk, som kommer hertil og gloer paa Livet her som en Ko paa en rødmalet Port og saa stikker de af efter en Maanedes Forløb. — — — Vi har for et Par Dage siden været ude paa Landet og besøgt en Familie nogle Dage i en deilig Egn, 20 Miglier fra Rom; Manden er rig paa Faar, Køer, Heste og Gjeder og Vigner, og Huset var godt indrettet, og dertil har han smukke Børn, som i det Hele taget de romerske Børn ere deilige Allesammen; og de Voxne næsten Allesammen.

— Kjære Vilhelm Laub! jeg glæder mig til at see dig — nu er der jo ikke saa længe til —; at jeg dog skriver saa seent til dig, maa være dig et Beviis paa, at jeg stadig har husket paa dig, ellers havde jeg slet ikke skrevet, men det har jeg ogsaa gjort. — Jeg haaber, du er ganske rask, og at din Sygdom ikke har efterladt nogensomhelst Slags Følger.

Jeg gaaer i denne Tid jevnlig hen og seer paa nogle Boldspillere, som paa gammel romersk Viis producerer sig paa en Arena for et stort og udsøgt romersk Publikum. Folk er umaadelig begeistrede for den Slags her, jeg morer mig meest over Publikum og over det smukke Lokale; det Hele minder stærkt om den antike Slags Lege.

Skal du med til Norge? Det har du vel ikke Tid til. For-

resten synes jeg, at det er godt, at de skandinaviske Studentertog ikke ganske opgives; de har dog saamange smukke Sider, selvom det Politiske træder i Baggrunden, ja maa-skee allermeest da.

Ja noget Vaas har jeg nu skrevet, men det faaer at være; jeg vil som sagt ikke læse det igjennem. Meningen af det Hele er blot at fortælle dig, at mine Tanker har stadig af-lagt dig en Visit hernede fra, og at det skal blive mig [en] Glæde at faae fat paa dig igjen — hvor er du i Sommer, i Kjøbenhavn? Speriamo! Min Hustru hilser dig. Lev vel!

Din hengivne Ven

P. Heise.

(*Til August Bournonville.*)

Rom, 22de Maj 1869.

Kjære Herr Bournonville!

Det var mig meget behageligt at modtage Deres musikalske Udkast; jeg havde just begyndt paa egen Haand at gjøre et lignende, og det morede mig at see, at der i det Væsentlige var Overensstemmelse mellem os. — Jeg har nu skizzeret en Musik til de 4 første Scener, for at vi kan have noget at tale om, naar vi mødes. Det forstaaer sig, at jeg saavidt mulig ganske vil rette mig efter Dem. Det kan vel nok stundom have sin Vanskelighed at beregne Tidslængderne rigtig, jeg er vist let udsat for at skrive lidt for langt; men saa skjærer vi bort, „senza ceremonie“; det kommer vi nok ud af; jeg stoler ganske paa Deres grundmurede Erfaring og sikke Øie og Øre. — — —

Col piu gran rispetto mio,

Suo servo affezionato

P. Heise.

(*Til A. P. Berggreen.*)

Stokkerup (Taarbæk) 28/6 — 69.

Kjære Professor Berggreen!

Da jeg for Tiden boer herude paa Landet, er Deres Brev kommet mig lidt seent i Hænde, men nu vil jeg strax be-

svare det. Jeg takker Dem da for det Første, fordi De gjerne vil overlade mig en Forretning, som De i saamange Aar har udført, og som vist ofte har voldet Dem selv Glæde, ligesom De har voldet os Andre den paa samme Tid. Jeg kunde ganske vist have Lyst til at inklade mig derpaa, men der er een Omstændighed, som ved denne, ligesom ved andre tidligere Leiligheder i de senere Aar, gjør det vanskeligt for mig at binde mig fast til Noget herhjemme, nemlig at vor Læge har sagt, at min Hustru helst hver Vinter, eller dog saa jevnlige som mulig, maa opholde sig i Syden for at undgaae at en tilstedeværende Disposition udvikler sig til Brystsyge. I de senere Aar har vi nu hverandet Aar overvintret i Italien, og om vi end haabe at kunne blive hjemme den følgende Vinter, er der neppe Rimelighed for at det vil skee med den næste og saaledes fremdeles; thi hun er rask i Varmen, men stadig sygelig i Kulden herhjemme. Men hvorledes skulde et saadant uroligt Liv kunne forenes med en Forpligtelse, som den, De ønsker, jeg skulde paatage mig? Jeg vilde dog ikke let hvergang kunne faae en Stedfortræder, og Universitetet vilde sagtens ogsaa betakke sig for en saa forfløien Embedsmand. Der er derfor ikke Andet for end at sige Nei strax til Deres gode Tilbud, som jeg atter takker for.

Min Svoger skrev nok lidt til mig derom i Rom, men jeg troede egentlig, at den Sag var afgjort i Foraaret. Jeg skal nu snart komme ud til Dem, naar jeg kommer til Byen. Jeg har lært en lille romersk Folkesang ude paa Landet i en Landsby, hvor der aldrig kommer Fremmede, de reisende Englændere slaae al Poesie ihjel og ødelægge Befolkningen.

Min Hustru beder mig hilse Dem mange Gange.

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Stokkerup Tirsdag 15. Aug. 1871.

Kjære Richardt!

Nu staaer jeg ved „Kysset“ og kan ikke godt komme videre, før jeg faaer de omtalte Vers fra dig. Derfor sen-

der jeg dig et lille Rykkerbrev. Jeg skal ikke nægte, at som jeg nu føler det i Flugt med det Foregaaende, maatte Tornerose helst bryde ud som en Morgenlærke, man har nu havt hende drømmende tilstrækkelig, saa det er nødvendigt at faae Fart i det. Det er ogsaa kjedeligt, at du er saa langt borte, det var godt om jeg kunde spille det igjennem for dig, saa forstod du bedre, hvad jeg mener. Men det er nu det Samme, gjør det som du vil forresten — blot lad Tornerose springe rask ud strax ved den stærke Akkord paa det bævende Kys. Det er rent ud sagt et underfuldt skjönt Digt „Saa mangan Kveld jeg stod“, af den Slags, man med fuld Hengivelse kan hvile i under Compositionen. Men forresten er da hele Tornerose en usædvanlig Musik-Text.

Jeg kunde jo egentlig nok tage fat paa Slutningspartiet, men jeg gjør det bedst i Continuitet, og vil derfor nødig. Sæt mig nu snart nogle Vers sammen, at jeg ikke skal falde i Staver.

Ville hilser Eder Alle ligesom

din hengivne

P. Heise.

Paa Brevets næstsidste og sidste Side er (med Richardts Haand) med Blyant noteret følgende Vers:

Det svulmer om mit Hjerte
som en skummende Elv
jeg saae dig i Drømme
nu seer jeg dig selv.
Og drager du paa Havet,
saa tag mig med derud
og hviler du i Borgen
saa tag mig til din Brud.
Og jager du i Skoven,
saa lad mig med med dig ride,
og drager du i Leding,
lad mig dø ved din Side.

(Ridd).

Ak længe har . . . (?)
paa dig; jeg skulde vente,
saa længe har jeg blundet

saa dig jeg ikke kjendte.
Straalende Sol
hvor var du saalænge
jeg er vaagen jeg er vaagen
jeg maa slaae mine Strenge
jeg maa juble med Lærken
jeg maa synge i Sky
Du rugende Taage
jeg byder dig fly,
luk dit Bæger, o Natviol
seer du ikke den gyldne Sol
grønnende Jord og mørkeblaa

Hav,

Tak for den Morgen, I mig
gav!

— Men drømmer jeg endnu?
(som Ridd) (?)

Du spørger hvem jeg er
 jeg er Glæden den lyse
 eller ogsaa er jeg Sorgen
 Du kan faa mig til at gyse

Men vil du ikke følge
 mig ud i Verden vide

saa jag mig ud paa Havet
 det er jeg vant at ride
 ud mellem Havets Svaner
 Som en vingskudt Svane
 vil jeg synge og synke
 med dig som jeg skuet,
 Thi skal Ingen mig ynke

(Til Johanne Louise Heiberg.)

Stokkerup d. 24. August 74.

Kjære Fru Heiberg!

Det har glædet mig over al Maade at høre, at De har det bedre i den sidste Tid, og jeg vil haabe, at det er ligesaa, naar De faaer disse skjæve Linier. Men selv om det ikke lykkes Schweitz at gjøre Dem helt frisk, saa vil Rom nok gjøre det, for der boe de evige Guder, idetmindste da jeg var der sidst, og jeg haaber, at ogsaa Asklepios vil være der endnu og gjøre Dem ganske stærk, saa at De kan tage det nye Theater paa Deres stærke Skuldre. Vi sidder her og fryser bitterlig en hjemlig regnkold August Aften, med alle Skodder lukkede og dobbelte Dørre, Lampen paa Bordet Kl. 7¹/₂, og Sommeren er allerede fløjet bort. Hvor skal man dog faae Hold paa den Tid! Hvorfor skal Egetræer have Lov til at blive 1000 Aar gamle, naar vi Naturens Herrer maa nøjes med saa lidet?

Jeg har ellers været flittig i Sommer og skrevet en stor Del Musik til A. Munchs „Fjeldsø“. Og jeg maa sige, at det er en meget tiltalende Opgave for Componisten, hvad man saa ellers vil sige om Stykket. Nu er jeg ifærd med at instrumentere den Musik. Stykket skulde gaae ved Nytaars-tid, mente man, skjøndt jeg begriber ikke, hvor Noget kommer til at gaae, naar De ikke er her. — — — Vi var ellers forleden oppe i Hellebæk og besøgte vor gode Ven E. Poulsen; han lod til at nyde Ferien i fuldt Maal med at fiske, sejle, binde Bøger ind etc., han saae rødmusset ud og havde et enormt Skjæg samt en straalende Maane øverst.

Naar jeg er færdig med hin Fjeldsø-Musik, vil jeg instru-

mentere Musiken til Fata Morgana. Jeg glæder mig betydeligt til at De skal komme hjem og sætte den i Scene. Det var rigtignok det Allerbedste, om jeg kom ned til Rom og gjorde den i Stand der, hvor De er. Umuligt er det ikke, at vi komme derved efter Nytaar. Min Hustrus Broder Johannes vil endelig have, at vi skal rejse med ham. Men jeg maa under alle Omstændigheder høre min nye Musik først herhjemme. Det er dumt, men jeg har virkelig den hemmelige Tro, at Ingenting kan komme til at gaae af Nyt ved Theatret, naar De ikke er med; saa jeg kunde da for den Sags Skyld gjerne rejse strax.

Jeg vil nu haabe, at De træffer Ravnkilde, det vil være Dem en god Hjælp i Rom og han er meget god og tjenstvillig og han vil jo føle sig laurbærkronet ved at kunne føre Dem ind i Cæsars By. — I Rom *skal* De boe mod Syd, mod mezzo-giorno, med Sol i Værelserne, det er ganske nødvendigt; og saa tage det jevnt og smaat med Gallerier og Seeværdigheder. Det er Forsømmelsen af disse to Ting, der gjør Fremmede syge. Ellers er der dejligt! Gid De nu maa have det rigtig godt og samle Sundhed og Styrke til Glæde for Dem selv og Alle og

Deres hengivne

P. Heise.

(*Til Joh. Louise Heiberg.*)

Kjøbenhavn d. 12. Decemb. 1874.

Kjære Fru Heiberg!

Jeg kan ikke noksom takke Dem for Deres sidste udmærkede Brev. Jeg har isinde at sætte det i Glas og Ramme og hænge det op paa min Væg som Pendant til Guido Renis Aurora. Der var netop en slig Morgenfriskhed over det, som glædede mig i og for sig, men ogsaa, og ikke mindst, fordi jeg fik et levende Indtryk af, at De har det bedre og er kommen til Kræfter igjen, og det er Kræfter, som Kongeriget Danmark ikke kan undvære. — Og saa, at De virkelig synes at sætte Pris paa atter at træffe sammen med

saadan en bitte En som Undertegnede, idet De vredes over, at vi muligen skulde ville reise bort næste Aar — ja jeg krøb da ned under Bordet og skammede mig, da jeg læste det! — Forresten hvad Reiser angaaer, saa troer jeg nok, at vi ikke komme til Rom iaar, men da rigtignok heller ikke næste Aar, for vi maa da have Fata Morgana paa Scenen, ikke sandt?

Hvad Björnson angaaer og det, jeg skulde have sagt om ham, saa er det den pureste Usandhed; jeg har aldrig sagt om ham, hvad jeg ikke skulde kunne sige til ham selv — saadan. — — Men Hovedsagen er, at det i sin Tid var en grundig Misforstaaelse af Björnson at troe, at vi To passede sammen, thi det gjør vi ikke. Jeg kan saa godt som Nogen tumles med Lidenskaber i mit Indre, i min Phantasi, men udadtil, til daglig Brug og Omgang, holder jeg af „Sjælens Blusel“, af en vis Jevnhed og Danskhed i Tonen. Björnson elsker at rase paa Toppen af Dovrefjeld fra Morgen til Aften, jeg holder af at boe paa Kongens Nytorv eller piazza Barberini og derfra at gjøre mine egne Excursioner. I Frastand holder jeg meget af at høre ham fortælle eller at læse, hvad han skriver af Godt, nærved tynger han som et Fjeld, ikke just fordi han er *saa* knusende stor, men fordi han — som flere andre begavede Folk nu til Dags, Liszt og Wagner f. Ex. — vil gjøre sig et godt Stykke colossalere end han i Grunden er.

Berner er kommet hjem. Theatret trænger dog mere til Skuespillere end til Directører. — Simonsen kommer sig stadig, han sang forleden i Hans Heiling, saa det murrede i mine Hjerterødder, og saa saae han ganske ypperlig ud. I det Hele taget har jo nu Opera og Ballet Overvægten over Skuespillet. Ballet — jeg havde nær sagt: den har Fanden skabt. Med al Respect for Bournonvilles store Talent og Dygtighed saa breder den sig dog meget for meget hos os. Nu skal der igjen en umaadelig ny Ballet paa Scenen.

Recke har saamænd skrevet et nyt stort Drama eller Tragedie i fire Akter. Jeg har læst hans første og meget hurtige Nedskrift deraf. Det skal nu betydelig omarbejdes og forbedres. Mig har det interesseret. Jeg synes, der er et bestemt Fremskridt fra Bertran d. B. Der er mere Ind-

hold i Dialogen, og jeg synes ogsaa bedre Charaktertegning.

Naar skal vi begynde at see paa Lejlighed til Dem? Jeg kigger jevnlige i Berlingske Morgenavis efter en Lejlighed i Kronprindsessegade. Skulde man ikke forgive en Familie? Der kunde De dog have Søjler og Ruiner ligeoverfor, som De ønsker. Rejser De forresten ikke sydligere i Januar? Der kan være meget koldt paa den Tid i Rom. Har De una stufa? Vi har da atter en mild Vinter. O, evige Guder! nu begynder jeg at snakke om Vejret! Det er et sikkert Tegn paa, at jeg skal tage Afsked og ikke trætte Dem længere med mine skjæve Linier. Gid De maa fremdeles have det godt i Rom eller Neapel, hvor De saa er! Med Hilsen til de unge Damer!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Joh. Louise Heiberg.)

Kjøbenhavn d. 23 Februar 1875.

Kjære Fru Heiberg!

De sidste Efterretninger om Dem vare jo mindre glædelige, nemlig at De havde havt Feber i Rom og maatte rejse til Salerno. Men ogsaa det har jeg ofte seet hos Folk i Rom, at de have gaaet med lange quotidiane Febre, og dog ere komne hjem med fornyet Sundhed. Der er Noget ved den sydlandske Sol, som ligesom trods de Onder, der følge med Opholdet, dog varmer og styrker Constitutionen og først virker rigtig efter Hjemkomsten. Men De maa ikke komme hjem, førend her er Sommer, solid Sommer, det vil da sige i Juli Maaned. — Jeg kan da sige, at vi i den senere Tid har begyndt hver Dag med Dem, idet vor første Beskjæftigelse var at studere Berlingske Morgenavis, om der var en Lejlighed for Dem. At der nu virkelig er dukket en op i Kronprindsessegade — hvorom De selv sagde, før De rejste: Ja! i Kronprindsessegade! — det er dog et Lykke-træf og synes at bevise, at Deres gamle gode Alfer endnu

ere paa Spil. Gid De vilde beslutte Dem til at tage den; men saa maa vi døbe Gaden om og kalde den „Dronningegade“. — Fremdeles har vi tænkt saameget paa og talt om Dem i Anledning af Ibsens Hærmændene paa Helgeland, som nu opføres paa Theatret, thi hvad vilde det ikke have været at see Dem spille Hjørdis. De to første Akter ere aldeles mærkværdig dejlige, og saa tage de sig ud paa Scenen! Efter vore nuværende smaa Forhold bliver det dog spillet ret godt. Først og fremmest er Vilh. Wiehe skøn i absolut Forstand som Sigurd. Jeg synes aldrig, jeg har seet ham saa glimrende. Fru Nyrop er i Forhold til hvad jeg havde ventet overraskende god, men Hjørdis er et saadan Rigdoms Dyb af alle Underverdenens rædselsfulde Skatte, at der skal en langt større Kunstnerinde til for at løfte dem alle. Men Noget deraf faaer hun virkelig.

Hvad mig selv angaaer, saa har jeg componert et Hæfte Ballader og Romancer, Texter fra Middelalderen, baade spanske, franske, russiske, hollandske og tydske. Jeg er foreløbig meget indtaget i dem selv. Men hvad troer De om Fata Morgana? Skal jeg gjøre den færdig, det vil sige instrumentere den? Det er et stort Arbejde, derfor vilde jeg jo gjerne have nogen Sandsynlighed for, at den blev anvendt. —

Jeg vilde ret ønske for vor alles Skyld og ogsaa for Deres, at De var herhjemme! For vor Skyld, fordi det er saa frydeligt at see Dem, og for Deres, fordi De nu har været længe nok borte til at længes efter at komme hjem til den kjære danske Nation. — Fra Ville skal jeg hilse mange Gange, hun antager, at De nu har faaet et Brev, hun skrev til Rom om hin Lejlighed. Fru Bille har senere sagt, at det ikke hastede saa meget med Svar, saa De kan betænke Dem i Ro. Vi see naturligvis stadig efter *om mulig* endnu bedre Lejlighed. Og saa vil jeg ønske Dem: Sundhed, Sundhed, Sundhed! Levvell!

Deres hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Stockerup Torsdag 12 Aug. 75

Kjære Ricardo!

Forinden jeg talte med dig forleden om Erik og Marsken, havde jeg talt med Elise Ploug derom. Hun gik med sin sædvanlige Ivrigheid ind derpaa, og Frugten af denne Iver præsenterede hun mig iforgaars i Form af et helt Udkast til en Text, som nok hun har conciperet, Hother Ploug redigeret og Ploug kritiseret. Jeg er nu langtfra enig med det i alle Dele, men dog er der et og andet Moment, som ikke er saa galt. Og under alle Omstændigheder er det tidt velkomment at faae en Opstilling at gaae ud fra, selv om man agter at rive det Hele ned og begynde forfra. Men paa den anden Side kunde det ogsaa tænkes, at du havde klaret Sagen for dit Vedkommende og netop ikke ønskede nogen fremmed Indblanding. Dette saae jeg i Grunden helst. Men i ethvert Tilfælde vilde jeg dog sige dig, at et slikt Forarbejde eksisterer, og bede dig skrive mig til, om du ønsker, at jeg skal sende dig det. Eller om du maaskee blot ønsker, at jeg skulde nævne de enkelte Momenter deri, som forekomme mig af nogen Betydning. Jeg har stadig god Tro til dette Stof, og jeg længes efter at komme i Lav dermed. Che ne pensi tu (om Forladelse! jeg kom til at skrive ci, men det er galt!) Skriv lidt derom, thi jeg trænger til at høre Barnet røre sig, for at forvise mig om, at det ikke er dødt i Moders Liv.

Bournonville er nu ophørt med at være Scene-Instruc-teur for Operaen, det betragter jeg som et Gode — absolutment

Din hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Stockerup. d. 20 August 75

Kjære Ricardo!

Det forstaaer sig af sig selv, at jeg helst vil have dig til at gjøre en Operatext for mig, baade fordi du er Digter og dertil musikalsk nok, saa jeg holder foreløbig fast.

Jeg sender dig nu altsaa hint Udkast, der forøvrigt har væsentlige Mangler. Dertil er den eneste Vanskelighed — Elses (hellere Aases) Kommen op paa Slottet ved Festen aldeles omgaaet, saa at hun falder ud af Stykket. Det kan ikke være en Umulighed at faae den Situation frem. Sandsynligst er vel en Bortførelse, men derop maa hun, hvordan det end skeer, ellers kommer hun ikke ind i Handlingen. Om den i Udkastet forekommende Fader, Jørgen Vaabensmed, er anvendelig, veed jeg ikke, men det lod sig vel tænke, At Ingeborg dør paa Scenen, forekommer mig forkert. Begyndelsen af anden Akt bør skee med Marskens Husfolk paa Scenen, som sky trække sig bort ved Marsk Stigs Ankomst. I tredie Akt ved Sammensværgelses Scenen bør Ingeborg komme ind sammen med de Sømmensvorne. Saaledes kan der være saa mange Bemærkninger at gjøre. Men jeg vil dog sende dig det, for at du kan have et Stativ, som du har Lov til at gjøre med, hvad du vil.

Nu kunde jeg have Lyst til at foreslaae dig at vi satte Udgangen af September som sidste Afgjørelses Termin, om du overhovedet vil have Noget dermed at gjøre. I Løbet af en Maaned kan du vel nok komme paa det Rene dermed, ikke sandt? Det Eneste, jeg kan tænke mig af Vanskelighed, er som sagt hint lille Pigebarns Indgriben i Stykket. Men det var dog haardt, om det Hele skulde strande paa saa Lidt!

Jeg stræber løs paa Fata Morgana, det bliver dog et Partitur paa et Par Hundrede Sider.

.....

Din hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Stokkerup Mandag ^{30/8} 75

Kjære Poet! Det var et meget glædeligt „Telegram“, som du sendte sidst. Det var grulig morsomt, om det kunde blive til Noget! Og Udsigt til „en Akt“ sidst i September — det er brillant!

Kan du ikke nok sørge for, at Kongens Bedaarelse af Ingeborg i første Akt kan komme til at træde levende frem

(musikalsk), ikke blot saa løst antydet som hos Hauch. I det Hele taget lad os faae Erik Glipøje rigtig elskovsglødende, uimodstaaelig sandselig! Hauch lader ham jevnlig sige, at han er det, men man føler det mindre. Men Musik kan jo netop i særlig Grad gjøre det.

Jeg er vel tilfreds med ikke mere at behøve at tænke paa selve Stykket. Det har altid været mig imod at tænke paa eller at have for meget med Texter at gjøre selv. Det har derimod altid været mig en sand Fryd, naar en smuk Text kom mig imøde som en ung Pige sin Elsker.

Jeg har sommetider tænkt paa og talt med Ville om at rejse til Rom i Vinter og lave Musiken dernede. Jeg har egentlig altid været vel oplagt der. Dernede har jeg gjort Bergliot, Begyndelsen af „Tornerose“, en Violoncelsonate. en Klaverkvintet o. a., og det er dog faldet ganske godt ud. Skulde det skee, kunde du jo nok sende mig efterhaanden, hvad du faaer færdigt. Dog skeer det vel næppe propter vim inertiae.

Ville sidder ligeoverfor mig og skriver et italiensk Brev til Fru Sgambati, hvorfor hun beder mig sige dig tante belle cose og sende dig i megliori augurij og abbracciare din Hustru og Børn og stringere la mano paa hele Store Hedinge

Din hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Fredag d. 17de Septb. 75

Kjære Riccardol

Tak for sidst! Det var en højst vellykket Dag i enhver Henseende

Det var mig naturligvis en stor Glæde, at see hvor herlig du var kommet paa Vej med Drotten og Marsken. Jeg gik op idag til Molbech som Censor, for at spørge ham, om man ikke kunde sende ham de to første Akter med en Scene-Plan til de to sidste til Antagelse ved Theatret, hvilket han meente, godt kunde gaae an. Jeg vil jo nemlig gjerne i Lav dermed som snarest. Derfor tænkte jeg, du kunde sen-

de mig de to første Akter, naar du er helt færdig med første, saa kunde jeg selv skrive en Scenegang, eller blot en kort Disposition for de sidste Akter, for at faae Sagen afgjort — formelt — ved Theatret. Men har du mere Lyst til at gjøre det Hele færdigt paa en Gang, saa gjør det. Kun vilde jeg gjerne have et Par Ord om, hvad du vil gjøre, for at jeg kan vide, om jeg skal vente længere eller kortere paa at tage fat.

Det er sandt, du husker vel nok, at Choret ved Festen i første Akt helst maa have nogle Dandsevers at synge, jeg tænker i forskjelligt Versemaal. De kan jo ganske ad libitum puttes ind mellem de Handlendes Repliker.

Jeg haaber ikke, du har noget imod, at jeg har faaet Ild i Blodet ved at see, hvad du har skrevet. Men du maa dog endelig ikke troe, at jeg vil jage Livet af dig. Giv dig kun Tid! Nej, ikke for megen Tid; men dog saamegen, som er nødvendig; men saa heller ikke mere! Da jeg idag fortalte Molbech, at du og jeg lavede en Opera sammen, sagde han: Bravo! quod felix faustumque sit!

Der var noget mere, jeg skulde sige, men jeg kommer det ikke i Hu nu; det kommer nok en anden Gang! Ja f. Ex. Begyndelsen mellem Rane og Aase, den bør vist være let, letsindig og kvik, saa at den danner stærk Modsætning til den følgende Scene med Kongen.

.....

Din hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Kjøbenhavn Tirsdag $\frac{1}{2}$ 76

Kjære Ricardo!

Tak for de sidst tilsendte Linjer! De vare alle gode og særdeles anvendelige og ere ogsaa indførte paa rette Steder. Men nu beder jeg om lidt til. Det er nemlig 1) i Slutningen af anden Akt, hvor du har skrevet i Parenthes: „Herolden paabyder Taushed“, — der maa han have en Linje at synge. Dernæst 2) i de følgende „Raab mod hinanden“ vilde jeg gjerne have en fyldigere Linje end det

blotte „Ve Glipping![" Endelig 3) til Allersidst maa jeg bede om for hvert af de to Partier at faae mindst to Linjer, heller 3 eller 4. Hermed kan du foreløbig slippe for denne Gang, men jeg maa rigtignok have dem snarest mulig, idetmindste Nr. 1 og 2, thi jeg er lige derved. Ja, du synes maaske, at jeg burde have været længere, men der var nogle Dage, hvor jeg var uoplagt, men kunde det lykkes mig at faae anden Akt færdig midt i denne Maaned, saa har jeg dog naaet hvad jeg vilde.

Jeg viste forleden E. Poulsen dit Stykke, som han var overordentlig glad ved, ligeledes over min Musik. Heller ikke havde han synderlige Indvendinger mod det Sceniske. Han studsede kun lidt ved Forandringen fra Aases Hytte til Skoven, da Kongen forfølger hende i sidste Akt, men forsonede sig dog dermed, efterat vi havde snakket lidt derom.

Men hvad bliver det kgl. Theater til? Naar vi nu engang er færdige med det Hele, skulle vi saa være nødte til at opføre det paa Nørrefælled?

Med denne glædelige Betragtning vil jeg slutte med mange venlige Hilsener fra Ville og mig til dig og din Familie.

Din hengivne

P. Heise.

„Lad mig nu ikke for længe vente,
Saa er du en god lille Jødedreng.“

(Til Chr. Richardt.)

Stokkerup Onsdag 28/6 76

Kjære Richardt!

Ja, nu er jeg jo færdig med Udkastet til „Drot og Marsk“. Men en Del vil der jo nok være at tale om. Du kommer her vel engang. Du maa komme naar du vil; kun maa du *ikke komme fra den 30te Juli til den 4de August*, men enten forinden eller derefter. Kunde du komme i Juli, var det meget rart, og det Rareste; dog er det ikke nødvendigt, da jeg godt kan tage fat paa 1ste Akt, som er temmelig fast

for mig, troer jeg. Men jeg længes rigtignok efter at vise dig det og tale med dig om nogle Punkter, især et Sted i Begyndelsen af 4de Akt, hvor jeg har fordristet mig til at gaae meget paa egen Haand, men der *maa* vi see at blive enige — det er forresten ikke saa farligt.

Jeg er forresten selv fornøjet dermed, jeg synes, der er hele Tiden Fart og dramatisk Mening over det Hele. Ville har jo ikke megen egentlig Kritik, men derimod har hun et ypperligt Instinkt ligeoverfor Alt, derfor kan jeg godt lide, at hun er saa henrykt derover som hun er.

Vi hilse begge dig og din Hustru mange Gange! Kan du saa ikke komme engang i de første 14 Dage af Juli?

Din hengivne

P. Heise.

[Herefter har Fru Heise tilføjet følgende]:

Jeg er saa bange for at Heise ikke har fortalt Dem *hvor* god 4de Act er, saa jeg maa virkelig meddele Dem det! den er *saa* god at det løber Een ganske koldt ned ad Ryggen og den er slet ikke mørk eller tung. *Gid* De var her iaften for jeg er saa oplagt til at takke Dem for denne store Glæde, som De har Deres meget store Part i, og saa er jeg saa spændt paa at vide om De ogsaa synes om denne sidste Act! Hils Marie! og kom snart, lidt før end De kan!

Deres fornøiede Ville Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Kjøbenhavn d. 1ste April 1878

Kjære Richardt!

Først Tak for din smukke Tilegnelse af Drotten og Marsken! Den skulde være kommet før, dersom jeg ikke havde været saa optaget af at synge med alle Sangerne i den sidste Tid, saa at jeg tidt har været ganske træt om Aftenen. Det er jeg forresten ogsaa iaften, thi idag har jeg sunget med hele Choret, Alt flere Gange igjennem — det gik godt og klang brillant —, saa har jeg sunget med Poul-

sen og Simonsen. Imorgen er første Claverprøve paa Theatret med de fem Hoved-Sangere. Men de kan nu Alle deres Ting, flere endog udenad, Rane vel mindst; men der er egentlig Intet i Vejen for det rent Musikalskes Vedkommende med Hensyn til en Opførelse i denne Saison. Derimod er det vel usikkert, om der kan blive tilstrækkelige Sceneprøver, og dem maa der være mange af paa Grund af den megen og stærke Handling i Stykket. Dertil kommer, at Udstyrelsen kun kan blive jævn i denne Saison, men meget smuk, dersom vi venter til næste, at September, eller Oktober især, er en meget heldigere Aarstid, at E. Poulsen sandsynligviis efter en Sommerferie vil være bedre ved Røst, skjøndt jeg er meget vel fornøjet med ham. at o. s. v. Kort sagt: jeg er nærved at revne! Jeg faaer Dag for Dag mere Blod paa Tanden, altsom det gaaer bedre og bedre fremad. Jeg synes, der har været Lykke over den hidtidige Indstudering, Alle synes at have Lyst og Interesse og at passe ypperlig for deres Roller. Men det er dog vist det Retteste, om vi ventede, det mener fornuftige Folk, og jeg selv i Grunden med. E. Poulsen raader mig til at blive ved med Indstuderingen saa langt som mulig for at den kan komme til at gaae saa godt som mulig — til næste Saison. Paasken kommer nu ogsaa imellem og umuliggjør vist, at den kan blive færdig før 1ste Mai, og saa vil jeg rigtignok ikke. Men lad os blot være taalmodige!

Ville har havt stor Glæde af at høre Sangerne her hjemme, men nu er det forbi, da de nu skal paa Theatret. Gid det dog kunde komme til at gaae i denne Maaned!

Nu skulde vi lave en ny Opera deroppe ved St. Helenas Kilde! Det var noget Godt, du engang havde fat paa, kan du ikke huske det? og saa skulde det være med frydelig Musik.

Dette er vist en meget tummelumsk Skrivelse, men jeg er selv tummelumsk. Vil du hilse dig selv og din Hustru paa det Hjerteligste fra Ville og mig — Gid vi *dog* kunde drikke den Champagne sammen i April, men det er vist fornuftigst at vente!

Levvel!

Din hengivne

P. Heise.

(Til Chr. Richardt.)

Mandag 10 Juni 1879 [1]

Oremandsgaard.

Kjære Richardt!

Jeg har over en Uge villet skrive til dig i Kjøbenhavn, men det blev ikke til Noget. Nu er vi her paa Oremandsgaard i Pintsen. For Øjeblikket er Alfred og Knud Sehested paa Jagt, Ville er kjørt til Nysø, saa vil jeg benytte denne Ensomhed til at melde dig, at jeg i Slutningen af Maj hørte en hel Orchesterprøve paa Drot og Marsk, som jeg var fornøjet over. Det er jo altid lidt spændende, især naar der er gaaet længere Tid efter at man har skrevet det, men det fornøjede mig som sagt; jeg synes at Orchestret er velklingende og livlig bevæget hele Tiden, ofte af ikke ringe Virkning. Ogsaa troer jeg, at det vil være vel afpasset til Emil Poulsen, som ogsaa hørte derpaa e n'era contentissimo. Den 15de August begynde Prøverne igjen, og saa har Fallesen sat den første Opførelse til den 3die September. Bedre var naturligviis October eller November, men nu vil i det mindste jeg ikke gjøre noget Vrøvl, thi man veed, hvad man har. Jeg var tilfreds med Chorene og med Solo-Sangene, ligeledes nu med Orchestret, mon man saa ikke kunde gjøre sig berettigede Forventninger til det Hele? I detmindste for mit eget Vedkommende og for dit og enkelte beslægtede Sjæles maaskee; hvad „Publikum“ angaaer, saa ligger det ganske udenfor fornuftig Beregning. Jeg kommer til at tænke paa, hvad Schram forleden fortalte mig om en Symadame, som havde seet Nyrops første Optræden som Masaniello. Da hun kom derfra, sagde hun: „Nej, nu har jeg da aldrig seet Mage til Laar!“ Det kommer an paa, om der er Laar!

Men nu forresten, hvad det var, jeg vilde sige, saa synes jeg, du skulde sende mig den omtalte Disposition til en Opera, som foregik nede i Rom. Jeg har god Lyst til at forsøge mere i den Retning. Jeg skal om et Par Dage begynde en Kissingervands Kuur paa Stokkerup, saa var det rart at have noget Saadant at tygge paa derude.

Jeg har lavet fire Stykker for to Sopraner, Alt og Baryton, som jeg kan forbistret godt lide; det er bare Foraar og Sommer med Blomster og Fuglesang.

Hils nu Alle hjemme hos dig fra Ville og mig, og hav det godt og lev vel!

Din hengivne

P. Heise.

ADRESSAT-LISTE

- Andersen, H. C.*, 1859 $^{15}/_{11}$. — 1865 $^{10}/_6$.
Berggreen, A. P., 1852 $^{30}/_{11}$. — 1858 $^{25}/_1$. — 1869 $^{28}/_6$.
Berner, F. J. G., 1868 $^{23}/_{10}$.
Bournonville, Aug., 1869 $^{4}/_4$, $^{22}/_5$.
Delbanco, O. H., 1859 $^{22}/_2$, $^3/_3$, $^{10}/_3$, $^8/_9$, $^{10}/_{10}$, $^{13}/_{10}$, $^{29}/_{11}$.
Fasting, Valborg, Frue, f. Tidemand, 1869 $^{27}/_1$.
Gade, N. W., 1863 $^4/_10$. — 1864 $^9/_2$. — 1866 $^{25}/_4$. — 1869 $^{14}/_4$.
Gram, A. W., 1852 $^{16}/_{10}$.
Heiberg, Johanne Louise, 1874 $^{24}/_8$, $^{12}/_{12}$. — 1875 $^{23}/_2$.
Heise, Fr., 1856 $^{30}/_1$.
Heise, Victor, 1853 $^7/_1$. — 1861 $^{18}/_{11}$. — 1867 $^{18}/_3$. — 1869 $^{14}/_1$.
Hertz, Henrik, 1863 Paaskedag, $^9/_4$, $^5/_5$, $^8/_10$, $^{17}/_{10}$. — 1864
 $^9/_1$, $^{26}/_8$, $^9/_11$. — 1865 $^{28}/_9$, $^{28}/_{10}$.
Holm, Edv., 1852 $^{11}/_{10}$, $^2/_11$, $^{13}/_{11}$, $^{28}/_{12}$. — 1853 $^{21}/_1$, $^9/_2$, $^{21}/_8$.
— 1857 $^{17}/_1$. — 1869 $^5/_2$.
Ingemann, B. S., 1857 $^{10}/_9$.
Laub, W. F., 1868 $^8/_11$. — 1869 $^8/_5$.
Richardt, Chr., 1856 $^{30}/_{12}$. — 1858 $^{19}/_4$. — 1859 $^{14}/_{11}$. —
1860 $^{10}/_3$, $^{31}/_{10}$, $^{15}/_{11}$. — 1861 $^{22}/_3$, $^{23}/_3$. — 1862 $^{11}/_4$, $^{19}/_9$.
— 1868 $^{26}/_{12}$. — 1869 $^{19}/_3$, $^8/_4$. — 1871 $^{15}/_8$. — 1875 $^{12}/_8$,
 $^{20}/_8$, $^{20}/_8$, $^{17}/_9$. — 1876 $^1/_2$, $^{28}/_6$. — 1878 $^1/_4$, $^{10}/_6$.
Rode, Gotfr., 1858 $^{14}/_1$, $^{22}/_1$, $^8/_9$, $^{11}/_9$, $^7/_12$.
Tidemand, Frue, 1861 $^5/_6$, $^9/_10$, $^{14}/_{10}$, $^{16}/_{10}$, $^{28}/_{10}$, $^{28}/_{11}$. —
1865 $^3/_2$, $^{20}/_4$, $^4/_8$. — 1866 $^{18}/_3$, $^7/_4$. — 1867 $^{10}/_2$, $^{24}/_3$. —
1868 $^{15}/_{12}$. — 1869 $^{23}/_3$.
-

NOTER

1852.

11. Okt. *Peter Heise*, f. 11. Febr. 1830, var med et Stipendium paa 300 Rdlr. i Beg. af Okt. 1852 rejst til Leipzig for at fortsætte sine i København, hos A. P. Berggreen begyndte musikteoretiske Studier. — *Edvard Holm* (1833—1915), en af P. H.s bedste Venner gennem hele Livet, Historiker, Prof. v. Kbh. Univ., 1876—1909 Medl. af Carlsbergfondets Direktion, fra 1889 dens Formand. Stærkt musikinteresseret. — *C. Hostrup*: P. H.s nære Ven fra Prof. Sibberns Hjem. — *J. N. G. Forchhammer*: (1827—1909), Filolog og Skolemand, Rektor, først i Aalborg, sidst paa Herlufsholm, meget interesseret for Kunst, særlig Musik. — *Gewandhaus* (opr. „Klædehuset“): Koncertlokale i Leipzig, hvori en lille Kreds af Leipzigs Borgere begyndte, 1781, at afholde de efter Salen opkaldte, endnu berømte Orkesterkoncerter. — *Agnes Bury* (egentlig Büring): f. 1831, kgl. Hofoperasangerinde i Dresden, 1851—52 engageret i Leipzig. — *Ferd. Laub*: (1832—75), Violinvirtuos, Concertmester i Weimar, Prof. v. Sterns Konservatorium i Berlin, siden i Moskva. — *Fr. Kind*: (1768—1843), tysk Forf., har bl. a. skrevet Tekstbogen til „Jægerbruden“. — *Edv. Holms Fader*: Konferensraad Chr. Fr. H., Departementschef i Finansministeriet, varmt interesseret for Musik, Maleri og Skulptur. — Hjemmet i Løngangsstræde (nu Nr. 27), hvor P. H. fra 1847 begyndte at komme som ung Student, var smykket med Værker af Tidens mest ansete Kunstnere. Holm var ivrig Samler og grundig Kender af Kobberstik og Raderinger (særlig Rafael og Rembrandt). Han spillede selv Violin, og hele Familien dyrkede Musik; af Sønnerne sang den ældste (Vilh.), den næste (Julius) spillede Violoncel, den tredje (Fritz) og den yngste (Edv.) begge Violin, og Datteren sang. I en Aarrække afholdtes i Hjemmet hver 14. Dag Soiréer med Stryge-Kvartetter, hvori Konferensraaden selv deltog, med bl. a. N. W. Gade som Medspillende. Dette fine Kulturhjem havde stor Betydning for P. H.s Udvikling som Menneske og som Musiker. Det var ogsaa dér, P. H. lærte den 13 Aar ældre Gade at kende, der siden skulde blive hans nære Ven og trofaste Beundrer. — *Victor Heise*: (1825—1890), P. H.s Broder, Adjunkt ved Sorø Akademi, senere Sognepræst i Stenløse; har oversat „Højsangen“. — *P. W. Olsen*, Musikhandler i Kbh., udgav nogle af P. H.s første Kompositioner, bl. a. „Gold er den Jord“ (1853) og „Lauras Sange“ (s. A.).

16. Okt. *A. V. Gram*: d. 1906, senere Adjunkt i Aarhus. — *Messen*: den aarligt tilbagevendende „Leipziger-Messe“. — *Fritz Olsen*: (1826—

1910), Søn af Musikhandler O., Provst for Odense Herred 1886, nær Ven af P. H., der har tilegnet ham en Del af sine tidligste Kompositioner, fra Aarene 1848—50, endnu utrykte; Manuskripterne ejes af Fr. O.s Svigersøn, Akademikasserer, cand. mag. la Cour, Sorø. — Af dette Brev er et Brudstykke (i Midten) meddelt af Hother Ploug i „Heise og hans nationale Betydning“, („Vor Fremtid“ III. 1910).

2. Nov. *Carl Franz Brendel*: (1811—68), tysk Musiker og Musikforf., redigerede fra 1844 det af Rob. Schumann 10 Aar før stiftede „Neue Zeitschrift für Musik“ i den nytyske Musiks Aand, med Tilslutning til Wagners og Liszts Teorier. Bl. hans Skrifter: „Die Musik der Gegenwart und die Gesamtkunst der Zukunft“ og „Franz Liszt als Symphoniker“. — *Moritz Hauptmann*: (1792—1868), fremragende tysk Musikteoretiker, opr. Violinist, bl. a. i Hofkapellet i Kassel, foretog Koncertrejser, var Musiklærer i en Fyrstefamilie i Rusland, blev 1842 paa Mendelssohns og Spohrs Anbefaling kaldt til Leipzig som Kantor ved Thomaskirken og Aaret efter Lærer ved Konservatoriet. Til ham søgte P. H. for at faa Undervisning i Komposition. — *Marie von Marra*: f. 1822, tysk Koloratursangerinde, engageret ved Operaerne i Wien og St. Petersborg, optraadte senere som Gæst i Berlin, London, Bruxelles m. fl. Byer, overalt med stormende Sukces. — *A. P. Berggreen*: (1802—80), P. H.s Lærer i Musikteori, Organist ved Trinitatis Kirke i Kbh. Hans store Salmeværk og hans Skolesange vandt vid Udbredelse, men størst Betydning fik hans rige Samlinger af Folkesange (11 Bind). Bl. hans mange Elever var ogsaa N. W. Gade. — *Beethovens opus 7*: Klaversonaten i Es-Dur. — *Raimund Härtel*: Medindehaver af det i 1719 grundlagte verdenskendte Musikforlag „Breitkopf und Härtel“ i Leipzig. — *Rob. Radecke*: (1830—1911), tysk Violinist og Pianist, Medl. af Gewandhaus-Orkestret i 1850, senere i Berlin Koncert-Dirigent og Hofkapelmester. — *N. W. Gade* har sikkert kunnet gavne P. H. meget i Leipzig, hvor G. 1844—45 under Mendelssohns Fraværelse havde dirigeret Gewandhaus-Koncerterne og været Lærer ved Konservatoriet. Efter i de mellemliggende Sæsoner at have delt Ledelsen med Mendelssohn blev G. atter Ene-Dirigent 1847—48. Paa Grund af Krigen vendte G. hjem til Danmark, men indvilligede i at overtage Ledelsen igen for 2. Halvdel af Sæsonen 1852—53. G. kom i Decbr. 1852 med sin unge Hustru Sofie, J. P. E. Hartmanns Datter, til Leipzig.

18. Nov. „*Ach, wenn in unserer engen Zelle ...*“, Citat fra Goethes „Faust“ 1. Del (Scenen, hvor Faust er i Studerekamret med Pudlen). — *Joh. Chr. Lobe*: (1797—1881), tysk Musiker og Musikforf., Fløjtenist og Bratschist, dyrkede i Leipzig særlig Musikteori, som Skribent og som Lærer, udgav bl. a. 1852 (anonymt) „Musikalische Briefe eines Wohlbekanntens“, redigerede 1846—48 „Allgemeine Musikalische Zeitung“ i Leipzig. — „*Soldaten*“ var sammen med 4 andre af H. C. Andersens Digte oversat paa Tysk af Adalbert von Chamisso og sat i Musik af Rob. Schumann („Fünf Gedichte“, opus 40, tilegnede Andersen). — *Joh. Fr. Reichardt*: (1752—1814), tysk Musiker, frugtbar Komponist og Musikforf., den første, der omsatte Goethes Digtning i virkelig værdifuld Musik. Hans Goethe-Sange, som P. H. lærte at kende i det Sib-

bern'ske Hjem i Kbh., øvede en stor Indflydelse paa ham, R.s Sange var almén yndede i Tyskland i Aartier, indtil Schuberts tog Luven fra dem. R. var forud for sin Tid netop paa et Omraade, hvor P. H. skulde blive Mesteren fremfor nogen anden dansk Komponist: Forholdet mellem Poesi og Musik. Intet Under da, at P. H. var stærkt optaget af R.s Sange!

18. Nov. Jfr. *Bergnehr*: (1827—1919) den senere Fru Leocadie Gerlach, svensk Sangerinde, 1845—64 ved Det kgl. Teater i Kbh. en bærende Kraft i Operarepertoiret, sjældent talentfuld Kunstnerinde, baade vokalt og dramatisk. Efter sin Afgang fra Scenen søgt Sanglærerinde i Kbh. — *L. F. Sahlertz* (1812—86), debuterede paa Det kgl. Teater i Kbh., hvor han udførte mange Tenorpartier. — *Alb. Rubenson* (1826—1901), svensk Musiker, Direktør for Konservatoriet i Stockholm, komponerede bl. a. Musik til Hostrups „En Nat mellem Fjeldene“. 1844—48 Elev af Konservatoriet i Leipzig (Hauptmann i Kontrapunkt, Gade i Komposition, en Undervisning, han fortsatte i Kbh., hvortil han i 1848 fulgte Gade); en Tidlang under Studieopholdet Violinist i Gewandhaus-Orkestret. — *P. Heises Fader*: Samuel Leopold Heise (1793—1852), juridisk Kandidat 1816, Kopist i Brandforsikringskontoret under danske Kancelli 1821, virkelig Kancellisekretær 1829, Fuldmægtig 1837, Revisor ved og Chef for jyske Pupilkontor under Kancelliet 1838, Justitsraad. Typen paa en korrekt og uangribelig Embedsmand. Da hans Hustru, Petrine Mariane, f. Petersen, Datter af Rosenborg-Mølleren Chr. P., var død ved P. H.s Fødsel, blev det tidligere glade Hjem paa Hjørnet af Købmagergade og Pustervig stille og trist. Faderen, i Forvejen tung i Sind, trak sig mere og mere tilbage i sig selv. Sønnen Peter maatte for en stor Del skotte sig selv; men Brødrene tog sig af ham. P. H.s ældste Broder, Christian, senere Overauditor og Herredsfoged (1818—1870), var — selv meget musikalsk — den, der først havde opsporet P. H.s musikalske Anlæg og sørget for hans musikalske Udvikling og Uddannelse; bl. a. tog han ham med i Det kgl. Teater til Operaer. Desværre har man ikke kunnet finde Breve fra P. H. til Broderen. Denne var Fader til bl. a. Overretssagfører Oluf Heise.

30. Nov. „*Salve Regina*“: („Vær hilset, o, Dronning“) en fra en middelalderlig Hymne (Antifon) hidrørende Tekst, der hyppig senere er benyttet til Komposition af Motetter. Hauptmann var foruden Forf. til musikteoretiske Skrifter tillige Komponist, bl. a. af værdifulde Motetter og anden kirkelig Musik. — *Aug. Ferd. Häser*: (1779—1844), tysk Komponist, navnlig kirkelig Musik. — „*Comala*“, op. 12, for Solostemmer, Kor og Orkester; komp. Sommeren 1845 i Danmark blev dette Værk opført for overhovedet første Gang i Leipzig, ved en Velgørenhedskoncert 1846, 23. Marts, og faa Dage derefter „paa almindelig Opfordring“ gentaget ved en Gewandhaus-Koncert. Rob. Schumann skriver til Frau Brendel derom: „Jeg synes, at Leipzigerne har værdsat dette Værk altfor lavt. Det er det betydeligste, vore Dage har frembragt, det eneste, som virkelig atter en Gang fortjener at laurbærkranses.“ I Kbh. hørtes „*Comala*“ 1. Gang i „Musikforeningen“ i 1850. — *Bachs Prel.*, d. v. s. Præludier.

23. Dec. *Johanne Jachmann-Wagner*: (1828—94), tysk Operasan-

gerinde, 1850—62 en af Berlin-Operaens fornemste Kræfter, derefter, da hun havde mistet Sangstemmen, i 10 Aar højt skattet Skuespillerinde i Berlin, forlod Scenen i 1872, men sang dog i Bayreuth paa Farbroderen Rich. Wagners Opfordring i 1872 og 76; virkede tilsidst som Lærerinde i Operasang ved Münchens kgl. Musikskole. — *F. C. Sibbern* (1785—1872), Prof. i Filosofi ved Kbh. Univ. 1813—70. I hans Hjem færdedes P. H. fra sin Barndom, næsten som Søn af Huset. — *Fritz Holm*, Edv. H.s Broder, den senere Administrator for den kongelige Porcelænsfabrik. — *Julius*: Edv. Holms Broder, Landmand, Forpagter paa „Rosenlund“, Lolland. — *Casses*: Justitsminister A. L. Casse og hans Familie. Fru Casse var Datter af Provst Engelbreth, Lyderslev. En Datter af Casse blev gift med P. H.s Broder Chr. — *C. Berg*: (1812—95), Filolog, Græsk-Lærer ved Borgerdydsskolen paa Christianshavn (hvorfra P. H. blev Student 1847), senere Rektor for Frederiksborg Latinskole, udgav bl.a. en stor græsk Ordbog. — *G. E. Lessing*: (1729—81), tysk Digter. — *Gabriel Sibbern*, f. 1824, ældste Søn af Prof. Sibbern, cand. mag., Distriktsforstander i Kbh. — *F. W. Kücken*: (1810—82), tysk Komponist; hans mange Romancer og Duetter nød stor Popularitet i Tyskland. — *K. G. Reissiger* (1798—59), tysk Komponist, hvis Sange var meget yndede. Broder til „Olaf Trygvason“s Komponist. — *F. E. Fesca*: (1820—49), tysk Komponist. — *Vilhelm*: Edv. Holms Broder, senere Sognepræst i Gladsaxe. — *Fru Luise Köster-Schlegel* (1823—1905), tysk Sangerinde ved Operaerne i Leipzig, Schwerin og Berlin 1847—62. — *Elisabeth Hauch*, Carsten Hauchs Datter, 1855 gift med C. Hostrup i dennes 2. Ægteskab, d. 1903. — *Ferd. David*: (1810—73), navnkundig Violinist og Pædagog, Koncertmester og Dirigent-Vikar i Gewandhaus; D. var den, for hvem Mendelssohn havde skrevet sin berømte Violinkoncert, og som kreerede den. — At *et Lys „skyder Høvlspaaner“*, betragtedes som et Varsel om Død.

1853.

7. Jan.: *Birkerød—Værløse—Fiskebæk*: Naar P. H. gik fra Birkerød, hvor hans Farbroder var Præst, til Værløse, hvor i mange Aar Professor Sibbern med Familie laa paa Landet, besøgte han ofte i Fiskebæk Fru Sibberns Broder Ipsen.

22. Jan.: *L. Spohr*: (1784—1859), tysk Komponist og Violinvirtuos, Kapelmester i Wien, Frankfurt a. M. og Kassel. P. H.s Lærer Hauptmann var Spohrs nære Ven og Protégé. — *R. Kreutzer*: (1766—1831), fransk Violinvirtuos, Violinpædagog og Komponist. Soloviolinist ved Operaen i Paris, senere dens første Kapelmester. Beethoven tilegnede ham sin Sonate for Violin og Klaver op. 47, som senere benævnes efter ham. Hans „40 études ou caprices“ er et af de klassiske Hovedværker i Violinundervisnings-Litteraturen. — *Ad. von Henselt*: (1814—89), tysk Pianist; blandt hans Kompositioner er de meget vanskelige, men effektfulde 24 Koncert-Etuder for Klaver de betydeligste.

9. Febr. P. H. kunde ikke lide Musikkonservatorier, var hele

Livet bestandig paa Nakken af alt, der havde med Konservatorier at skaffe. Han har en Gang sagt, at han vilde ønske, han kunde kradse Øjnene ud af Hovedet paa alle Konservatoriedamer i Verden! — *Giovanni Battista Pergolesi*: (1710—36) en af Italiens mest bekendte Komponister (Oratorier og Operaer, bl. a. „*La serva padrona*“). — *Anna Bochholtz-Falconi*: (f. 1820), anset tysk Operasangerinde, tilhørte, efter Optræden paa flere tyske Operaer, Teatret i Gotha; komponerede og udgav ogsaa nogle Sange. — *Bennet(t), Wm. St.*: (1816—75), engelsk Komponist, for hvem Mendelssohn interesserede sig meget. — *Raimund Dreyschock* (1820—69), bøhmisk Violinist, 1850—69 Koncertmester i Gewandhaus og Lærer ved Konservatoriet i Leipzig.

21. Aug. „Lauras Sange“ i C. Hauchs Roman „Robert Fulton“ er komponerede af P. H. i Beg. af 1853 og udgaves om Efteraaret paa P. W. Olsens Forlag, tilegnede Digteren.

1856.

30. Jan. Sognepræsten paa Frederiksberg, Lauritz Christian Hol-søe, var Fætter til P. H.s Moder. I det store Præstegaardshjem lige udenfor Byens Mure udfoldedes en omfattende Gæstfrihed. — *Peter*: Peter Holsoe, den senere Overretssagfører i Helsingør, Fader til Stadsarkitekt P. Holsøe. — *Chr. Winthers Elskovssange*, d. v. s. de 7 „Kærlighedssange“ tilegnede Digteren, er komponerede 1855 og ud-kom samme Efteraar hos Lose & Delbanco. — *Klaversonaten* er ikke udgivet, maaske end ikke fuldført. — *Marsk Stig-Ouverturen* var det første Værk, P. H. fik opført i „Musikforeningen“ (1868, 27. Febr.). Saa langt tilbage kan man finde Oprindelsen til „Drot og Marsk“! — *Holms*: d. v. s. Konferensraadens Familie. — *Kantaten for Hostrup*: C. Plougs Kantate „Præstens Studerekammer“, der skulde opføres ved Studenterforeningens Afskedsfest for Hostrup, da denne drog som Præst til Viborg. — *Sangforeningen*: Studentersangforeningen, hvis Dirigent P. H. var 1854—58. — *Caroline*: Datter af Pastor L. C. Holsoe, var gift med Pastor Fredrik Heise.

20. Maj. *Fru Hage*: P. H.s Svigermoder. — *Oneiros*: græsk, Per-sonifikation af Drømmen. — *Gotfred*: G. Rode (1830—78), Skole-mand, Filolog, Dr. phil. Grundlægger og til sin Død Leder af Høj-skolen paa „Skovgaard“ ved Ordrup, der havde tilhørt hans Hu-strus, Margr. Lehmanns Morfader, Grosserer H. Puggaard. G. R. ud-gav som ung Digtsamlingen „Digte og Sange“, senere Billedbøger for store og smaa (tildels sammen med Chr. Richardt). Særlig bekendt er hans Børnevers. En af P. H.s aller nærmeste Venner fra Studen-tertiden. G. Rode var Fader til Ove og Helge Rode.

30. Dec. *Gamle Rode*: Justitsraad J. R. G. Rode, Stiftsforvalter paa Vallø, Fader til G. og Vilh. R. — *H. Berlioz*: (1803—69), fransk Komponist; udgav 1839 en „Instrumentationslære“, der bl. a. indeholdt Resultaterne af de orkestrale Klang-Eksperimenter, han havde hengivet sig til i sine Kompositioner. — *quo me, Bacche, rapis!*: „Hvad er det dog, du forfører mig til, Bacchus!“

1857.

17. Jan. *Edv. Holm* foretog som cand. philol. 1856—57 en Udenlandsrejse, bl. a. til Rom og Paris. — P. H. havde i Sommeren 1856 begyndt paa en *Symfoni*, men det blev den Gang ved Skitsen. Først 9 Aar senere følte han Trang til atter at beskæftige sig med et saa stort Orkesterværk. 1865 var Symfonien færdig; den opførtes 1868 10. Marts i „Musikforeningen“. Den er aldrig blevet trykt (Partitur og Stemmer opbevares i „Musikforeningen“s Arkiv) og ikke heller spillet igen, før Schnedler-Petersen førte den frem i „Tivoli“s Koncertsal Sommeren 1928. — Fru *Clara Schumann*: (1819—96), f. Wieck, fremragende tysk Pianistinde, ægtede 1840 Rob. Sch., spillede i Kbh. 1842 (i „Musikforeningen“ og paa Det kgl. Teater) og gav 4 Koncerter i 1856 med overordentlig Sukces. — *Vesterbro Nr. 43* boede *Edv. Holms Familie*. — *Weyssisk*: Weyse var en stor Lækkermund. — *Peter Koch*: (1832—1907), den senere Højesterets-Justitiarius, P. H.s Ven fra det Hauch'ske Hjem. K. blev 1859 gift med Carsten Hauchs Datter *Adamine*.

10. Sept. *Sangen til Ingemanns Tekst* er rimeligvis en af „Havfrøens Sange“ fra Ls „De underjordiske“ for én Sangstemme med Klaver, der er komponeret i 1857.

1858.

14. Jan. Da P. H., 28 Aar gammel, var blevet forlovet med den 20-aarige Frk. *Ville Hage*, — med hvem han holdt Bryllup 17. August 1859 —, gjaldt det for ham som Svingerson i Finans- og Handelsfyrsten *Alfr. Hages Hus* at skaffe sig en *Stilling*, der kunde give ham en fast Indtægt. Saa skete det, at Embedet som Musiklærer ved Sorø Akademi og Organist ved Sorø Kirke blev ledigt. P. H. følte sig fristet til at søge det, — han kendte fra Feriebesøg godt Sorø og Akademiets Rektor, — og han fik det 1857 18. Dec. Han tiltraadte Embedet allerede samme Maaned og kom til at bo hos Fru *Tidemand*, en hjærtensgod, højst original Dame. Han kendte hende fra det *Sibbern'ske Hus*, med hvilket hun paa mødrene Side var beslægtet. Lige fra første Færd blev hun ham en moderlig Veninde. Baade hun og hendes lille Datter *Valborg* — „*Vabbe*“, som P. H. kaldte hende da og altid senere —, nu Fru *Fasting* i Oslo, sluttede sig til ham med en rørende Hengivenhed, som han besvarede fuldtud lige til sin Død. Det harmoniske Forhold fra hans Ungkarletid i Sorø fortsattes, da han havde giftet sig. Ligesaa meget som han holdt Fru *Heise* af de to prægtige Damer. — Fru *Thora Tidemand*: (1814—1902), Datter af Sorenskriver *Bøgh* i Bergen; begge Forældrene var danske. I København blev hun gift med stud. theol. *Vilhelm August Tidemand* (f. 1815) og rejste med ham 1839 til Vestindien, hvor han blev Lærer ved Skolen for Negerbørnene. Efter et Par Aars Ophold derovre vendte Ægteparret tilbage til Danmark, og *Tidemand* tog sin teologiske Embedseksamen. Saa drog de atter til *St. Croix*, hvor *Tidemand* blev ansat som Præst; senere forflyttedes han som konstitueret til

St. Thomas. Da han havde faaet Solstik, maatte han vende hjem til Danmark, hvor han døde 1854. — *Laub*: maaske den bøhmiske Violinist *Ferd. Laub*, der paa en af sine Koncertrejser opholdt sig et Par Maaneder i Kbh. 1857—58 og spillede ved en „Musikforenings“-Koncert. — I den ministerielle Skrivelse om P. H.s Ansættelse angives som hans Lærer-Gage: „500 Rd. aarlig foruden fri Bolig eller istedenderfor en Husleiegodtgjørelse i Penge af 150 Rd. samt 10 Favne Brænde samt som Organist med 150 Rd. aarlig i Løn, 50 Rd. for at stemme Kirkens Orgel, foruden uviste Indkomster af Bryllupper, Barnedaab og Begravelser . . .“ — *E. F. C. Bojesen*: (1803—64), Rektor ved Sorø Akademi 1843—63, derefter i Roskilde. Filolog, meget interesseret for og kyndig i Musik; Forf. af Skrifter om bl. a. antik Musikteori og af Haandbøger i de romerske og græske Antikviteter. B. var bekendt for sit alvorlige og strenge Væsen, men det Billede, P. H. giver af ham, viser lysere Sider af hans Personlighed. I ham havde P. H., naar han spillede, en ualmindelig forstaaende Tilhører, og stærkt optaget af alt, hvad der angik Teatret, — han var selv gammel Kritiker — kunde han være en god Raadgiver for P. H. som dramatisk Komponist. — *Rées Avis*: Immanuel Rées „Tidsskrift for Musik“, hvori P. H.s „Fuglekvidder“ for 3 Stemmer med Klaver omtales meget rosende (1857 Nr. 18) ligesom senere „Havfruens Sange“. Om P. H.s Ansættelse skrev samme Blad (1857 Nr. 17): „I denne Anledning kunne vi ikke noksom udtale et Haab om, at de højere Vedkommende altid ved Besættelserne af Organistembederne i Proviandsbyerne, ligesom nu, ville tage tilbørligt Hensyn til den Ansættendes (1) Dygtighed.“ — *Vilhelm*: Broder til *G. Rode*, nær Ven af P. H. fra Studenterforeningen. Senere Overretsprokurator. — *Ludvig*: Gotfr. og Vilh. Rodes yngste Broder, senere Stiftslæge paa Vallø.

25. Jan. *Dr. Zeuthen*: Sognepræst i Sorø.

8. Sept. *G. Rodes Bog*: Børneversene. — *Ole Strøm*: Distriktslæge i Vordingborg. — *Valdemar Rode*, Forpagter, Fader til Maleren Gotfr. Rode. — *Otto Boserup*: Læge, Dr. Boserup, Haslev.

11. Sept. *Visen til G. Rode*: „Savoyarddrengeens Sang“ (Tekst af Chr. Richardt) udkom — ifølge S. A. E. Hagens Optegnelser — sammen med P. H.s: „Gaasepigens til Glenten“ (Tekst af Chr. Winther) som Bilag til en Børnebog af G. Rode („Julegaven“). — *Saint-Aubain*, Kai, Brodersøn af „Carl Bernhard“, den senere Officer.

7. Dec. P. H. tog interesseret Del i de af Akademi-Eleverne arrangerede Teaterforestillinger, ja blev efterhaanden den ledende Aand i dem. Han indførte — til Afveksling fra det tidligere ved Akademiet gængse Holberg-Repertoire — Heibergs og navnlig Hostrups Komedier; og han nøjedes ikke med at instruere, maskere og kostymere Eleverne; han lavede ogsaa en Gang en Pantomime à la Casorti, som han selv komponerede Musiken til.

1859.

22. Febr. *O. H. Delbanco*: (1821—90), Bog- og Musikhandler i Kbh. i Kompagni med C. C. Lose; Firmaet var Deltager i „Forlagsbureauet“, der bl. a. grundlagde „Illustreret Tidende“, hvis (anonyme)

Tekstredaktør D. var til 1880. — *C. E. Fr. Weyse*: (1774—1842). P. H. forhandlede med Delbanco om Udgivelsen af et Udvalg af Weyses Sange. — Weyses *Kantate over Hauch* maa sikkert være: Sørge-Cantate ved Overhofmarskalk W. A. Hauchs Begravelse, 21. April 1838, „Hvi sidder taus i Dag den store Skare“.

3. Marts. *A. F. Lincke*: (1819—74), Vikar-Dirigent i H. C. Lumbyes Orkester i „Tivoli“, Musikdirektør ved flere københavnske Teatre, dirigerede egne Arbejder i Berlin og Leipzig 1856, skrev Musik til mange Casino-Stykker og nogle af Bournonvilles Balletter, talrige Danse og Marscher samt 8 store højt skattede Violin-Etuder. — *C. C. Møller*: (1823—1893), Musikdirektør i „Folketeatret“ 1857—85, i „Tivoli“s Harmoniorkester siden 1875; komp. ca. 300 Danse og Marscher, Musik til mange Teaterstykker og til Bournonvilles Ballet „Fra Sibirien til Moskau“.

10. Marts. „*Athens Ruiner*“: Beethovens Musik til Kotzebues Festsplil „Die Ruinen von Athen“. — Akademiets Node-Bibliotek blev i P. H.s Tid udrenset og forbedret. — P. H. udbad sig f. Eks. i 1861 Tilladelse til hos en Musikhandler i Kbh. „at ombytte nogle af de defekte Instrumentalkompositioner, der ere aldeles ubrugelige for Sorø Akademie og kun optage en betydelig Plads, med instructive og brugbare Musicalier“. Blandt de Værker, han ønskede i Bytte, var Ouverturer og Symfonier af Beethoven, Mozart, Cherubini, Romberg, Rossini, Weyse og Haydn.

8. Sept. *Et Hæfte paa 6 Sange*: sandsynligvis de 6 Sange for en dybere Stemme: „Child Harolds Afskedssang“, „Aftensang“, „Den fangne Venderkonge Skalks Sang“, „Aladdins Vuggevis“, „Glenten“, „Skøn er Vaaren“. — *De religiøse Duetter for 2 lige Stemmer* med Klaver er skrevne til Salmever af C. F. Boye: „Jeg ved, hvor Glæden har sit Hjem“, „Vær i Herren tryk og stille“, „Se alle Nattens Stjerner smaa“. — *C. C. Lose*: Musikhandler i Kbh., i Kompagni med Delbanco. — P. H. havde komponeret Musik til Hyldestsangen, ved hvilken Guldhornet fra danske Kvinder blev overrakt Ingemann paa hans 70 Aars Fødselsdag i Maj 1859. — „Tidsskriftet“ er „Illustreret Tidende“.

10. Okt. „Morgenstjernen synger til Blomsterne“ optoges Aaret efter som Bilag i „Ill. Tid.“

13. Okt. P. H. komponerede ialt 4 Sange af „Arne“. — De 2 Sange i G. Rodes „Julegave“ er „Savoyarddrengens Sang“ og „Gaasepigen til Glenten“. — *Joh. Friedr. Rochlitz*: (1769—1842), tysk filosofisk og æstetisk Forf.; som Udgiver af „Allg. Musik-Zeitung“ fik han stor Betydning i Musikverdenen. Hans „Sammlung vorzüglicher Gesangsstücke“ udkom 1830—40 i 3 Bind.

14. Nov. „*Efteraarstormen*“ blev først færdigkomponeret for Solo, Kor og Orkester i Efteraaret 1860 og s. A. opført i „Musikforeningen“.

15. Nov. Det omtalte Digt af H. C. Andersen er „Jylland“ („Jylland mellem tvende Have“). P. H.s Komposition blev Aaret efter trykt i „Ill. Tid.“

1860.

10. Marts. *Vpieltteer Heise*: Det første Ord er en Sammenblanding af Bogstaverne i „Ville“ og „Peter“.

13. Marts. *Artiklen om Gade* er trykt i Spidsen for „Ill. Tid.“, 1. Bind Nr. 26 (25. Marts); den er ikke underskrevet med P. H.s Navn, men med Mærket „—i—“. — *G. Onslow*: (1784—1852), engelsk Musiker, der levede mest i Frankrig; hans Kammermusik (34 Strygekvintetter, 36 Strygekvartetter osv.) nød stor Yndest. Sandsynligvis er det nogle af disse Værker, P. H. har faaet tilsendt fra Delbanco.

25. Maj. *Etatsraad S. K. Povelsen* var Godsinspektør over Sorø Akademis Gods. Han døde 1861.

14. Okt. *Nyeborg*: Adjunkt ved Sorø Akademi.

28. Okt. *Th. Hansen*: Adjunkt ved Sorø Akademi.

31. Okt. *Chr. Richardt* var den Gang Studenter-Sangforeningens Dirigent. Den omtalte „Kantate“ er den Festsang (med Tekst af Chr. Richardt), som P. H. og C. J. Hansen havde komponeret til Koncerten, ved hvilken Bissens Byste af J. P. E. Hartmann blev afsløret paa Den kgl. Skydebane 1860 30. Nov. — *Ouverturen til „Den stundesløse“*: Man hører senere intet om den.

1861.

22. Marts. Heise har her, for at bevæge Chr. Richardt til at komme paa Besøg, for Spøg skrevet til ham i sin Hunds Navn — paa Italiensk. Brevet lyder i Oversættelse:

„Sorø, den 22. Marts 1861. Kære Richardt! Hvorfor har du ikke svaret paa vort sidste Brev, hvorfor har du ikke revet os ud af de forfærdelige Kvaler, vi maa lide i Uvisheden om, hvorvidt du kommer eller ikke? Om kun faa Dage har vi Paaskeferien, men du forholder dig stadig tavs! O Jammer, o Rædsel, o skrækelige Angst, hvis du viste dig ikke at holde dit Ord! Den mest nagende Tivls Kræft fortærer Fruens Indvolde og min Sjæls. Livet henrinder under en evig Fasten, Fruen vil altid spare, for at hun kan have i Overflod ved din Ankomst. Men hvad skal jeg sige om Tulde, den ædle japaniske Høne, hver Dag synger hun: Hvor er den herlige Digter, der har besunget min Skønhed? Men Hanen svarer bestandig: Det er mig, her er din Digter! Men saa siger hun: Din elendige Stymper! Du kan ikke en Gang gøre et Æg, end mindre Vers, gaa du Pokker i Vold! O, store Richardt, som har skrevet mit Navn i Stjernerne, hvorfor kommer du ikke? Og hun synger saare bedrøveligt.

Saaledes har hele Naturen en brændende Længsel efter dig. Ogsaa Menneskene, Fruen og Herren taler bestandig om dig og ikke om noget andet! Jeg selv kan ikke blive herhjemme, en indre Uro driver mig ud, for at jeg kan finde dig eller et Ben at stille min Sult med eller en ny Genstand for min Kærlighed, men alt forgæves!

Hør min fortvivlede Gøen! Bønhør mig!

Din hengivneste

Carlo.“

Tulde er Hønen i Richardts bekendte Digt: „Tulde var en Høne . . .“
 23. Marts. Brev, skrevet af P. H. for Spøg paa Tysk i Kattens Navn.
 — *Ouverturen* er rimeligvis den ovennævnte til „Den stundesløse“.
 25. Maj. Fru Tidemand var i Kbh. for at bruge „russiske Bade“. —
Eltse Ploug (Elisabeth): Carl Plougs Hustru, f. Michelsen, Halvsøster
 til Ville Heise. — *Inger Misse*: Kælenavn for Inger Marie Ploug (se-
 nere Fru Bockelund). — *Tante Sanne*: Perbøl (1783—1865), Moster
 til Fru Tidemand, Søster til Fru Sibberns Moder, Fru Ipsen. Et
 mærkeligt Menneske, som P. H. beundrede. — *Pinden* . . . osv.: ufor-
 staaelig Jargon.

9. Okt. Det var naturligt, at, da P. H. og hans Hustru første Gang
 skulde ud paa en Rejse sammen, blev Maalet Rom. Hans Trang til,
 efter det stille, ret ensformige Liv i Sorø, at faa helt nye Indtryk, fra
 Kunsten lige saa vel som fra Naturen, maatte give ham særlig Lyst
 til at drage til Italien, hvor heller ikke Ville Heise havde været før.

14. Okt. *Min Broder*: Adjunkt Victor Heise.

28. Okt. *Fru Tidemands Rejser til Vestindien*: se Noten til Brevet
 1858 14. Jan. — *Bredsdorff*: M., cand. theol., P. H.s Vikar ved Akade-
 miet under hans Fraværelse i Udlandet. — *Bissen, Vilh.*: (1836—1913),
 Billedhugger, opholdt sig i Rom 1857—63, atter i Italien 1866—68;
 1861 gift med Johanne (Hanne) Vilhelmine Michelsen, Halvsøster til
 Fru Ville Heise, d. 1862.

18. Nov. Victor Heises 3 Sønner: Vilhelm (Søfartschef ved de dan-
 ske Statsbaner), Victor (Assurance-Fuldmægtig) og Christian (Stads-
 gardein). — *un mezzo bajoccho*: *bajocco*, en lille italiensk Mønt,
mezzo, halv. — *Ho fame*: jeg er sulten. — *grazie, Signor*: Tak, Herrel
 — *Sgambati*: Giovanni (1843—1914), italiensk Musiker. Gennem sin
 engelske Moder havde han nordisk Blod i Aarerne, hvad der bl. a. kan
 forklare hans Sympati for P. H. Han var ualmindelig tidlig moden
 som Klavervirtuos, og Liszt tog sig stærkt interesseret af hans kunst-
 neriske Udvikling. Med særlig Iver virkede han for i Italien at ind-
 føre tysk Musik (Beethoven, Schumann, Brahms), dels som Pianist,
 dels som Orkesterdirigent. Efter Koncertrejser i Tyskland blev han
 første Klaverprofessor ved det i Rom nyoprettede „Cæcilia-Akademi“s
 Musik-Højskole. Han var tillige en frugtbar Komponist (Kammer-
 musik, Symfonier, et Requiem, et „Te Deum“, Motetter, Sange osv.).
 — *Niels Ravnkilde*: (1823—90), dansk Musiker, maatte af Helbreds-
 hensyn 1853 bosætte sig i Rom, hvor han hurtigt blev en anset og
 søgt Lærer. Flere af hans Kompositioner opførtes i „Musikforeningen“
 i København, mange af hans Sange udkom dels i Danmark, dels i
 Tyskland. I Rom var han alle Skandinavers tjenstvillige og gæstfri
 Hjelper, i en Aarrække den skandinaviske Forenings Formand. —
Rektor B.: Bojesen. — Om et Samarbejde mellem *Bjørnstjerne Bjørn-
 son* og P. H. i Rom foreligger intet udover visse Planer. Fru Ville
 Heise skrev i et (udateret) Brev til Rektor Bojesens Hustru, at Heise
 „har megen Lyst til at lave mere Musik . . . Bjørnson sidder ogsaa i
 denne Tid og laver en Operatext“, og Bjørnson selv meldte (1862, 16.
 Febr.) til H. C. Andersen: „Nylig har jeg udkastet en 3 Akts Opera-

plan for Heise og arbejdet ham 1. Akt.“ — *A. V. Saabye*: (1823—1916), Billedhugger, drog med offentlig Rejseunderstøttelse 1855 til Paris og videre til Rom, hvor han blev til 1865. — *Alexandrine*: Victor Heises Hustru, f. Flensborg.

1863.

Paaskedag. P. H. havde fra Henrik Hertz modtaget nedenstaaende Brev. (Kladden til dette saavel som til de i det følgende omtalte Breve fra Hertz til P. H. findes paa Det kgl. Bibliotek i Kbh. De er offentliggjort (af Udgiveren) i „Aarboeg for Musik“ (1922)..

„Kbh., d. 4. April 1863.

Høistærede.

Tillad mig at rette det Spørgsmaal til Dem, om det for Tiden kunde være Dem ønskeligt at componere en Text for det kgl. Teater. Et Syngestykke, jeg for kort Tid siden har skrevet, vilde i saa Tilfælde staae til Deres Tjeneste, og meget skulde det glæde mig, om Componisten af saa mange skønne Sange vilde paatage sig at sætte Musik dertil. Her kan jeg kun foreløbig bemærke, at det er ingen Opera med gennemgaaende Musiktext, men med Dialog; ved denne og Situationerne har jeg søgt at indlede Musiknumrene. Sujettet er orientalsk (Motivet, hvorfra Handlingen gaaer ud, findes i 1001 Nat og er derfra gaaet over i en italiensk Novelle) og har adskillige muntre Nummere ved Siden af de mere alvorlige og reent lyriske.

Saasart jeg er bleven underrettet om, at De føler Dem oplagt til at gaae ind paa et saadant Arbejde, skal jeg tillade mig at sende Dem Stykket, for at De efter Gjennemlæsningen af samme, kan træffe den endelige Bestemmelse.

Ærbødigst

— — —

Til

Musiklærer P. Heise i Sorø.“

9. April. Svar paa et Brev fra Hertz af 1863, 7. April. — *Schram*, Peter (1819—95), Kammersanger. — *Steenberg*, Julius (1830—1911), Operasanger.

5. Maj. Svar paa et Brev fra Hertz af 1863, 16. April. — *Liebe*, Joh. Th. Jul. (1823—93), Operasanger og Skuespiller. — *Mantzius*, Kr. (1819—79), Skuespiller. — *Hansen*, J. Chr. (1812—80), Kammer-sanger. — *Døcker*, G. Jul. Fr. (1832—1905), Operasanger. — *Kurdernes Land*: Stedet for Handlingen i „Paschaens Datter“.

3. Okt. Svar paa et Brev fra Hertz af 1863, 14. Maj. — *Nonum in annum prematur*, Citat fra Horats's „*Ars poetica*“: Lad os undertrykke det i 9 Aar, d. v. s. Lad os gemme det i 9 Aar, inden vi udgiver det.

4. Okt. „*Robert*“: Gade havde raadet P. H. til at studere Meyerbeers „Robert af Normandiet“ for at se, hvorledes denne drevne Teaterkomponist havde „gjort“ dramatisk Musik med det for Øje, at den

kunde „virke“ fra Scenen. I sit Svar paa P. H.s Brev skriver Gade (7. Okt.) bl. a.: „Tro blot ikke om mig, at jeg vilde raade Dem til at indleve Dem med Aanden i Meyerbeers Theatermusik, tværtimod — jeg griber endogsaa enhver Leilighed til at ytre min Modbydelighed for denne Art Aandrighed, som gaar ud paa at gjøre „gode Forretninger“ ... Derimod kan man lære meget af det Klarsyn, hvormed Meyerbeer anlægger *dramatisk* ... den *dramatiske Indsigt* — som til Theatermusik er uundgaaelig nødvendig — er i høi Grad Meyerbeers Lysside, og her er rolig Beregning og Oversigt paa sin Plads og berettiget ...“

17. Okt. Svar paa et Brev fra Hertz af 1863, 6. Okt. — A. Rosenkilde (1816—82), Skuespiller.

1864.

19. Jan. Svar paa et Brev fra Hertz af 1863, 19. Okt. — *Et Hæfte Krigssange*: 6 Sange for 1 Stemme med Klaver, nemlig „Krigspsalme“ („Forfærdes ej, du lille Hob“), „Til Kamp“ („Den mørke Vinternat bortdrog“), „Paa Forpost“ (Carl Plougs „Nattens dæmrende Taager“), „Store Minder“ (Ingemanns „Løft højt vort Sejrsmærke“), „Guds Fred med vore Døde“ (Grundtvigs „Det var paa Isted Hede“) og „Indtoget“ (Plougs „Vi Sejrr og Bytte bringe hjem“). De udkom i Febr. 1864. Den ene af dem, „Til Kamp“, blev offentliggjort som Musikbilag i „Ill. Tid.“ 1864, 24. Jan. — P. H. kunde ikke spille og syngte sin Musik til „Paschaens Datter“ for Hertz, fordi denne var døv.

19. Febr. „*Genoveva*“: Gade havde 17. Febr. skrevet til P. H.: „Tak for igaar! De forskaffede os en virkelig musikalsk Fornøjelse; saa vel os Musikere, som ogsaa Medlemmerne af Musikforeningens 2. Abonnementskoncert. Fru Zinck sang, og jeg spillede *ret con amore* *Deres „Genoveva“*. Jeg har ikke kjendt dette Musikstykke før for et Par Dage siden; da jeg nemlig hos Fru Zinck søgte om et Par Romancer til Concerten, fik jeg tilfældigt fat i det, vi sang det igjennem, og det tiltalte mig strax (som ogsaa Hartmann) i den Grad, at jeg, tiltrods for den tyske Text, og at det ikke var annonceret i Aviserne, paa det bestemteste holdt paa, at det strax skulde opføres.“ — *Instrumenterne*: d. v. s. Instrumentation af „Paschaens Datter“.

26. Aug. Dette Brev har krydset et Brev fra Hertz af 1864, 25. Aug. — Tillisch, F. F., Geheimekonferensraad, Chef for Det kgl. Teater 1859—Juli 1864, da han blev Indenrigsminister. — „Faust“ af Gounod, „Ravnen“ af J. P. E. Hartmann, „Søvnøggersken“ af Bellini, „Tempelherren og Jødinden“ af Marschner. — Paulli, H. S. (1810—91): Første Kapelmester ved Det kgl. Teater 1864—83. — Hage, der faldt ved Dybbøl, var Christopher Friedenreich H., f. i Neapel 1840. Hans Broder, Johannes H., den senere Ejer af „Nivaagaard“, blev saaret.

19. Sept. P. H. kunde, trods Italienrejsens Forfriskelse, ikke i Længden føle sig tilfredsstillet ved Livet og Gerningen i Sorø. I September 1864 indgav han derfor Ansøgning om Afsked, og Rektor Tregder ledsagede den (20. Sept.) med en Skrivelse til Ministeriet, der

begynder: „Idet jeg med Beklagelse over, at Skolen skal miste en saa udmærket Lærer, indsender vedlagte Ansøgning . . .“ Der var Ansøgere nok til Stillingen; det vides, at — foruden Chr. Richardt — S. A. E. Hagen og Erik Siboni var blandt dem. P. H. erholdt Afsked fra Akademiet fra 1. Januar 1865, og E. Siboni (1828—92) konstitueredes i Embedet, som han beklædte til 1883. — Prof. P. H. Tregder, Rektor i Sorø 1863—82. — Prof. Martin Hammerich, Richardts Svigerfader. — Andersen, maaske den senere velkendte Musiklærer Fritz A., der den Gang var 34 Aar gl. — Heltzen, E. S. E.: (1818—98), Embedsmand, Politiker, var paa dette Tidspunkt Kultusminister i Kabinettet Bluhme.

9. Nov. Svar paa et Brev fra Hertz af 1864, 3. Sept. — P. H.s forandrede Stilling: hans Opgivelse af Embedet i Sorø. Hans Ønske om at bosætte sig fremtidig i København var blevet i høj Grad bestyrket ved Gades Opfordringer.

1865.

13. Febr. Den omtalte Vase ejes nu af Frkn. Bockelund, Kbh. — Glahn, Sognepræst i Sorø. — Heiberg, Rosing og Møller: Adjunkter ved Sorø Akademi.

20. April. Efter Krigen 1864 vendte P. H.s Stemning sig mod Tyskerne, og han søgte ikke paa nogen af sine senere Udenlandsrejser til Tyskland, — ligesom han ikke efter det Aar tog noget tysk Digt op til musikalsk Behandling. Naar han en Tidlang vilde bort fra Danmark, valgte han nu altid de romanske Lande. I Foraaret 1865 tog han til Paris, for første Gang, i Selskab med Svogeren Johs. Hage, der tiltrængte en saadan Rekreationsrejse efter sin Deltagelse i Krigen. Paa denne Rejse var Fru Ville Heise ikke med. Det her foreliggende Brev er det eneste Middel, vi har, til at erfare lidt om, hvorledes P. H. befandt sig i Paris. — Stephen Heller: (1814—88), ungarsk Pianist, boede fra 1838 til sin Død i Paris, hvor han nød stor Anseelse som Koncertspiller og Lærer. Af hans ca. 150 Klaverkompositioner var Studieværkerne de mest bekendte, benyttede over hele Verden.

10. Juni. P. H.s Ønske om at komponere en Sang-Cyklus til Digte af H. C. Andersen med „Ørkenens Søn“ som Udgangspunkt blev aldrig opfyldt.

4. Aug. „Stokkerup“: Familien Hages Sommer-Residens i Taarbæk. En særlig Pavillon paa Besiddelsen beboedes af P. H. og Hustru.

28. Sept. Det Brev fra Hertz, hvortil P. H. sigter, foreligger ikke mere. — Fru Michaeli: L. C. H. (1830—75), fremragende svensk Sangerinde, optraadte i København bl. a. paa Det kgl. Teater 1864—66. — Kranold, R. H. C., Chef for Det kgl. Teater 1864—66. — Nyrop, J. L. (1831—1904), Operasanger, debuterede 1862 (som Masaniello) paa Det kgl. Teater, ved hvilket han virkede til 1882.

23. Okt. „Paschaens Datter“ blev opført 1869, 30. Okt. — 1871, 23. Febr., ialt 10 Gange. Rollebesætningen var følgende: Osman Pascha — Th. Liebe; Leila, hans Datter — Jfr. A. Andersen; Abdul Heykar, Sul-

tanens Livlæge — Døcker; Mahmud Alkeslan — Schram; Mustapha, hans Skriver — Phister; Selim, Lastdrager — Nyrop; Jussuf, en kurdisk Anfører — Ferslev osv

1866.

19. Marts. *Chr. Lund*: Kontorchef, udmærket Bassanger, fremragende Medlem af Studenter-Sangforeningen, hvis „Musikdirektør“ han var 1864—68. — „*Bergliot*“: Om dette Værk af P. H. skriver Digteren selv, Bjørnstjerne Bjørnson, at Musikken er „den største, han (d. v. s. P. H.) har gjort, og som det skal holde haardt at høre uden Taarer“. (Breve til H. C. Andersen, udgivne af Bille og Nic. Bøgh. S. 624). — *Fru Zinck*: Josephine Amalie (1833—1919), Sangerinde, knyttet til Det kgl. Teater 1858—73. Var ogsaa som Romancesangerinde en betydelig Kunstnerinde. — „*Lulu*“, Kuhlaus Opera. — *Tolderlund*: Otto, Kontorchef i Landmandsbanken, en af P. H.s Elever fra Sorø-Tiden; et fremragende Medlem af Studenter-Sangforeningen; og en af de Sangere, P. H. satte mest Pris paa; tidt maatte han synge for P. H., hvad denne lige havde komponeret, for at han kunde erfare, hvorledes det tog sig ud. — „*Idomeneo*“, Mozarts Opera.

7. April. *Martensen*: H. L. (1804—84), Biskop over Sjællands Stift fra 1854. — *Clemens Petersen*: (1834—1918), Magister i Æstetik, Anmelder ved „*Fædrelandet*“ 1857—68, da han forlod Danmark for at bosætte sig i Nordamerika. Med denne, i 1860'erne Københavns mest ansete og frygtede Teater- og Literaturkritiker havde P. H. sin eneste Bladpolemik, idet han 1858 11. Marts i „*Fædrelandet*“ offentliggjorde en Protest-Artikel imod Cl. Petersens uvederhæftige Anmeldelse af Marschners Opera „*Hans Heiling*“.

1867.

10. Febr. Den sidste Halvdel af Vinteren 1867 tilbragte P. H. og hans Hustru i Italien, og de havde denne Gang indbudt Valborg Tide- mand til at ledsage dem. — *Fra Angelico da Fiesole*: (1387—1455), italiensk Maler.

18. Marts. *Cimabue*, G. (ca. 1240—ca. 1302), italiensk Maler. — *Giotto*: Giotto (ca. 1270—1337), italiensk Maler og Bygmester. — *Fiesole*: d. v. s. Fra Angelico da Fiesole. — *Perugino*: P. (1446—1523), italiensk Maler. — *Rafaël*: (1483—1520), italiensk Maler. — *Liszt*, Franz: (1811—86), havde 1861 taget Bolig i Rom, hvor han 1865 lod sig vie til Abbed (Abbate); fra 1875, da han var bleven sat i Spidsen for det nystiftede ungarske Musikakademi i Budapest, tog han skiftevis Ophold i denne By, i Weimar og i Rom. — P. H.s *Sonate* for Violoncel og Klaver blev gjort færdig, spillede første Gang af Sgambati og Furino 1869, 27. Jan., ved en Koncert i Rom, under P. H.s næste Besøg dér i Byen. — *Vilhelm*: Victor H.s ene Søn, den senere Søfartschef, dengang 9 Aar gl.

24. Marts. *Schou*, L. A.: (1838—67), dansk Maler; hans fra Rom hjemsendte Arbejder vakte særlig Opmærksomhed om ham. — *la Cour*,

Janus: (1837—1909), dansk Maler; nogle af hans ypperste Arbejder er Resultatet af hans Ophold i Italien og overhovedet Sydeuropa 1865—67. — *Hage*: P. H.s Svigerfader. — *Alfred*: hans Søn, den senere Politiker (Landstingsmand 1895—1919, Landbrugsminister 1897—1900).

1868.

23. Okt. *Berner*: Gotlob (1823—1914), blev, da Kranold forlod Det kgl. Teater, konstitueret som Intendant, fra 1866, 5. Okt., med Departementschef A. Linde som Teaterchef. 1876 trak han sig tilbage og blev efterfulgt af Fallesen. — „*Kronjuvelerne*“: „*Les diamants de la couronne*“, Syngestykke af Scribe og Saint-Georges med Musik af Auber; opført paa Det kgl. Teater i København 1. Gang 1843. — *Bournonville*: Aug. (1805—79), Solodanser, Balletmester ved Det kgl. Teater 1830—77 (dog med enkelte Afbrydelser). Fra 1848 udelukkende Balletmester og Sceneinstruktør for Operaer. — *Fru Heiberg*: Johanne Luise (1812—90), Instruktice ved Det kgl. Teater 1867—74.

3. Nov. *Wilh. Laub*: f. 1845, den senere Oberst, havde som nybagt Student i 1863 første Gang truffet den 15 Aar ældre P. H., der straks den første Aften, de var sammen, foreslog, at de skulde drikke Dus. Laub, der var en glødende Musik-Entusiast, kom tidt om Aftenen op til P. H., der saa spillede for ham, ofte til langt ud paa Natten. Eller de diskuterede ivrigt Musik og Poesi sammen. Venskabet imellem dem fortsattes usvækket lige til P. H.s Død. — *Villes Brev til Upsala*: Fru Heise har skrevet til sine og P. H.s Venner, Prof. *Nyblom* og hans Hustru, Helene, født Roed. Paa deres første Italien-Rejse havde Heises omgaaedes meget med den med P. H. omtrent jævnaldrende svenske Æstetiker og Kunsthistoriker C. R. *Nyblom* og hans senere Hustru, der var Fru Ville Heises Barndomsveninde. Med *Nyblom* foretog Ægteparret Heise i Foraaret 1862 en Udflygt op i Bjærgene. *Nyblom*, der sang meget smukt, spillede en betydelig Rolle i den skandinaviske Koloni i Rom i de Aar. *Nyblom* (1832—1907) var Professor ved Upsala Universitet 1867—97. Hans Hustru blev en bekendt Forfatterinde. — *Erard*, fransk Klaverfabrikant. — Händels „*Jephta*“: Oratorium, komp. 1752.

15. Dec. *Aften-Giro*: Aftentur. — *tropo gentilezza*: Altfor megen Elskværdighed! — *generalmente in ogni modo*: i al Almindelighed, i enhver Henseende. — *Desantis*: italiensk Violinist. — *Fru Giorni*: Thorvaldsens Datter med Anna Magnani (Professor W. v. Uhdens Hustru); hendes Sønsøn, Pianisten Aurelio Giorni, optraadte i København, bl. a. i „Musikforeningen“ 1914, 7. April. — P. H. nævner her og i andre af sine Breve fra Rom mange unge italienske Musikere, om hvilke der ikke kan skaffes Oplysninger; rimeligvis har de ikke senere faaet nogen Betydning. En Undtagelse danner — foruden Sgambati — Violinisten *Ettore Pinelli*, der var 13 Aar yngre end P. H., den Gang altsaa 25 Aar gammel; han skulde blive en stor Mand i Italiens Musikliv. Efter at han havde studeret i Tyskland hos Joseph Joachim og var vendt tilbage til Rom i 1866, stiftede han sammen med Sgambati et

Selskab for klassisk Kammermusik og grundlagde ved Akademiet „*Santa Cecilia*“ en Violin- og Klaverskole, af hvilken opstod „*Liceo musicale*“, hvor han 1877 blev ansat som Violinprofessor. I 1867, altsaa ved den Tid, P. H. lærte ham at kende, havde han forgæves søgt at danne et romersk Selskab for Orkesterkoncerter. Afvekslende med Sgambati ledede han Hofkoncerterne. Ogsaa som Komponist havde han gjort sig bekendt. — *Foreningen*: den skandinaviske Forening i Rom.

26. Dec. *C. J. Hansen*: (1814—75), Studenter-Sangforeningens Dirigent 1848—75, Organist og Klokker ved Garnisons Kirke, 1852 udnævnt til kgl. Kammermusikus (kaldtes almindelig „Kammermusiken“ til Adskillelse fra andre Hansen'er, der var Musikere). Som Komponist mest kendt ved „Husker Du i Høst“ og „Dejlige Øresund“. — *Peder Hjort* (1793—1871), Literat, ivrig Polemiker og skarp Kritiker, 1822—49 Lektor i Tysk ved Sorø Akademi; levede derefter i København som Privatmand med Professor-Titlen og anvendte det meste af sin Tid til at samle og tilrettelægge „til biografisk Eftermæle“ og til hans Samtids Karakteristik et fyldigt Udvalg af hans egne tidligere kritiske Frembringelser. 2 Bind „Udvalgte Breve fra Mænd og Kvinder til Peder Hjort“ udgav han 1867—69, — altsaa netop i de Aar, hvorfra det foreliggende Brev fra P. H. hidrører; den Mangel paa Taktfølelse, som han lagde for Dagen ved Stoffets Meddelelse, vakte imidlertid en Storm af Uvilje imod ham, og et planlagt 3. Bind udkom aldrig. (Materialet findes nu i Det kgl. Bibliotek.) — *Hai capito?*: Har du forstaaet det? — *Rodes*: Gotfred og Margrethe Rode. — *Runebergs*: den finske Billedhugger V. R., Søn af Digteren, studerede i Rom, hvor han kom til at høre til P. H.s Omgangskreds. — *En Feuilleton om den unge Musik i Rom* har P. H., saa vidt vides, aldrig naaet at skrive; i alt Fald er den ikke blevet offentliggjort.

1869.

14. Jan. *Gennajo*: Januar. — *Tribunale del commercio*: Handelsretten. — *Giuseppe Giusti*: (1809—50), italiensk Digter; hans i toskansk Dialekt skrevne Poesier, der først efter hans Død udkom samlede, gjorde ved deres Friskhed og Oprindelighed, deres Frihedsfølelse og sunde Livssyn Giusti til et af det moderne Italiens store Navne i Litteraturen. — *Buon dio*: Du gode Gud! — *Furino*, italiensk Violoncellist. — *Frederik Heises 2 Dreng*: Christian (den senere Overretssagfører) og Carl (den senere Brygger).

27. Jan. *Principesa*: Fyrstinde Bandini. — *Costanza*: maaske Tjenestepigen. — *Sidse*: Ægteparret Heises Tjenestepige i Danmark. — *Pinellis Brødre*: Desse og Oreste. — *figlia*: Datter. — *Ludvig Ipsen*: Søn af Inspektøren ved Maribos Skole i København, Brødersøn af Professorinde Sibbern, Arkitekt. Hans Hustru, Emma, f. Petersen, var meget musikalsk og en hyppig Gæst i Heises Hus.

5. Febr. *Edv. Holm* var Professor i Historie ved Københavns Universitet 1867—99. — *dunque*: altsaa. — *Fru Schumann*: Clara S. —

Raimondi: Pietro (1786—1853), Professor i Kontrapunkt ved Konseruatoriet i Neapel, senere i Palermo, tilsidst Kapelmester ved Peterskirken i Rom; komponerede 62 Operaer, 21 Balletter, 8 Oratorier, 15 Bind Salmer i Palestrina-Stilen o. m. a. Det var hans Specialitet at skrive for mange Stemmer, bl. a. 4 firstemmige Fugaer, der kunde udføres samtidig som en 16-stemmig Fuga. Højdepunktet naaede han indenfor denne Genre i sin 64-stemmige Fuga for 16 firstemmige Kor. Hans 3 bibelske Dramer opførtes paa „Argentina“-Teatret i Rom, i August 1852. — *Putifar*: Potifar; *Giacobbe*: Jakob; *Giuseppe*: Josef. — *in uno*: i ét. — *l'altra, la seria e poi*: den anden, den alvorlige og derpaa... — *ma chi lo sa*: men hvem véd det! — *citta morta*: den døde By. — *il sommo pontefice dell immacolata*, det gamle Skind: Paven. — *Olaf Waage*: Provst, Edv. Holms Svoger. — *Fru Hall*: Politikeren C. C. Halls Hustru, f. Brøndsted.

19. Marts. *St. Giuseppe lo sposo*: Ægtemanden Sankt Josef. — *Mi piace* ...: „Det glæder mig at gøre Deres Bekendtskab. Jeg er altid oprigtig: jeg er ugift, men jeg har faaet et Barn. Jeg har to Lidenskaber: Vin og Mænd“.

23. Marts. *Bo i No 6*: paa Kongens Nytorv, hos Heises. — *Donna Anna*: Fru Ville Heises Hjælperke i Rom. — *Adolf Knudsen*: cand. theol. Højskolelærer i Sønderjylland, P. H.s Ven fra Studenterforeningen: P. H. betegner ham i en Nodebog, hvori findes opskrevet nogle af P. H.s første Kompositionsforsøg fra Aarene 1848—50: „Componisten, Pianisten, Sangeren.“ Han blev P. H.s Efterfølger som Studenter-Sangforeningens Dirigent 1858, men allerede Aaret efter opgav han denne Stilling, da han blev ansat som Kantor paa Vallø, og afløstes saa af Chr. Richardt. — *Helsteds*: maa være Edv. Helsted. Denne (1816—1900) havde siden 1863 været Koncertmester og Repetitor ved Det kgl. Teater, men maatte i 1869 af Helbredshensyn tage sin Afsked. — *Hammerich*: Martin, P. H.s gamle Rektor, Chr. Richardts Svigerfader. — *Fru Hammerich*, hans Hustru, f. Aagaard fra „Iselingen“. — *Magdalene*, deres yngste Datter, i Midten af 1860'erne forlovet med Vilh. Rode, senere gift med Vilh. Schepelern, Overlæge paa Refsnæs. — *Madvig, J. N.* (1804—86), klassisk Filolog og Politiker, Prof. ved Københavns Universitet 1829—79. — *Bertha*: Brøchner, Datter af Købmand B. i Fredericia, Broderdatter af Prof. i Filosofi ved Københavns Universitet H. Brøchner. Hun var Plejedatter af P. og Ville H., blev gift med en Landmand Schultz, (Søn af Kommandør S.), der senere var ansat ved Fyrvæset.

8. April. *eccolo*: her er den! — *Erhard*: en tysk Læge i Rom. — *Ristori, A.*: (1821—1906), berømt italiensk tragisk Skuespillerinde, gav Gæstespil i Europa, Amerika og Australien, i de nordiske Hovedstæder 1879—80.

14. April: *Gouvy, L. Th.*, (1822—98), fransk Godsejer og Komponist, skrev 6 Symfonier, Kammermusik og Korværker. — „*Kalanus*“: Gades opus 48 for Soli, Kor og Orkester, komp. 1869, opført første Gang samme Aar i „Musikforeningen“.

8. Maj: *W. Laub* var paa det Tidspunkt Løjtnant, Elev paa Offi-

cersskolen. — *Bournonvilles Ballet*: „Cort Adeler“ — 20 *Miglier*: Miglio = 1 Mil. — *Skal du med til Norge?*: som Deltager i det nordiske Studentermøde i Kristiania Juni 1869. *Speriamo*: Lad os haabe!

22. Maj. *senza ceremonie*: uden Dikkedarer. — *col piu gran rispetto mio, Suo servo affezionato*: Med den største Højagtelse Deres hengivne ... — Balletten „Cort Adeler“ opførtes første Gang paa Det kgl. Teater 1870 14. Jan.

28. Juni. *Berggreens „Forretning“*: rimeligvis Embedet som Sanginspektør under Kirke- og Undervisningsministeriet. Berggreen havde tiltraadt det i 1859 og beklædte det, omtrent lige til han døde i 1880.

1871.

5. Aug. Da Skriften paa Brevets næstsidste og sidste Side er utydeligt henkastet med Blyant af Chr. Richardt, er Læsningen ikke alle Steder sikker. — „Tornerose“ opførtes første Gang 1873 24. Marts, i „Musikforeningen“.

1874.

24. Aug.: A. Munch: (1811—84), norsk Digter, levede efter 1860 sin meste Tid i Danmark. Hans Æventyr-Drama i 4 Akter „Fjeldsøen“ opnaaede kun 3 Opførelser paa Det kgl. Teater 25.—28. Maj 1875. — „*Fata Morgana*“: Sandsynligvis allerede i Sommeren 1873 havde Fru Heiberg henvendt sig til P. H. for at bevæge ham til at paatage sig at skrive Musik til hendes Mands 5 Akt Æventyrkomedie „*Fata Morgana*“, da hun fandt, at den tidligere benyttede Musik (af L. Zinck) ikke bar Stykket, som den burde. „*Fata Morgana*“ var i 1838 faldet grundigt paa Det kgl. Teater; det naaede kun 5 Opførelser. P. H. oplevede ikke at se Stykket med den af ham komponerede nye Musik opført. Fru Heiberg skriver selv derom („Et Liv genoplevet i Erindringen“, II. S. 353): „Ved min Bortgang (fra Teatret) laa Heises Musik fuldt færdig; og jeg havde med stor Glæde hørt ham foredrage den og følt mig overbevist om, at det skulde lykkes at fængsle Publikum for dette rigtignok dristige, ejendommelige dramatiske Arbejde, i Fald jeg i ét og alt maatte raade for dets Iscenesættelse ligesom ved „*Syvoverdag*“. Ved min Bortgang var Heise temmelig nedslaaet, idet han nu ansaa sit betydelige musikalske Arbejde for spildt, som noget, der nu vilde henligge ubenyttet ... Jeg selv havde en Følelse af, at det var et Slags Forræderi imod ham at gaa bort, førend jeg havde haft Lejlighed til at faa „*Fata Morgana*“ paa ny opført. — En Trøst var det for mig, at Heise tog denne Skuffelse roligt og smukt, idet han sagde: „Ja ja, det kan jo ikke skade, at der ligger noget efter Ens Død.““ — Senere beretter Fru Heiberg, at hun har tilstillet Teaterbestyrelsen et Eksemplar af „*Fata Morgana*“, hvori hun har saa nøjagtigt som muligt angivet alle de gennemgribende Forandringer, hun sammen med Heise har foretaget i Stykket. Og hun tilføjer: „At tilstille Teatret et saadant Eksemplar har jeg anset for min Pligt imod den nu afdøde Komponist, hvis Musik næppe vil kunne forstaaes, uden at man tillige kender de Forandringer, der er fore-

tagne med Stykket. Jeg mener dermed at afbetale lidt af min Uret, idet jeg forlod min Plads, forinden Stykket kunde blive opført ...". „Fata Morgana“ blev først opført med P. H.s Musik 1896 8. April, men gik kun 6 Aftner. — *mezzo-giorno*: Middag, Syd.

12. Dec. *Guido Reni*: (1575—1642), italiensk Maler; „Aurora“ er et af hans berømteste Billeder. — *Simonsen, N. J.* (1846—1906), Kammeranger, — *Recke, E. v. d.*, f. 1848; hans nye store Drama eller Tragedie i 4 Akter er vel „Kong Liuvigild og hans Sønner“. „Bertran de Born“, hvortil P. H. havde komponeret Musiken, opførtes første Gang paa Det kgl. Teater 1873 7. Jan. og blev en overordentlig stor Sukces. — *una stufa*: en Ovn. — *De unge Damer*: Fru Heibergs Adop-tivdøtre.

1875.

23. Febr. *Vilh. Wiehe*: (1826—84), Skuespiller. — *Fru Nyrop*: Agnes (1841—1903), Skuespillerinde. — *Et Hæfte Ballader og Roman-cer, Tekster fra Middelalderen*: „Digte fra Middelalderen“ tilegnede Otto Tolderlund.

12. Aug. Chr. Richardt var den 28. Juli rejst til København og havde samme Dag været til Middag hos Heises paa „Stokkerup“. Den 4. August var han rejst fra København til Sydsjælland. (Richardts Kalender-Notitser). — *Hother Ploug*: Carl P.s Søn, fhv. Kontorchef. — Det Plougske Udkast, der bestaar af 8 Blade Oktavpostpapir, findes blandt Richardts Papirer i Det kgl. Bibliotek sammen med 3 Manuskripter af ham til „Drot og Marsk“. — „ne“ er Rettelse af „ci“. *Che ne pensi tu*: Hvad mener du derom?

20. Aug. I sit Svar (19. Aug.) havde Richardt bl. a. skrevet: „Det kunde jo være ret morsomt at see det omtalte Udkast, helst ledsaget af et Par Bemærkninger fra Din Side, hvor der er Noget, Du synes særlig godt om, eller Noget, Du slet ikke synes om; jeg troer ikke det vilde forstyrre mig synderlig, hvorimod det jo gjerne kan indeholde gode Bidrag. Jeg er som sagt villig til at gjøre Forsøget, men endnu villigere til at give det i hvilket som helst andre Hænder; thi har jeg end maaskee nok nogle af Betingelserne for at gjøre det godt, saa er i andre Maader mine Betingelser saa slette som vel muligt, knap og afbrudt Tid, idelig gjennemkrydset af andre Tanker, dertil som bekendt en i og for sig langsom Arbejds-Methode. Derfor maa Du endelig betænke Dig vel, om Du ikke kunde komme langt hurtigere frem ved at benytte en Yngre og Hurtigere (Will. Bloch? Nikol. Bøgh? — Carl Andersen? H. P.?) ; men jeg er ellers stadig villig til at forsøge.“ Ved H. P. tænker Richardt sikkert paa Hother Ploug. — Den 22. Aug. (Søndag) noterer Richardt i sin Kalender: „Udkast fra Heise etc. — Begyndt Marsken“.

30. Aug. „*Telegrammet*“ er et lille Brev fra Richardt (27. Aug.): „Jaja, kjære Ven, saa sætter vi Udgangen af September som sidste Afgørelses-Termin for om det skal blive til Noget ved min Medvirkning. Forøvrigt har jeg godt Haab, og tænker til den Tid at skulle kunne bringe meer end en Afgjørelse, maaskee en Akt eller meer.“ — *Hauch*:

i Tragedien „Marsk Stig“ (1850). — *propter vim inertiae*: paa Grund af Inertiens Magt. — *tante belle cose*: saamange smukke Ting. — *i melliori augurij*: de bedste Hilsener. — *abbracciare*: omfavne. — *stringere la mane*: trykke Haanden.

17. Sept. I sin Kalender har Richardt noteret 13. Sept.: „Besøg af Heise og Ville (Forhandlinger; Musik).“ — Richardts Arbejde med Teksten var fra 22. Aug., da han begyndte, til 18. Sept. i Følge Kalender-Notitserne følgende: „skrevet, o: begyndt Marsk St. 2den Act, førsteHalvdel (c. 9 T.)“, 24. Aug. „skrevet Marsk St. 2den Act, anden Halvdel (c. 6 T.)“, 25. Aug. „skrevet Marsk St. 1ste Akt — til Ballet (c. 9 T.)“, 3. Sept. „Marsk St. 4. Akt, sidste Scene (2 T.)“, 4. Sept. „Marsk St. (2 T.)“, 6. Sept. „Marsk St. (4 T.)“, 7. Sept. „Marsk St. 4 (2 T.)“. Efter dette Brevs Modtagelse arbejdede Richardt videre paa Teksten, saaledes at han 31. Okt. kunde notere: „Marsk St. omtrent færdig i c. 100 T.“; Afskrivning og Revision krævede ca. 22 Timer i Dagene 8. Nov.—11. Nov.; 14. Nov. tog han til København til Konference med Heise, 17. Nov. var han hos Molbech om Stykket, og hjemkommen arbejdede han 22. Nov., 23. Nov. og 25. Nov. paa Af- og Om-skrivning, hvorefter han 18. Jan. 1876 atter tog til København og konfererede med Heise 13. Jan., 14. Jan., 17. Jan. og 18. Jan. (Carl S. Petersens Noter i „Tilskueren“, 1910). — *Molbech, Chr. K. F.* (1821—88), Forfatter, efterfulgte C. Hauch som Det kgl. Teaters Censor (1871—81), mest kendt for sit Skuespil „Ambrosius“.

1876.

1. Febr. *Quod felix faustumque sit*: Gid det maa bringe Lykke og Held! — Richardt noterer i sin Kalender 3. Febr.: „Indskud i Msk. St. (2 T.)“.

28. Juni. Richardts Kalender-Notitser: 9. Juli „Til Kbh. Efterm. til Stokkerup (Heise) (4de Akt)“, 10. Juli „Midd. og Aft. paa Stokkerup (3dje og 2den Akt)“. Hjemkommen foretog han 17. Juli „Ændr. i Marsken“, læste den i Aug. op for forskellige, tog 2. Sept. til Heise. reviderede endeligt „Drot og Marsk“ 10. Febr. og 21. Febr. 1877. hvilken sidste Dag han noterer: „Slutt. Revis. af Marsken“. (Carl S. Petersens Note). — *Marie*: Chr. Richardts Hustru.

1878.

1. April. „Drot og Marsk“ udkom 23. Marts 1878. Tilegnelsen lød: „Til Musikeren P. Heise med Tak og Venskab fra Forf.“ — Emil Poulsen udførte Erik Glippings Parti, N. J. Simonsen Marskens, H. Christophersen Ranens.

1879.

10. Juni 1879 er en Skrivefejl for: 1878. — *Sehested, Knud* (1850—1909), den senere Landbrugsminister (1896—97). — *Nysø*: Hovedsædet i Baroniet Stampenborg nær Præstø. — *e n'era contentissimo*: og han var overordentlig tilfreds dermed. — *Fallesen, M.* (1817—94), Kammerherre, Chef for Det kgl. Teater 1876—94. — *Fire Stykker for to Sopraner, Alt og Baryton*: „Foraar og Sommer“ til Digte af Chr. Winther. — „Drot og Marsk“ opførtes første Gang 1878, 25. Sept.

NAVNELISTE

- Adam, Adolphe, Komponist 31.**
Andersen, H. C. 18.
Auber, D. F. E., Komponist 29.

Bach, Joh. Seb. 13, 17, 18, 23, 25, 43, 153.
Beethoven, L. van 12, 13, 15, 39, 42, 44, 45, 71, 131.
Bennett, Wm. S., Komponist 45.
Berg, C., Rektor 33.
Berggreen, A. P., Musikteoretiker, Organist 13, 50.
Bergnehr, Leocadie (Fru Gerlach), Operasangerinde 21.
Berlioz, Hector, Komponist 55.
Berner, F. J. G., Teaterintendant 144, 161.
Bissen, Hanne 87.
Bissen, Vilh., Prof., Billedhugger 78, 87.
Bjørnson, Bjørnstjerne 73, 90, 92, 115, 121, 161.
Bojesen, E. F. C., Rektor 61, 70, 90, 98.
Boserup, Otto, Læge 67.
Bournonville, Aug. 86, 129, 143, 146, 147, 151, 155, 161, 164.
Brahms, Johs. 151, 153.
Bredsdorff, M., Cand. theol. 88.
Brendel, C. F., Musiker, Musikforf. 12.
Bury, Agnes, Operasangerinde 5.

Casse, A. L., Justitsminister 30, 149.
Chamisso, Adalbert von 18, 47.
Clementi, M., Pianist 16.
Cramer, J. B., Pianist 16.
- David, Ferd., Violinist 39, 45.**
Delbanco, O. H., Musikhandler 74.
Desantis, Bratschist 133, 137, 138, 139, 141.
Donizetti, G., Komponist 31.
Dreyschock, R., Violinist 45.
Döcker, Jul., Operasanger 99.

Falconi, Anna Bochkoltz, Sangerinde 45.
Fallesen, M. E., Teaterchef, Kmh. 171.
Fesca, F. E., Komponist 37.
Forchhammer, J. N. G., Rektor 5, 9, 11.
Furino, Violoncellist 137, 139.

Gade, N. W. 16, 24, 31, 34, 37, 38, 39, 43, 45, 47, 51, 58, 76, 77, 78, 91, 107, 108, 111, 116, 118, 120.
Giorni, Fru 133.
Giorni 139.
Giusti, Giuseppe, Forfatter 137.
Goethe, J. W. 18, 19, 29, 93.
Goldschmidt, M. A. 147.
Gouvy, L. Th., Komponist 153.

Hage, Alfr. (sen.), Grosserer 66, 111, 115, 118, 129, 136.
Hage, Alfr. (jun.), Kmh. 129, 171.
Hage, Fr. V., Frue 53.
Hage, Johannes, Godsejer 113, 160.
Hall, Fru 145.
Hall, I. C., Minister 149.
Hammerich, Magdalene 149, 152.
Hammerich, Martin, Prof. 108, 149, 152.
Hansen, Chr., Kammersanger 99.

- Hansen, I. C., Kammermusikus 134.
- Hansen, Th., Adjunkt 88.
- Hartmann, J. P. E. 77.
- Hauch, Carsten 51, 70, 166.
- Hauch, Elisabeth (Fru Hostrup) 38.
- Hauptmann, Moritz, Musikteoretiker 12, 13, 18, 23, 40, 43.
- Haydn, Jos. 45.
- Heiberg, Gabriel, Adjunkt 87, 91, 94, 111, 115.
- Heiberg, Johan Ludvig 7, 72.
- Heiberg, Johanne Louise 19, 33, 36, 130, 136.
- Heise, Alexandrine 91, 124, 127.
- Heise, Caroline 52.
- Heise, Victor, Adjunkt 8, 22.
- Heise, Ville 66, 73, 78, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 91, 92, 110, 111, 112, 113, 115, 118, 119, 122, 123, 124, 127, 128, 131, 132, 133, 135, 136, 138, 139, 145, 147, 148, 152, 163, 166, 169, 170, 171.
- Heller, Stephen, Pianist, Komp. 112, 113.
- Helsted, Edv., Musikpædagog 149, 154.
- Heltzen, E. S. E., Minister 109.
- Henselt, Ad. von, Pianist 43.
- Hertz, Henrik 102.
- Hjort, Peder, Adjunkt 134.
- Hoffmann, E. Th. A., Forf. 65.
- Holm, Chr. F., Konferensraad, Departementchef 51.
- Holm, Fritz, Administrator 29, 39, 59.
- Holm, Julius, Forpagter 30, 37, 57.
- Holm, Vilh., Præst 37.
- Hoppensach, Teaterfrisør 69.
- Hostrup, C. 5, 6, 9, 11, 51.
- Händel, G. F. 131.
- Härtel, R., Musikforlægger, 15, 16, 19, 35, 38.
- Häser, Aug. Ferd., Komponist 23.
- Ibsen, Henrik 121, 163.
- Ingemann, B. S. 61, 67, 101.
- Ipsen, Ludvig, Arkitekt 139.
- Joachim, Joseph, Violinist 141.
- Kind, Fr., Forfatter 6.
- Knudsen, Ad., Højskolemand 148, 152.
- Koch, Peter, Højesterets-Justitiarius 59.
- Kranold, R. H. C., Teaterchef 116.
- Kreutzer, R., Violinvirtuos 43.
- Kücken, F. W., Komponist 37.
- La Cour, Janus, Maler 127, 152.
- Laub, Ferd., Violinvirtuos 5, 61.
- Laub, Wilh., Oberst 150.
- Lessing, G. E. 34.
- Liebe, Jul., Operasanger 99.
- Lincke, A. F., Musikdirektør 70.
- Liszt, Franz 125, 141, 153, 161.
- Lobe, Joh. Chr., Musiker, Musikforf. 17.
- Lortzing G. A., Komponist 32.
- Lose, C. C., Musikforlægger 71.
- Lumbye, H. C. 82.
- Lund, Chr., Kontorchef 118.
- Madvig, N. J., Professor 149, 152.
- Mantzius, Kr., Skuespiller 99.
- Marra, Marie von, Operasangerinde 13.
- Martensen, H. L., Biskop 121.
- Mendelssohn-Bartholdy, F. 5, 16, 37.
- Meyerbeer, Giac., Komponist 100, 102, 112.
- Michaeli, L. C. H., Operasangerinde 116.
- Molbech, Chr., Censor 166.
- Monachesi, Violinist 137, 139, 141.
- Mozart, A. W. 12, 15, 20, 26, 42, 43, 51, 97, 99.
- Munch, A., Digter 159.
- Møller, C. C., Musikdirektør 70.
- Nyeborg, Adjunkt 84, 145.
- Nyrop, Agnes, Skuespillerinde 163.
- Nyrop, L., Operasanger 116, 117, 171.

- Olsen, Fritz, Provst 9.
 Olsen, P. W., Musikhandler 8, 23, 26.
 Onslow, G., Komponist 77.
- Paulli, H. S., Kapelmester 107, 115, 116, 129.
 Pergolese, G. B., Komponist 45.
 Petersen, Clemens, Magister 121.
 Pinelli, Ettore, Violinist 133, 137, 139, 141.
 Ploug, Carl, Parmo 164.
 Ploug, Elise (Elisabeth) 81, 164.
 Ploug, Hother, Kontorchef 164.
 Poulsen, Emil, Skuespiller 159, 168, 169, 170, 171.
 Povelsen, Etatsraad 81.
- Radecke, Rob., Violinist, Dirigent 15.
 Raimondi, Pietro, Komponist 141, 142.
 Ravnkilde, Niels, Komponist 91, 160.
 Recke, E. v. d., Dr. phil. 161.
 Rée, Imm. Forf. 61.
 Reichardt, Joh. Fr., Komponist 18.
 Reissiger, K. G., Komponist 37.
 Richardt, Chr. 51, 58, 64, 69, 93, 121, 153, 154, 155.
 Richardt, Marie 169.
 Ristori, Adelaide, Skuespillerinde 152.
 Rochlitz, Joh. Fr., Musikforf. 73, 75.
 Rode, Gotfred, Dr. phil., Højskoleforstander 53, 54, 55, 57, 61, 65, 73, 135, 142.
 Rode, I. R. G., Justitsraad 54.
 Rode, Ludvig, Læge 62.
 Rode, Valdemar, Forpagter 67.
 Rode, Vilh., Overretsprokurator 62, 64, 67, 68.
 Rosenkilde, Ad., Skuespiller 103.
 Rosing, M., Adjunkt, Forf. 111.
 Rubenson, Alb., Komponist 21, 37.
- Runeberg, W., Billedhugger 135, 142, 152.
- Saabye, A. T., Billedhugger 91.
 Sahlertz, L. T., Operasanger 21.
 Saint-Aubain, K., Oberst, Kmhr. 68.
 Schiller, Fr. 21.
 Schou, L. A., Maler 127.
 Schram, P., Kammersanger 98, 129, 171.
 Schubert, Franz 39, 153.
 Sehested, Knud, Godsejer, Kmhr. 171.
 Schumann, Clara, Pianistinde 58, 141.
 Schumann, Rob. 16, 44, 46, 131, 153.
 Sgambati, Giov., Komponist og Pianist 90, 92, 125, 132, 133, 135, 137, 138, 139, 141, 151, 153.
 Shakespeare, Wm. 42, 121.
 Sibbern, F. Chr., Professor 29 82.
 Sibbern, Gabriel, Distriktsforstander 36, 59, 134.
 Siboni, Erik, Musiker 113.
 Simonsen, N. J., Kammersanger 161, 170.
 Spohr, L., Komponist 5, 42.
 Spontini, G., Komponist 28.
 Steenberg, Jul., Operasanger, 98, 99.
- Thorvaldsen, Bertel 133.
 Tidemand, Frue 60, 65, 67, 68, 69, 91.
 Tidemand, Valborg (Fru Fasting) 61, 68, 69, 81, 83, 84, 88, 92, 94, 111, 112, 113, 120, 121, 122, 123, 127, 128, 132, 133, 134, 149.
 Tillisch, F. F., Teaterchef 107.
 Tolderlund, Otto, Kontorchef 118.
 Tregder, H. P., Rektor 108, 111.
- Vieuxtemps, H., Violinvirtuos 5.

<p>Wagner, Johanne (Jachmann)
Operasangerinde 28, 31, 34, 35,
38, 45.</p> <p>Wagner, Rich. 12, 19, 20, 31, 41, 42,
43, 44, 45, 46, 96, 122, 161.</p> <p>Waage, Olaf, Provst 145.</p> <p>Weyse, C. F. 51, 72, 77.</p> | <p>Wiehe, Vilh., Skuespiller 163.</p> <p>Winther, Chr. 50, 118, 119.</p> <p>Zeuthen, Dr., Præst 65.</p> <p>Zinck, Jos. Amalie, Operasanger-
inde 118.</p> |
|--|--|
-

Gustav Hetsch

PETER HEISE

Den første sammenhængende og indgaaende Skildring af Peter Heises Liv og Gerning og Betydning. — Bogen, der er paa 236 Sider, er rigt illustreret. Kr. 6.75

Af Anmeldelserne:

Det er en egen hyggelig og sympatisk stemning, der griber en ved læsningen af Gustav Hetsch's nydelig udstyrede bog om Peter Heise. For alle de mange beundrere af den herlige romancekomponist vil dette velskrevne arbejde være særdeles kærkomment.

Dr. phil. Torben Krogh i Nordisk Tidsskrift

Som en nyttig Haandbog være Hr. Hetsch's Heise-Bog hilset med Tak . . . Det er belærende og i høj Grad udviklende for dansk Ungdom gennem en underholdende Bog at blive ledet til vore nationale kunstneriske Værdier.

Peter Gradman i „København“

Hetsch's Bog er en ualmindelig fængslende Livsskildring, i hvilket Emne og Fremstilling skaber et ualmindeligt harmonisk Udtryk.

Th. F. i „Jyllandsposten“

Et Førstehaandsarbejde, som — det maa bemærkes — ikke paa noget Felt tynges af Kildestudiernes majsommelige Arbejde. For dansk Musikhistorie et Kildeskrift mere.

A. H. i „Nationaltidende“ Aften

G Y L D E N D A L